

Na osnovu člana 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02 i 102/09) i člana 14. stav (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09), generalni direktor Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

ПРАВИЛНИК

О КОНТИНУРАНОЈ ПЛОВИДБЕНОСТИ ЗРАКОПЛОВА И ЗРАКОПЛОВНИХ ПРОИЗВОДА, ДИЈЕЛОВА И УРЕДАЈА И О ОДОБРАВАЊУ ОРГАНИЗАЦИЈА И ОСОБЉА КОЈЕ СЕ БАВЕ ОВИМ ПОСЛОВИМА

DIO PRVI – ОПĆЕ ОДРЕДБЕ

Član 1.

(Predmet)

- (1) Ovim pravilnikom utvrđuju se zajednički tehnički zahtjevi i postupci kojima se osigurava kontinuirana plovidbenost zrakoplova, uključujući i komponente koje se ugrađuju u zrakoplov, koji su:
  - a) registrirani u Bosni i Hercegovini, ili
  - b) registrirani u drugoj državi, a koristi ih operator nad kojim BHDCА vrši nadzor operacija.
- (2) Stav (1) ovog člana neće se primjenjivati na zrakoplove čiji je regulatorni nadzor prenijet na drugu državu i koje ne koristi operator iz Bosne i Hercegovine.
- (3) Stav (1) ovog člana će se primjenjivati i na zrakoplove navedene u Aneksu II Dodatka I Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i nadležnostima Europske agencije za sigurnost zračnog prometa ("Službeni glasnik BiH", broj 45/10) do donošenja propisa kojim će se urediti pitanja iz ovog pravilnika za te zrakoplove.
- (4) Odredbe ovog pravilnika, koje se odnose na komercijalni zračni prijevoz, primjenjuju se na licencirane zračne prijevoznike na način kako je to definirano Zakonom o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09) i propisima donešenim na osnovu Zakona.

Član 2.

(Pojmovi)

Pojmovi koji se koriste u ovom pravilniku imaju sljedeće značenje:

- a) **zrakoplov**: je svaka naprava koja se održava u atmosferi zbog reakcije zraka, osim reakcija zraka u odnosu na površinu zemlje;
- b) **ovlašteno osoblje**: je osoblje odgovorno za vraćanje zrakoplova ili komponente u upotrebu nakon održavanja;
- c) **komponenta**: je motor, elisa, dio ili uredaj;
- d) **kontinuirana plovidbenost**: su svi procesi koji osiguravaju da, u bilo koje vrijeme u svom radnom vijeku, zrakoplov odgovara zahtjevima za plovidbenost koji su na snazi i u stanju je za sigurno izvođenje operacija;
- e) **JAA**: zajedničke zrakoplovne vlasti (Joint Aviation Authorities);
- f) **JAR**: zahtjevi zajedničkih zrakoplovnih vlasti (Joint Aviation Requirements);
- g) **veliki zrakoplov**: zrakoplov klasificiran kao zrakoplov sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju većom od 5.700 kg ili višemotorni helikopter;
- h) **održavanje**: bilo koje od ili kombinacija sljedećeg: obnavljanje, popravak, provjera, zamjena, modifikacija ili otklanjanje kvara na zrakoplovu ili komponenti, sa izuzetkom predpoletnog pregleda;
- i) **organizacija**: fizička osoba, pravna osoba ili dio pravne osobe. Takva organizacija može biti osnovana

na više lokacija od jedne, bilo u teritoriji neke države članice ili ne;

- j) **predpoletni pregled**: provjera koja se izvodi prije leta kako bi se osiguralo da je zrakoplov sposoban za planirani let;

- k) **zrakoplov ELA 1**: europski laki zrakoplov:

- 1) avion sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 1200 kg ili manje, koji nije klasificiran kao složeni motorni zrakoplov;
- 2) jedrilica ili motorna jedrilica sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 1000 kg ili manje;
- 3) balon s najvećom projektovanom zapreminom uzgonskog plina ili toplog zraka od 3400 m³ za toplozračne balone, 1050 m³ za plinske balone i 300 m³ za vezane plinske balone;
- 4) diržabli projektovan za najviše četiri osobe, s najvećom projektovanom zapreminom uzgonskog plina ili toplog zraka od 3400 m³ za toplozračne diržable i 1000 m³ za plinske diržable.

- l) **zrakoplov LSA**: laki sportski zrakoplov koji ima sve sljedeće osobine:

- 1) maksimalna dozvoljena masa na polijetanju (MTOM) nije veća od 600 kg;
- 2) maksimalna brzina sloma uzgona pri konfiguraciji za slijetanje (VS0) koja nije veća od 45 čvorova kalibrirane brzine (CAS), pri najvećoj certificiranoj uzletnoj masi zrakoplova i najkritičnjem centru gravitacije;
- 3) sjedišta za najviše dvije osobe, uključujući pilota;
- 4) jedan neturbinski motor s elisom;
- 5) kabina koja nije pod pritiskom.

- m) **sjedište**: glavno sjedište ili registrirano sjedište organizacije unutar koje se obavljaju glavne finansijske funkcije i operativni nadzor aktivnosti iz ovog pravilnika.

DIO DRUGI – ЗАHTЈЕВИ ЗА КОНТИНУИРАНУ ПЛОВИДБЕНОСТ

Član 3.

(Zahtjevi za kontinuiranu plovidbenost)

- (1) Na kontinuiranu plovidbenost zrakoplova i zrakoplovne komponente primjenjujuće se odredbe Aneksa I ovog pravilnika.
- (2) Na organizacije i osoblje, uključene u kontinuiranu plovidbenost zrakoplova i zrakoplovnih komponenti, uključujući održavanje, primjenjujuće se odredbe Aneksa I ovog pravilnika i odredbe člana 4. i 5., kada je to prikladno.
- (3) Izuzetno od stava (1) ovog člana, na kontinuiranu plovidbenost zrakoplova, kojima je izdata dozvola za let, primjenjujuće se posebni aranžmani u pogledu kontinuirane plovidbenosti, kako je definirano dozvolom za let, izdatoj u skladu sa Pravilnikom o certificiraju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija Dodatak I Aneks (Dio 21) ("Službeni glasnik BiH", broj 45/10).

DIO TREĆI - ОДОБРАВАЊЕ ОРГАНИЗАЦИЈА И ОСОБЉА ЗА ОДРŽАВАЊЕ

Član 4.

(Odobrenja organizacije za održavanje)

Organizacije uključene u održavanje velikih zrakoplova ili zrakoplova koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz i komponenti namijenjenih za ugradnju u iste, odobravaju se u skladu sa odredbama Aneksa II ovog pravilnika.

Član 5.

(Ovlašteno osoblje)

- (1) Ovlašteno osoblje mora biti kvalificirano u skladu sa odredbama Aneksa III ovog pravilnika, osim kako je predviđeno u tačkama M.A.606(h), M.A.607(b), M.A.801(d) i M.A.803 Aneksa I i u tački 145.A.30(j) Aneksa II (dio 145) i u Dodatku IV Aneksu II (dio 145) ovog pravilnika.
- (2) Ovlašteno osoblje, koje ima dozvolu izdatu u skladu sa Aneksem III (dio 66) ovog pravilnika, smatra se da u datoj kategoriji/podkategoriji ima prava opisana tačkom 66.A.20(a) Aneksa III ovog pravilnika, koja odgovaraju tim kategorijama/podkategorijama. Zahtjevi u pogledu osnovnog znanja, koji odgovaraju ovim novim pravima, smatraju se ispunjenim u svrhu proširenja te dozvole sa novom kategorijom/podkategorijom.
- (3) Ovlašteno osoblje, koje ima dozvolu koja uključuje zrakoplove koji ne zahtijevaju pojedinačna ovlaštenja za tip, može da koristi svoja prava do prvog produžavanja važenja ili izmjene, kada se dozvola konverte u skladu sa procedurom opisanom u tački 66.B.125 Aneksa III (dio 66) ovog pravilnika, na ovlaštenja definirana tačkom 66.A.45 ovog aneksa ovog pravilnika.
- (4) Konverzionalni izvještaji i izvještaji o priznavanju ispita, koji su bili uskladeni sa zahtjevima koji su važili prije stupanja na snagu ovog pravilnika, smatraju se da su u skladu sa ovim pravilnikom.

Član 6.

(Zahtjevi za organizaciju za obuku)

- (1) Organizacije uključene u obučavanje osoblja iz člana 5. ovog pravilnika, odobravaju se u skladu sa Aneksem IV ovog pravilnika, na koji način ostvaruju pravo da:
  - a) sprovode priznate kurseve osnovne obuke; i/ili
  - b) sprovode priznate kurseve obuke za tip, i
  - c) obavljaju ispite, i
  - d) izdaju uvjerenja o obuci.
- (2) Kursevi za osnovnu obuku, koji su u skladu sa zahtjevima koji su važili prije nego što ovaj pravilnik stupa na snagu, mogu biti započeti najkasnije u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog pravilnika. Ispiti osnovnog znanja, održani kao dio ovih kurseva, mogu biti u skladu sa zahtjevima koji su važili prije nego što je ovaj pravilnik stupio na snagu.
- (3) Ispiti osnovnog znanja, koji su u skladu sa zahtjevima koji su važili prije nego što je ovaj pravilnik stupio na snagu i koje je sprovedla BHDCA ili koje je sprovedla organizacija za obuku odobrena u skladu sa Aneksem IV (Dio 147) ovog pravilnika, a nisu dio kursa za osnovnu obuku, mogu biti sprovedeni najkasnije u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog pravilnika.
- (4) Kursevi obuke i ispiti za tip, koji su u skladu sa zahtjevima koji su važili prije nego što je ovaj pravilnik stupio na snagu, započeće se i završice se najkasnije u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog pravilnika.

DIO ČETVRTI – PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 7.

(Prihvatljivi načini udovoljavanja - Acceptable Means of Compliance)

BHDCA će, u cilju dosljedne primjene ovog pravilnika, primjenjivati važeće revizije sljedećih dokumenata:

- a) prihvatljivi načini udovoljavanja (Acceptable Means of Compliance - AMC) i upute (Guidance Material - GM) - Part M;

- b) prihvatljivi načini udovoljavanja (Acceptable Means of Compliance - AMC) i upute (Guidance Material - GM) - Part 145;
- c) prihvatljivi načini udovoljavanja (Acceptable Means of Compliance - AMC) i upute (Guidance Material - GM) - Part 66;
- d) prihvatljivi načini udovoljavanja (Acceptable Means of Compliance - AMC) i upute (Guidance Material - GM) - Part 147.

Član 8.

(Stupanje na snagu)

- (1) Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".
- (2) Izuzetno od stava (1) ovog člana, neće se primjenjivati sljedeći zahtjevi:
  - a) za održavanje nepresurizovanih aviona sa klipnim motorima do 2000 kg koji nisu uključeni u komercijalni zračni prijevoz:
    - do 28. septembra 2016. godine, zahtjev da svo osoblje bude kvalificirano u skladu sa Aneksem III (Dio 66) ovog pravilnika što je sadržano u sljedećim odredbama:
      - M.A.606(g) i M.A.801(b)2 Aneksa I (Dio M) ovog pravilnika,
      - 145.A.30(g) i (h) Aneksa II (Dio 145) ovog pravilnika;
  - b) za održavanje ELA1 aviona koji nisu uključeni u komercijalni zračni prijevoz, do 28. septembra 2017. godine:
    - 1) zahtjev za BHDCA da izdaje dozvole za održavanje zrakoplova u skladu sa Aneksem III (Dio 66) ovog pravilnika, kao nove ili kao konvertovane, u skladu sa tačkom 66.A.70 ovog aneksa ovog pravilnika.
    - 2) zahtjev da svo osoblje bude kvalificirano u skladu sa Aneksem III (Dio 66) ovog pravilnika, što je sadržano u sljedećim odredbama:
      - M.A.606(g) i M.A.801(b)2 Aneksa I (Dio M) ovog pravilnika,
      - 145.A.30(g) i (h) Aneksa II (Dio 145) ovog pravilnika.
  - (3) U svrhu vremenskih ograničenja, sadržanih u tačkama 66.A.25, 66.A.30 i Dodatku III Aneksa III (Dio 66) ovog pravilnika, a koja se odnose na ispite osnovnog znanja, osnovnom iskustvu, teoretskoj obuci i ispitima za tip, praktičnoj obuci i procjeni, ispitima za tip i obuci na radu, koji su završeni prije nego što je ovaj pravilnik stupio na snagu, porijeklo vremena u vremenskom ograničenju će biti datum po kojem se ovaj pravilnik primjenjuje.

Član 9.

(Završne odredbe)

Danom stupanja na snagu ovoga pravilnika prestaje da važi Pravilnik o kontinuiranoj plovibdenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja uključenih u te poslove, objavljen u "Službenom glasniku BiH".

Broj 1-3-02-2-492-1/14

21. maja 2014. godine
Banja LukaGeneralni direktor
Dorde Ratkovica, s. r.

ANEKS I**DIO M (PART-M)****SADRŽAJ**

M.1

SEKCIJA A – TEHNIČKI ZAHTJEVI

ODJELJAK A	– OPĆE ODREDBE
M.A.101	Oblast primjene
ODJELJAK B	– ODGOVORNOST
M.A.201	Obaveze
M.A.202	Prijavljanje događaja
ODJELJAK C	– KONTINUIRANA PLOVIDBENOST
M.A.301	Poslovi kontinuirane plovidbenosti
M.A.302	Program održavanja
M.A.303	Nalozi za plovidbenost (<i>Airworthiness Directive</i>)
M.A.304	Podaci o modifikacijama i popravkama
M.A.305	Sistem evidencije o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova (<i>Aircraft Continuing Airworthiness Record System</i>)
M.A.306	Operatorov sistem tehničke knjige zrakoplova (<i>operator's technical log</i>)
M.A.307	Prijenos evidencije o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova
ODJELJAK D	– STANDARDI ODRŽAVANJA
M.A.401	Podaci o održavanju
M.A.402	Obavljanje održavanja
M.A.403	Kvarovi zrakoplova
ODJELJAK E	– KOMPONENTE
M.A.501	Ugradnja
M.A.502	Održavanje komponenti
M.A.503	Komponente sa ograničenim vijekom upotrebe (<i>Service Life Limited Components</i>)
M.A.504	Nadzor nad neispravnim komponentama (<i>Control of Unserviceable Components</i>)
ODJELJAK F	– ORGANIZACIJE ZA ODRŽAVANJE
M.A.601	Oblast primjene
M.A.602	Zahtjev
M.A.603	Obim odobrenja

M.A.604	Priručnik organizacije za održavanje
M.A.605	Objekti
M.A.606	Zahtjevi u pogledu osoblja
M.A.607	Ovlašteno osoblje
M.A.608	Komponente, oprema i alati
M.A.609	Podaci o održavanju
M.A.610	Radni nalozi za održavanje
M.A.611	Standardi održavanja
M.A.612	Uvjerenje o vraćanju u upotrebu zrakoplova (<i>Aircraft certificate of release to service</i>)
M.A.613	Uvjerenje o spremnosti za upotrebu komponente (<i>Component certificate of release to service</i>)
M.A.614	Evidencija o održavanju (<i>Maintenance Records</i>)
M.A.615	Prava
M.A.616	Pregledi organizacije (<i>Organisational Review</i>)
M.A.617	Promjene u odobrenoj organizaciji za održavanje
M.A.618	Važenje odobrenja
M.A.619	Nalazi (<i>Findings</i>)
ODJELJAK G	- ORGANIZACIJA ZA OSIGURAVANJE KONTINUIRANE PLOVIDBENOSTI (<i>CONTINUING AIRWORTHINESS MANAGEMENT ORGANISATION – CAMO</i>)
M.A.701	Oblast primjene
M.A.702	Zahtjev
M.A.703	Obim odobrenja
M.A.704	Priručnik za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti (<i>Continuing Airworthiness Management Exposition - CAME</i>)
M.A.705	Objekti
M.A.706	Zahtjevi u pogledu osoblja
M.A.707	Osoblje za pregled plovidbenosti (<i>Airworthiness Review Staff</i>)
M.A.708	Osiguravanje kontinuirane plovidbenosti (<i>Continuing Airworthiness Management</i>)
M.A.709	Dokumentacija
M.A.710	Pregled plovidbenosti (<i>Airworthiness Review</i>)
M.A.711	Prava
M.A.712	Sistem kvaliteta
M.A.713	Promjene u odobrenoj organizaciji za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti

M.A.714	Čuvanje evidencije
M.A.715	Važenje odobrenja
M.A.716	Nalazi (<i>Findings</i>)
ODJELJAK H	– UVJERENJE O VRAĆANJU U UPOTREBU (CRS)
M.A.801	Uvjerenje o vraćanju u upotrebu zrakoplova
M.A.802	Uvjerenje o spremnosti za upotrebu komponente
M.A.803	Ovlaštenje pilota-vlasnika
ODJELJAK I	– POTVRDA O PROVJERI PLOVIDBENOSTI
M.A.901	Pregled plovidbenosti zrakoplova (<i>Aircraft airworthiness review</i>)
M.A.902	Važenje potvrde o provjeri plovidbenosti
M.A.903	Registracija zrakoplova iz država potpisnica ECAA sporazuma
M.A.904	Provjera plovidbenosti zrakoplova uveženih u BiH
M.A.905	Nalazi (<i>Findings</i>)

SEKCIJA B - POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE

ODJELJAK A	– OPĆE ODREDBE
M.B.101	Oblast primjene
M.B.102	Nadležni organ (<i>Competent Authority</i>)
M.B.104	Vođenje evidencije (<i>Record-Keeping</i>)
M.B.105	Međusobna razmjena informacija (<i>Mutual Exchange of Information</i>)
ODJELJAK B	– ODGOVORNOST
M.B.201	Obaveze (<i>Responsibilities</i>)
ODJELJAK C	– KONTINUIRANA PLOVIDBENOST
M.B.301	Program održavanja (<i>Maintenance Programme</i>)
M.B.302	Izuzeća (<i>Exemptions</i>)
M.B.303	Praćenje i kontrola kontinuirane plovidbenosti zrakoplova (<i>Aircraft Continuing Airworthiness Monitoring – ACAM</i>)
M.B.304	Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje
ODJELJAK D	– STANDARDI ODRŽAVANJA
ODJELJAK E	– KOMPONENTE
ODJELJAK F	– ORGANIZACIJA ZA ODRŽAVANJE
M.B.601	Podnošenje zahtjeva
M.B.602	Početno (inicijalno) odobrenje
M.B.603	Izdavanje odobrenja
M.B.604	Stalni nadzor
M.B.605	Nalazi

M.B.606	Promjene
M.B.607	Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje odobrenja
ODJELJAK G –	ORGANIZACIJA ZA OSIGURAVANJE KONTINUIRANE PLOVIDBENOSTI
M.B.701	Zahtjev
M.B.702	Početno (inicijalno) odobrenje
M.B.703	Izdavanje odobrenja
M.B.704	Stalni nadzor
M.B.705	Nalazi
M.B.706	Promjene
M.B.707	Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje odobrenja
ODJELJAK H –	UVJERENJE O VRAĆANJU U UPOTREBU ODJELJAK I POTVRDA O PROVJERI PLOVIDBENOSTI
M.B.901	Procjena preporuke
M.B.902	Pregled plovidbenosti koji obavlja BHDCA
M.B.903	Nalazi

Dodatak I – Ugovor o osiguravanju kontinuirane plovidbenosti

Dodatak II – Sadržaj uvjerenja o spremnosti za upotrebu EASA Obrazac 1

Dodatak III – Sadržaj potvrde o provjeri plovidbenosti

Dodatak IV – Ovlaštenja u okviru odobrenja

Dodatak V – Sadržaj uvjerenja o sposobljenosti organizacije za održavanje odobrene prema Dijelu M Sekcija A, Odjeljak F

Dodatak VI – Sadržaj uvjerenja o sposobljenosti organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti odobrene prema Dijelu M, Sekcija A, Odeljak G

Dodatak VII – Složeni radovi održavanja

Dodatak VIII – Ograničeno održavanje koje obavlja pilot-vlasnik

M.1

Za potrebe ovog dijela (*Part-M*), nadležni organ je:

1. za nadzor nad kontinuiranom plovidbenost i zrakoplova i izdavanje uvjerenja o provjeri plovidbenosti - BHDCA;
2. za nadzor nad organizacijom za održavanje, kao što je to predviđeno u M.A. Odjeljak F – BHDCA;
3. za nadzor nad organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, kao što je to predviđeno u M.A. Odjeljak G:
  - (i) BHDCA, ako odobrenje nije obuhvaćeno uvjerenjem o sposobnosti za obavljanje javnog avio-transporta (AOC),
  - (ii) organ kojeg je imenovala država operatora, ako je odobrenje obuhvaćeno uvjerenjem o sposobnosti za obavljanje javnog avio-transporta (AOC),
4. za odobravanje programa održavanja:
  - (i) BHDCA, ako je zrakoplov upisan u Registrar Bosne i Hercegovine,
  - (ii) za komercijalni zračni prijevoz i kad je država operatora različita od države u čiji je registar zrakoplov upisan – organ koga sporazumno odrede obje države prije odobrenja programa održavanja,
  - (iii) odstupajući od stava 4(i), kad kontinuiranu plovidbenost zrakoplova, koji se ne koristi za komercijalni zračni prijevoz, održava organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti koja je odobrena prema Sekciji A, Odjeljak G ovog dijela (*Part-M*), koja ne podliježe nadzoru države u čiji je registar zrakoplov upisan isključivo u dogovoru koji organizacija postiže sa državom registracije prije odobravanja programa održavanja:
    - (a) organ koga imenuje država članica koja je odgovorna za nadzor nad organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti.

SEKCija A TEHNIČKI ZAHTJEVI**ODJELJAK A****OPĆE ODREDBE****M. A.101 Oblast primjene**

Ova sekcija uređuje mјere kojima se osigurava održavanje plovidbenosti, uključujući i održavanje zrakoplova. Uređuju se i uvjeti koje moraju da ispune organizacije ili lica koji se bave osiguravanjem kontinuirane plovidbenosti.

ODJELJAK B ODGOVORNOST**M. A.201 Obaveze**

- (a) Vlasnik je odgovoran za kontinuiranu plovidbenost zrakoplova i osigurava da se let obavi samo:
  1. ako se zrakoplov održava u plovidbenom stanju;
  2. ako je odgovarajuća operativna oprema i oprema za vanredne situacije pravilno ugrađena i ispravna ili je jasno označeno da je neispravna;
  3. ako je uvjerenje o plovidbenosti važeće;
  4. ako se zrakoplov održava saglasno odobrenom programu održavanja, kao što je to predviđeno u M.A.302.
- (b) Ako je zrakoplov dat u zakup, odgovornost vlasnika prenosi se na zakupca ako je:
  1. zakupac naveden u dokumentu o registraciji;
  2. tako predviđeno u ugovoru o zakupu.

Izraz "vlasnik" u ovom dijelu (*Part-M*) označava vlasnika ili zakupca, zavisno od slučaja.

- (c) Lice ili organizacija koji obavljaju rade održavanja odgovorni su za obavljene rade.
- (d) Voda zrakoplova ili operator, kod komercijalnog zračnog prijevoza, odgovorni su za zadovoljavajuće obavljanje predpoletnog pregleda. Ako predpoletni pregled ne obavlja odobrena organizacija za održavanje ili ovlašteno osoblje po Dijelu 66 (*Part-66*), predpoletni pregled obavlja pilot ili drugo kvalificirano lice.
- (e) Radi ispunjavanja obaveza navedenih u stavu (a):
  - (i) vlasnik zrakoplova može da zaključi ugovor za obavljanje poslova povezanih sa kontinuiranom plovidbenosti sa organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrenoj saglasno Sekciji A, Odjeljak G ovog aneksa (*Part M*). Onda organizacija preuzima odgovornost za ove poslove;
  - (ii) vlasnik, koji odluci da osigurava kontinuiranu plovidbenost zrakoplova na svoju odgovornost, bez ugovora zaključenog prema Dodatku I ovog dijela (*Part-M*) može, uprkos tome, da zaključi ograničen ugovor sa organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti koja je odobrena saglasno Sekciji A, Odjeljak G ovog Dijela (*Part-M*), kojim se uređuje razvoj programa održavanja i njegovo odobravanje, saglasno M.A.302. U tom slučaju, na podlozi ovako ograničenog ugovora, odgovornost za razvoj i odobravanje programa održavanja prenosi se na organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti.
- (f) Vlasnik velikog zrakoplova, radi ispunjavanja obaveza navedenih u stavu (a), osigurava da poslove povezane sa kontinuiranom plovidbenosti obavlja organizacija koja je odobrena za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti. Onda vlasnik velikog zrakoplova mora da zaključi pismeni ugovor o osiguravanju kontinuirane plovidbenosti, saglasno Dodatku I ovog dijela (*Part-M*), poslije čega organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti preuzima odgovornost za obavljanje ovih poslova.
- (g) Velike zrakoplove, zrakoplove koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz i njegove komponente održava organizacija za održavanje koja je odobrena, saglasno Dijelu 145 (*Part-145*).
- (h) Kod komercijalnog zračnog prijevoza operator je odgovoran za kontinuiranu plovidbenost zrakoplova koje koristi i mora da:
  1. ima odobrenje izdano u BHDCA za vođenje kontinuirane plovidbenosti koje je dio certifikata zračnog operatora (AOC), za zrakoplove koje koristi;
  2. ima odobrenje saglasno Dijelu 145 (*Part-145*) ili da zaključi ugovor sa odobrenom organizacijom za održavanje;
  3. osigura da se postupa saglasno stavu (a).
- (i) Ako država članica zahtijeva da operator ima odobrenje za komercijalne aktivnosti koje ne spadaju u komercijalni zračni prijevoz, operator mora:
  1. da ima odobrenje saglasno M.A. Odjeljak G za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti zrakoplova koje koristi ili da zaključi ugovor sa odobrenom organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti;
  2. da ima odobrenje saglasno M.A. Odjeljak F ili saglasno Dijelu 145 (*Part-145*) ili da zaključi ugovor sa odobrenom organizacijom za održavanje;

3. da osigura da se postupa saglasno stavu (a).
- (j) Radi utvrđivanja stalne usklađenosti sa ovim dijelom (*Part-M*), vlasnik/operator je u obavezi da omogući BHDCA pristup organizaciji/zrakoplovu.

M.A.202 Prijavljivanje dogadaja

- (a) Lice ili organizacija odgovorna u skladu sa M.A.201, trebaju da pošalju izvještaj u BHDCA, kao državi registra, organizaciji odgovornoj za dizajn tipa ili dodatni tipski dizajn, i, ako je primjenjivo, državi operatora o svakom uočenom stanju zrakoplova ili komponente koje ugrožava sigurnost leta.
- (b) Prijava se sastavlja na način koji odredi BHDCA i sadrži sve važne podatke o tom stanju koji su poznati licu ili organizaciji.
- (c) Ako lice ili organizacija održavaju zrakoplov na osnovu ugovora s vlasnikom ili operatorm, oni dostavljaju i vlasniku, operatoru ili organizaciji za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti prijavu o stanju koje utiče na vlasnikov ili operatorov zrakoplov ili komponentu.
- (d) Prijava se dostavlja što prije, a najkasnije 72 sata od kad su lice ili organizacija uočili stanje koje prijavljuju.

ODJELJAK C KONTINUIRANA PLOVIDBENOST

M. A.301 Poslovi kontinuirane plovidbenosti

Kontinuirana plovidbenost zrakoplova i ispravnost odgovarajuće opreme za siguran let i opreme za vanredne situacije obezbjeđuju se:

1. obavljanjem predpoletnog pregleda;
2. otklanjanjem svakog kvara ili oštećenja koji utiču na sigurnost zrakoplova u skladu sa podacima navedenim u tački M.A.304 i/ili tački M.A.401, zavisno šta je odgovarajuće, pri čemu se kod velikih zrakoplova ili zrakoplova koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz uzimaju u obzir Lista minimalne ispravnosti opreme zrakoplova (*Minimum Equipment List – MEL*) i lista dozvoljenih odstupanja od odobrene konfiguracije (*Configuration Deviation List – CDL*), ako je to primjenjivo na tip zrakoplova;
3. obavljanjem radova održavanja, saglasno odobrenom programu održavanja zrakoplova prema M.A.302;
4. kod velikih zrakoplova i zrakoplova koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz, analizom djelotvornosti programa održavanja odobrenog prema M.A.302;
5. izvršenjem bilo čega što je primjenljivo:
  - (i) naredbe o plovidbenosti (airworthiness directive),
  - (ii) operativnih naloga koje utiču na kontinuiranu plovidbenost,
  - (iii) uvjeta za kontinuiranu plovidbenost koje je odredila EASA,
  - (iv) mjera koje nalaže nadležni organ kao direktnu reakciju na sigurnosni problem;
6. modifikacijama i popravkama prema M.A.304;
7. uvođenjem sveobuhvatne politike za neobavezne modifikacije i/ ili pregledе, za velike zrakoplove ili zrakoplove koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz;
8. izvođenjem probnih letova kojima se provjerava održavanje, ako je to potrebno.

M. A.302 Program održavanja

- (a) Održavanje zrakoplova odvija se prema programu održavanja zrakoplova.

- (b) Program održavanja i njegove kasnije promjene odobrava BHDCA.
- (c) Kad kontinuiranu plovidbenost zrakoplova održava organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti odobreна prema Sekciji A, Odjeljak G ovog aneksa (Part M), program održavanja i njegove promjene mogu da se odobre u postupku posrednog odobravanja.
- (i) U tom slučaju, organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti uspostavlja postupak posrednog odobravanja kao diosvog priručnika za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, a odobrava ga BHDCA,
- (ii) Organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti ne primjenjuje postupak posrednog odobravanja ako nije pod nadzorom države u čiji je registar zrakoplov upisan, izuzev kad je zaključen ugovor saglasno M.1. 4(ii) ili 4(iii), kad važi da se odgovornost za odobravanje programa održavanja zrakoplova prenosi na nadležni organ koji je odgovoran za organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti.
- (d) Program održavanja mora da bude usklađen sa:
  - (i) uputstvima koje izdaje BHDCA,
  - (ii) uputstvima za kontinuiranu plovidbenost koje izdaju:
    - imatelji uvjerenja o tipu, ograničenog uvjerenja o tipu ili dodatnog uvjerenja o tipu, odobrenim planom velikih popravki, odobrenjem ETSO i svakim drugim odgovarajućim odobrenjem koje je izdato prema Pravilniku o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21), i
    - koja su uključena u standarde gradnje (certification specifications) iz tački 21A.90B ili 21A.431B Pravilnika o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21), ukoliko je to primjenjivo;
  - (iii) dodatnim ili alternativnim uputstvima koje predlažu vlasnik ili organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrena prema M.A.302, izuzev intervala u kojima se moraju obaviti poslovi vezani za sigurnost iz stava (e), koji mogu da se produže ako se sprovede odgovarajuća analiza saglasno stavu (g) i samo ako takva produženja podliježu neposrednom odobravanju od strane nadležnog organa, saglasno M.A.302(b).
- (e) Program održavanja zrakoplova sadrži pojedinosti, uključujući učestalost održavanja koja moraju da se izvedu, kao i posebne zadatke povezane s tipom zrakoplova i vrstama operacija.
- (f) Kod velikih zrakoplova, kad se program održavanja zasniva na logici Grupe za osiguravanje održavanja (*Maintenance Steering Group logic*), ili na praćenju stanja (*on condition monitoring*), program održavanja zrakoplova mora da uključi program pouzdanosti.
- (g) Program održavanja zrakoplova podliježe redovnim periodičnim analizama i saglasno njima, mijenja se ili dopunjava, po potrebi. Ove analize osiguravaju stalnu usklađenost programa sa operativnim iskustvom i uputstvima nadležnog organa, uz uvažavanje novih i/ili izmijenjenih uputstava koja izdaju imatelji uvjerenja o tipu i dodatnog uvjerenja o tipu ili druga organizacija koja objavljuje takve podatke prema Pravilniku o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).

M.A.303 Nalozi za plovidbenost (Airworthiness Directive)

Svi nalozi za plovidbenost moraju da se izvrše u okviru zahtjeva koji su njima postavljeni, izuzev ako BHDCA ne odredi drugačije.

M.A.304 Podaci o modifikacijama i popravkama

Procjena oštećenja i izvođenje modifikacija i popravki vrši se, u zavisnosti šta je odgovarajuće, na osnovu:

- (a) podataka koje odobri EASA;
- (b) podataka koje odobri organizacija za projektovanje koja je odobrena prema Dijelu 21;
- (c) podataka koji su sadržani u standardima gradnje (certification specifications) iz tački 21A.90B ili 21A.431B Pravilnika o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).

M.A.305 Sistem evidencije o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova (Aircraft Continuing Airworthiness Record System)

- (a) Po završetku svakog održavanja, prateće uvjerenje o vraćanju u upotrebu prema M.A.801 ili 145.A.50 unosi se u evidenciju o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova. Unos se čini što prije, a najkasnije 30 dana od završetka održavanja.
- (b) Evidencija o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova sastoji se od:
  - 1. knjiga zrakoplova, knjiga(e) motora ili kontrolne kartice modula motora, knjiga(e) elise i kontrolnih kartica za komponente sa ograničenim vijekom upotrebe, kako je odgovarajuće, i
  - 2. operatorovog sistema tehničke knjige zrakoplova (operator's technical log), kad se to u M.A.306 zahtijeva za komercijalni zračni prijevoz ili kad to zahtijeva BHDCA za komercijalne aktivnosti koje ne spadaju u komercijalni zračni prijevoz.
- (c) U knjigu zrakoplova unose se na odgovarajući način tip i oznaka registracije zrakoplova, datum, ukupno vrijeme naleta i/ili ciklusi naleta i/ili slijetanja.
- (d) Evidencija o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova sadrži trenutni:
  - 1. status naloga za plovidbenost i mjera koje je naložio BHDCA, kao direktnu reakciju na sigurnosni problem;
  - 2. status modifikacija i popravki;
  - 3. status ispunjavanja programa održavanja;
  - 4. status komponenti sa ograničenim vijekom upotrebe;
  - 5. izvještaj o masi i balansu;
  - 6. spisak odloženih radova održavanja.
- (e) Pored dokumenta o spremnosti za upotrebu komponente tj. EASA Obrasca 1, (EASA Form 1) ili drugog ekvivalentnog dokumenta, u vezi sa ugrađenom komponentom (motor, elisa, modul motora ili komponenta s ograničenim vijekom trajanja), u odgovarajuću knjigu motora ili elise, kontrolnu karticu modula motora ili komponente sa ograničenim vijekom upotrebe unose se sljedeći podaci:
  - 1. identifikacija komponente; i
  - 2. tip, serijski broj i registracija, kad je odgovarajuće, zrakoplova, motora, elise, modula motora ili komponente s ograničenim vijekom trajanja, u koji je komponenta bila ugrađena, zajedno sa pozivom na ugradnju i izgradnju komponente; i
  - 3. za određenu komponentu: datum, zajedno sa zbirnim ukupnim vremenom naleta i/ili ciklusa naleta i/ili slijetanja i/ili kalendarsko vrijeme, kad je odgovarajuće; i

- 4. aktuelni podaci iz stava (d) koji se odnose na komponentu.
- (f) Lice koje je odgovorno za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti po M.A. Odjeljak B, kontrolira evidenciju kako je to određeno u M.A.305 i podnosi je na uvid BHDCA, ukoliko to BHDCA zahtijeva.
- (g) Upisi u evidenciju o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova moraju biti jasni i tačni. Ako neki upis treba da se ispravi, čini se to na način koji omogućava da originalni upis ostane jasno vidljiv.
- (h) Vlasnik ili operator zrakoplova uspostavlja sistem čuvanja evidencije o kontinuiranoj plovidbenosti, tako što se naredni podaci čuvaju u rokovima koji slijede:
  - 1. detaljna evidencija o održavanju zrakoplova i komponenti sa ograničenim vijekom upotrebe koje su ugrađene u zrakoplov – sve dok informacija, koja se nalazi evidenciji, ne zamijeni novom informacijom ekvivalentnog obima i detaljnosti, ali ne manje od 36 mjeseci od puštanja zrakoplova ili komponenti u upotrebu;
  - 2. ukupno vrijeme upotrebe (sati, kalendarsko vrijeme, ciklusi i broj slijetanja) zrakoplova i svih komponenti sa ograničenim vijekom upotrebe – najmanje 12 mjeseci od kad su zrakoplov ili komponenta trajno povučeni iz upotrebe;
  - 3. vrijeme upotrebe (sati, kalendarsko vrijeme, ciklusi i broj slijetanja), kako je odgovarajuće, od posljednjeg planiranog (redovnog) održavanja komponente sa ograničenim vijekom upotrebe – najmanje dok planirano (redovno) održavanje komponente ne bude zamijenjeno drugim planiranim (redovnim) održavanjem ekvivalentnog obima i vrste radova;
  - 4. trenutni status ispunjavanja programa održavanja, tako da može se da utvrdi usklađenost sa odobrenim programom održavanja zrakoplova – najmanje dok planirano (redovno) održavanje zrakoplova ili komponente ne bude zamijenjeno drugim planiranim (redovnim) održavanjem ekvivalentnog obima i vrste radova;
  - 5. trenutni status naloga za plovidbenost, koji važi za zrakoplov i komponente – najmanje 12 mjeseci od kad su zrakoplov ili komponenta trajno povučeni iz upotrebe;
  - 6. pojedinosti o tekućim modifikacijama i popravkama zrakoplova, motora, elise i drugih komponenti koje su od vitalnog značaja za sigurnost leta – najmanje 12 mjeseci od kad su trajno povučeni iz upotrebe.

M.A.306 Operatorov sistem tehničke knjige zrakoplova (operator's technical log)

- (a) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, pored zahtjeva iz M.A.305, operator koristi sistem tehničke knjige zrakoplova, koji sadrži sljedeće podatke za svaki zrakoplov:
  - 1. podatke o svakom letu, neophodne za osiguravanje neprekidne sigurnosti letenja;
  - 2. važeće uvjerenje o vraćanju u upotrebu;
  - 3. aktuelnu izjavu o održavanju, u kojoj se navodi status održavanja zrakoplova i navodi koje planirano redovno, scheduled ili neplanirano (vanredno, out of phase) održavanje je sljedeće predviđeno, izuzev kad se BHDCA saglaši s time da se izjava o održavanju čuva na drugom mjestu;
  - 4. podatke o neizvedenim, odloženim popravkama kvarova, koje utiču na rad zrakoplova;
  - 5. neophodna uputstva o mjerama podrške održavanju.

- (b) Sistem tehničke knjige zrakoplova i njene kasnije promjene odobrava BHDCA.
- (c) Operator obezbjeduje da se tehnička knjiga zrakoplova čuva još 36 mjeseci od datuma posljednjeg upisa.

M. A.307 Prijenos evidencije o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova

- (a) Vlasnik ili operator zrakoplova osigurava da se, ako se zrakoplov trajno prenese s jednog vlasnika ili operatora na drugog vlasnika ili operatatora, prenese evidenciju o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova iz M.A.305 i operatorov sistem tehničke knjige iz M.A.306.
- (b) Vlasnik zrakoplova je obavezan da, ako je ugovorom povjerio osiguravanje kontinuirane plovidbenosti organizaciji za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, njoj preda i evidenciju o kontinuiranoj plovidbenosti iz M.A.305.
- (c) Rok u kome se evidencije čuvaju važi i za novog vlasnika, novog operatora zrakoplova i organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti.

ODJELJAK D STANDARDI ODRŽAVANJA

M. A.401 Podaci o održavanju

- (a) Lice ili organizacije za održavanje zrakoplova, pri održavanju zrakoplova, uključujući i modifikacije i popravke, moraju da imaju pristup važećim odgovarajućim podacima o održavanju i samo njih koriste.
- (b) Izraz "važeći podaci o održavanju" u ovom dijelu (*Part-M*) označava:
  1. svaki važeći zahtjev, postupak, standard ili obavlještenje koje je izdala BHDCA ili EASA;
  2. svaki važeći nalog za plovidbenost;
  3. svako važeće uputstvo o kontinuiranoj plovidbenosti koje izdaju imaoći uvjerenja o tipu ili dodatnog uvjerenja o tipu i druge organizacije koja objavljuju takve podatke prema Pravilniku o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21);
  4. važeće podatke izdate saglasno 145.A.45(d).
- (c) Lice ili organizacija za održavanje zrakoplova moraju da omoguće da svi podaci o održavanju budu odgovarajući i lako dostupni za korištenje kad se zahtijevaju. Oni moraju da uspostave sistem radnih kartica ili radnih lista u koje se tačno prepisuju podaci o održavanju ili se u njima precizno upućuje na određeni zadatak ili grupe zadataka koji su sadržani u podacima o održavanju.

M. A.402 Obavljanje održavanja

- (a) Održavanje obavlja kvalificirano osoblje po metodama, tehnikama, standardima i uputstvima navedenim u podacima o održavanju iz M.A.401. Poslije obavljenih kritičnih radova održavanja koji utiču na sigurnost letenja, vrši se nezavisan pregled, izuzev ako drugačije nije predviđeno u Dijelu 145 (*Part-145*) ili odobreno od strane BHDCA.
- (b) Održavanje mora da se obavlja alatima, opremom i materijalima navedenim u podacima o održavanju iz M.A.401, izuzev ako drukčije nije predviđeno u Dijelu 145 (*Part-145*). Alati i oprema, po potrebi, provjeravaju se i baždare saglasno priznatim standardima.
- (c) Prostor, u kome se obavlja održavanje, mora da bude dobro organiziran i čist od prljavštine i zagadenja.

- (d) Održavanje mora da se obavlja uz uvažavanje ograničenja koja proizlaze iz životne sredine, navedenih u podacima o održavanju iz M.A.401.
- (e) Ako su vremenske prilike loše ili su radovi održavanja dugotrajni, moraju se koristiti odgovarajući objekti.
- (f) Po okončanju radova održavanja, mora se sprovesti opća provjera da bi se utvrdilo da na zrakoplovu ili komponenti nisu zaostali kakvi alati, oprema ili drugi strani dijelovi ili materijali, kao i da li su svи pristupni paneli, koji su tokom održavanja skinuti, ponovno vraćeni na svoja mjesta.

M. A.403 Kvarovi zrakoplova

- (a) Kvar zrakoplova koji ozbiljno utiče na sigurnost letenja mora biti otklonjen prije sljedećeg leta.
- (b) Samo ovlašteno osoblje prema M.A.801(b)1, M.A.801(b)2, M.A.801(c), M.A.801(d) ili Dijelu 145 (*Part-145*) može da, na osnovu podataka o održavanju iz M.A.401, odluči o tome da li kvar zrakoplova ozbiljno utiče na sigurnost letenja i, shodno tome, kada i koje mjere za otklanjanje kvara treba da se preduzmu prije sljedećeg leta, a koje mjere za otklanjanje kvara mogu da se odlože. Ovo ne važi:
  1. kad odobrenu Listu minimalne ispravnosti ugrađene opreme zrakoplova prema odluci nadležnog organa koristi pilot;
  2. kad je BHDCA kvarove zrakoplova odredila kao prihvatljive.
- (c) Kvar zrakoplova koji ozbiljno ne utiče na sigurnost letenja, otklanja se što prije poslije dana kad je prvi put otvoren, u okviru roka koji je naveden u podacima o održavanju.
- (d) Kvar zrakoplova koji nije otklonjen prije leta, upisuje se u evidenciju o održavanju zrakoplova iz M.A.305 ili u operatorov sistem tehničke knjige zrakoplova iz M.A.306.

ODJELJAK E KOMPONENTE

M. A.501 Ugradnja

- (a) Nijedna komponenta ne može biti ugrađena ako nije u zadovoljavajućem stanju, ako na odgovarajući način i na Obrascu 1 (*EASA Form 1*) ili drugom ekvivalentnom dokumentu nije određena kao spremna za upotrebu i ako nije označena prema Odjeljku Q Pravilnika o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21), izuzev ako drukčije nije predviđeno u Pravilniku o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21) ili Dijelu 145 (*Part-145*) ili Sekcije A Odjeljak F ovog dijela (*Part-M*).
- (b) Prije ugradnje komponente u zrakoplov, lice ili odobrena organizacija za održavanje mora da provjeri da li je komponenta odgovarajuća za ugradnju, u slučajevima kada može da dođe do različitih konfiguracija uslijed vršenja modifikacije i/ili primjene naloga za plovidbenost.
- (c) Standardni dijelovi ugrađuju se na zrakoplov ili komponentu samo ako podaci o održavanju specificiraju određeni standardni dio. Standardni dijelovi ugrađuju se samo kad su propraćeni dokazima o usklađenosti (*Evidence of Conformity*) koji mogu da se prate do važećeg standarda (*Traceable to the Applicable Standard*).
- (d) Materijal (sirovina ili potrošni materijal) koristi se u zrakoplovu ili komponenti samo ako je proizvođač zrakoplova ili komponente tako naveo u odgovarajućim podacima o održavanju ili kad je to određeno u Dijelu 145 (*Part-145*). Ovaj materijal koristi se samo ako zadovoljava potrebne specifikacije i ako može da se utvrdi njegovo porijeklo. Svaki materijal mora da prati dokumentaciju koja se jasno odnosi na određeni materijal

i koja sadrži izjavu o usklađenosti sa specifikacijom i podatke o proizvodaču i dobavljaču.

M. A.502 Održavanje komponenti

- (a) Izuvez komponenti iz tačke 21A.307(c) Pravilnika o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21), komponente se održavaju u organizacijama za održavanje, koje su odgovarajuće odobrene saglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (Part-M) ili saglasno Dijelu 145 (Part-145).
- (b) Odstupajući od stava (a), održavanje komponente prema podacima o održavanju zrakoplova ili, ako to odobri nadležni organ, prema podacima o održavanju komponente, može da obavlja organizacija kategorije klase A, koja je odobrena saglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (Part-M) ili saglasno Dijelu 145 (Part-145) ili ovlašteno osoblje iz M.A.801(b)2 – ali samo dok su takve komponente ugrađene u zrakoplov. Pa ipak, takva organizacija kategorije klase A ili ovlašteno osoblje mogu komponentu privremeno da izgrade sa zrakoplova radi održavanja, da bi se olakšao pristup komponenti, izuzev ako to stvara potrebu za dodatnim održavanjem koje nije predmet ovog stava. Održavanje komponente koje se izvodi prema ovom stavu, ne zahtijeva izdavanje obrasca 1 (*EASA Form 1*), ali podliježe zahtjevima za izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu zrakoplova iz M.A.801.
- (c) Odstupajući od stava (a), održavanje komponente motora/pomoćnog uređaja za napajanje (*APU*) prema podacima o održavanju motora/*APU* ili, ako to odobri BHCA, prema podacima o održavanju komponente, možeda obavlja organizacija kategorije klase B, koja je odobrena saglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (Part-M) 2 – ali samo dok su takve komponente ugrađene u motor/*APU*. Pa ipak, takva organizacija kategorije klase B, može ovu komponentu privremeno da skine sa zrakoplova radi održavanja da bi se olakšao pristup komponenti, izuzev ako to stvara potrebu za dodatnim održavanjem koje nije predmet ovog stava.
- (d) Odstupajući od stava (a) i M.A.801(b)2, održavanje komponente dok je ona ugrađena ili privremeno skinuta sa *ELA 1* zrakoplova koji se ne koristi za komercijalni zračni prijevoz, koje se izvodi prema podacima o održavanju komponente, može da obavlja ovlašteno osoblje iz M.A.801(b)2, izuzev za:
  1. remont komponenti koje nisu motori i elise;
  2. remont motora i elisa za zrakoplove koji nisu CS-VLA, CS-22 i LSA.

Održavanje komponente prema stavu (d) ne zahtijeva izdavanje obrasca 1 (*EASA Form 1*), ali podliježe zahtjevima za izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu zrakoplova iz M.A.801.

- (e) Komponente iz tačke 21A.307(c) Pravilnika o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21) će se održavati u organizacijama kategorije A (A- rated), koje su odobrene u skladu sa Sekcijom A, Odjeljka F ovog aneksa (Dio M) ili Dijela 145, od strane ovlaštenog osoblja iz tačke M.A.801(b)2 ili od strane pilota-vlasnika iz tačke M.A.801(b)3 ukoliko se ugrađuje u zrakoplov ili privremeno skida da bi se poboljšao pristup. Kod održavanja komponente u skladu sa ovim stavom, ne može se izdati obrazac 1 (*EASA Form 1*) i podliježe zahtjevima za izdavanje uvjerenja o tehničkoj ispravnosti zrakoplova u skladu sa tačkom M.A.801.

M. A.503 Komponente sa ograničenim vijekom upotrebe (Service Life Limited Components)

- (a) Ugrađene komponente sa ograničenim vijekom upotrebe ne smiju da prekorače odobreni vijek upotrebe koji je naveden u odobrenom programu održavanja i naložima za plovidbenost, izuzev kao što je predviđeno u M.A.504(c).
- (b) Odobreni vijek upotrebe izražava se kalendarskim vremenom, satima leta, brojem slijetanja ili ciklusima, kako je odgovarajuće.
- (c) Na kraju odobrenog vijeka upotrebe, komponenta se mora skinuti sa zrakoplova radi održavanja ili radi trajnog odstranivanja kod komponenti s potvrđenim ograničenim vijekom upotrebe.

M. A.504 Nadzor nad neispravnim komponentama (Control of Unserviceable Components)

- (a) Komponenta važi za neispravnu u slučaju:
  1. isteka vijeka upotrebe koji je naveden u programu održavanja;
  2. neispunjavanja važećih naloga za plovidbenost i drugih uvjeta za kontinuiranu plovidbenost, koje određuje EASA;
  3. nedostatka podataka za određivanje statusa plovidbenosti ili podobnosti za ugradnju;
  4. očiglednog kvara ili neispravnog rada;
  5. kad je bila uključena u nesreću ili nezgodu koji bi mogli da utiču na njeno korištenje.
- (b) Neispravne komponente označavaju se i čuvaju na zaštićenom mjestu i pod kontrolom odobrenе organizacije, do donošenja konačne odluke o njihovom statusu. Ipak, za zrakoplove koji se ne koriste za komercijalni zračni prijevoz i koji nisu veliki zrakoplovi, lice ili organizacija koji su identificirali komponentu kao neispravnu, mogu da prenesu na vlasnika zrakoplova odgovornost za čuvanje komponente, pod uvjetom da se prijenos upiše u knjigu zrakoplova, knjigu motora ili knjigu komponente.
- (c) Komponente koje su dostigle svoj potvrđeni ograničeni vijek upotrebe ili koje imaju neotklonljiv kvar, razvrstavaju se kao nepopravljive i ne mogu ponovo da uđu u sistem snabdijevanja komponentama, izuzev ako se njihov potvrđeni ograničeni vijek upotrebe ne produži ili ako ne bude odobrena njihova popravka prema M.A.304.
- (d) Svako lice ili organizacija koji su odgovorni prema ovom dijelu (Part-M) u slučaju nepopravljivih komponenti iz stava (c):
  1. zadržavaju komponentu na mjestu predviđenom u stavu (b) ili
  2. osiguravaju da komponenta bude onesposobljena tako da ne može da se na ekonomičan način iskoristi ili popravi, prije nego što se oslobode odgovornosti za komponentu.
- (e) Odstupajući od stava (d), lice ili organizacija odgovorni prema ovom dijelu (Part-M) mogu da prenesu odgovornost za komponentu koja je razvrstana kao nepopravljiva na organizaciju za obuku ili istraživanje, bez obaveze da je prethodno onesposobe.

ODJELJAK F ORGANIZACIJE ZA ODRŽAVANJE

M. A.601 Oblast primjene

Ovim odjeljkom utvrđuju se zahtjevi koji nisu navedeni u M.A.201 (g), koje organizacija mora da ispunji radi pribavljanja i važenja odobrenja za održavanje zrakoplova ili komponenti.

M. A.602 Zahtjev

Zahtjev za izdavanje ili promjenu odobrenja za održavanje podnosi se na obrascu i na način koji odredi BHCA.

M. A.603 Obim odobrenja

- (a) Organizacija koja se bavi aktivnostima koje podliježu ovom odjeljku, ne smije obavljati svoje aktivnosti ukoliko nema odobrenje nadležnog organa. U Dodatku V Aneksa I (*Part M*) prikazan je obrazac uvjerenja za ovo odobrenje.
- (b) Priručnik organizacije za održavanje po M.A.604 mora tačno da odredi obim i vrstu radova (*scope of work*) za koje se smatra da je odobren. Dodatak IV ovog dijela (*Part- M*) određuje sve klase (*classes*) i sva ovlaštenja (*ratings*) koji su mogući prema M.A. Odjeljku F.
- (c) Saglasno podacima o održavanju, odobrena organizacija za održavanje može da izrađuje u ograničenom obimu dijelove namijenjene za korištenje tokom tekućih radova unutar njenih objekata, kao što je to predviđeno u njenom priručniku.

M. A.604 Priručnik organizacije za održavanje

- (a) Organizacija za održavanje ima priručnik koji najmanje sadrži sljedeće podatke:
  1. izjavu koju je potpisao odgovorni rukovodilac organizacije (*accountable manager*), kojom se potvrđuje da će organizacija stalno raditi saglasno ovom dijelu (*Part-M*) i priručniku;
  2. obim radova koje organizacija obavlja;
  3. zvanja i imena lica imenovanih prema M.A.606.(b);
  4. organizacionu šemu koja pokazuje povezane lance odgovornosti između lica imenovanih prema M.A.606(b);
  5. spisak ovlaštenog osoblja sa obimom njihovih ovlaštenja;
  6. spisak mesta na kojima se održavanje izvodi, zajedno sa opštim opisom objekata;
  7. postupci koji pokazuju kako organizacija za održavanje osigurava uskladenost sa ovim dijelom (*Part-M*);
  8. postupak za promjenu priručnika organizacije za održavanje.
- (b) Priručnik organizacije za održavanje i njegove kasnije promjene odobrava BHDC;
- (c) Izuzetno od stava (b), manje promjene priručnika mogu da se odobre putem posrednog odobravanja.

M. A.605 Objekti

Organizacija osigurava:

- (a) objekte opremljene za planirane radove, specijalizirane radionice i odjeljenja (*bay*), koji su na odgovarajući način izdvojeni da bi se osigurala zaštita od zagodenja i spoljnih uticaja.
- (b) odgovarajući uredski prostor za pripremu i praćenje planiranih radova, uključujući, prije svega, vođenje evidencije o obavljenom održavanju.
- (c) sigurne kapacitete za skladištenje komponenti, opreme, alata i materijala. Uvjeti skladištenja osiguravaju da neispravne komponente i materijali budu odvojeni od ostalih komponenti, materijala, opreme i alata. Uvjeti skladištenja moraju da se usaglase sa zahtjevima proizvođača, a pristup skladištu može da ima samo ovlašteno osoblje.

M. A.606 Zahtjevi u pogledu osoblja

- (a) Organizacija imenuje odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*), koji ima ovlaštenje da osigura da održavanje, koje stranka zahtijeva, bude obavljeno i finansirano prema standardima iz ovog dijela (*Part-M*).
- (b) Organizacija imenuje lice ili grupu lica koji su odgovorni da osiguraju da organizacija stalno postupa prema ovom

odjeljku. Ova lica prvenstveno su odgovorna odgovornom rukovoditelju.

- (c) Sva lica navedena u stavu (b) moraju da imaju odgovarajuće znanje, obuku i iskustvo iz oblasti održavanja zrakoplova i/ili komponenti.
- (d) Organizacija mora da ima odgovarajuće osoblje koje odgovara uobičajenom obimu ugovorenih poslova. Radni odnos na određeno vrijeme može da se zasnuje samo ako je obim posla veći od uobičajenog, ali samo za osoblje koje ne izdaje uvjerenje o vraćanju u upotrebu.
- (e) Kvalifikacije osoblja koje obavlja poslove održavanja moraju da budu dokazane i dokumentirane.
- (f) Osoblje koje obavlja specijalizirane poslove, kao što su zavarivanje ili ispitivanje bez razaranja, izuzev ispitivanja penetrantima, mora da bude kvalificirano prema priznatim standardima.
- (g) Organizacija za održavanje mora da ima dovoljno ovlaštenog osoblja za izdavanje M.A.612 i M.A.613 uvjerenja o vraćanju u upotrebu zrakoplova i komponenti. Ovo osoblje mora da ispunjava zahtjeve iz Dijela 66 (Part-66).
- (h) Odstupajući od stava (g), organizacija može da angažira ovlašteno osoblje koje je kvalificirano shodno odredbama koje slijede, kad operatorima, koji se bave komercijalnim aktivnostima, pruža podršku pri održavanju prema odgovarajućem odobrenom postupku koji je sastavni dio odobrenog priručnika organizacije:
  1. za ponavljajući predpoletni nalog za plovidbenost (*repetitive pre-flight airworthiness directive*), koji posebno navodi da letačka posada može da ga izvrši, organizacija može da izda ograničeno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja vodi zrakoplova na osnovu dozvole letačke posade, pod uvjetom da osigura odgovarajući praktičnu obuku kojom se omogućava da on bude u stanju da ispuni nalog za plovidbenost u okviru zahtijevanih standarda;
  2. ako se zrakoplov koristi van mesta u kome organizacija za održavanje obavlja održavanje (*supported location*), organizacija može da izda ograničeno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja vodi zrakoplova na osnovu dozvole letačke posade, pod uvjetom da organizacija osigura odgovarajući praktičnu obuku kojom se omogućava da on bude sposoban da izvede potrebne poslove u okviru zahtijevanih standarda.

M. A.607 Ovlašteno osoblje

- (a) Pored navedenog u M.A.606(g), ovlašteno osoblje može da koristi svoja ovlaštenja samo ako organizacija osigura da:
  1. ovlašteno osoblje može da dokaže da ispunjava zahtjeve iz 66.A.20(b) Dijela 66 (*Part-66*);
  2. ovlašteno osoblje ima odgovarajuće znanje o zrakoplovima i/ili komponentama koje treba da održava i poznaje organizacijske postupke koji su s tim povezani.
- (b) U nepredviđenim slučajevima, kad se zrakoplov prizemlji na mjestu izvan glavne baze u kojoj nema odgovarajućeg ovlaštenog osoblja, organizacija za održavanje, s kojom je zaključen ugovor o pružanju podrške pri održavanju, može da izda jednokratno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja (*one-off certification authorisation*):
  1. jednom svom zaposlenom licu koji ima ekvivalentna ovlaštenja za tip zrakoplova slične tehnologije, konstrukcije i sistema;

2. svakom licu, koje ima najmanje tri godine iskustva na radovima održavanja i važeću ICAO dozvolu za održavanje zrakoplova za tip zrakoplova za koji se izdaje uvjerenje, ako u tom mjestu ne postoji nijedna organizacija koja je odobrena saglasno ovom dijelu (*Part-M*) i ako organizacija za održavanje s kojom je zaključen ugovor pribavi i ima u personalnoj evidenciji dokaz o iskustvu i dozvoli za održavanje tog lica.

O navedenim slučajevima obavještava se BHDCA u roku od sedam dana od dana kad je ovlaštenje izdato. Odobrena organizacija za održavanje, koja je izdala jednokratno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja, mora da omogući provjeru takvog održavanja ako ono može da utiče na sigurnost letenja.

- (c) Odobrena organizacija za održavanje dokumentuje sve pojedinosti koje se odnose na ovlašteno osoblje i vodi tekuću listu ovlaštenog osoblja, zajedno sa obimom njihovih ovlaštenja, kao dio priručnika organizacije po M.A.604(a)5.

M. A.608 Komponente, oprema i alati

- (a) Organizacija je obavezna da:
1. ima opremu i alat navedene u podacima o održavanju iz M.A.609 ili odgovarajuću ekvivalentnu, navedenu u njenom priručniku, neophodnu za svakodnevne poslove održavanja za koje je odobrena;
  2. pokaže da ima pristup opremi i alatima koji se povremeno koriste.
- (b) Alati i oprema provjeravaju se i baždare po priznatim standardima. Organizacija mora da čuva podatke o baždarenju i standardu koji je pri tom korišten.
- (c) Organizacija pregleda, razvrstava i na odgovarajući način odvaja sve prispevke komponente.

M. A.609 Podaci o održavanju

Prilikom održavanja, uključujući i modifikacije i popravke, odobrena organizacija za održavanje mora da posjeduje i koristi ažurirane podatke o održavanju navedene u M.A.401. Podaci o održavanju koje dostavi stranka čuvaju se samo dok traju radovi.

M. A.610 Radni nalozi za održavanje

Prije otpočinjanja radova održavanja, organizacija za održavanje i organizacija koja zahtijeva održavanje, mora, u pismenom obliku, da usaglase radni nalog kojim se jasno određuju radovi održavanja koji treba da se obave.

M. A.611 Standardi održavanja

Održavanje se obavlja saglasno zahtjevima iz M.A. Odjeljak D.

M. A.612 Uvjerenje o vraćanju u upotrebu zrakoplova (Aircraft certificate of release to service)

Po okončanju zahtijevanih radova održavanja na zrakoplovu shodno ovom odjeljku, izdaje se uvjerenje o vraćanju u upotrebu zrakoplova, prema M.A.801.

M. A.613 Uvjerenje o spremnosti za upotrebu komponente (Component certificate of release to service)

- (a) Po okončanju zahtijevanih radova održavanja komponente shodno ovom odjeljku, izdaje se, prema M.A.802, uvjerenje o spremnosti za upotrebu komponente. Izdaje se obrazac 1 (EASA Form 1), izuzev za komponente koje se održavaju prema M.A.502(b), M.A.502(d) i M.A.502(e) ili koje su proizvedene prema M.A.603(b).

- (b) Uvjerenje o spremnosti za upotrebu komponente, obrazac 1 (EASA Form 1), može da se sačini upotrebotom računarske baze podataka.

M. A.614 Evidencija o održavanju (Maintenance Records)

- (a) Odobrena organizacija za održavanje vodi evidenciju o svim obavljenim radovima održavanja. Evidencija kojom se dokazuje da su bili ispunjeni svi zahtjevi za izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu, uključujući i tehničku dokumentaciju podugovarača, mora da se čuva.
- (b) Odobrena organizacija za održavanje mora da dostavi operatoru zrakoplova primjerak uvjerenja o vraćanju u upotrebu, zajedno s primjerkom podataka o bilo kojoj specifičnoj popravci/modifikaciji koja je korištena tokom popravke/modifikacije.
- (c) Odobrena organizacija za održavanje mora da čuva primjerak svake evidencije i s njom povezane podatke o održavanju tri godine od dana kad su zrakoplov ili komponenta na koje se radovi odnose bili otpremljeni iz odobrene organizacije za održavanje kao spremni za upotrebu.
1. evidencija na koju se odnosi ovaj stav (M.A.614) će se čuvati tako da bude zaštićena od oštećenja, izmjena i krađe;
  2. sva računarska oprema koja se koristi da bi se osigurale sigurnosne kopije (*backup*) na diskovima, trake itd. čuvaju se na mjestu različitom od onog na kome se nalaze radni podaci koji se trenutno koriste, i u okruženju koje osigurava da ostanu u dobrom stanju;
  3. ako odobrena organizacija za održavanje prestane da radi, sva evidencija o održavanju obavljenom u posljednje tri godine koja se čuva, dostavlja se posljednjem vlasniku ili kupcu predmetnog zrakoplova ili komponente ili se dalje čuva na način koji odredi BHDCA.

M. A.615 Prava

Organizacija za održavanje koja je odobrena saglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (*Part-M*) ima pravo da:

- (a) održava zrakoplov i/ili komponentu za koje je odobrena, na mjestima koja su navedena u njenom uvjerenju o sposobljenosti i u njenom priručniku;
- (b) organizira pružanje specijalizovanih usluga koje se obavlaju pod njenim nadzorom, u nekoj drugoj organizaciji koja je odgovarajuće kvalificirana, prema odgovarajućim postupcima koji su uspostavljeni kao dio njenog priručnika koji je neposredno odobrila BHDCA;
- (c) održava zrakoplov i/ili komponentu za koje je odobrena na bilo kom mjestu, ako je potreba za time nastala uslijed neispravnosti zrakoplova ili uslijed potrebe za povremenim održavanjem, pod uvjetom da su takvi slučajevi navedeni u priručniku organizacije za održavanje;
- (d) izdaje uvjerenja o tehničkoj ispravnosti po okončavanju održavanja, saglasno M.A.612 ili M.A.613.

M. A.616 Procjene organizacije (Organisational Review)

Da bi se osiguralo da odobrena organizacija za održavanje nastavi da ispunjava zahtjeve navedene u ovom odjeljku, ona mora periodično da organizuje procjene rada organizacije.

M. A.617 Promjene u odobrenoj organizaciji za održavanje

Da bi se BHDCA omogućilo da utvrđuje stalnu usklađenost sa ovim dijelom (*Part-M*), odobrena organizacija

за održavanje unaprijed obavještava nadležni organ o prijedlogu sljedećih promjena:

1. naziva organizacije;
2. mjesta organizacije;
3. dodatnog mjesta organizacije;
4. odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*);
5. lica navedenih u M.A.606(b);
6. objekata, opreme, alata, materijala, postupaka, oblasti rada i ovlaštenog osoblja koji bi mogli da imaju uticaja na odobrenje.

Kad se predlaže promjena osoblja koja unaprijed nije poznata rukovodstvu, BHDCA se prvom prilikom obavještava o ovim promjenama.

M. A.618 Važenje odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi pod uvjetom:
  1. da je organizacija i dalje uskladena sa ovim dijelom (*Part-M*) i odredbama o postupanju po nalazima koje su navedene u M.A.619;
  2. da BHDCA ima pristup organizaciji, radi utvrđivanja stalne usklađenosti sa ovim dijelom (*Part-M*);
  3. da organizacija ne vrati odobrenje ili da odobrenje ne bude ukinuto.
- (b) Poslije vraćanja ili ukipanja odobrenja, uvjerenje o sposobljenosti organizacije za održavanje mora da se vrati BHDCA.

M. A.619 Nalazi (*Findings*)

- (a) Nalaz nivoa 1 predstavlja značajnu neusklađenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (*Part-M*), koja snižava standard sigurnosti i ozbiljno ugrožava sigurnost letenja.
- (b) Nalaz nivoa 2 predstavlja svaku neusklađenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (*Part-M*) koja bi mogla da umanji standard sigurnosti i eventualno ugrozi sigurnost letenja.
- (c) Po prijemu izještaja s nalazima shodno M.B.605, imatelj uvjerenja o sposobljenosti organizacije mora da utvrdi plan korektivnih mjera za otklanjanje neusklađenosti i da, na način koji je prihvatljiv za BHDCA, sproveđe korektivne mjere u dogovorenom roku.

ODJELJAK G ORGANIZACIJA ZA OSIGURAVANJE KONTINUIRANE PLOVIDBENOSTI (CONTINUING AIRWORTHINESS MANAGEMENT ORGANISATION – CAMO)

M. A.701 Oblast primjene

Ovim odjeljkom utvrđuju se zahtjevi koje organizacija mora da ispuni radi pribavljanja i važenja odobrenja za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti zrakoplova.

M. A.702 Zahtjev

Zahtjev za izdavanje ili promjenu odobrenja organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.

M. A.703 Obim odobrenja

- (a) Nadležni organ izdaje organizaciji odobrenje i prateće uvjerenje o sposobljenosti organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti na obrascu iz Dodatka VI ovog dijela (*Part-M*).
- (b) Izuzetno od stava (a), kod komercijalnog zračnog prijevoza odobrenje za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti čini sastavni dio certifikata zračnog

operatora (AOC), koje BHDCA izdaje za zrakoplove koji se koriste.

- (c) Priručnik za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti po M.A.704. mora tačno da odredi obim poslova za koje se smatra da je organizacija odobrena.

M. A.704 Priručnik za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti (*Continuing Airworthiness Management Exposition – CAME*)

- (a) Organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da ima priručnik za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti koji sadrži sljedeće:
  1. izjavu koju je potpisao odgovorni rukovoditelj organizacije (*accountable manager*), kojom se potvrđuje da će organizacija stalno raditi saglasno ovom dijelu (Part –M) i priručniku;
  2. obim i vrstu radova organizacije;
  3. zvanja i imena lica imenovanih prema M.A.706.(a), M.A.706.(c), M.A.706.(d) i M.A.706.(i);
  4. organizacijsku šemu koja pokazuje povezane lance odgovornosti između svih lica imenovanih prema M.A.706(a), M.A.706(c), M.A.706(d) i M.A.706(i);
  5. spisak osoblja zaduženog za pregled plovidbenosti navedenog u M.A.707, naglašavajući, ukoliko je primjenjivo, osoblje odobreno da izdaje dozvole za let u skladu sa M.A.711(c);
  6. opći opis i mjesto (lokacija) objekata;
  7. postupke koje pokazuju kako organizacija osigurava usklađenost sa ovim dijelom (Part –M);
  8. postupke za promjenu priručnika za obezbjedivanje kontinuirane plovidbenosti;
  9. spisak odobrenih programa održavanja zrakoplova ili, kad se zrakoplovi ne koriste za komercijalni zračni prijevoz – popis "generičkih" i "osnovnih" programa održavanja.
- (b) Priručnik za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti i njegove kasnije promjene odobrava BHDCA.
- (c) Izuzetno od stava (b), manje izmjene i dopune priručnika mogu da se odobre putem posrednog odobravanja. Postupak posrednog odobravanja utvrđuje koje su to manje izmjene i dopune, uspostavlja ga organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti kao dio svog priručnika, a odobrava nadležni organ odgovoran za organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti.

M. A.705 Objekti

Organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da osigura odgovarajući uredski prostor na odgovarajućim lokacijama za osoblje navedeno u M.A.706.

M. A.706 Zahtjevi u pogledu osoblja

- (a) Organizacija imenuje odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*), koji ima ovlaštenje da osigura da poslovi osiguravanja kontinuirane plovidbenosti budu obavljeni i finansirani saglasno standardima koji se zahtjevaju u ovom dijelu (*Part-M*).
- (b) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, odgovorni rukovoditelj iz stava (a) jest lice koje ima ovlaštenje da osigura da sve djelatnosti operatora budu izvedene i finansirane saglasno standardima koji se zahtjevaju za izdavanje uvjerenja o sposobljenosti za obavljanje javnog avio-transporta (AOČ).
- (c) Organizacija imenuje lice ili grupu lica koji su odgovorni da osiguraju da organizacija stalno postupa prema ovom odjeljku. Ova lica prvenstveno su odgovorna odgovornom rukovoditelju.

- (d) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, odgovorni rukovoditelj operatora imenuje lice koje je odgovorno za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti (CAMO Post Holder). Ono je odgovorno za vođenje i nadziranje djelatnosti kontinuirane plovidbenosti saglasno stavu (c).
- (e) Imenovano lice iz stava (d) ne smije da bude zaposleno u organizaciji odobrenoj prema Dijelu 145 (Part-145) s kojom je operator zaključio ugovor, izuzev ako to BHDCA izričito ne odobri.
- (f) Organizacija mora da ima kvalificirano osoblje koje odgovara očekivanom obimu poslova.
- (g) Sva lica navedena u stavovima (c) i (d) moraju da budu u stanju da pokažu da imaju odgovarajuće znanje, obuku i iskustvo iz oblasti kontinuirane plovidbenosti zrakoplova.
- (h) Kvalifikacije osoblja koje radi na poslovima osiguravanja kontinuirane plovidbenosti moraju da budu dokumentovane.
- (i) Organizacije koje produžavaju važenje uvjerenja o provjeri plovidbenosti, saglasno M.A.711(a)4 i M.A.901(f) imenjuju lica koja su ovlaštena za to, saglasno odobrenju nadležnog organa.
- (j) U priručniku za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti organizacija navodi i ažurira podatke o zvanjima i ličnim imenima lica navedenih u M.A.706.(a), M.A.706.(c), M.A.706.(d) i M.A.706.(i).
- (k) Za sve velike zrakoplove i za zrakoplove koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz, organizacija će uspostaviti i nadzirati stručnost osoblja uključenog u upravljanje kontinuiranom plovidbenosti, provjeru plovidbenosti i/ili kontrole kvaliteta (quality audits) u skladu sa procedurom i standardom koji je BHDCA prihvatala.

M. A.707 Osoblje za pregled plovidbenosti (Airworthiness Review Staff)

- (a) Da bi pribavila odobrenje za pregled plovidbenosti, i, ako je primjenjivo, za izdavanje dozvole za let, odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da imenuje odgovarajuće osoblje za pregled plovidbenosti, koje izdaje potvrda o provjeri plovidbenosti ili preporeuke, kao što je navedeno u Sekciji A, Odjeljak I, i ako je primjenjivo, izdaje dozvole za let u skladu sa M.A.711(c):
  1. Za zrakoplove koji se koriste u komercijalnom zračnom prijevozu i za zrakoplove čija maksimalna masa na polijetanju (*MTOM*) prelazi 2.730 kg, izuzev balona, osoblje mora da ima:
    - (a) najmanje pet godina iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti;
    - (b) odgovarajuću dozvolu u skladu sa Aneksom III (Dio 66) ili diplomu iz oblasti zrakoplovstva ili drugo ekvivalentno uvjerenje;
    - (c) formalnu obuku iz oblasti zrakoplovnog održavanja;
    - (d) položaj sa odgovarajućim odgovornostima u odobrenoj organizaciji;
    - (e) ne dirajući u tačke od (a) do (d), zahtjevi utvrđeni u M.A.707(a)1(b) mogu da se zamijene s dodatnih pet godina iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti, uz one koji se već zahtijevaju u M.A.707(a)1(a).
  2. Za zrakoplove koji se ne koriste u komercijalnom zračnom prijevozu, čija maksimalna masa na polijetanju (*MTOM*) ne prelazi 2.730 kg i za balone, osoblje mora da ima:
    - (a) najmanje tri godine iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti;

- (b) odgovarajuću dozvolu u skladu sa Aneksom III (Dio 66) ili diplomu iz oblasti zrakoplovstva ili drugo ekvivalentno uvjerenje;
- (c) odgovarajuću obuku iz oblasti zrakoplovnog održavanja;
- (d) položaj sa odgovarajućim odgovornostima u odobrenoj organizaciji;
- (e) ne dirajući u tačke od (a) do (d), zahtjevi utvrđeni u M.A.707(a)2(b) mogu da se zamijene s dodatnih četiri godine iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti, uz one koji se već zahtijevaju u M.A.707(a)2(a).
- (b) Osoblju za pregled plovidbenosti, koje je imenovala odobrena organizacija, ona može da izda ovlaštenje samo ako to osoblje prihvati BHDCA poslije zadovoljavajuće obavljenog pregleda plovidbenosti pod nadzorom.
- (c) Organizacija mora da osigura da osoblje za pregled plovidbenosti može da pokaže odgovarajuća skorašnja iskustva u osiguravanju kontinuirane plovidbenosti.
- (d) Osoblje za pregled plovidbenosti određuje se navođenjem imena lica u priručniku za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, s pozivom na njihova ovlaštenja za pregled plovidbenosti.
- (e) Organizacija vodi evidenciju osoblja za pregled plovidbenosti, koja obuhvata pojedinosti o odgovarajućim kvalifikacijama, zajedno s kratkim pregledom odgovarajućeg iskustva u osiguravanju kontinuirane plovidbenosti, podacima o obukama i primjerkom ovlaštenja. Evidencija se čuva dvije godine pošto osoblje za pregled plovidbenosti napusti organizaciju.

M. A.708 Osiguravanje kontinuirane plovidbenosti (Continuing Airworthiness Management)

- (a) Svako osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da se obavlja saglasno M.A. Odjeljak C.
- (b) Odobrena organizacija mora da, za svaki zrakoplov kome osigurava kontinuiranu plovidbenost:
  1. razvija i nadzire program održavanja zrakoplova, uključujući i bilo koji važeći program pouzdanosti;
  2. podnese BHDCA na odobrenje program održavanja zrakoplova i njegove izmjene i dopune, izuzev ako to nije obuhvaćeno postupkom posrednog odobravanja saglasno M.A.302(c), kao i da primjerak programa dostavi vlasniku zrakoplova koji se ne koristi za komercijalni zračni prijevoz;
  3. stara se o dobijanju odobrenja za modifikacije i popravke;
  4. osigura da svi radovi održavanja budu obavljeni saglasno odobrenom programu održavanja i da potom uslijedi vraćanje u upotrebu, saglasno M.A. Odjeljak H;
  5. osigura primjenu važećih naredbi o plovidbenosti i operativnih naloga koje utiču na kontinuiranu plovidbenost;
  6. osigura da sve kvarove, koji budu uočeni tokom planiranog (redovnog) održavanja ili koji budu prijavljeni, otklone odgovarajuće odobrene organizacije za održavanje;
  7. osigura da zrakoplov, kad je to potrebno, bude upućen u odgovarajuću odobrenu organizaciju za održavanje;
  8. koordinira planirano (redovno) održavanje, primjenu naredbi o plovidbenosti, zamjenu dijelova sa ograničenim vijekom upotrebe i pregled komponenti, kako bi se osiguralo da se svi radovi pravilno obavljaju;

9. vodi i arhivira svu evidenciju o kontinuiranoj plovidbenosti i/ili operatorov sistem tehničke knjige zrakoplova;
10. osigura da tekući izvještaj o masi i balansu odražava trenutno stanje zrakoplova.
- (c) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, operator koji nije odobren prema Dijelu 145 (*Part-145*) mora da zaključi pismeni ugovor o održavanju sa organizacijom ili drugim operatorom odobrenim prema Dijelu 145 (*Part-145*), u kome se podrobno navode obaveze utvrđene u M.A. 301-2, M.A.301-3, M.A.301-5 i M.A.301-6, čime se osigurava da sve radove održavanja obavlja isključivo organizacija odobrena prema Dijelu 145 (*Part-145*), uz definiranje podrške funkciji kvaliteta prema M.A.712(b).
- Ugovore o baznom održavanju zrakoplova, planiranim (redovnom), linijskom održavanju i održavanju motora, kao i sve njihove promjene, odobrava BHDCA. Ako je riječ o:
1. zrakoplovu kome je potrebno neplanirano (vanredno) linijsko održavanje, ugovor može da se zaključi u obliku pojedinačnih radnih naloga naslovljenih na organizaciju za održavanje prema Dijelu 145 (*Part-145*);
  2. održavanju komponenti, uključujući i održavanje motora, ugovor naveden u stavu (c) može da se zaključi u obliku pojedinačnih radnih naloga, naslovljenih na organizaciju za održavanje prema Dijelu 145 (*Part-145*).
- M. A.709 Dokumentacija**
- (a) Odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da ima i da koristi važeće tekuće podatke o održavanju, navedene u M.A.401, za obavljanje poslova kontinuirane plovidbenosti navedenih u M.A.708. Ove podatke može da osigura vlasnik ili operator, pod uvjetom da je zaključen odgovarajući ugovor sa njim. Organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti onda mora da čuva podatke o održavanju samo dok je ugovor na snazi, izuzev ako u M.A.714 nije drukčije određeno.
- (b) Za zrakoplove, koji se ne koriste za komercijalni zračni prijevoz, odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti može da razvije "osnovne" i/ili "generičke" programe održavanja, da bi se omogućilo da se prvo odobrenje i/ili proširenje obima odobrenja izda bez zaključivanja ugovora o osiguravanju kontinuirane plovidbenosti iz Dodatka I ovog dijela (*Part-M*). Medutim, ovi "osnovni" i/ili "generički" programi održavanja ne isključuju potrebu blagovremene izrade odgovarajućeg programa održavanja zrakoplova prema M.A.302, prije primjene ovlaštenja iz M.A.711.
- M. A.710 Pregled plovidbenosti (*Airworthiness Review*)**
- (a) Da bi se ispunio zahtjev za pregled plovidbenosti zrakoplova, naveden u M.A.901, organizacija odobrena za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti obavlja potpunu dokumentiranu provjeru svih evidencija za kontinuiranu plovidbenost zrakoplova, da bi se uvjeroilo da:
1. su ukupno vrijeme naleta i s njim povezani ciklusi naleta strukture zrakoplova, motora i elise pravilno evidentirani;
  2. je letački priručnik (*flight manual*) primjenljiv na konfiguraciju zrakoplova i da odražava status posljednje promjene (revizije);
  3. su obavljeni potrebni radovi na održavanju zrakoplova, predviđeni odobrenim programom održavanja;
4. su otklonjeni svi poznati kvarovi ili da su, kad je to primjenjivo, kvarovi prenešeni dalje na kontroliran način;
5. se postupa saglasno važećim nalozima za plovidbenost i da su oni propisno evidentirani;
6. su modifikacije i popravke na zrakoplovu evidentirane i odobrene saglasno Pravilniku o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21);
7. su komponente sa ograničenim vijekom upotrebe, koje su ugradene u zrakoplov, propisno identificirane, evidentirane i da nisu prekoračile odobreni vijek upotrebe;
8. da su svi obavljeni radovi održavanja praćeni uvjerenjem o vraćanju u upotrebu saglasno Aneksu I (Dio M);
9. tekući izvještaj o masi i balansu zrakoplova odražava konfiguraciju zrakoplova i da je važeći;
10. je zrakoplov uskladen sa najnovijim promjenama svog projekta tipa koje je odobrila EASA;
11. ako je to zahtijevano, zrakoplov ima uvjerenje o buci koje odgovara trenutnoj konfiguraciji zrakoplova u skladu sa Odjeljkom I Pravilnika o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).
- (b) Osoblje za pregled plovidbenosti odobrene organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da obavi fizički pregled zrakoplova. Pri tome, osoblju za pregled plovidbenosti, koje nije odgovarajuće kвалиficirano prema Aneksu III (Dio 66), mora da pomaze u radu osoblje koje to jeste.
- (c) Prilikom fizičkog pregleda zrakoplova osoblje za pregled plovidbenosti osigurava da:
1. sve potrebne označe i naljepnice (pločice) budu pravilno postavljene;
  2. zrakoplov bude uskladen sa odobrenim letačkim priručnikom;
  3. konfiguracija zrakoplova bude uskladena sa odobrenom dokumentacijom;
  4. ne postoji nijedan očigledan kvar s kojim nije postupljeno prema M.A.403
  5. ne može da se pronađe neslaganje između zrakoplova i dokumentirane provjere evidencije za kontinuiranu plovidbenost iz stava (a).
- (d) Moguće je odstupiti od zahtjeva M.A.901(a) i pregled plovidbenosti zrakoplova obaviti u periodu do 90 dana (maksimalno) prije isteka roka važenja potvrde, a da se pri tome ne mijenja plan važenja rokova potvrde o provjeri plovidbenosti (*Airworthiness Review Pattern*), kako bi se omogućilo da se fizički pregled zrakoplova obavi tokom planiranih radova održavanja.
- (e) Potvrda o provjeri plovidbenosti iz M.A.902 (Obrazac 15b, EASA Form 15b) ili preporuka za izdavanje potvrde o provjeri plovidbenosti (Obrazac 15a, EASA Form 15a) iz Dodatka III Aneksa I (Dio M) se može izdati samo:
1. od strane osoblja za pregled plovidbenosti zrakoplova, ovlaštenog u skladu sa M.A.707 osoblje za pregled plovidbenosti, u ime odobrene organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti ili od strane ovlaštenog osoblja u slučajevima navedenim u M.A.901(g) i
  2. pošto se uvjeri da je pregled plovidbenosti u potpunosti izведен i da nema neusaglašenosti za koje se zna da ugrožavaju sigurnost leta.
- (f) Primjerak potvrda o provjeri plovidbenosti ili o njenom produženju proslijedi se u roku od deset dana nadležnim

- civilnim zrakoplovnim vlastima države u čiji je registar zrakoplov upisan.
- (g) Pregled plovidbenosti ne može da se povjeri podugovaraču.
- (h) Ako ishod pregleda plovidbenosti nije zaključen, o tome se obavještava BHDCA u najkraćem mogućem roku, ali u svakom slučaju najkasnije 72 sata od trenutka kada je organizacija uočila stanje na koje se pregled odnosi.

M. A.711 Prava

- (a) Organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, koja je odobrena prema Sekciji A, Odjeljak G ovog dijela (*Part-M*), ima pravo da:
1. osigurava kontinuiranu plovidbenost zrakoplova koji se ne koriste u komercijalne svrhe, kako je to navedeno u njenom uvjerenju o ospesobljenosti;
  2. osigurava kontinuiranu plovidbenost zrakoplova koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz, kad je to navedeno u njenom uvjerenju o ospesobljenosti i u certifikatu zračnog operatora (AOC);
  3. dogovori obavljanje ograničenih poslova osiguravanja kontinuirane plovidbenosti s drugom organizacijom koja te poslove obavlja pod njenim sistemom kvaliteta, kako je to navedeno u njenom uvjerenju o ospesobljenosti;
  4. produži, saglasno uvjetima iz M.A.901(f), važenje potvrde o provjeri plovidbenosti koju je izdala BHDCA ili druga organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrena prema Sekciji A, Odjeljak G ovog dijela (*Part-M*).
- (b) Odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, koja je registrirana u jednoj državi članici, može, dodatno, da bude odobrena za pregled plovidbenosti prema M.A.710 i da:
1. izdaje potvrdu o provjeri plovidbenosti i produžava njen važenje saglasno uvjetima navedenim u M.A.901(c)2 ili M.A.901(e)2;
  2. izdaje preporuke o provjeri plovidbenosti nadležnom organu države članice registracije.
- (c) Organizacija za obezbjedivanje kontinuirane plovidbenosti, čije odobrenje uključuje prava iz M.A.711(b), može se dodatno odobriti za izдавanje dozvola za let u skladu sa tačkom 21A.711(d) Pravilnika o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21), za određeni zrakoplov za koji je organizacija odobrena da izdaje potvrdu o provjeri plovidbenosti, kada organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti potvrđuje uskladenost sa odobrenim uvjetima letenja, podložno odgovarajućoj odobrenoj proceduri u priručniku iz tačke M.A.704.

M. A.712 Sistem kvaliteta

- (a) Da bi se osiguralo da odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti stalno ispunjava uvjete iz ovog odjeljka, ona uspostavlja sistem kvaliteta i imenuje rukovoditelja za kvalitet, koji prati uskladenost i adekvatnost postupaka za osiguravanje plovidbenosti zrakoplova. Praćenje uskladenosti podrazumijeva i sistem povratnih informacija (*feedback*) odgovornom rukovoditelju, da bi se, po potrebi, osiguralo preuzimanje korektivnih mjera.
- (b) Sistem kvaliteta prati aktivnosti predviđene u M.A. Odjeljak G. On uključuje najmanje sljedeće funkcije:
1. praćenje da li se aktivnosti predviđene prema M.A. Odjeljak G obavljaju saglasno odobrenim postupcima;

2. praćenje da li se radovi održavanja povjereni podugovaraču obavljaju prema ugovoru;
  3. praćenje stalne uskladenosti sa zahtjevima koji su predviđeni ovim Dijelom (*Part-M*).
- (c) Evidencija o ovim aktivnostima čuva se najmanje dvije godine.
- (d) Ako je organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrena i prema nekom drugom Dijelu (*Part*), sistem kvaliteta može da se kombinira sa sistemom kvaliteta koji zahtjeva taj drugi Dio (*Part*).
- (e) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, sistem kvaliteta, koji je predviđen u M.A. Odjeljak G, jeste sastavni dio sistema kvaliteta operatora.
- (f) U manjim organizacijama koje ne osiguravaju kontinuiranu plovidbenost zrakoplova koji se koriste u komercijalnom zračnom prijevozu, sistem kvaliteta može da bude zamijenjen redovnim organizacionim procjenama, ako ih odobri BHDCA, izuzev ako organizacija izdaje potvrdu o provjeri plovidbenosti za zrakoplove čija MTOM prelazi 2.730 kg, izuzev balona. U slučaju da ne postoji sistem kvaliteta, organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti ne može da zaključi ugovor s drugim strankama za obavljanje poslova osiguravanja kontinuirane plovidbenosti.

M. A.713 Promjene u odobrenoj organizaciji za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti

Da bi se BHDCA omogućilo da utvrđuje stalnu uskladenost sa ovim dijelom (*Part-M*), odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti unaprijed obavještava BHDCA o prijedlogu sljedećih promjena:

1. naziva organizacije;
2. mjesta organizacije;
3. dodatnog mjesta organizacije;
4. odgovornog rukovoditelja (accountable manager);
5. lica navedenih u M.A.706(c);
6. objekata, opreme, alata, materijala, postupaka, obima poslova i osoblja koji bi mogli da imaju uticaja na odobrenje.

Kad se predlaže promjena osoblja koja unaprijed nije poznata rukovodstvu, BHDCA se prvom prilikom obavještava o ovim promjenama.

M. A.714 Čuvanje evidencije

- (a) Odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti evidentira sve pojedinosti o izvršenim radovima. Mora da se čuva evidencija koju zahtjeva M.A.305 i, ako je primjenljivo – M.A.306.
- (b) Ako organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti ima ovlaštenje iz M.A.711(b), obavezna je da čuva kopiju svake izdate i produžene potvrde i preporuke o provjeri plovidbenosti, sa pratećom dokumentacijom. Pored toga, organizacija čuva i kopiju svake potvrde o provjeri plovidbenosti koju je produžila shodno M.A.711(a)4.
- (c) Ako organizacija za obezbjedivanje kontinuirane plovidbenosti ima prava navedena u M.A.711(c), mora da čuva primjerak svake dozvole za let u skladu sa odredbama tačke 21A.729 Pravilnika o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio21).
- (d) Organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da čuva primjerak svakog dokumenta navedenog u stavovima (b) i (c) najmanje dvije godine od kada je zrakoplov trajno povučen iz upotrebe.
- (e) Evidencija se čuva tako da bude zaštićena od oštećenja, izmjena i krađe.

- (f) Sva računarska oprema, koja se koristi da bi se osigurale sigurnosne kopije (*backup*) na diskovima, trake itd, čuvaju se na mjestu različitom od onog na kome se nalaze radni podaci koji se trenutno koriste i u okruženju koje osigurava da ostanu u dobrom stanju.
- (g) Ako se osiguravanje kontinuirane plovidbenosti prenese na drugu organizaciju ili lice, na njih se prenosi i sva sačuvana evidencija. Rokovi za čuvanje evidencije primjenjuju se i na tu drugu organizaciju ili lice.
- (h) Ako organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti prestane da radi, sva sačuvana evidencija prenosi se na vlasnika zrakoplova.

M.A.715 Važenje odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi pod uvjetom:
  1. da je organizacija i dalje uskladena sa ovim dijelom (*Part-M*) i odredbama o postupanju po nalazima koje su navedene u tački M.B.705;
  2. da BHDCA ima pristup organizaciji, radi utvrđivanja stalne usklađenosti sa ovim dijelom (*Part-M*);
  3. da organizacija ne vrati odobrenje ili da odobrenje ne bude ukinuto.
- (b) Poslije vraćanja ili ukidanja odobrenja, uvjerenje o sposobljenosti organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da se vrati BHDCA.

M. A.716 Nalazi (*Findings*)

- (a) Nalaz nivoa 1 predstavlja značajnu neusklađenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (*Part-M*), koja snižava standard sigurnosti i ozbiljno ugrožava sigurnost letenja.
- (b) Nalaz nivoa 2 predstavlja svaku neusklađenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (*Part-M*) koja bi mogla da umanji standard sigurnosti i eventualno ugrozi sigurnost letenja.
- (c) Po prijemu izvještaja sa utvrđenim nalazima, shodno M.B.705, odobrene organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti mora da utvrdi plan korektivnih mjera za otklanjanje neusklađenosti i da, na način koji je prihvatljiv za BHDCA, sproveđe korektivne mjere u dogovorenom roku.

ODJELJAK H

UVJERENJE O VRAĆANJU U UPOTREBU (CRS)

M. A.801 Uvjerenje o vraćanju u upotrebu zrakoplova

- (a) Izuzev za zrakoplove koji su vraćeni u upotrebu od strane organizacije za održavanje, odobrene prema Dijelu 145 (*Part-145*), uvjerenje o vraćanju u upotrebu izdaje se saglasno ovom odjeljku.
- (b) Nijedan zrakoplov ne može da se koristi ako se, poslije obavljenih radova održavanja, ne izda uvjerenje o vraćanju u upotrebu i ako se ne utvrdi da su radovi održavanja pravilno obavljeni. Uvjerenje izdaje:
  1. odgovarajuće ovlašteno osoblje u ime organizacije za održavanje odobrene saglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (*Part-M*);
  2. ovlašteno osoblje, saglasno zahtjevima navedenim u Dijelu 66 (*Part-66*), izuzev za složene radove održavanja koji su navedeni u Dodatku VII ovog dijela (*Part-M*), za koje važi tačka 1;
  3. pilot-vlasnik, saglasno M.A.803.
- (c) Odstupajući od M.A.801(b)2 za zrakoplove ELA 1, koji se ne koriste za komercijalni zračni prijevoz, složene radove održavanja, navedene u Dodatku VII ovog dijela

(*Part-M*) može da obavi i da izda uvjerenje ovlašteno osoblje iz M.A.801(b).

- (d) Odstupajući od M.A.801(b), u nepredviđenim slučajevima kad je zrakoplov prizemljen na mjestu u kome nema odgovarajuće organizacije za održavanje odobrene prema ovom dijelu (*Part-M*) ili Dijelu 145 (*Part-145*) i odgovarajućeg ovlaštenog osoblja za izdavanje uvjerenja, vlasnik može da ovlasti bilo koje lice koje ima najmanje tri godine odgovarajućeg iskustva na održavanju i primjerenu kvalifikaciju da obavi radove održavanja prema standardima navedenim u Odjeljku D ovog dijela (*Part-M*) i da izda uvjerenje. U tom slučaju vlasnik mora da:

1. pribavi i čuva u evidenciji zrakoplova detalje o cjelokupnim radovima i kvalifikacijama lica koje je izdalo uvjerenje;
  2. omogući da takvo održavanje prvom prilikom, a najkasnije u roku od sedam dana, provjeri i potvrdi odgovarajuće ovlašteno lice iz M.A.801(b) ili organizacija odobrene saglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (*Part-M*) ili Dijela 145 (*Part-145*);
  3. o davaju ovlaštenja za izdavanje uvjerenja obavijesti u roku od sedam dana organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti sa kojom ima zaključen ugovor prema M.A.201(e) ili, ako takav ugovor nije zaključen – BHDCA.
- (e) Ako se izdaje uvjerenje o vraćanju u upotrebu prema M.A.801(b)2 ili M.A.801(c), ovlaštenom licu može, u obavljanju radova održavanja, da pomaže jedno ili više lica pod njegovom neposrednom i stalnom kontrolom. Uvjerenje o vraćanju u upotrebu sadrži najmanje:
    1. osnovne podatke o obavljenom održavanju;
    2. datum kad je održavanje završeno;
    3. identitet organizacije i/ili lica koje izdaje uvjerenje, što uključuje:
      - (i) pozivanje na referentni broj uvjerenja organizacije za održavanje koja je odobrena saglasno Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (*Part-M*) i na odobrenje ovlaštenog osoblja koje izdaje uvjerenje o vraćanju u upotrebu;
      - (ii) kad je riječ o uvjerenju o vraćanju u upotrebu navedenoj u M.A.801(b)2 ili M.A.801(c) identitet i, po mogućnosti, broj dozvole ovlaštenog lica koje izdaje uvjerenje.
    4. Ograničenja plovidbenosti ili operacija, ako postoje.

- (g) Odstupajući od stava (b) i bez obzira na stav (h), kad naručeni radovi održavanja ne mogu da se završe u potpunosti, uvjerenje o vraćanju u upotrebu može da se izda u okviru odobrenih ograničenja zrakoplova. Podatak o tome, zajedno sa mogućim ograničenjima plovidbenosti ili operacija, upisuje se u uvjerenje o vraćanju u upotrebu prije njegovog izdavanja, kao dio podataka iz stava (f) 4.
- (h) Uvjerenje o tehničkoj ispravnosti ne izdaje se ako postoji bilo koja poznata neusklađenost koja bi ozbiljno mogla da ugrozi sigurnost letenja.

M. A.802 Uvjerenje o spremnosti za upotrebu komponente

- (a) Uvjerenje o spremnosti za upotrebu komponente izdaje se po završetku radova održavanja komponente, izvedenih saglasno M.A.502.
- (b) Uvjerenje o spremnosti za upotrebu, identificirano kao Obrazac 1 (EASA Form 1), predstavlja uvjerenje o tehničkoj ispravnosti komponente, izuzev kad se ovakvo održavanje komponente izvodi saglasno M.A.502(b), M.A.502(d) ili M.A.502(e), kada ono podliježe izdavanju uvjerenja o spremnosti za upotrebu saglasno M.A.801.

M.A.803 Ovlaštenje pilota-vlasnika

- (a) Pilot-vlasnik zrakoplova mora da:
1. ima važeću pilotsku dozvolu (ili ekvivalent) koju je izdala ili priznala država članica sa odgovarajućim ovlaštenjem za tip ili klasu zrakoplova;
  2. ima u svojini ili u zajedničkoj svojini zrakoplov koji se održava;
- Ovaj vlasnik mora da bude:
- (i) jedno od fizičkih lica upisanih u registar, ili
  - (ii) član neprofitnog pravnog lica osnovanog u svrhe rekreacije, kad je pravno lice upisano u registar kao vlasnik ili operator, on je neposredno uključen u donošenje odluka pravnog lica i pravno lice ga je imenovalo za održavanje koje izvodi pilot-vlasnik.
- (b) Za svaki zrakoplov jednostavne konstrukcije na motorni pogon, čija MTOM ne prelazi 2.730 kg, jedrilicu, motornu jedrilicu ili balon u privatnoj upotrebi, pilot-vlasnik može da izda uvjerenje o vraćanju u upotrebu poslije obavljenih radova održavanja ograničenog obima koje je sam izveo, prema Dodatku VIII ovog dijela (Part-M).
- (c) Obim ograničenog održavanja pilota-vlasnika određuje se u programu održavanja zrakoplova iz M.A.302.
- (d) Uvjerenje o vraćanju u upotrebu mora da bude upisano tehničku knjigu zrakoplova i da sadrži osnovne podatke o obavljenim radovima održavanja, datumu okončanja radova održavanja, identitetu, potpisu i broju pilotske dozvole pilota-vlasnika koji izdaje uvjerenje.

ODJELJAK I**POTVRDA O PROVJERI PLOVIDBENOSTI****M. A.901 Pregled plovidbenosti zrakoplova (Aircraft airworthiness review)**

Da bi potvrda o plovidbenosti zrakoplova ostalo važeće, periodično mora da se obavlja pregled plovidbenost zrakoplova i svih evidencija o kontinuiranoj plovidbenosti.

- (a) Potvrda o provjeri plovidbenosti izdaje se saglasno Dodatku III ovog dijela (Part-M), na Obrascu 15a ili 15b (EASA Form 15a ili 15b), po zadovoljavajuće okončanom pregledu plovidbenosti. Ona važi jednu godinu.
- (b) Zrakoplov u kontroliranom okruženju jeste zrakoplov (i) čiju je kontinuirana plovidbenost bez prekida u proteklih 12 mjeseci održavala ista organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrena prema Sekciji A, Odjeljak G ovog dijela (Part-M), i (ii) koji je u proteklih 12 mjeseci održavala organizacija za održavanje odobrena prema Sekciji A, Odjeljak F ovog dijela (Part-M) ili prema Dijelu 145 (Part-145). Ovo uključuje radove održavanja iz M.A.803(b) poslije čijeg obavljanja se izdaje uvjerenje o vraćanju u upotrebu prema M.A.801(b)2 ili M.A.801(b)3.
- (c) Za zrakoplove, koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz i zrakoplove čija MTOM prelazi 2.730 kg, izuzev balona, koji se nalaze u kontroliranom okruženju, organizacija iz stava (b), koja osigurava njihovu kontinuiranu plovidbenost, može, ako ima odgovarajuće odobrenje i vodeći računa o saglasnosti sa stavom (k), da:
1. izda potvrdu o provjeri plovidbenosti prema M.A.710;
  2. dva puta produži, na po godinu dana, važenje potvrde o provjeri plovidbenosti koju je sama izdala, ako zrakoplov ostaje u kontroliranom okruženju.
- (d) Za zrakoplove, koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz i zrakoplove čija MTOM prelazi 2.730 kg, izuzev balona (i) koji se ne nalaze u kontroliranom okruženju ili (ii) čiju kontinuiranu plovidbenost održava organizacija za

- osiguravanje kontinuirane plovidbenosti koja nema pravo da pregleda plovidbenost, potvrdu o provjeri plovidbenosti izdaje BHDCA poslije zadovoljavajuće procjene koja se zasniva na preporuci organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrene saglasno Sekciji A, Odjeljak G ovog aneksa (Dio M), koju vlasnik ili operator dostavlja uz zahtjev. Ova preporuka zasniva se na pregledu plovidbenosti, obavljenom prema M.A.710.
- (e) Za zrakoplove koji se ne koriste za komercijalni zračni prijevoz, čija MTOM ne prelazi 2.730 kg, i za balone, svaka organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrena saglasno Sekciji A, Odjeljak G ovog aneksa (Dio M), koju imenuje vlasnik ili operator zrakoplova, može, ako ima odgovarajuće odobrenje i ako je to saglasno stavu (k), da:
1. izda potvrdu o provjeri plovidbenosti prema M.A.710;
  2. dva puta produži, na po godinu dana, važenje potvrde o provjeri plovidbenosti koju je sama izdala, ako zrakoplov ostaje u njenom kontroliranom okruženju.
- (f) Odstupajući od M.A.901(c)2 i M.A.901(e)2, za zrakoplove koji se nalaze u kontroliranom okruženju i čiju kontinuiranu plovidbenost održava organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti iz stava (b), ova organizacija može, vodeći računa o saglasnosti sa stavom (k), dva puta da produži, na po godinu dana, važenje potvrde o provjeri plovidbenosti, koju je izdala BHDCA ili druga organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti odobrena prema Sekciji A, Odjeljak G ovog dijela (Part-M).
- (g) Odstupajući od M.A.901(c)2 i M.A.901(e)2, za zrakoplove ELA 1 koji se ne koriste za komercijalni zračni prijevoz i za koje ne važi M.A.201(i), potvrdu o provjeri plovidbenosti može da izda BHDCA, poslije zadovoljavajuće procjene koja se zasniva na preporuci ovlaštenog osoblja koje je BHDCA formalno ovlastila i koju, saglasno Dijelu 66 (Part-66) i zahtjevima iz M.A.707(a)2(a) vlasnik ili operator dostavlja uz zahtjev. Ova preporuka zasniva se na pregledu plovidbenosti, obavljenom prema M.A.710, i ne može da se izda na više od dvije uzastopne godine.
- (h) Kad okolnosti ukazuju na moguće ugrožavanje sigurnosti, nadležan organ sam obavlja pregled plovidbenosti i izdaje potvrdu o provjeri plovidbenosti.
- (i) Pored slučaja iz stava (h), BHDCA može sama da izvrši pregled i izda potvrdu o provjeri plovidbenosti i:
1. za zrakoplove, čiju kontinuiranu plovidbenost održava organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrena prema Sekciji A, Odjeljak G ovog dijela M (Part-M), koja se nalazi u državi koja nije potpisnica ECAA sporazuma;
  2. za balone i druge zrakoplove čija MTOM ne prelazi 2.730 kg, na zahtjev vlasnika.
- (j) Kad BHDCA sama obavlja pregled plovidbenosti i/ili izdaje potvrdu o provjeri plovidbenosti, vlasnik ili operator zrakoplova dužan je da osigura:
1. dokumentaciju, koju zahtjeva BHDCA;
  2. odgovarajući smještaj i prostor za osoblje BHDCA;
  3. po potrebi, podršku odgovarajućeg osoblja koje je kvalificirano, saglasno Dijelu 66 (Part-66), ili koje ispunjava ekvivalentne zahtjeve za osoblje sadržane u 145.A.30(j)(1) i (2) Dijela 145 (Part-145).

- (k) Potvrda o provjeri plovidbenosti ne može da se izda ni produži ako postoje dokaz ili razlog koji ukazuju da zrakoplov nije plovidben.

M. A.902 Važenje potvrde o provjeri plovidbenosti

- (a) Potvrda o provjeri plovidbenosti prestaje da važi ako:
1. se privremeno ili trajno ukinе;
  2. potvrda o plovidbenosti bude privremeno ili trajno ukinuta;
  3. zrakoplov više ne bude upisan u Registar Bosne i Hercegovine;
  4. uvjerenje o tipu, na osnovu kog je izdato uvjerenje o plovidbenosti, bude privremeno ili trajno ukinuto.
- (b) Zrakoplov ne smije da leti ako uvjerenje o plovidbenosti nije važeće ili ako:
1. kontinuirana plovidbenost zrakoplova ili bilo koje komponente ugrađene u zrakoplov ne ispunjava zahtjeve predviđene ovim dijelom (Part-M);
  2. zrakoplov više nije uskladen s projektom tipa koji je odobrila EASA;
  3. je zrakoplov bio korišten preko ograničenja predviđenih u odobrenom letačkom priručniku ili uvjerenju o plovidbenosti, a potom nisu preduzete odgovarajuće mjere;
  4. je zrakoplov bio uključen u nesreću ili nezgodu koji utiču na njegovu plovidbenost, a potom nisu preduzete odgovarajuće mjere za obnavljanje plovidbenosti;
  5. modifikacija ili popravka nisu odobrene prema Pravilniku o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).
- (c) Poslije vraćanja ili ukipanja uvjerenja, uvjerenje o provjeri plovidbenosti mora da se vrati BHDCA.

M. A.903 Registracija zrakoplova u Bosni i Hercegovini iz država potpisnica ECAA sporazuma

- (a) Pri prijenosu registracije zrakoplova iz neke od država potpisnica ECAA sporazuma, podnositelj zahtjeva dužan je da:
1. obavijesti prethodnu državu da namjerava da registruje zrakoplov u Bosni i Hercegovini;
  2. podnese BHDCA zahtjev za izdavanje novog uvjerenja o plovidbenosti, prema Pravilniku o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).
- (b) Bez obzira na M.A.902(a)(3), prethodna potvrda o provjeri plovidbenosti ostaje da važi do isteka njenog roka važenja.

M. A.904 Provjera plovidbenosti zrakoplova uvezenih u Bosnu i Hercegovinu

- (a) Pri uvozu zrakoplova iz države, koja nije potpisnica ECAA sporazuma, u Bosnu i Hercegovinu, podnositelj zahtjeva mora da:
1. zatraži da BHDCA izda novo uvjerenje o plovidbenosti, saglasno Pravilniku o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21);
  2. za zrakoplov koji nije nov, osigura zadovoljavajući pregled plovidbenosti, saglasno M.A.901;
  3. osigura obavljanje svih radova održavanja, prema odobrenom programu održavanja iz M.A.302.
- (b) Kad se organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti uvjeri da je zrakoplov uskladen sa odgovarajućim zahtjevima, ona mora da proslijedi BHDCA dokumentovanu preporuku za izdavanje potvrde o provjeri plovidbenosti.

- (c) Vlasnik mora da omogući pristup zrakoplovu da bi BHDCA mogla izvršiti nadzor.
- (d) BHDCA će izdati novo uvjerenje o plovidbenosti kad se uvjeri da je zrakoplov uskladen sa zahtjevima iz Pravilnika o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).
- (e) BHDCA će izdati i potvrdu o provjeri plovidbenosti koja obično važi jednu godinu, izuzev ako razlozi sigurnosti ne zahtijevaju ograničenje roka važenja.

M. A.905 Nalazi (Findings)

- (a) Nalaz nivoa 1 predstavlja značajnu neuskladenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (Part-M), koja snižava standard sigurnosti i ozbiljno ugrožava sigurnost letenja.
- (b) Nalaz nivoa 2 predstavlja svaku neuskladenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (Part-M), koja bi mogla da umanji standard sigurnosti i eventualno ugrozi sigurnost letenja.
- (c) Po prijemu izvještaja sa utvrđenim nalazima, shodno tački M.B.903, lice ili organizacija, koji su odgovorni prema tački M.A.201, moraju da utvrde plan korektivnih mjera za otklanjanje neuskladenosti i da, na način koji je prihvatljiv za BHDCA, sprovedu korektivne mjere u dogovorenom roku, što uključuje i odgovarajuće korektivne mjere kojima se sprječava ponavljanje nalaza i njegovog glavnog uzroka.

SEKCIJA B

POSTUPCI ZA NADLEŽNE ORGANE

ODJELJAK A OPĆE ODREDBE

M. B.101 Oblast primjene

Ovom sekcijom uspostavljaju se upravni zahtjevi koje mora da ispunjava BHDCA kada primjenjuje Sekciju A ovog dijela (Part-M).

M. B.102 Nadležni organ (Competent Authority)

(a) Opće

BH D C A je zadužena za izdavanje, praćenje važenja, promjenu, privremeno ili trajno ukipanje uvjerenja i za nadzor kontinuirane plovidbenosti. BHDCA će utvrditi dokumentovane postupke i organizacionu strukturu.

(b) Resursi

Broj osoblja treba odgovara potrebi za ispunjenjem zahtjeva koji su detaljno opisani u Sekciji B ovog dijela.

(c) Kvalifikacije i obuka

Svo osoblje koje radi na poslovima predviđenim u ovom dijelu (Part-M) mora da ima odgovarajuće kvalifikacije i znanje, iskustvo, osnovnu i kontinuiranu obuku, koji su potrebni za obavljanje povjerenih zadataka.

(d) Postupci

BHDCA mora ustanoviti postupke koji podrobno opisuju način na koji se postiže uskladenost sa ovim dijelom (Part-M). Postupci moraju da se redovno prate i mijenjaju kako bi se postigla njihova stalna uskladenost sa zahtjevima ovog pravilnika.

M. B.104 Vođenje evidencije (Record-Keeping)

- (a) BHDCA će uspostaviti sistem vođenja evidencije koji omogućava da se na odgovarajući način prate postupci izdavanja, praćenja važenja, izmjena, privremenog ili trajnog ukipanja uvjerenja.
- (b) Evidencija, koja se odnosi na nadzor nad organizacijom koja je odobrena prema ovom dijelu (Part-M), obuhvata najmanje:
1. zahtjev za odobrenje organizacije;

- 2. uvjerenje o ospozobljenosti organizacije, sa svim promjenama;
  - 3. kopiju programa provjere (udit, *audit*), s datumima planiranih i sprovedenih provjera;
  - 4. evidenciju nadležnog organa o stalnom nadzoru, uključujući i evidenciju o svim provjerama (uditima);
  - 5. kopiju relevantne prepiske;
  - 6. podatke o izuzećima ili naloženim prinudnim mjerama;
  - 7. izvještaj drugih nadležnih organa o nadzoru nad radom organizacije;
  - 8. priručnike organizacije s njihovim promjenama;
  - 9. kopiju svakog drugog dokumenta koji je neposredno odobrila BHDCA.
- (c) Evidencija navedena u stavu (b) čuva se najmanje četiri godine.
- (d) Minimum evidencije za nadzor svakog zrakoplova mora da obuhvati najmanje kopiju:
1. uvjerenja o plovidbenosti zrakoplova;
  2. potvrde o provjeri plovidbenosti;
  3. preporuka organizacije navedena u Sekciji A, Odjeljak G;
  4. izvještaja o pregledima plovidbenosti koje je neposredno obavila država članica;
  5. važne prepiske koja se odnosi na zrakoplov;
  6. podataka o izuzećima ili naloženim prinudnim mjerama;
  7. svakog dokumenta koji je odobrila BHDCA, u skladu sa Aneksom I (Dio M) ili Pravilnikom o komercijalnim operacijama zrakoplova.
- (e) Evidencija iz stava (d) čuva se najmanje dvije godine od kad je zrakoplov trajno povučen iz upotrebe.
- (f) Sva evidencija iz M.B.104 će biti data na uvid drugoj državi potpisnici ECAA sporazuma ili EASA-i, na njihov zahtjev.

M. B.105 Međusobna razmena informacija (*Mutual Exchange of Information*)

- (a) Radi poboljšanja sigurnosti u zrakoplovstvu, nadležni organi razmjenjuju sve potrebne podatke, prema članu 15. Osnovne Uredbe.
- (b) Ne dirajući u nadležnost država, u slučaju mogućeg ugrožavanja sigurnosti koje se odnosi na više država, nadležni organi pomažu jedni drugima u preduzimanju neophodnih mjeru nadzora.

ODJELJAK B ODGOVORNOST

M. B 201 Obaveze (*Responsibilities*)

BHDCA, kako je određeno u M.1, odgovorna je za nadzor i pregledi kojima se provjerava da li su ispunjeni zahtjevi iz ovog dijela (*Part-M*).

ODJELJAK C KONTINUIRANA PLOVIDBENOST

M. B 301 Program održavanja (*Maintenance Programme*)

- (a) BHDCA provjerava da li je program održavanja usklađen sa M.A.302.
- (b) BHDCA neposredno odobrava program održavanja i njegove kasnije promjene, izuzev ako drukčije nije predviđeno u M.A.302(c).
- (c) Kod posrednog odobravanja, BHDCA mora da odobri takav postupak za odobravanje programa održavanja, putem priručnika za obezbjedivanje kontinuirane plovidbenosti.

- (d) Radi odobravanja programa održavanja, shodno stavu (b), BHDCA mora da ima pristup podacima koji se zahtijevaju prema M.A.302 (d), (e) i (f).

M. B.302 Izuzeća (*Exemptions*)

BHDCA vodi i čuva evidenciju o izuzećima.

M. B.303 Praćenje i kontrola kontinuirane plovidbenosti zrakoplova (*Aircraft Continuing Airworthiness Monitoring – ACAM*)

- (a) BHDCA mora da razvije program nadzora (*survey programme*) zasnovan na reprezentativnom uzorku kojim se prati i kontrolira stanje plovidbenosti cijelokupne flote zrakoplova koji su upisani u njegov register.
- (b) Program nadzora mora da obuhvati uzorce pregleda zrakoplova (*sample product surveys of aircraft*).
- (c) Pri razvijanju programa uzima se u obzir broj zrakoplova u registru, lokalno znanje i rezultati prethodnih pregleda.
- (d) Pri odabiru reprezentativnih uzoraka, potrebno je usmjeriti se na jedan broj ključnih elemenata koji su rizični za plovidbenost i moraju se identificirati sví nalazi (*findings*). Poslije toga, BHDCA mora da analizira svaki nalaz kako bi odredila njegov osnovni uzrok.
- (e) Nalazi se dostavljaju u pismenom obliku licu ili organizaciji odgovornim po M.A.201.
- (f) BHDCA vodi evidenciju o svim nalazima, o mjerama koje su preduzete da bi se nalaz otklonio i o preporukama.
- (g) Ako se tokom pregleda zrakoplova pronađe dokaz koji ukazuje na neusklađenost sa zahtjevima iz ovog dijela (*Part-M*), BHDCA preduzima mjere prema M.B.903.
- (h) Ako osnovni uzrok nalaza ukaže na neusklađenost s nekim Odjeljkom ili drugim Dijelom (*Part*), primjenjuje se postupak koji predviđa odgovarajući Dio (*Part*).
- (i) Da bi se olakšalo preduzimanje potrebnih mjeru, nadležni organi razmenjuju podatke o neusklađenostima, utvrđenim prema stavu (h).

M. B.304 Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje

BHDCA:

- (a) privremeno ukida potvrdu o provjeri plovidbenosti, kad postoje opravdani razlozi u slučaju potencijalnog ugrožavanja sigurnosti;
- (b) privremeno ili trajno ukida ili ograničava potvrdu o provjeri plovidbenosti, prema M.B.303(g).

ODJELJAK D

STANDARDI ODRŽAVANJA

(*biće naknadno razvijen*)

ODJELJAK E KOMPONENTE

(*biće naknadno razvijen*)

ODJELJAK F

ORGANIZACIJA ZA ODRŽAVANJE

M. B.601 Podnošenje zahtjeva

Kad se objekti za održavanje nalaze u više država članica, ispitivanje i stalni nadzor odobrenja obavlja se u saradnji sa nadležnim organima država potpisnica ECAA sporazuma u kojima se nalaze ostali objekti za održavanje.

M. B.602 Početno (inicijalno) odobrenje

- (a) Ako su ispunjeni zahtjevi iz M.A.606(a) i (b), BHDCA pismeno obaveštava podnositelja zahtjeva o prihvatanju osoblja navedenog u M.A.606(a) i (b).
- (b) BHDCA utvrđuje da li su postupci, koji su navedeni u priručniku organizacije za održavanje, saglasni sa M.A. Odjeljak F i osigurava da odgovorni rukovoditelj potpiše izjavu o obavezi (*commitment statement*).
- (c) Nadležni organ utvrđuje da li organizacija ispunjava zahtjeve predviđene u M.A. Odjeljak F.

- (d) U toku postupka odobravanja, održava se najmanje jedan sastanak sa odgovornim rukovoditeljem, kako bi on u potpunosti postao svjestan značaja odobrenja i razloga za potpisivanje obaveze organizacije o poštovanju postupaka navedenih u njenom priručniku.
- (e) Svi nalazi dostavljaju se u pismenom obliku organizaciji koja je podnijela zahtjev.
- (f) BHDCA vodi evidenciju o svim nalazima, o mjerama koje su preduzete da bi se nalaz otklonio i o preporukama.
- (g) Za početno odobrenje potrebno je da BHDCA utvrdi da je organizacija otklonila sve nalaze.

M. B.603 Izдавanje odobrenja

- (a) Ako organizacija ispunjava uvjete navedene u odgovarajućim odredbama ovog dijela (Part-M), nadležni organ izdaje organizaciji odobrenje i prateće uvjerenje o osposobljenosti organizacije za održavanje na Obrascu 3 (EASA Form 3, Dodatak V ovog dijela), koje uključuje i obim odobrenja.
- (b) BHDCA navodi uvjete, priložene odobrenju, u uvjerenju koje izdaje na Obrascu 3 (EASA Form 3).
- (c) Referentni broj unosi se u uvjerenje (Obrazac 3, EASA Form 3), kako to odredi EASA.

M. B.604 Stalni nadzor

- (a) BHDCA vodi i ažurira programsku listu za svaku odobrenu organizaciju po M.A. ododjeljak F koja je pod njegovim nadzorom, sa datumima kada su planirane posjete u okviru provjere (odita) i kad su planirane posjete sprovedene.
- (b) Svaka organizacija u cjelini se provjerava (odituje) u periodu koji nije duži od 24 mjeseca.
- (c) Nalazi se dostavljaju odobrenoj organizaciji u pismenom obliku.
- (d) BHDCA vodi evidenciju o svim nalazima, o mjerama koje su preduzete da bi se nalaz otklonio i o preporukama.
- (e) Sa odgovornim rukovoditeljem održava se najmanje jedan sastanak u 24 mjeseca, da bi se on obavijestio o svim značajnim pitanjima koja su se postavila tokom provjere (odita).

M. B.605 Nalazi

- (a) Ako se tokom provjere (odita) ili na drugi način pronađe dokaz koji ukazuje na neusklađenost sa zahtjevima predviđenim u ovom dijelu (Part-M), nadležni organ preduzima sljedeće mjere:
  1. Za nalaz nivoa 1, nadležni organ odmah preduzima neposredne mjere da organizaciji, zavisno od obima nalaza nivoa 1, trajno ukine, ograniči ili privremeno ukine, u cjelini ili djelimično, odobrenje dok ona uspješno ne preduzme odgovarajuće korektivne mjere;
  2. Za nalaz nivoa 2, BHDCA odobrava rok za preduzimanje korektivnih mera koji odgovara prirodi nalaza i nije duži od tri mjeseca. U određenim okolnostima, na kraju ovog roka i zavisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži rok ako postoji zadovoljavajući plan korektivnih mera.
- (b) BHDCA privremeno ukine odobrenje, u cjelini ili djelimično, ako organizacija ne poštuje rok koji je odobrio.

M. B.606 Promjene

- (a) BHDCA primjenjuje važeće elemente početnog (inicijalnog) odobrenja za svaku promjenu u organizaciji o kojoj je obaviješten prema M.A.617.

- (b) BHDCA može da odredi uvjete pod kojima odobrena organizacija može da posluje u toku promjena, izuzev ako ne utvrdi da odobrenje treba privremeno ukinuti zbog prirode i obima promjena.
- (c) Za bilo koju promjenu priručnika organizacije za održavanje:
  1. kod neposrednog odobravanja promjena prema M.A.604(b), nadležni organ provjerava da li su postupci koji su navedeni u priručniku saglasni ovom dijelu (Part-M), prije nego što formalnim putem obavijesti organizaciju o odobrenju;
  2. kod posrednog odobravanja promjena prema M.A.604(c), BHDCA mora da se uvjeri (i) da izmjene ostaju manje i (ii) da on ima odgovarajući način nadzora nad odobrenjem promjena priručnika, kako bi osigurao da promjene ostanu uskladene sa zahtjevima sadržanim u ovom dijelu (Part-M).

M.B.607 Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje odobrenja

BHDCA:

- (a) privremeno ukine odobrenje, kad postoje opravdani razlozi u slučaju potencijalnog ugrožavanja sigurnosti;
- (b) privremeno ili trajno ukine ili ograničava odobrenje, prema M.B.605.

ODJELJAK G ORGANIZACIJA ZA OSIGURAVANJE KONTINUIRANE PLOVIDBENOSTI

M. B.701 Zahtjev

- (a) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, uz zahtjev za početno izdavanje uvjerenja o osposobljenosti za bavljanje javnog avio-transporta (AOC) i, ako je primjenljivo, za njegovu promjenu, a za svaki tip zrakoplova koji treba da se koristi, BHDCA dostavlja se i:
  1. priručnik za rad organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti;
  2. operatorov program održavanja zrakoplova;
  3. operatorova tehnička knjiga zrakoplova;
  4. gde je to odgovarajuće, tehničke specifikacije iz ugovora o održavanju koji su zaključili operator i organizacija za održavanje odobrena prema Dijelu 145 (Part-145).
- (b) Kad se objekti nalaze u više država članica, ispitivanje i stalni nadzor odobrenja obavljaju se u saradnji sa nadležnim organima država potpisnica ECAA sporazuma u kojima se nalaze ostali objekti za održavanje.

M. B.702 Početno (inicijalno) odobrenje

- (a) Ako su ispunjeni zahtjevi iz M.A.706(a), (c), (d) i M.A.707, BHDCA pismeno obavještava podnositelja zahtjeva o prihvatanju osoblja navedenog u M.A.706(a), (c), (d) i M.A.707.
- (b) BHDCA utvrđuje da li su postupci navedeni u priručniku za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti saglasni sa M.A. Odjeljak G i osigurava da odgovorni rukovoditelj potpiše izjavu o obavezi (*commitment statement*).
- (c) BHDCA utvrđuje da li organizacija ispunjava zahtjeve koji su predviđeni u M.A. Odjeljak G.
- (d) U toku postupka odobravanja, održava se najmanje jedan sastanak sa odgovornim rukovoditeljem, kako bi on u potpunosti postao svjestan značaja odobravanja i razloga za potpisivanje obaveze organizacije da će poštovati postupke navedene u njenom priručniku.
- (e) Svi nalazi dostavljaju se u pismenom obliku organizaciji koja je podnijela zahtjev.

- (f) BHDCA vodi evidenciju o svim nalazima, o mjerama koje su preduzete da bi se nalaz otklonio i o preporukama.
- (g) Za početno odobrenje potrebno je da BHDCA utvrdi da je organizacija koja je podnijela zahtjev otklonila sve nalaze.

M. B.703 Izдавanje odobrenja

- (a) Ako organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti ispunjava uvjete navedene u M.A. Odjeljku G, BHDCA izdaje organizaciji odobrenje i prateće uvjerenje o sposobljenosti organizacije za održavanje kontinuirane plovidbenosti na Obrascu 14 (EASA Form 14) (Dodatak VI) koje obuhvata i obim odobrenja.
- (b) BHDCA navodi u Obrascu 14 (EASA Form 14) važenje uvjerenja.
- (c) Referentni broj uvjerenja unosi se u Obrazac 14 (EASA Form 14), kako to odredi EASA.
- (d) Kod komercijalnog zračnog prijevoza, podaci sadržani u Obrascu 14 (EASA Form 14) navode se i u uvjerenju o sposobljenosti za obavljanje javnog avio-transporta (AOC).

M. B.704 Stalni nadzor

- (a) BHDCA vodi i ažurira programsku listu za svaku odobrenu organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti prema M.A. Odjeljak G, koja je pod njegovim nadzorom, sa datumima kada su planirane posjete u okviru provjere (odita) i kada su planirane posjete obavljene.
- (b) Svaka organizacija se u cjelini provjerava (odituje) u periodu koji nije duži od 24 mjeseca.
- (c) Reprezentativni uzorak broja i tipova zrakoplova, čiju plovidbenost osigurava organizacija ovlaštena prema M.B. Odjeljku G, mora se pregledati svaka 24 mjeseca. O veličini i vrsti uzorka odlučuje BHDCA na osnovu rezultata prethodnih provjera (odita), kao i prethodnih rezultata programa nadzora (ACAM).
- (d) Nalazi se dostavljaju odobrenoj organizaciji u pismenom obliku.
- (e) BHDCA vodi evidenciju o svim nalazima, o mjerama koje su preduzete da bi se nalaz otklonio i o preporukama.
- (f) Sa odgovornim rukovoditeljem održava se najmanje jedan sastanak u 24 mjeseca, da bi se on obavijestio o svim značajnim pitanjima koja u se postavila tokom provjere (odita).

M. B.705 Nalazi

- (a) Ako se tokom provjere (odita) ili na drugi način pronađe dokaz o neusklađenosti sa zahtjevima predviđenim u ovom dijelu (*Part-M*), BHDCA preduzima sljedeće mjere:
  1. Za nalaz nivoa 1, nadležni organ odmah preduzima neposredne mjere da organizaciju, zavisno od obima nalaza nivoa 1, trajno ukine, ograniči ili privremeno ukine, u cjelini ili djelimično, uvjerenje o sposobljenosti za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti dok ona ne preduzme odgovarajuće korektivne mjere;
  2. Za nalaz nivoa 2, BHDCA odobrava rok za preduzimanje korektivnih mjera koji odgovara prirodi nalaza i nije duži od tri mjeseca. U određenim okolnostima, na kraju ovog roka i zavisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži rok ako postoji zadovoljavajući plan korektivnih mjera.
- (b) BHDCA privremeno ukine uvjerenje, u cjelini ili djelimično, ako organizacija ne poštuje rok koji je odobrila.

M.B.706 Promjene

- (a) BHDCA primjenjuje važeće elemente početnog (inicijalnog) odobrenja za svaku promjenu u organizaciji o kojoj je obaviještena prema M.A.713.
- (b) BHDCA može da odredi uvjete pod kojima odobrena organizacija može da posluje u toku promjena, izuzev ako ne utvrdi da odobrenje treba privremeno ukinuti zbog prirode i obima promjena.
- (c) Za bilo koju promjenu priručnika organizacije:
  1. kod neposrednog odobravanja promjena prema M.A.704(b), nadležni organ provjerava da li su postupci, koji su navedeni u priručniku, saglasni ovom dijelu (*Part-M*), prije nego što formalnim putem obavijesti organizaciju o odobrenju;
  2. kod posrednog odobravanja promjena prema M.A.704(c), BHDCA mora da se uvjeri (i) da izmjene ostaju manje i (ii) da ona ima odgovarajući način nadzora nad odobravanjem promjena priručnika, kako bi osigurala da promjene ostanu uskladene sa zahtjevima sadržanim u ovom dijelu (*Part-M*).

M. B.707 Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje odobrenja

BHDCA će:

- (a) privremeno ukinuti odobrenje, kad postoje opravdani razlozi u slučaju potencijalnog ugrožavanja sigurnosti;
- (b) privremeno ili trajno ukinuti ili ograničiti odobrenje, prema M.B.705.

ODJELJAK H

UVJERENJE O VRAĆANJU U UPOTREBU

(biće naknadno razvijen)

ODJELJAK I

POTVRDA O PROVJERI PLOVIDBENOSTI

M. B.901 Procjena preporuke

Po prijemu zahtjeva i s njim povezane preporuke za potvrdu o provjeri plovidbenosti prema M.A.901:

1. odgovarajuće kvalificirano osoblje BHDCA provjerava da li izjava o uskladenosti, koja je sadržana u preporuci, pokazuje da je obavljen kompletan pregled plovidbenosti predviđen u M.A.710;
2. BHDCA ispituje preporuku i može da zahtijeva dodatne podatke neophodne za procjenu preporuke.

M. B.902 Pregled plovidbenosti koji obavlja BHDCA

- (a) Kad BHDCA izvršava pregled plovidbenosti i izdaje potvrdu o provjeri plovidbenosti na Obrascu 15a, *EASA Form 15a* (Dodatak III ovog dijela, *Part-M*), pregled plovidbenosti se vrši u skladu sa M.A.710.
- (b) BHDCA mora da raspolaže odgovarajućim osobljem za pregled plovidbenosti.
  1. Za zrakoplove koji se koriste za komercijalni zračni prijevoz i za zrakoplove čija *MTOM* prelazi 2.730 kg, izuzev balona, osoblje treba da ima:
    - (a) najmanje pet godina iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti;
    - (b) odgovarajuću dozvolu predviđenu u Dijelu 66 (*Part-66*) ili nacionalno priznatu kvalifikaciju osoblja za održavanje koja je primjerena kategoriji zrakoplova (kad Dio 66 upućuje na nacionalna pravila) ili diplomu iz oblasti zrakoplovstva ili drugo ekvivalentno uvjerenje;
    - (c) odgovarajuću obuku iz oblasti održavanja zrakoplova;
    - (d) radno mjesto sa odgovarajućim odgovornostima.

Ne dirajući u tačke (a) do (d), zahtjevi utvrđeni u M.B.902(b)1b mogu da se zamijene s dodatnih pet godina iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti, uz one koji se već zahtijevaju u M.B.902(b)1a.

2. Za zrakoplove koji se ne koriste u komercijalnom zračnom prijevozu, čija *MTOM* ne prelazi 2.730 kg i za balone, osoblje mora da ima:

- (a) najmanje tri godine iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti;
- (b) odgovarajuću dozvolu predviđenu u Dijelu 66 (Part-66) ili nacionalno priznatu kvalifikaciju osoblja za održavanje koja je primjerena kategoriji zrakoplova (kad Dio 66 upućuje na nacionalna pravila) ili diplomu iz oblasti zrakoplovstva ili drugo ekvivalentno uvjerenje;
- (c) odgovarajuću obuku iz oblasti zrakoplovnog održavanja;
- (d) radno mjesto sa odgovarajućim odgovornostima.

Ne dirajući u tačke (a) do (d), zahtjevi utvrđeni u M.B.902(b)2b mogu da se zamijene s dodatnih četiri godine iskustva u oblasti kontinuirane plovidbenosti, uz one koji se već zahtijevaju u M.B.902(b)2a.

- (a) BHDCA vodi i održava evidenciju osoblja za pregled plovidbenosti, koja obuhvata pojedinosti o odgovarajućim kvalifikacijama, zajedno sa kratkim pregledom odgovarajućeg iskustva u osiguravanju kontinuirane plovidbenosti i podacima o obuci.
- (b) Pri pregledu plovidbenosti, ovlašteno osoblje ima pristup svim potrebnim podacima, kao što je to predviđeno u M.A.305, M.A.306 i M.A.401.
- (c) Osoblje za pregled plovidbenosti izdaje obrazac 15a (EASA Form 15a), po zadovoljavajuće okončanom pregledu plovidbenosti.

M. B.903 Nalazi

Ako se tokom pregleda zrakoplova ili na drugi način pronade dokaz koji ukazuje na neusklađenost sa zahtjevima predviđenim u ovom dijelu (*Part-M*), BHDCA preduzima sljedeće mјere:

1. Za nalaz nivoa 1, BHDCA zahtijeva da se odmah preduzmu odgovarajuće korektivne mјere prije narednog letenja i odmah privremeno ili trajno ukida potvrđe o provjeri plovidbenosti;
2. Za nalaz nivoa 2, korektivna mјera, koju zahtjeva BHDCA, mora da odgovara prirodi utvrđenog nalaza.

Dodatak I

Ugovor o osiguravanju kontinuirane plovidbenosti

1. Kad vlasnik, saglasno M.A.201, zaključi ugovor sa organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, odobrenom prema M.A. Odjeljak G, za poslove koji se odnose na osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, on mora da, na zahtjev, dostavi primjerak ugovora BHDCA, čim ga obje strane potpišu.
2. Ugovor mora da poštuje zahtjeve iz ovog dijela (*Part-M*) i da predviđi obaveze ugovornih strana vezane za kontinuiranu plovidbenost.
3. Ugovor mora da sadrži najmanje:
  - registraciju zrakoplova;
  - tip zrakoplova;
  - serijski broj zrakoplova;
  - podatke o vlasniku, zakupcu ili kompaniji, uključujući i adresu;
  - podrobnosti o organizaciji odobrenoj prema M.A Odjeljak G, uključujući i adresu.
4. U ugovoru mora da se navede:

"Vlasnik povjerava odobrenoj organizaciji osiguravanje kontinuirane plovidbenosti zrakoplova, razvijanje programa održavanja koji mora da bude odobren od strane BHDCA, kao i organizovanje održavanja zrakoplova prema navedenom programu održavanja u odobrenoj organizaciji.

Ovim ugovorom ova potpisnika obavezuju se da će ispunjavati svoje obaveze iz ovog ugovora.

Vlasnik po svom najboljem ubjedjenju potvrđuje da su svi podaci dati odobrenoj organizaciji, koji se tiču kontinuirane plovidbenosti zrakoplova, tačni i da će biti tačni i da zrakoplov neće biti mijenjan bez prethodnog odobrenja odobrene organizacije.

Za slučaj bilo kakvog nepoštovanja ovog ugovora od bilo kog potpisnika, ugovor prestaje da važi. U tom slučaju, vlasnik zadržava punu odgovornost za svaki posao koji se odnosi na kontinuiranu plovidbenost zrakoplova i obavezuje da u roku od dvije pune nedjelje o ovom obavijesti BHDCA."

5. Ako vlasnik, saglasno M.A.201, zaključi ugovor sa potvrđenom organizacijom za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti po M.A. Odjeljak G, obaveze ugovornih strana jesu:

5. 1. Obaveze odobrene organizacije su da:

1. unutar njenog odobrenja ima tip zrakoplova za koji je odobrena;
2. poštuje sljedeće uvjete za održavanje kontinuirane plovidbenosti zrakoplova:
  - (a) izradi program održavanja zrakoplova i bilo koji razvijeni program pouzdanosti, ako je to potrebno;
  - (b) u programu održavanja navede poslove održavanja koje može da obavi pilot-vlasnik prema M.A.803(c);
  - (c) organizira odobravanje programa održavanja zrakoplova;
  - (d) kad program održavanja bude odobren, dostavi vlasniku primjerak odobrenog programa;
  - (e) organizira potrebne inspekcije zrakoplova, radi povezivanja sa prethodnim programom održavanja;
  - (f) organizira da cijelokupno održavanje obavlja odobrena organizacija za održavanje zrakoplova;
  - (g) organizira da se primjene nalozi za plovidbenosti;
  - (h) organizira da odobrena organizacija za održavanje otkloni kvarove koji su otkriveni pri planiranim (redovnim) radovima održavanja ili pregledima plovidbenosti ili koje je prijavio vlasnik;
  - (i) uskladjuje planirane (redovne) radove održavanja, primjenu naloge za plovidbenost, zamijenu dijelova čiji je vijek upotrebe ograničen i zahtjeve za pregled komponenti;
  - (j) obavijesti vlasnika svaki put o tome da će zrakoplov uputiti u organizaciju za održavanje;
  - (k) vodi sistem tehničke dokumentacije;
  - (l) arhivira tehničku dokumentaciju;
3. da organizira odobravanje svake modifikacije zrakoplova prije njenog izvođenja, prema Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21);
4. da organizira odobravanje svake popravke zrakoplova prije njenog izvođenja, prema Pravilniku o certificiranju zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21);

5. da obavijesti BHDCA da vlasnik nije uputio zrakoplov u organizaciju za održavanje iako je ona to zahtjevala;
6. da obavijesti BHDCA o svakom slučaju povrede ugovora o osiguravanju kontinuirane plovidbenosti;
7. da, po potrebi, pregleda plovidbenost zrakoplova i izda uvjerenje o provjeri plovidbenosti ili preporuku BHDCA;
8. da u roku od deset dana dostavi primjerak izdate ili produžene potvrde o provjeri plovidbenosti BHDCA;
9. prijavi sve događaje čije je prijavljivanje obavezno prema važećim propisima;
10. obavijesti BHDCA o tome da je neka ugovorna strana raskinula ugovor.
- 5.2. Obaveze vlasnika su da:
1. uopćeno poznaje odobreni program održavanja;
  2. uopćeno razumije ovaj dio (Part-M);
  3. uputi zrakoplov u odobrenu organizaciju za održavanje, prema njenom dogovoru sa odobrenom organizacijom, u vrijeme koje zahtjeva odobrena organizacija;
  4. ne modificira zrakoplov bez prethodne konsultacije sa odobrenom organizacijom;
  5. obavijesti odobrenu organizaciju o održavanju koje je, izuzetno, obavljen bez njenog znanja i nadzora;
  6. podnese izvještaj odobrenoj organizaciji kroz operatorovu tehničku knjigu zrakoplova (operator's technical log) o kvarovima otkrivenim prilikom operacija;
  7. da obavijesti nadležni organ o svakom slučaju povrede ugovora o osiguravanju kontinuirane plovidbenosti;
  8. obavijesti odobrenu organizaciju i nadležni organ države članice, u čiji je registar zrakoplov upisan, da je prodao zrakoplov;
  9. prijavi sve događaje čije je prijavljivanje obavezno prema važećim propisima;
  10. redovno obavještava odobrenu organizaciju o satima naleta zrakoplova i drugim podacima koji se tiču njegove iskorištenosti, prema dogovoru sa odobrenom organizacijom;
  11. ako radove održavanja obavlja pilot-vlasnik, on unosi u tehničke knjige zrakoplova uvjerenje o vraćanju u upotrebu, saglasno M.A.803(d), vodeći računa o ograničenjima o održavanju koje izvodi pilot-vlasnik koja su navedena u programu održavanja zrakoplova, prema M.A.803(c);
  12. obavijesti, saglasno M.A.305(a), odobrenu organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti koja je odgovorna za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, najkasnije 30 dana pošto pilot-vlasnik obavi radove održavanja.

Dodatak II**Sadržaj uvjerenja o spremnosti za upotrebu****EASA Obrazac 1**

Ove instrukcije odnose se samo na upotrebu EASA Obrasca 1 za namjene održavanja. Treba obratiti pažnju na Dodatak I Pravilnika o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21) koji obuhvata upotrebu EASA Obrasca 1 za namjene proizvodnje.

1. NAMJENA I UPOTREBA

- 1.1. Osnovna svrha uvjerenja je izjava o plovidbenosti u vezi sa održavanjem obavljenog na proizvodima, djelovima i uredajima (u daljem tekstu "predmeti").

- 1.2. Između uvjerenja i predmeta se uspostavlja korelacija. Izdavač uvjerenja mora da zadrži uvjerenje na način koji dozvoljava provjeru izvornih podataka.
- 1.3. Uvjerenje je prihvatljivo mnogim nadležnim organima za plovidbenost, ali može zavisiti od postojanja bilateralnih sporazuma i/ili politike nadležnog organa za plovidbenost. "Odobreni projektni podaci", koji su pomenuti u ovom uvjerenju, u tom slučaju znači odobreni od strane nadležnog organa za plovidbenost zemlje uvoznice.
- 1.4. Ovo uvjerenje nije otpremnica.
- 1.5. Zrakoplov se ne smije vratiti u upotrebu na osnovu ovog uvjerenja.
- 1.6. Ovo uvjerenje ne predstavlja dozvolu za ugradivanje predmeta na određeni zrakoplov, motor ili elisu, ali pomaže kranjem korisniku da utvrdi njegov status plovidbenosti.
- 1.7. Kombinacija proizvedenih i održavanih predmeta vraćenih u upotrebu nije dopuštena na jednom uvjerenju.
2. OPĆI FORMAT
- 2.1. Uvjerenje mora biti u skladu sa priloženim formatom, uključujući brojve rubrika i njihov raspored. Veličina rubrike može da se mijenja da bi odgovarala potrebama individualne primjene, ali ne u obimu koja bi uvjerenje učinio neprepoznatljivim.
- 2.2. Uvjerenje mora biti u položenom formatu (landscape), pri čemu se dimenzije (veličina) uvjerenja mogu povećavati ili smanjivati, uz uvjet da uvjerenje ostane prepoznatljivo i čitljivo. Ako o tome postoji dilema, neophodno je da se konsultuje BHDCA.
- 2.3. Izjava o odgovornosti korisnika, odnosno onog ko ugrađuje predmet, može biti stavljena sa bilo koje strane obrasca.
- 2.4. Svi upisi moraju biti jasni i čitljivi.
- 2.5. Obrazac uvjerenja može da se unaprijed odštampa ili izradi na računaru, ali u svakom slučaju, otisak linija i slova bude jasan i čitljiv i u skladu sa utvrđenim formatom.
- 2.6. Uvjerenje će biti na engleskom jeziku, i, ako je odgovarajuće, na jednom ili više službenih jezika u Bosni i Hercegovini.
- 2.7. Podaci koji se unose u uvjerenje mogu se ispisati pisaćom mašinom, na računaru, ili ručno velikim štampanim slovima i moraju biti lako čitljivi.
- 2.8. Radi jasnoće, potrebno je svesti korištenje skraćenica na minimum.
- 2.9. Preostali prostor na pojedinim uvjerenjima može da koristi izdavač uvjerenja za dodatne podatke, ali ne smije da sadrži bilo kakve izjave u smislu uvjerenja. Svaka upotreba pojedine uvjerenja mora biti navedena u odgovarajućoj rubrici na prednjoj strani uvjerenja.
3. KOPIJE
- 3.1. Broj kopija uvjerenja koji se šalje stranci ili koje zadržava izdavač uvjerenja, nije ograničen.
4. GREŠKA(E) NA UVJERENJU
- 4.1. Ako krajnji korisnik uoči grešku(e) na uvjerenju, mora o tome napismeno da obavijesti izdavača uvjerenja. Izdavač može da izda novo uvjerenje samo ako se greška(e) može potvrditi i ispraviti.
- 4.2. Novo uvjerenje mora da ima novi referentni broj, potpis i datum.
- 4.3. Zahtjev za novim uvjerenjem može biti ispoštovan bez ponovnog uvjerenja stanja predmeta. Novo uvjerenje nije izjava o trenutnom stanju i treba da se poziva na prethodno uvjerenje u rubrici 12 sljedećom izjavom: "Ovo uvjerenje ispravlja grešku(e) u rubrici(kama) [upišite rubriku(e) koja(e) se ispravlja] uvjerenja [upišite

originalni referentni broj] od [upišite datum originalnog uvjerenja] i ne obuhvata uskladenost/stanje/vraćanje u upotrebu". Oba uvjerenja treba da se čuvaju u skladu sa periodom čuvanja prvog uvjerenja.

5. POPUNJAVANJE UVJERENJA OD STRANE IZDAVAČA

Rubrika 1 Nadležni organ/država

Navesti naziv i državu nadležnog organa pod čijom jurisdikcijom je ovo uvjerenje izdato.

Rubrika 2 Zaglavje EASA Obrasca 1

"UVJERENJE O SPREMNOSTI ZA UPOTREBU
AUTHORISED RELEASE CERTIFICATE
EASA OBRAZAC 1
EASA FORM I"

Rubrika 3 Referentni broj obrasca

Unijeti jedinstveni broj određen sistemom/procedurom dodjeljivanja broja organizacije navedene u rubrici 4; ono može uključivati alfanumeričke znakove.

Rubrika 4 Naziv i adresa organizacije

Unijeti puni naziv i adresu odobrene organizacije (vidi EASA Obrazac 3) koja je spremila za upotrebu predmete na koje se odnosi uvjerenje. Logotip, i slično, je dozvoljeno pod uvjetom da može da stane unutar rubrike.

Rubrika 5 Radni nalog/Ugovor/Račun

Da bi se olakšalo praćenje predmeta, unijeti broj radnog naloga, broj ugovora, broj računa ili slični referentni broj.

Rubrika 6 Predmet

Unijeti brojeve reda predmeta, kada postoji više od jednog reda predmeta. Ova rubrika omogućava lako unakrsno upućivanje na rubriku 12 ("Napomene").

Rubrika 7 Opis

Unijeti ime ili opis predmeta. Prednost bi trebala da se da terminu koji se koristi u instrukcijama za kontinuiranu plovibjenost ili podacima o održavanju (npr. Ilustrovani katalog dijelova, Priručnik za održavanje zrakoplova, Servisni bilten, Priručnik za održavanje komponenti) (*Illustrated Parts Catalogue, Aircraft Maintenance Manual, Service Bulletin, Component Maintenance Manual*).

Rubrika 8 Kataloški broj

Unijeti kataloški broj (*part number*) kao što piše na predmetu, ili na oznaci (*tag*)/ambalaži. Ako se radi o motoru ili elisi, oznaka tipa može da se koristi.

Rubrika 9 Količina

Navesti količinu predmeta.

Rubrika 10 Serijski broj

Ako se propisima zahtjeva da predmet ima serijski broj, unijeti ga ovdje. Dodano, bilo koji drugi serijski broj, koji nije zahtijevan propisima, također može da bude unešen. Ako predmet nema serijski broj, unijeti "N/A".

Rubrika 11 Status/Rad

Slijedi opis dopuštenih unosa u rubriku 11. Unijeti samo jedno od sljedećeg – ukoliko postoji više od jedne stvari koje se mogu unijeti, koristiti onu koja najpreciznije opisuje najveću dio radova koji su obavljeni i/ili status artikla.

- (i) Obnovljen/Overhauled. Označava proces koji osigurava da je predmet u potpunosti usaglašen sa primjenjivim servisnim tolerancijama navedenim u instrukcijama za kontinuiranu plovibjenost nositelja uvjerenja tipa ili proizvođača opreme ili u podacima koji su odobreni ili

prihvaćeni od strane nadležnog organa. Predmet će se, u najmanju ruku, rastaviti, očistiti, pregledati, popraviti po potrebi, ponovo sastaviti i testirati, u skladu sa gore navedenim podacima.

- (ii) Popravljen/repaired. Opravljanje kvara(ova) upotrebom primjenjivog standarda¹.
- (iii) Pregledan/Testiran/Inspected/Tested. Ispitivanje, mjerjenje, itd. u skladu sa primjenjivim standardom () (npr. vizuelni pregled, funkcionalno testiranje, testiranje u radionici itd.).
- (iv) Modificiran/modified. Izmjena predmeta sa ciljem usaglašavanja sa primjenjivim standardom.

Rubrika 12 Napomene

Opisati rad navedenu rubrici 11, direktno ili upućivanjem na prateću dokumentaciju koja je korisniku ili ugraditelju potrebna da utvrdi plovibjenost predmeta u vezi sa radom koji je ovjeren. Ako je neophodno, poseban list se može koristiti stavljanjem veze na glavni EASA Obrazac 1. Za svaki navod mora jasno da se navede na koji se predmet(e) iz rubrike 6 odnosi.

Ako nema navoda, upisuje se "Nema navoda/none".

Primjeri podataka koji se upisuju u blok 12. su:

- (i) Podaci o održavanju koji su korišteni, uključujući status revizije i referencu.
- (ii) Uskladenost sa nalozima za plovibjenost ili servisnim biltenima.
- (iii) Izvršene popravke.
- (iv) Izvršene modifikacije.
- (v) Ugrađeni zamjenski dijelovi.
- (vi) Status dijelova sa ograničenim vijekom upotrebe.
- (vii) Odstupanja od radnog naloga naručioca radova.
- (viii) Izjave o vraćanju u upotrebu sa ciljem zadovoljenja zahtjeva održavanja stranih civilnih zrakoplovnih vlasti.
- (ix) Informacije potrebne za podršku pošiljke s manjkavostima ili ponovnog sastavljanja nakon isporuke.
- (x) Za organizacije odobrene u skladu sa Odjeljkom F, Aneksa I (Dio M), izjava o tehničkoj ispravnosti komponente koja je navedena u M.A.613:

"Potvrđuje se da, osim ako je drugačije navedeno u ovoj rubrici, je rad naveden u rubrici 11, i opisan u ovoj rubrici, obavljen u skladu sa zahtjevima Sekcija A, Odjeljak F, Aneksa I (Dio M) Pravilnika o kontinuiranoj plovibjenosti i u vezi sa tim radovima se smatra spremnim za vraćanje u upotrebu. OVO NIJE VRAĆANJE U UPOTREBU U SKLADU SA ANEKSOM II (DIO 145 PRAVILNIKA O KONTINUIRANOJ PLOVIDBENOSTI)"

Kada se podaci štampaju na elektronskom EASA Obrascu 1, svi odgovarajući podaci koji nisu primjereni za druge rubrike, upisuju se u ovu rubriku.

Rubrike 13a-13e

Opći zahtjevi za rubrike 13a-13e: Ne koristi se za vraćanje u upotrebu nakon održavanja. Osjenčiti, potamniti, ili obilježiti na neki drugi način da bi se spriječila nenamjerna ili neovlaštena upotreba.

Rubrika 14a

Obilježite odgovarajući(e) kvadratič(e) koji označavaju koja se regulativa primjenjuje na obavljeni rad. Ako je obilježen kvadratič "ostala regulativa navedena u rubrici

¹ Primjenjivi standard jest standard, metoda, tehnika ili praksa proizvodnje/ projektovanja/ održavanja/ kvaliteta, koju je odobrila ili prihvatile BHDCA. Primjenjivi standard treba da se opiše u bloku 12.

12/other regulation specified in block 12", onda se propisi drugih nadležnih organa za plovidbenost moraju navesti u rubrici 12. Najmanje jedan kvadratič mora biti obilježen, ili oba, kako je odgovarajuće.

Za svo održavanje obavljenod strane organizacije za održavanje odobrene prema Sekciji A, Odjeljak F, Aneksa I (Dio M), kvadratič "ostali propisi navedena u rubrici 12/other regulation specified in block 12" će biti obilježena i izjava uvjerenja o tehničkoj ispravnosti će biti napravljena u Rubrici 12. U tom slučaju, izjava "ako nije drugačije navedeno u Rubrici 12/unless otherwise specified in block 12" se odnosi na sljedeće slučajeve:

- (a) Kada održavanje nije moglo biti završeno.
- (b) Kada je održavanje odstupilo od standarda koji se zahtijeva Aneksom I (Dio M).
- (c) Kada je održavanje obavljenod skladu sa nekim drugim zahtjevom koji nije naveden u Aneksu I (Dio M). U tom slučaju se u rubrici 12 navodi određeni nacionalni propis.

Za svo održavanje obavljenod strane organizacije za održavanje odobrene prema Sekciji A, Aneksa II (Dio 145) 3, izjava "osim ako je drugačije navedeno u ovoj rubrici" se odnosi na sljedeće slučajeve:

- (a) Kada održavanje nije moglo biti završeno.
- (b) Kada je održavanje odstupilo od standarda koji se zahtijeva Aneksom II (Dio 145).
- (c) Kada je održavanje obavljenod skladu sa nekim drugim zahtjevom koji nije naveden u Aneksu II (Dio 145). U tom slučaju se u rubrici 12 navodi određeni nacionalni propis.

Rubrika 14b Potpis ovlaštene osobe

Ovdje će se potpisati ovlaštena osoba. Samo osobama, koje su naročito ovlaštene prema pravilima i politikom BHDCA, je dozvoljeno da se potpišu u ovoj rubrici. Da bi se pomoglo prepoznavanje, može se dodati jedinstveni broj kojim se identificira ovlaštena osoba.

Rubrika 14c Broj uvjerenja/odobrenja

Unijeti broj/referencu uvjerenja/odobrenja. BHDCA dodjeljuje ovaj broj ili referencu.

Rubrika 14d Ime

Čitko unijeti ime osobe koja potpisuje u rubrici 14b.

Rubrika 14e Datum

Unijeti datum kada je potpisana rubrika 14b, pri čemu format datum mora biti sljedeći: dd = dan označen pomoću

dvije cifre, mmm = prva tri slova mjeseca, yyyy = godina označena pomoću četiri cifre.

Odgovornost korisnika/ugradivača

Staviti sljedeću izjavu na uvjerenje da bi se obavijestili krajnji korisnici da nisu oslobođeni odgovornosti u vezi sa ugradivanjem i korištenjem predmeta koji prate obrazac:

"OVO UVJERENJE NE PREDSTAVLJA AUTOMATSKI OVLAŠTENJE ZA UGRADNJU PREDMETA.

KADA KORISNIK/UGRADITELJ OBAVLJA RAD U SKLADU SA PROPISIMA NADLEŽNOG ORGANA ZA PLOVIDBENOST KOJE NIJE NAVEDENO U RUBRICI 1, OD IZUZETNOG ZNAČAJA JE DA SE KORISNIK/UGRADITELJ UVJERI DA NJEGOV NADLEŽNI ORGAN ZA PLOVIDBENOST PRIHVATA PREDMETE OD NADLEŽNOG ORGANA ZA PLOVIDBENOST NAVEDENOOG U RUBRICI 1.

IZJAVE U RUBRIKAMA 13A I 14A NE PREDSTAVLJAUVJERENJE ZA UGRADNJU, U SVIM SLUČAJEVIMA EVIDENCIJA O ODRŽAVANJU ZRAKOPLOVA MORA SADRŽATI UVJERENJE ZA UGRADNJU IZDATO OD STRANE KORISNIKA/UGRADITELJA U SKLADU SA NACIONALnim PROPISIMA PRIJE NEGOT SE ZRAKOPLOV SMIJE UPOTRIJEBITI ZA LETENJE.

THIS CERTIFICATE DOES NOT AUTOMATICALLY CONSTITUTE AUTHORITY TO INSTALL THE ITEM(S).

WHERE THE USER/INSTALLER PERFORMS WORK IN ACCORDANCE WITH REGULATIONS OF AN AIRWORTHINESS AUTHORITY DIFFERENT THAN THE AIRWORTHINESS AUTHORITY SPECIFIED IN BLOCK 1, IT IS ESSENTIAL THAT THE USER/INSTALLER ENSURES THAT HIS/HER AIRWORTHINESS AUTHORITY ACCEPTS ITEMS FROM THE AIRWORTHINESS AUTHORITY SPECIFIED IN BLOCK 1

STATEMENTS IN BLOCKS 13A AND 14A DO NOT CONSTITUTE INSTALLATION CERTIFICATION. IN ALL CASES AIRCRAFT MAINTENANCE RECORDS MUST CONTAIN AN INSTALLATION CERTIFICATION ISSUED IN ACCORDANCE WITH THE NATIONAL REGULATIONS BY THE USER/INSTALLER BEFORE THE AIRCRAFT MAY BE FLOWN."

1. Надлежни орган / Држава / Approving Competent Authority / Country		2. UVJERENJE O SPREMINOSTI ZA UPOTREBU AUTHORISED RELEASE CERTIFICATE		3. Jedinstveni broj uvjerenja / Form Tracking No.	
		EASA OBRAZAC 1 EASA FORM 1			
4. Ime i adresa organizacije / Organisation Name and Address:					
6. Predmet / Item	7. Opis / Description	8. Kataloški broj / Part No	10. Količina / Qty	10. Serijski broj / Serial No	11. Status/Rad / Status/Work
12. Napomene / Remarks:					
<p>13a. Potvrđuje da su gore navedeni predmeti izrađeni u skladu sa / Certifies that the items identified above were manufactured in conformity to – odobrenim projektним podacima i da je u stanju da sigurno radi/ approved design data and are in condition for safe operation neodobrenim projektnim podacima navedenim u rubrici 12 / non-approved design data specified in block 12</p>					
<p>14a. Dio 145 A 50 Vraćanje u upotrebu Other regulation specified in block 12 Potvrđuje da je, ako nije drugačije navedeno u rubrici 12, rad naveden u rubrici 11 i opisan u rubrici 12 izvršen u skladu sa Dijelom 145 i u pogledu navedenog rada predmeti se smatraju spremnim za upotrebu. Certifies that unless otherwise specified in block 12, the work identified in block 11 and described in block 12, was accomplished in accordance with Part-145 and in respect to that work the items are considered ready for release to service.</p>					
13b. Potpis ovlaštenog lica / Authorised signature	13c. Broj odobrenja/ autorizacije / Approval/Authorisation number	14b. Potpis ovlaštenog lica / Authorised signature		14c. Broj uvjerenja/odobrenja / Certificate/Approval Ref. No.	
13d. Ime / Name	13e. Datum/ Date (dd mmm yyyy)	14d. Ime / Name		14e. Datum / Date (dd mmm yyyy)	

ODGOVORNOST KORISNIKA/UGRADITELJA / USER/INSTALLER RESPONSIBILITIES

"Ово увјерјење не представља аутоматски оvlaštenje za ugradnju predmeta.

Kada korisnik/ugraditelj obavlja rad u skladu sa propisima nadležnog organa za plovđbenost koje nije navedeno u rubrici 1, od izuzetnog značaja je da se korisnik/ugraditelj uviđi da negov nadležni organ za plovđbenost privata predmete od nadležnog organa za plovđbenost navedenog u rubrici 1.

Izjave u rubrikama 13a i 14a ne predstavljaju uvjerenje za ugradnju. U svim slučajevima, evidencija o održavanju zrakoplova mora sadžati uvjerenje za ugradnju izdato od strane korisnika/ugraditelja u skladu sa nacionalnim propisima prije nego što se zrakoplov smije upotrijebiti za letenje."

"This certificate does not automatically constitute authority to install the item(s). Where the user/installer performs work in accordance with regulations of an airworthiness authority different than the airworthiness authority specified in block 1, it is essential that the user/installer ensures that his/her airworthiness authority accepts items from the airworthiness authority specified in block 1. Statements in blocks 13a and 14a do not constitute installation certification. In all cases aircraft maintenance records must contain an installation certification issued in accordance with the national regulations by the user/installer before the aircraft may be flown."

Dodatak III
Sadržaj potvrde o provjeri plovidbenosti – EASA Obrazac 15

[INADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA] [COMPETENT AUTHORITY, STATE]	
POTVRDA O PROVJERI PLOVIDBENOSTI AIRWORTHINESS REVIEW CERTIFICATE	
ARC oznaka: ARC reference:	
<i>Prema [Pravni osnov za izdavanje potvrde], sljedeća organizacija za vođenje kontinualne plovidbenosti, odobrena prema Sekciji A, Pododjeljku G Dodatka I [Pravni osnov]: Pursuant to [Legal Basis for issue of Certificate] for the time being in force, the following continuing airworthiness management organization, approved in accordance with Section A, Subpart G of Annex I (Part M) to [Legal Basis]:</i>	
[NAZIV I ADRESA ODOBRENE ORGANIZACIJE] Broj odobrenja: BA.MG.[XXXX]	
<i>izvršila je pregled plovidbenosti prema tački M.A.710 [Pravni osnov], na sljedećem zrakoplovu: has performed an airworthiness review in accordance with point M.A.710 [Legal Basis] on the following aircraft:</i>	
<i>Proizvođač zrakoplova: _____ Aircraft manufacturer: _____ Oznaka proizvođača: _____ Manufacturer's designation: _____ Registracija zrakoplova: _____ Aircraft registration: _____ Serijski broj zrakoplova: _____ Aircraft serial Number: _____</i>	
<i>smatra plovidbenim u vrijeme provjere. is considered airworthy at the time of the review.</i>	
<i>Datum izdavanja: _____ Date of issue: _____</i>	<i>Datum isticanja: _____ Date of expiry: _____</i>
<i>Potpis ovlaštene osobe: _____ Signed: _____</i>	<i>Ovlaštenje br: _____ Authorisation No: _____</i>
<i>Prvo produženje: Zrakoplov je ostao u kontroliranom okruženju prema Odjeljku M.A.901. Aneksa I [Pravni osnov] u protekloj godini. Zrakoplov je plovidben u vrijeme izdavanja ovog produženja. 1st Extension: The aircraft has remained in a controlled environment in accordance with M.A.901 of Annex I to [Legal Basis] for the last year. The aircraft is considered to be airworthy at time of the issue.</i>	
<i>Datum izdavanja: _____ Date of issue: _____</i>	<i>Datum isticanja: _____ Date of expiry: _____</i>
<i>Potpis ovlaštene osobe: _____ Signed: _____</i>	<i>Ovlaštenje br: _____ Authorisation No: _____</i>
<i>Ime kompanije: _____ Company Name: _____</i>	<i>Odobrenje br: _____ Approval Reference: _____</i>
<i>Drugo produženje: Zrakoplov je ostao u kontroliranom okruženju prema Odjeljku M.A.901. Aneksa I [Pravni osnov] u protekloj godini. Zrakoplov je plovidben u vrijeme izdavanja ovog produženja. 2nd Extension: The aircraft has remained in a controlled environment in accordance with M.A.901 of Annex I to [Legal Basis] for the last year. The aircraft is considered to be airworthy at time of the issue.</i>	
<i>Datum izdavanja: _____ Date of issue: _____</i>	<i>Datum isticanja: _____ Date of expiry: _____</i>
<i>Potpis ovlaštene osobe: _____ Signed: _____</i>	<i>Ovlaštenje br: _____ Authorisation No: _____</i>
<i>Ime kompanije: _____ Company Name: _____</i>	<i>Odobrenje br: _____ Approval Reference: _____</i>

[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA] [COMPETENT AUTHORITY, STATE]	
POTVRDA O PROVJERI PLOVIDBENOSTI AIRWORTHINESS REVIEW CERTIFICATE	
ARC oznaka: ARC reference: <small>(Broj protokola / Ref. No.)</small>	
<p>Prema [Pravni osnov za izдавanje potvrde] koji su na snazi, BH DCA ovim potvrđuje da se sljedeći zrakoplov: Pursuant to [Legal Basis for issue of Certificate] for the time being in force, BH DCA hereby certifies that the following aircraft:</p>	
<p>Proizvođač zrakoplova: _____ <i>Aircraft manufacturer:</i> _____ Oznaka proizvođača: _____ <i>Manufacturer's designation:</i> _____ Registracija zrakoplova: _____ <i>Aircraft registration:</i> _____ Serijski broj zrakoplova: _____ <i>Aircraft serial Number:</i> _____</p>	
<p>smatra plovidbenim u vrijeme provjere. is considered airworthy at the time of the review.</p>	
<p>Datum izdavanja: _____ <i>Date of issue:</i> _____</p>	<p>Datum isticanja: _____ <i>Date of expiry:</i> _____</p>
<p>Potpis ovlaštene osobe: _____ <i>Signed:</i> _____</p>	<p>Ovlaštenje br: _____ <i>Authorisation No:</i> _____</p>
<p>Prvo produženje: Zrakoplov je ostao u kontroliranom okruženju prema Odjeljku M.A.901. Aneksa I [Pravni osnov] u protekloj godini. Zrakoplov je plovidben u vrijeme izdavanja ovog produženja. 1st Extension: The aircraft has remained in a controlled environment in accordance with M.A.901of Annex I to [Legal Basis] for the last year. The aircraft is considered to be airworthy at time of the issue.</p>	
<p>Datum izdavanja: _____ <i>Date of issue:</i> _____</p>	<p>Datum isticanja: _____ <i>Date of expiry:</i> _____</p>
<p>Potpis ovlaštene osobe: _____ <i>Signed:</i> _____</p>	<p>Ovlaštenje br: _____ <i>Authorisation No:</i> _____</p>
<p>Ime kompanije: _____ <i>Company Name:</i> _____</p>	<p>Odobrenje br: _____ <i>Approval Reference:</i> _____</p>
<p>Druge produženje: Zrakoplov je ostao u kontroliranom okruženju prema Odjeljku M.A.901. Aneksa I [Pravni osnov] u protekloj godini. Zrakoplov je plovidben u vrijeme izdavanja ovog produženja. 2nd Extension: The aircraft has remained in a controlled environment in accordance with M.A.901of Annex I to [Legal Basis] for the last year. The aircraft is considered to be airworthy at time of the issue.</p>	
<p>Datum izdavanja: _____ <i>Date of issue:</i> _____</p>	<p>Datum isticanja: _____ <i>Date of expiry:</i> _____</p>
<p>Potpis ovlaštene osobe: _____ <i>Signed:</i> _____</p>	<p>Ovlaštenje br: _____ <i>Authorisation No:</i> _____</p>
<p>Ime kompanije: _____ <i>Company Name:</i> _____</p>	<p>Odobrenje br: _____ <i>Approval Reference:</i> _____</p>

*Dodatak IV***Ovlaštenja u okviru odobrenja****SISTEM KLASA I OVLAŠTENJA ODOBRENE ORGANIZACIJE**

1. Izuzev odstupanja navedenog za najmanju organizaciju u stavu 12, u tabeli iz tačke 13 je dat standardni sistem za odobrenja organizacije u skladu sa Odjeljkom F Aneksa I (Dio M) i Aneksa II (Dio 145). Organizaciji može da se izda odobrenje koje se kreće od jedne klase, i ovlaštenja sa ograničenjima, do svih klasa, i ovlaštenja sa ograničenjima.
2. Pored tabele iz tačke 13, odobrena organizacija za održavanje obavezna je da u priručniku organizacije za održavanje navede obim radova. Također vidjeti stav 11.
3. Unutar odobrene(ih) klase(a) i ovlaštenja koje dodjeljuje nadležni organ, obim radova koji je određen u priručniku organizacije za održavanje određuje ograničenja odobrenja. Zato je od suštinskog značaja da su odobrene klase i ovlaštenja i obim radova organizacije međusobno uskladjeni.
4. *Ovlaštenje kategorije klase A* označava da odobrena organizacija za održavanje može da održava zrakoplove i komponente (uključujući motore i/ili pomoćne uređaje za napajanje, APU) saglasno podacima o održavanju zrakoplova ili, ako to dopusti BHDCA, saglasno podacima o održavanju komponente, ali samo dok su takve komponente ugrađene u zrakoplov. Pa ipak, organizacija za održavanje, koja ima ovlaštenje kategorije klase A, može privremeno da izgradi komponentu radi održavanja, da bi se olakšao pristup komponenti, izuzev ako to ne stvara potrebu za dodatnim održavanjem koje nije obuhvaćeno ovim stavom. Ovo je predmet postupka nadzora u priručniku organizacije za održavanje kojeg će odobriti BHDCA. Dio o ograničenju određuje tačan obim ovakvog održavanja i pri tome i obim odobrenja.
5. *Ovlaštenje kategorije klase B* označava da odobrena organizacija za održavanje može da održava neugrađeni motor i/ili pomoćni uređaj za napajanje (APU) i komponente motora i/ili APU, saglasno podacima o održavanju motora i APU ili, ako to dopusti BHDCA, saglasno podacima o održavanju komponente ali samo dok je takva komponenta ugrađena u motor i/ili APU. Pa ipak, organizacija za održavanje, koja ima ovlaštenje kategorije klase B, može ovu komponentu privremeno da izgradi radi održavanja, da bi se olakšao pristup komponenti, izuzev ako to ne stvara potrebu za dodatnim održavanjem koje nije obuhvaćeno ovim stavom. Dio o ograničenju određuje tačan obim ovakvog održavanja i pri tome i obim odobrenja. Organizacija za održavanje koja je odobrena sa ovlaštenjem kategorije klase B, može da održava i ugrađeni motor prilikom „baznog“ i „linijskog“ održavanja, prema kontroliranom postupku navedenom u priručniku organizacije za održavanje kojeg će odobriti nadležni organ. Obim radova u priručniku organizacije za održavanje odražava takvu djelatnost, gdje to BHDCA dopušta.
6. *Ovlaštenje kategorije klase C* označava da odobrena organizacija za održavanje može da održava neugrađene komponente (isključujući motore i APU) koje su namijenjene za ugradnju u zrakoplov ili motor/APU. Dio o ograničenju određuje tačan obim ovakvog održavanja i pri tome i obim odobrenja. Organizacija za održavanje koja je odobrena sa ovlaštenjem kategorije klase C može da održava ugrađenu komponentu prilikom „baznog“ i „linijskog“ održavanja ili u objektima za održavanje motora/APU, prema kontroliranom postupku navedenom u priručniku organizacije za održavanje, kojeg će odobriti nadležni organ. Obim radova u priručniku organizacije za održavanje mora da odražava takvu djelatnost, gdje to BHDCA dopušta.

7. Ovlaštenje kategorije klase D jestе autonomno i nije nužno vezano za određeni zrakoplov ili motor ili drugu komponentu. Ovlaštenje D1 – ispitivanje bez razaranja (Non-Destructive Testing –NDT) potrebno je samo odobrenoj organizaciji za održavanje koja izvodi NDT kao poseban posao za neku drugu organizaciju. Organizacija za održavanje, koja je odobrena sa ovlaštenjem klase A ili B ili C može da izvodi NDT na proizvodima koje održava bez ovlaštenja D1, pod uvjetom da je to saglasno s postupkom NDT sadržanom u priručniku organizacije za održavanje.
8. U slučaju organizacije za održavanje, odobrene u skladu sa Aneksom II (Dio 145), ovlaštenje kategorije A se dalje dijeli na „bazno“ i „linijsko“ održavanje. Takva organizacija može biti odobrena ili za „bazno“ održavanje ili za „linijsko“ održavanje ili za oboje. Treba naglasiti da objekat za „linijsko“ održavanje, koji se nalazi u objektu glavne baze, zahtijeva „linijsko“ odobrenje.
9. Namjena dijela ograničenje jeste da nadležnom organu omogući maksimalnu fleksibilnost pri prilagođavanju odobrenja na određene organizacije. Ovlaštenja će se navesti u odobrenju samo ako su odgovarajuće ograničena. Tabela iz tačke 13 sadrži moguće vrste ograničenja. Mada je održavanje navedeno posljednje u svakom ovlaštenju klase, prihvatljivo je da se navede posao održavanja umjesto tipa ili proizvođača zrakoplova ili motora ako to organizaciji više odgovara (jedan primjer su instalacije i održavanje sistema avionike). Ovakvo navođenje u dijelu ograničenje znači da je organizacija odobrena da izvodi radove održavanja do i uključujući određenu vrstu/posao.
10. Kada se navodi serija, tip i grupa u dijelu „ograničenje“ klase A i B, serija označava određenu seriju tipa, kao što je Airbus 300 ili 310 ili 319 ili seriju Boeing 737-300 ili seriju RB211-524 ili Cessna 150 ili seriju Cessna 172 ili seriju Beech 55 ili seriju Continental 0-200 itd; tip označava određeni tip ili model, kao što je Airbus 310-240 ili RB 211-524 B4 ili Cessna 172RG; nema ograničenja na broj serija ili tipova koji može da se navede; grupa označava, na primjer, jednomotorni klipni zrakoplov Cessna ili Lycoming klipne motore bez punjača itd.
11. Kad se koristi duža lista ovlaštenja (capability list) koja može da podliježe čestim promjenama, onda promjene mogu biti usklađene s procedurom za posredno odobravanje koja je navedena u tačkama M.A.604(c) i M.B.606(c) ili 145.A.70(c) i 145.B.40, kako je primjenjivo.
12. Organizacija za održavanje, koja zapošjava samo jedno lice, kako za planiranje održavanja, tako i za radove održavanja, može da ima ovlaštenja koja su odobrena samo u ograničenom obimu. Maksimalno dopuštena ograničenja su:

KLASA CLASS	OVLAŠTENJE RATING	OGRAĐENJE LIMITATION
KLASA ZRAKOPLOVA CLASS AIRCRAFT	OVLAŠTENJE A2 AVIONI 5.700 kg I MANJI RATING A2 AEROPLANES 5.700 kg AND BELOW	SA KLIPNIM MOTOROM 5.700 kg I MANJI PISTON ENGINED 5.700kg AND BELOW
KLASA ZRAKOPLOVA CLASS AIRCRAFT	OVLAŠTENJE A3 HELIKOPTERI RATING A3 HELICOPTERS	JEDNOMOTORNI KLIPNI 3.175kg I MANJI SINGLE PISTON ENGINED 3.175kg AND BELOW
KLASA ZRAKOPLOVA CLASS AIRCRAFT	OVLAŠTENJE A4 ZRAKOPLOVI IZUZEV A1, A2 I A3 RATING A4 AIRCRAFT OTHER THAN A1, A2 AND A3	BEZ OGRAĐENJA NO LIMITATION
KLASA MOTORA CLASS ENGINE	OVLAŠTENJE B2 KLIPNI RATING B2 PISTON	MANJI OD 450 KS LESS THAN 450 HP
OVLAŠTENJE ZA KLASU KOMPONENTA, IZUZEV ZA KOMPLETNE MOTORE ILI APU CLASS COMPONENTS RATING OTHER THANCOMPLETE ENGINES AND APUs	C1 DO C22 C1 TO C22	PREMA LISTI OVLAŠTENJA AS PER CAPABILITY LIST

KLASA SPECIJALIZOVANIH USLUGA CLASS SPECIALISED	D1 NDT D1 NDT	NDT METODA(E) NAVESTI NDT METHOD(S) TO BE SPECIFIED	MORA(JU)	SE
---	------------------	---	----------	----

Mora da se upozori da BHDCa može ovakvoj organizaciji dalje da ograniči obim odobrenja, zavisno od kvalifikacija organizacije.

13. *Tabela*

KLASA CLASS	OVLAŠTENJE RATING	OGRANIČENJE LIMITATION	BAZNO BASE	LINIJSKO LINE
ZRAKOPLOV AIRCRAFT	A1 Avioni preko 5.700 kg <i>A1 Aeroplanes above 5.700 kg</i>	[Ovlaštenja rezervirana samo za organizacije odobrene u skladu sa Aneksom II (Dio 145)] [Navesti proizvođača ili grupu ili seriju ili tip aviona ili zadatku (zadatke) održavanja] <i>Primjer: Serija Airbus A320</i> [Rating reserved to Maintenance Organisations approved in accordance with Annex II (Part-145)] [Shall state aeroplane manufacturer or group or series or type and/or the maintenance tasks] Example: Airbus A320 series	[DA/NE]* [YES/NO]	[DA/NE]* [YES/NO]
	A2 Avioni od 5.700 kg i manji <i>A2 Aeroplanes 5.700 kg and below</i>	[Navesti proizvođača ili grupu ili seriju ili tip aviona ili zadatku (zadatke) održavanja] <i>Primjer: Serija DHC-6 Twin Otter</i> [Shall state aeroplane manufacturer or group or series or type and/or the maintenance tasks] Example: DHC-6 Twin Otter	[DA/NE]* [YES/NO]	[DA/NE]* [YES/NO]
	A3 Helikopteri <i>A3 Helicopters</i>	[Navesti proizvođača ili grupu ili seriju ili tip helikoptera ili zadatku (zadatke) održavanja] <i>Primjer: Robinson R44</i> [Shall state helicopter manufacturer or group or series or type and/or maintenance task(s)] Example: Robinson R44	[DA/NE]* [YES/NO]	[DA/NE]* [YES/NO]

	A4 Zrakoplovi izuzev A1, A2 i A3 A4 Aircraft other than A1, A2 and A3	Navesti seriju ili tip zrakoplova ili zadatak (zadatke) održavanja [Shall state aircraft series or type and/or maintenance task(s)]	[DA/NE]* [YES/NO]	[DA/NE]* [YES/NO]
MOTORI ENGINES	B1 Turbinski B1 Turbine	Navesti seriju ili tip motora ili zadatak (zadatke) održavanja [Shall state engine series or type and/or maintenance task(s)] <i>Primjer: Serija PT6A</i> [Shall state engine manufacturer or group or series or type and/or maintenance task(s)] <i>Example: PT6A Series</i>		
	B2 Klipni B 2 Piston	Navesti proizvođača ili grupu ili seriju ili tip motora ili zadatak (zadatke) održavanja [Shall state engine manufacturer or group or series or type and/or maintenance task(s)]		
	B3 APU B3 APU	Navesti proizvođača ili seriju ili tip motora ili zadatak (zadatke) održavanja [Shall state engine manufacturer or series or type and/or maintenance task(s)]		
KOMPONENTE IZUZEV KOMPLETNIH MOTORA ILI APU COMPONENTS OTHER THAN COMPLETE ENGINES OR APUs	C1 Klimatizacija i presurizacija C1 Air Cond & Press	Navesti tip zrakoplova ili proizvođača zrakoplova ili proizvođača komponente ili određene komponente ili uputiti na listu ovlaštenja u priručniku ili na zadatak (zadatke) održavanja [Shall state aircraft type or aircraft manufacturer or component manufacturer or the particular component and/or cross refer to capability list in the exposition and/or the maintenance task(s)]		
	C2 Auto-pilot C2 Auto flight			
	C3 Komunikacija i navigacija C3 Comms & Nav			
	C4 Vrata – Otvori C4 Doors – Hatches			
	C5 Elektrika i svjetla C5 Electrical power & Lights			
	C6 Oprema C6 Equipment			
	C7 Motor – APU C7 Engine – APU			
	C8 Komande leta C8 Flight Controls			
	C9 Gorivo C9 Fuel			
	C10 Helikopter – rotori C10 Helicopter – rotors			
	C11 Helikopter – prenos C11 Helicopter – trans			
	C12 Hidraulika C12 Hydraulic Power			
	C13 Sistem prikazivanja i zapisivanja C13 Indicating – recording system			
	C14 Stani trap C14 Landing Gear			
	C15 Kiseonik C15 Oxygen			
	C16 Elise C16 Propellers			
	C17 Pneumatika i Vakuum C17 Pneumatic & Vacuum			
	C18 Zaštita od leda/kiše/požara C18 Protection ice/rain/fire			
	C19 Prozori C19 Windows			
	C20 Struktura C20 Structural			
	C21 Balast vode C21 Water ballast			
	C22 Povećavanje potiska C22 Propulsion Augmentation			
SPECIJALIZIRANE USLUGE SPECIALISED SERVICES	D1 Ispitivanje bez razaranja D1 Non Destructive Testing	Navesti pojedinačnu(e) NDT metodu(e) [Shall state particular NDT method(s)]		

*Dodatak V***Sadržaj uvjerenja o osposobljenosti organizacije za održavanje odobrene prema Dijelu M Sekcija A, Odjeljak F****[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA]***(COMPETENT AUTHORITY, STATE)***UVJERENJE O OSPOSOBLJENOSTI ORGANIZACIJE ZA ODRŽAVANJE
MAINTENANCE ORGANISATION APPROVAL CERTIFICATE****REFERENCA: BA.MF.(XXXX)**
REFERENCE: BA.MF.(XXXX)

Na osnovu [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] i uz poštovanje dolje navedenih uvjeta, Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine ovim potvrđuje da je:
Pursuant to the [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] to the condition specified below, the BHDCA hereby certifies:

**(NAZIV ORGANIZACIJE I ADRESA)
(COMPANY NAME AND ADDRESS)**

kao organizacija za održavanje, uskladena sa [Pravni osnov] i odobrena za održavanje zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja, navedenih u priloženoj listi odobrenja, za izdavanje odgovarajućih uvjerenja o vraćanju u upotrebu.
as a maintenance organisation in compliance with [Pravni osnov] approved to maintain the products, parts and appliances listed in the attached approval schedule and issue related certificates of release to service using the above references.

**UVJETI:
CONDITIONS:**

1. Ovo uvjerenje je ograničeno odobrenim obimom rada, koji je naveden u odobrenom Priručniku organizacije za održavanje, prema Sekciji A, Odjeljak F, Aneksa I (Dio-M);
This approval is limited to that specified in the scope of work section of the approved maintenance training organisation manual, as referred to in Section A of Subpart F Annex I (Part-M);
2. Ovo uvjerenje zahtijeva usklađenost sa procedurama navedenim u odobrenom Priručniku organizacije za održavanje;
This approval requires compliance with the procedures specified in the approved maintenance organisation and manual;
3. Ovo uvjerenje je važeće dok je organizacija za održavanje uskladena sa [Pravni osnov]; i
This approval is valid whilst the approved maintenance organisation remains in compliance with [Pravni osnov]; and
4. Pod uvjetom da postoji usaglašenost sa gore pomenutim uvjetima, ovo uvjerenje će važiti neograničeno, ako nije prethodno vraćeno, izmijenjeno i privremeno ili trajno ukinuto.
Subject to compliance with the foregoing conditions, this approval shall remain valid for an unlimited duration unless the approval has previously been surrendered, superseded, suspended or revoked.

**Datum prvog izdavanja:
Date of original issue:** XX.XX.XXXX.**Potpis ovlaštene osobe:****Signed:** _____**Datum revizije:
Date of this revision:** XX.XX.XXXX.**Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH
For the competent authority BiH****Broj revizije:
Revision No:** XX**Broj protokola:
Ref. No:**

FAFA Form 34MF Issue 2

Page 1 of 2

OBIM RADA ORGANIZACIJE ZA ODRŽAVANJE MAINTENANCE ORGANISATION APPROVAL SCHEDULE		
Referenca odobrenja: <i>Approval Reference:</i>	BA.MF.(XXXX)	
Organizacija: <i>Organisation:</i>	(NAZIV I ADRESA ORGANIZACIJE) (COMPANY NAME AND ADDRESS)	
KLASA CLASS	OVLAŠTENJE RATING	OGRANIČENJE LIMITATION
ZRAKOPLOV (*) AIRCRAFT	(**) (**)	
	(**) (**)	
MOTOR (*) ENGINE	(**) (**)	
	(**) (**)	
KOMPONENTE IZUZEV KOMPLETNI MOTOR ILI APU (*) COMPONENTS OTHER THAN COMPLETE ENGINES OR APU	(**) (**)	
	(**) (**)	
	(**) (**)	
	(**) (**)	
	(**) (**)	
	(**) (**)	
POSEBNE USLUGE (*) SPECIALISED SERVICES	(**) (**)	
	(**) (**)	
	(**) (**)	
	(**) (**)	

Ovaj obim rada organizacije ograničen je na one proizvode, dijelove, uređaje i aktivnosti koje su navedene u odgovarajućem dijelu odobrenog Priručnika organizacije za održavanje.
This approval schedule is limited to products, parts and appliances and to the activities specified in the scope of work section of the approved maintenance organisation manual.

Referentna oznaka Priručnika organizacije za održavanje:
Maintenance Organisation Manual reference:

Datum prvog izdavanja: XX.XX.XXXX.
Date of original issue: XX.XX.XXXX.

Datum posljednje odobrane revizije: XX.XX.XXXX.
Date of last revision approved: XX.XX.XXXX.

Broj revizije: XX
Revision No: XX

Potpis ovlaštenе osobe:
Signed: _____

Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH
For the competent authority BiH

Broj protokola:
Ref. No:

Dodatak VI

Sadržaj uverenja o sposobljenosti organizacije za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti odobrene prema Dijelu M, Sekcija A, Odeljak G

[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA]
[COMPETENT AUTHORITY, STATE]

UVJERENJE O OSPOSOBLJENOSTI ORGANIZACIJE ZA VOĐENJE KONTINUIRANE PLOVIDBENOSTI
CONTINUING AIRWORTHINESS MANAGEMENT ORGANISATION APPROVAL CERTIFICATE

REFERENCA: BA.MG.(XXXX) (Ref. AOC.XX.XXX)

Na osnovu [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] i uz poštovanje dole navedenih uvjeta, Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine ovim potvrđuje da je:

Pursuant to the [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] to the condition specified below, the BHDCA hereby certifies:

(NAZIV ORGANIZACIJE I ADRESA)
(COMPANY NAME AND ADDRESS)

kao organizacija za vođenje kontinuirane plovidbenosti uskiđena sa [Pravni osnov] i o odobravanju organizacija i osoblja koje se bave ovim poslovima, navedenih u priloženoj listi odobrene, kada je to predviđeno, izdaje preporuke ili potvrdje o provjeri plovidbenosti, poslije pregleda plovidbenosti, u skladu sa poglavljem M.A.710, Aneks I (Dio-M), kada je predviđeno, izdaje dozvole za let u skladu sa tackom M.A.711(c) Aneks I (Dio-M) istog pravilnika.

an o continuing airworthiness management organisation in compliance with [Pravni osnov] listed in the attached schedule of approval and, when stipulated, to issue recommendations and airworthiness review certificates after an airworthiness review as specified in point M.A.710 of Annex I (Part-M), and, when stipulated, to issue permits to fly as specified in point M.A.711(c) of Annex I (Part-M) of the same regulation.

UVJETI:
CONDITIONS:

- Ovo uvjerenje je ograničeno odobrenim obimom rada, koji je naveden u odobrenom Prinučniku organizacije za vođenje kontinuirane plovidbenosti, prema [Pravni osnov].
This approval is limited to that specified in the scope of approval section of the approved continuing airworthiness management exposition, as referred to [Pravni osnov].
- Ovo uvjerenje zahrgava se na predviđeno u [Pravni osnov] prevedeno u Prinučniku organizacije za vođenje kontinuirane plovidbenosti.
The approval is limited to what is specified in [Pravni osnov] referred to in the approved continuing airworthiness management exposition.
- Ovo uvjerenje je važeće dok je organizacija za vođenje kontinuirane plovidbenosti uskiđena sa [Pravni osnov].
This approval is valid whilst the approved continuing airworthiness management organisation remains in compliance with [Pravni osnov].
- U slučaju da organizacija za vođenje kontinuirane plovidbenosti ugovori, u okviru svog sistema kvaliteta, usluge druge(ih) organizacije(s), ovo uvjerenje će ostati važeće pod uvjetom da tale(aj) organizacija(s) i spajnjava(ju) ugovorene obaveze.
Where the continuing airworthiness management organization(s) fulfills contractual obligations to other organization(s) under its Quality System for service of one or more organization(s), this approval remains valid subject to such organization(s) fulfilling applicable contractual obligations.
- Pod uvjetom da postoji usaglašenost sa uvjetima od 1 do 4, ovo uvjerenje će važiti neograničeno, ako nije prethodno vršeno, izmijenjeno i privremeno ili trajno ukinuto.
Subject to compliance with the conditions 1 to 4, this approval shall remain valid for an unlimited duration unless the approval has previously been surrendered, suspended, suspended or revoked.
- Ako se ovo uvjerenje izdaje imatelju AOC-a, broj potvrde AOC-a se dodaje u naskov (referenci), uz broj ovog uvjerenja, i uvjet 5 će biti zamijenjen sa sljedećim dodatnim uvjetima.
If the approval is issued to the holder of an AOC, the AOC holder number shall be added to the reference, in addition to the standard number, and the condition 5 shall be replaced by the following extra condition.
- Ovo uvjerenje ne predstavlja ovlaštenje za vršenje zračnih operacija, za tipove zrakoplova navedene u stavku 1. Odobrenje za izvođenje operacija na zrakoplovima predstavlja potvrda zračnog operatera za obavljanje javnog zračnog prijevoza.
This approval does not constitute an authorization to operate the types of aircraft referred to in paragraph 1. The authorization to operate the aircraft is the Air Operator Certificate (AOC).
- Prestanje važeći, suspendira ili odustupa Potvrde za obavljanje javnog zračnog prijevoza zračnom operatu (AOC) čini ovo uvjerenje nevažećim u odnosu na registraciju zrakoplova, koja su specificirana u AOC-u, izuzev iako nadležni organ nije izričito naveo drugačije.
Termination, suspension or revocation of the AOC automatically invalidates the present approval in relation to the aircraft registrations in the AOC, unless otherwise explicitly stated by the competent authority.
- Pod uvjetom da postoji usaglašenost sa gore nomenatum uvjetima, ovo uvjerenje će važiti neograničeno, ako nije prethodno vršeno, izmijenjeno i privremeno ili trajno ukinuto.
Subject to compliance with the foregoing conditions, this approval shall remain valid for an unlimited duration unless the approval has previously been surrendered, suspended, suspended or revoked.

Datum prvog izdavanja:
Date of original issue: XX.XX.XXXX.

Potpis ovlaštene osobe:

Signed: _____

Datum revizije:
Date of this revision: XX.XX.XXXX.

Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH
For the competent authority BiH

Broj protokola:
Ref. No.: _____

Page 1 of 2

OBIM RADA ORGANIZACIJE ZA VOĐENJE KONTINUIRANE PLOVIDBENOSTI CONTINUING AIRWORTHINESS ORGANISATION APPROVAL SCHEDULE															
Referenca odobrenja: <i>Approval Reference:</i>	BA.MG.(XXXX) (ref. AOC.XX.XXXX)														
Organizacija: <i>Organisation:</i>	(NAZIV I ADRESA ORGANIZACIJE) (COMPANY NAME AND ADDRESS)														
Tip / Serija / Grupa zrakoplova Aircraft Type / Series / Group	Ovlaštenje za provjeru plovibenosti Airworthiness review authorised	Ovlaštenja za izdavanje dozvole za let Permits to fly authorised	Organizacije(s) koja(e) rade(i) pod sistemom kvaliteta Organisation(s) working under quality system												
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)													
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)													
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)													
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)													
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)													
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)													
(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)	(DA / NE) (YES / NO) (*)													
<p>Ovaj obim rada organizacije ograničen je onim što je navedeno u odgovarajućem dijelu odobrenog Priručnika organizacije za vođenje kontinuirane plovibenosti, u poglavljju: <i>This approval schedule is limited to that specified in the scope of approval contained in the approved Continuing Airworthiness Management Exposition section.</i> XXXXXX</p> <p>Referentna oznaka Priručnika organizacije za vođenje kontinuirane plovibenosti: CAME/MOE - <i>Continuing Airworthiness Management Exposition Reference:</i></p> <table border="0"> <tr> <td>Datum prvog izdavanja: <i>Date of original issue:</i></td> <td>XX.XX.XXXX.</td> <td>Potpis ovlaštene osobe:</td> </tr> <tr> <td>Datum posljednje odobrene revizije: <i>Date of last revision approved:</i></td> <td>XX.XX.XXXX.</td> <td>Signed: _____</td> </tr> <tr> <td>Broj revizije: <i>Revision No:</i></td> <td>XX</td> <td>Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH <i>For the competent authority BiH</i></td> </tr> <tr> <td>Broj protokola: <i>Ref. No:</i></td> <td colspan="2"></td> </tr> </table>				Datum prvog izdavanja: <i>Date of original issue:</i>	XX.XX.XXXX.	Potpis ovlaštene osobe:	Datum posljednje odobrene revizije: <i>Date of last revision approved:</i>	XX.XX.XXXX.	Signed: _____	Broj revizije: <i>Revision No:</i>	XX	Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH <i>For the competent authority BiH</i>	Broj protokola: <i>Ref. No:</i>		
Datum prvog izdavanja: <i>Date of original issue:</i>	XX.XX.XXXX.	Potpis ovlaštene osobe:													
Datum posljednje odobrene revizije: <i>Date of last revision approved:</i>	XX.XX.XXXX.	Signed: _____													
Broj revizije: <i>Revision No:</i>	XX	Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH <i>For the competent authority BiH</i>													
Broj protokola: <i>Ref. No:</i>															

*Dodatak VII***Složeni radovi održavanja**

Složeni radovi održavanja, prema M.A.502(d)3, M.A.801(b)2 i M.A.801(c), obuhvataju:

1. Modifikaciju, popravku ili zamjenu zakivanjem, metalizacijom, laminiranjem ili zavarivanjem bilo kog od sljedećih djelova noseće strukture zrakoplova:
  - (a) nosač kutijastog presjeka;
  - (b) uzdužnica krila ili element tetine;
  - (c) ramenjača;
  - (d) pojaz ramenjače;
  - (e) element rešetkastog nosača;
  - (f) tkivo nosača;
  - (g) kobilica ili leđni dio trupa zračnog broda ili plovka;
  - (h) dio opterećen na sabiranje od rebrastog lima na površini krila ili repa;
  - (i) glavno rebro krila;
  - (j) upomica površine krila ili repa;
  - (k) nosač motora;
  - (l) ramanjača ili konstrukcija trupa;
  - (m) element bočnog nosača, vodoravni nosač ili pregrada;
  - (n) nosač ili okov podupirača sjedišta;
  - (o) zamjena šina sjedišta;
  - (p) noge ili upomica stajnog trapa;
  - (r) osovina;
  - (s) točak;
  - (t) skija ili nosač skije, isključujući zamijenu gornjeg sloja koji je malog intenziteta trenja.
2. Modifikacija ili popravka bilo kog od sljedećih djelova:
  - (a) opalte zrakoplova ili opalte plovka zrakoplova, ako radovi zahtijevaju upotrebu nosača, dizalice ili pribora;
  - (b) opalte zrakoplova koja podliježe opterećenju od povećanja pritiska (presurizacije), ako je izmjereno oštećenje opalte veće od 15 cm (6 inch) u bilo kom smjeru;
  - (c) dio komandnog sistema koji nosi opterećenje, uključujući komandnu palicu, pedalu, osovinu, kvadrant, prenosnu polugu komandi, cjevasto vratilo, robove za upravljanje i kovani ili liveni nosač, ali isključujući:
    - (i) kalupno kovanje spoja za popravku ili okova za kabl,
    - (ii) zamjena okova na kraju prijenosne šipke komande koji se pričvršćuje zakivanjem,
  - (e) bilo koje druge strukture koje nisu navedene pod (1), a koju je proizvođač identificirao kao primarnu strukturu u svom priručniku za održavanje, priručniku za popravku strukture ili uputstvima za kontinuiranu plovidbenost.
3. Obavljanje sljedećih radova održavanja na klipnom motoru:
  - (a) rastavljanje i kasnije ponovno sastavljanje klipnog motora, izuzev radi (i) osiguravanja pristupa sklopovima klipa/cilindra ili (ii) uklanjanja zadnje pomoćne ploče radi pregleda i/ili zamjene sklopova uljne pumpe, kad ovi radovi ne uključuju uklanjanje i ponovno postavljanje unutrašnjih uređaja;

- (b) rastavljanje i kasnije ponovno sastavljanje reduktora;
  - (c) zavarivanje i tvrdo lemljenje spojeva, izuzev manjih popravki zavarivanjem na izduvnim jedinicama koje obavlja odgovarajuće odobren ili ovlašten varilac, ali isključujući zamjenu komponenti;
  - (d) posezanje za pojedinim djelovima jedinica koje su pribavljene kao prethodno testirane jedinice, izuzev zamjene i podešavanja elemenata koji se uobičajeno mijenjaju ili podešavaju u upotrebi.
4. Balansiranje elise, izuzev:
- (a) za potvrđivanje statičkog balansiranja, kad se to zahtijeva u priručniku za održavanje;
  - (b) dinamičko balansiranje ugrađenih elisa upotrebom elektronske opreme za balansiranje, kad je to dopušteno priručnikom za održavanje ili drugim odobrenim podacima o plovidbenosti.
5. Bilo koji dodatan posao koji zahtjeva:
- (a) poseban alat, opremu ili uređaje;
  - (b) značajne postupke usklađivanja uslijed dugog trajanja poslova i učešća nekoliko lica.

Dodatak VIII

Ograničeno održavanje koje obavlja pilot-vlasnik

Pored zahtjeva utvrđenih u ovom dijelu (*Part-M*), prije bilo kojih radova održavanja moraju da se ispune sljedeća osnovna načela ako radove održavanja obavlja pilot-vlasnik:

- (a) Sposobnost i odgovornost
  - 1. Pilot-vlasnik je odgovoran za sve radove održavanja koje obavi.
  - 2. Prije bilo kojih radova održavanja, pilot-vlasnik mora da se uvjeri da je sposoban da obavi te radove. Pilot-vlasnik mora da se upozna sa standardnom praksom održavanja svojih zrakoplova i s programom održavanja zrakoplova. Ako pilot-vlasnik nije sposoban da obavi radove – onda on ne smije da ih obavlja.
  - 3. Pilot-vlasnik (ili organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti sa kojom je zaključio ugovor iz Sekcije A, Odjeljka G ovog dijela, *Part-M*), odgovoran je za utvrđivanje poslova pilota-vlasnika saglasno ovim osnovnim načelima sadržanim u programu za održavanje, kao i za blagovremeno ažuriranje programa za održavanje.
  - 4. Program održavanja odobrava se saglasno M.A.302.
- (b) Poslovi

Pilot-vlasnik može da obavlja jednostavne vizualne preglede ili operacije kojima provjerava opće stanje zrakoplova, očigledna oštećenja i uobičajeni rad konstrukcije zrakoplova, motora, sistema i komponente.

Pilot-vlasnik ne smije da obavlja radove održavanja, ako oni:

- 1. jesu kritični po sigurnost, pa bi pogrešno obavljanje radova značajno uticalo na plovidbenost zrakoplova ili uticalo na sigurnost letenja, kao što je to predviđeno u M.A.402(a);
- 2. zahtjevaju rastavljanje ili izgradnju većih komponenti ili većih sklopova;
- 3. treba da se obave u okviru naloga za plovidbenost (*AD*) ili u okviru ograničenja plovidbenosti (*AL*), izuzev ako je to posebno dopušteno u *AD* ili *AL*;

4. zahtjevaju upotrebu posebnih alata, kalibriranih alata (izuzev moment ključa i alata za savijanje (*valjanje, crimping*));
5. zahtjevaju upotrebu opreme za testiranje ili posebno testiranje (npr. *NDT*, sistemski testovi ili operativne provjere avioničke opreme);
6. sastoje od neplaniranih (vanrednih) posebnih pregleda (npr. provjera zrakoplova poslije tvrdog slijetanja);
7. utiču na sisteme koji su značajni za *IFR* letove (pravila instrumentalnog letenja);
8. jesu navedeni u Dodatku VII ovog dijela (*Part-M*) ili su posljedi radovi održavanja komponente prema M.A.502(a), (b), (c) ili (d).

Gore navedena mjerila od 1. do 8. ne mogu da se zamijene manje ograničavajućim uputstvima koja se izdaju prema M.A.302(d) „Program održavanja“. Svaki posao koji se u letačkom priručniku opisuje kao priprema zrakoplova za let (npr: sklapanje krila jedrilice ili predpoletni pregled), jeste posao pilota, pa se ne smatra kao rad na održavanju koji obavlja pilot-vlasnik i zato se tada ne zahtjeva izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu.

(c) Održavanja koja obavlja pilot-vlasnik i evidencije

Podaci o održavanju, navedeni u M.A.401, moraju stalno da budu na raspolaganju pilotu-vlasniku tokom održavanja i mora da ih se pridržava. Detalji o podacima koji se odnose na održavanje, koje obavlja pilot-vlasnik, uključuju se u uvjerenje o vraćanju u upotrebu u skladu sa M.A.803(d).

Prema M.A.305(a), pilot-vlasnik mora da o obavljenim radovima održavanja obavijesti odobrenu organizaciju za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti koja je odgovorna za kontinuiranu plovidbenost zrakoplova (ako je primjenjivo) najkasnije 30 dana od radova održavanja koje je obavio.

ANEKS II

Dio 145 (PART-145)

145.1 Opće

SEKCIJA A – TEHNIČKI ZAHTJEVI

145.A.10	Oblast primjene
145.A.15	Zahtjev
145.A.20	Uvjeti za odobrenje
145.A.25	Zahtjevi u pogledu objekata
145.A.30	Zahtjevi u pogledu osoblja
145.A.35	Ovlašteno osoblje i osoblje za podršku
145.A.40	Oprema, alat i materijal
145.A.42	Prijem komponenti
145.A.45	Podaci o održavanju
145.A.47	Planiranje proizvodnje
145.A.50	Certificiranje održavanja
145.A.55	Evidencija o održavanju
145.A.60	Prijavljivanje događaja
145.A.65	Politika sigurnosti i kvaliteta, postupci održavanja i sistem kvaliteta
145.A.70	Priručnik organizacije za održavanje (<i>Maintenance organisation Exposition – MOE</i>)
145.A.75	Prava organizacije
145.A.80	Ograničenja organizacije
145.A.85	Promjene u organizaciji
145.A.90	Važenje odobrenja
145.A.95	Nalazi (<i>Findings</i>)

SEKCIJA B – POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE

145.B.01	Oblast primjene
145.B.10	Nadležni organ
145.B.15	Organizacije koje se nalaze u više država
145.B.20	Početno odobrenje
145.B.25	Izdavanje odobrenja
145.B.30	Praćenje važenja odobrenja
145.B.35	Promjene
145.B.40	Promjene priručnika organizacije za održavanje
145.B.45	Trajno i privremeno ukidanje i ograničavanje odobrenja
145.B.50	Nalazi
145.B.55	Vođenje evidencije
145.B.60	Izuzeća

Dodatak I – Sadržaj uvjerenja o spremnosti za upotrebu EASA obrazac 1

Dodatak II – Sistem klasa i ovlaštenja koji se koristi na odobrenju organizacija za održavanje naveden u Aneksu I (Dio M) Odjeljka F i aneksu II (Dio 145)

Dodatak III – Sadržaj uvjerenja o sposobljenosti ovlaštene organizacije za održavanje naveden u Aneksu II (Dio 145)

Dodatak IV – Uvjeti za rad osoblja koje nije kvalificirano u skladu sa Aneksom III (Dio 66) koji su pomenuti u tačkama 145.A.30(j)1 i 2145.1 Opće

Za potrebe ovog dijela (Part-145), nadležni organ je BHDCA.

SEKCIJA A

TEHNIČKI ZAHTJEVI

145.A.10 Oblast primjene

Ova sekcija uređuje uvjete koje organizacija mora da ispunji radi pribavljanja i važenja odobrenja za održavanje zrakoplova i komponenti.

145.A.15 Zahtjev

Zahtjev za izdavanje ili promjenu odobrenja za održavanje podnosi se BHDCA na obrascu i na način koji odredi taj organ.

145.A.20 Uvjeti za odobrenje

Organizacija navodi obim radova koje će se smatrati odobrenim u svom priručniku (Dodatak IV Aneksu I (Dio M) sadrži tabelu sa svim klasama i ovlaštenjima).

145.A.25 Zahtjevi u pogledu objekata

Organizacija osigurava:

- (a) objekte koji odgovaraju planiranim radovima i prije svega omogućavaju zaštitu od nepovoljnih vremenskih uvjeta. Specijalizirane radionice i odjeljenja izdvajaju se na odgovarajući način, da bi sprječilo zagađivanje životne sredine i radnog prostora.
  1. Za bazno održavanje zrakoplova, organizacija mora da osigura hangar odgovarajuće veličine, u koji se smještaju zrakoplovi koji su planirani za bazno održavanje.
  2. Za održavanje komponenti zrakoplova, organizacija osigurava radionice odgovarajuće veličine, za smještaj komponenti koje su planirane za održavanje.
- (b) uredski prostor za planiranje poslova iz stava (a) i za smještaj osoblja, kako bi ono obavljalo svoje poslove na način koji doprinosi dobrim standardima održavanja zrakoplova.
- (c) Radna sredina, uključujući hangare, radionice i uredske mornarice, mora da odgovara zadacima koji se vrše, a uz to i da zadovolji uočene dodatne zahtjeve. Izuzev ako se za neki konkretni zadatak drukčijene zahtjeve, radna sredina ne smije da ometa efikasnost osoblja.
  1. temperatura se održava na način da osoblje može da radi bez nepotrebnih neugodnosti.
  2. prašina i drugo aerozagađenje održava se na minimumu i ne smije da, u oblastima u kojima se obavljaju radovi, dostigne takav nivo da taloženje na površinama zrakoplova/komponenti postane vidljivo. Ako prašina i drugo aerozagađenje dostigne nivo vidljivog taloženja na površinama zrakoplova/komponenti, svi osjetljivi sistemi se zaštićuju dok se ponovo ne uspostave zadovoljavajući uvjeti.

3. osvjetljenje je takvo da svi pregledi i radovi održavanja mogu da se djelotvorno obave.
  4. buka ne smije da ometa osoblje prilikom pregleda. Ako nije praktično da se kontrolira izvor buke, osoblje se oprema ličnim sredstvima kojima se štiti od prekomjerne buke koja ometa pregled.
  5. kad određeni radovi održavanja zahtijevaju posebne uvjete u okruženju, različite od navedenih, oni moraju da se poštuju. Ovi uvjeti navode se u podacima o održavanju.
  6. radna sredina za linijsko održavanje je takva da se određeni radovi održavanja ili pregledi obavljaju bez nepotrebнog ometanja. Zato se, kad se radni uvjeti pogoršaju do neprihvatljivog nivoa u pogledu temperature, vlage, leda, snijega, vjetra, svjetlosti, prašine ili drugog aerozagađenja, radovi odlažu dok se ponovo ne uspostave zadovoljavajući uvjeti.
- (d) osiguravaju se sigurni kapaciteti za skladištenje komponenti, opreme, alata i materijala. Uvjeti skladištenja omogućavaju da ispravne komponente i materijali budu odvojeni od neispravnih komponenti, materijala, opreme i alata. Uvjeti skladištenja uskladišteni su sa zahtjevima proizvođača za sprječavanje kvarenja i oštećenja uskladištenih predmeta. Pristup do skladišnih prostorija ima samo ovlašteno osoblje.

145.A.30 Zahtjevi u pogledu osoblja

- (a) Organizacija imenuje odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*), koji ima ovlaštenje da osigura da održavanje, koje stranka zahtijeva, bude izvedeno i finansirano saglasno standardima koji se zahtijevaju u ovom dijelu (*Part-145*).

Odgovorni rukovoditelj:

1. osigurava neophodne resurse za izvršenje održavanja prema 145.A.65(b), da bi odobrenje organizacije bilo važeće;
  2. uspostavlja i pospješuje politiku sigurnosti i kvaliteta navedenu u 145.A.65(a)
  3. pokazuje osnovno razumijevanje ovog dijela (*Part-145*).
- (b) Organizacija imenuje lice ili grupu lica koji su odgovorni da osiguraju da organizacija stalno postupa saglasno ovom dijelu (*Part-145*). Ova lica prvenstveno su odgovorna odgovornom rukovoditelju.
1. Imenovano lice ili lica su struktura koja upravlja održavanjem u organizaciji i koja odgovara za sve funkcije predviđene ovim dijelom (*Part-145*).
  2. Imenovano lice ili lica se identificiraju i podnose sve potrebne dokaze o sposobljenosti u obliku i na način koji odredi BHDCA.
  3. Imenovano lice ili lica moraju biti u stanju da pokažu da posjeduju odgovarajuće znanje, obuku i iskustvo iz oblasti održavanja zrakoplova ili komponenti i da pokažu aktivno poznavanje ovog dijela (*Part-145*).
  4. Organizacija mora razviti procedure kojima će jasno definirati ko zamjenjuje određeno lice u slučaju njegovog dužeg odsustva
- (c) Odgovorni rukovoditelj iz stava (a) imenuje lice odgovorno za praćenje sistema kvaliteta, što uključuje i sistem povratnog informiranja (*feedback system*) iz 145.A.65(c). Imenovano lice ima neposredan pristup odgovornom rukovoditelju, kako bi on bio potpuno i blagovremeno obaviješten o pitanjima kvaliteta i usklađenosti.
- (d) Organizacija mora da ima plan održavanja po sistemu čovjek/sat, kojim dokazuje da ima dovoljan broj osoblja za planiranje, izvršavanje, nadzor, pregled i praćenje kvaliteta rada organizacije, saglasno odobrenju.

Pored toga, organizacija mora da ima postupak u kome dalje procjenjuje radove koje treba obaviti, ako je stvarna raspoloživost osoblja manja od planiranog nivoa zaposlenih za svaku određenu radnu smjenu ili za svako razdoblje.

- (e) Organizacija uspostavlja i kontrolira sposobljenost osoblja koje se bavi održavanjem, upravljanjem i/ili provjerom kvaliteta, prema postupcima i standardima koje prihvati BHDC. Pored potrebne stručnosti povezane s funkcijom radnog mjesa, „sposobljenost“ obuhvata razumijevanje primjene ljudskog faktora i pitanja ljudskih performansi (*human performance*) koje odgovaraju funkciji lica u organizaciji. „Ljudski faktor“ označava principe koji se primjenjuju na aeronautičko projektovanje, certifikaciju, obuku, sposobljavanje, postupke i održavanje, koji traže sigurnu povezanost između ljudi i drugih sistemskih komponenti, kroz odgovarajuće razmatranje ljudskih performansi. „Ludske performanse“ označavaju ludske sposobnosti i ograničenja koja utiču na sigurnost i djelotvornost rada u zrakoplovstvu.
- (f) Organizacija mora da osigura da je osoblje zaduženo za poslove i/ili provjeru kontinuirane plovidbenosti ispitivanjem bez razaranja struktura zrakoplova ili komponenti, bude kvalificirano za određeni tip ispitivanja bez razaranja, prema europskom ili ekvivalentnom standardu koji je prihvatile BHDC. Osoblje koje obavlja druge specijalističke poslove, mora da ima odgovarajuću kvalifikaciju, prema priznatim standardima. Izuzetno od ovog stava, osoblje navedeno u stavovima (g), (h)(1) i (h)(2), koje je razvrstano u osoblje kategorije B1 ili B3, u skladu sa Aneksom III (Dio 66), može da izvodi i/ili kontrolira testiranje/ispitivanje pomoći prodora kontrastne boje.
- (g) Organizacija za održavanje zrakoplova, izuzev kad je drukčije navedeno u stavu (j), će za linijsko održavanje zrakoplova imati ovlašteno osoblje za odgovarajući tip zrakoplova koje je razvrstano u kategorije B1, B2, B3, prema potrebi, u skladu sa Aneksom III (Dio 66) i 145.A.35.

Pored toga, organizacije mogu da angažiraju i ovlašteno osoblje odgovarajuće obučeno za pojedinačni zadatak (*task*), koje ima privilegije opisane u tačkama 66.A.20(a)(1) i 66.A.20(a)(3)(ii) i koje je kvalificirano u skladu sa Aneksom III (Dio 66) i tačkom 145.A.35, za izvršavanje manjih planiranih (redovnih) radova linijskog održavanja i otklanjanje jednostavnih kvarova. Raspoloživost ovako ovlaštenog osoblja ne umanjuje potrebu za ovlaštenim osobljem kategorije B1, B2, B3, prema potrebi.
- (h) Organizacija za održavanje zrakoplova, izuzev kad je u stavu (j) drukčije navedeno:
  1. kod baznog održavanja velikih zrakoplova ima ovlašteno osoblje kvalificirano za odgovarajući tip zrakoplova, razvrstano u kategoriju C prema Dijelu 66 (*Part-66*) i 145.A.35. Pored toga, organizacija mora da ima i dovoljan broj ovlaštenog osoblja kvalificiranog za određeni tip zrakoplova, razvrstanog u kategorije B1, B2, prema potrebi, u skladu sa Dijelom 66 (*Part-66*) i tačkom 145.A.35, koje je podrška ovlaštenom osoblju kategorije C.
    - (i) B1 i B2 osoblje za podršku omogućava da se svi radovi i pregledi obave prema zahtijevanim standardima, prije nego što ovlašćeno osoblje kategorije C izda uvjerenje o vraćanju u upotrebu.
    - (ii) Organizacija mora da vodi register osoblja za podršku kategorije B1 i B2.
    - (iii) Ovlašteno osoblje kategorije C osigurava usklađenost sa stavom (i), omogućava da svi radovi, koje je stranka zahtijevala, budu obavljeni tokom određene provjere u okviru baznog održavanja ili paketa radova i procjenjuje uticaj radova koji nisu obavljeni tako što ili zahtijeva da se oni izvedu, ili se dogovara sa operatorom da se odlože do drugog održavanja ili nekog roka.

2. kod baznog održavanja zrakoplova koji nisu veliki zrakoplovi ima:

(i) ovlašteno osoblje, kvalificirano za odgovarajuće zrakoplove koje je razvrstano u kategorije B1, B2, B3, prema potrebi, u skladu sa Aneksom III (Dio 66) i tačkom 145.A.35; ili

(ii) ovlašteno osoblje, kvalificirano za odgovarajuće zrakoplove koje je razvrstano u kategoriju C, kome pomaže osoblje za podršku, kao što je navedeno u tački 145.A.35(a)(i).

(i) Ovlašteno osoblje, kvalificirano za komponente, mora da bude usklađeno sa Dijelom 66 (*Part-66*).

(j) Izuzetno od stava (g) i (h), a u vezi sa obavezom usaglašenosti sa Aneksom III (Dio 66), organizacija može da angažira ovlašteno osoblje kvalificirano prema sljedećim pravilima:

1. za objekte organizacije koji se nalaze izvan država potpisnica ECAA sporazuma, ovlašteno osoblje može da bude kvalificirano prema nacionalnim propisima države u kojoj su objekti registrirani, saglasno Dodatku IV ovog dijela (*Part-145*).

2. za linijsko održavanje koje se izvodi u linijskoj stanici organizacije koja se nalazi izvan država potpisnica ECAA sporazuma, ovlašteno osoblje može da bude kvalificirano prema nacionalnim propisima države u kojoj se nalazi linijska stanica organizacije, saglasno Dodatku IV ovog dijela (*Part-145*).

3. za ponavljajući predpoletni nalog za plovidbenost (*repetitive pre-flight airworthiness directive*), koji posebno navodi da može da ga izvrši letačka posada, organizacija može da izda ograničeno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu vođi zrakoplova i/ili inženjeru letaču, na osnovu dozvole koju oni posjeduju, pod uvjetom da ona osigura odgovarajuću praktičnu obuku kojom se omogućava da oni ispune nalog za plovidbenost u okviru zahtijevanih standarda.

4. ako zrakoplov djeluje izvan mjesta (lokacije) u kome organizacija za održavanje omogućava podršku (*supported location*), organizacija može da izda ograničeno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu vođi zrakoplova i/ili inženjeru letaču na osnovu dozvola koju posjeduju, pod uvjetom da ona osigura odgovarajuću praktičnu obuku kojom se omogućava da oni izvedu potrebne zadatke u okviru zahtijevanih standarda. Odredbe ovog stava podrobno se opisuju u postupku iz priručnika.

5. U nepredviđenim slučajevima, kad se zrakoplov prizemlji na mjestu izvan glavne baze, u kome nema raspoloživog odgovarajućeg ovlaštenog osoblja, organizacija za održavanje, s kojom je zaključen ugovor o omogućavanju podrške pri održavanju, može da izda jednokratno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja o vraćanju za upotrebu (i) jednom svom zaposlenom licu koji ima ekvivalentna ovlaštenja za tip zrakoplova slične tehnologije, konstrukcije i sistema ili (ii) svakom licu koje ima najmanje pet godina iskustva na poslovima održavanja i važeću ICAO dozvolu za održavanje za tip zrakoplova za koji se izdaje uvjerenje, pod uvjetom da u tom mjestu ne postoji nijedna organizacija koja je odobrena saglasno ovom dijelu (*Part-145*) i da organizaciji za održavanje, s kojom je zaključen ugovor, pribavi i ima u personalnoj evidenciji dokaz o iskustvu i dozvoli za održavanje tog lica.

O navedenim slučajevima obaveštava se BHDCA u roku od sedam dana od dana kad je ovlaštenje izdato. Odobrena organizacija za održavanje, koja je izdala jednokratno ovlaštenje za izdavanje uvjerenja, mora da omogući provjeru takvog održavanja, ako ono može da utiče na sigurnost letenja.

145.A.35 Ovlašteno osoblje i osoblje za podršku

- (a) Pored odgovarajućih zahtjeva iz 145.A.30 (g) i (h), organizacija osigurava da ovlašteno osoblje i osoblje za podršku ima odgovarajuće razumijevanje odgovarajućih zrakoplova i/ili komponenti koji se održavaju i s time povezane organizacijske postupke. Kad je riječ o ovlaštenom osoblju, ovo će biti osigurano prije izdavanja ili ponovnog izdavanja ovlaštenja za izdavanje uvjerenja.
- (i) „Osoblje za podršku“ označava ono osoblje koje ima Dio 66 dozvolu za održavanje zrakoplova kategorije B1, B2 i/ili B3 sa odgovarajućim ovlaštenjima za zrakoplove, i koje radi u okruženju baznog održavanja a nema ovlaštenje za izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu.
  - (ii) „Odgovarajući zrakoplov i/ili komponenta“ označava zrakoplov ili komponentu koji su određeni u pojedinačnom ovlaštenju za izdavanje uvjerenja.
  - (iii) „Ovlaštenje za izdavanje uvjerenja“ označava ovlaštenje koje se izdaje ovlaštenom osoblju i čije je dejstvo da to osoblje može u ime organizacije da potpisuje uvjerenja o tehničkoj ispravnosti unutar ograničenja navedenih u ovlaštenju.
- (b) Izuzev u slučajevima navedenim u tačkama 145.A.30(j) i 66.A.20(a)3(ii), organizacija može da izda ovlaštenje za izdavanje uvjerenja isključivo ovlaštenom osoblju koje ima upisane osnovne kategorije, podkategorije i bilo koje ovlaštenje za tip zrakoplova u dozvoli za održavanje zrakoplova, kao što je zahtijevano Aneksom III (Dio 66), pod uvjetom da je dozvola važeća sve vreme važenja ovlaštenja za izdavanje uvjerenja, kao i da ovlašteno osoblje ostane usklađeno sa zahtjevima predviđenim u Aneksu III (Dio 66).
- (c) Organizacija osigurava da ovlašteno osoblje i osoblje za podršku bude neposredno uključeno u održavanje odgovarajućeg zrakoplova ili komponente najmanje 6 mjeseci u bilo koje 2 uzastopne godine.
- Za potrebe ovog stava „neposredno uključeno u održavanje odgovarajućeg zrakoplova ili komponente“ označava da je lice radilo u okruženju za održavanje zrakoplova ili komponente i da je koristilo prava iz ovlaštenja za izdavanje uvjerenja i/ili da je stvarno izvodilo radove održavanja makar na nekim od tipova zrakoplova ili grupnim sistemima zrakoplova navedenim u ovlaštenju za izdavanje uvjerenja.
- (d) Organizacija mora osigurati da ovlašteno osoblje i osoblje za podršku svake druge godine izvede obuku radi usvajanja najnovijih znanja u pogledu relevantne tehnologije, organizacionih postupaka i uticaja ljudskog faktora.
- (e) Organizacija mora uspostaviti program kontinuirane obuke ovlaštenog osoblja i osoblja za podršku, uključujući i postupke kojima se osigurava primjena odgovarajućih odredba iz 145.A.35, kao osnove za izdavanje ovlaštenja za izdavanje uvjerenja ovlaštenom osoblju po ovom dijelu (*Part-145*).
- (f) Izuzev u nepredviđenim slučajevima, navedenim u 145.A.30(j)(5), organizacija procjenjuje potencijalno ovlašteno osoblje u pogledu kompetencija, kvalifikacija i sposobnosti za obavljanje dužnosti izdavanja uvjerenja, prema postupku koji je naveden u priručniku organizacije, prije izdavanja ili ponovnog izdavanja ovlaštenja za izdavanje uvjerenja prema ovom dijelu (*Part-145*).
- (g) Kada ovlašteno osoblje ispunjava zahtjeve iz stavova (a), (b), (d), (f) i ako je primjenljivo (c), organizacija je dužna da izda ovlaštenje za izdavanje uvjerenja sa jasno određenim obimom i ograničenjima. Stalnost važenje ovlaštenja za izdavanje uvjerenja zavisi od stalnosti ispunjavanja zahtjeva iz stavova (a), (b), (d) i ako je primjenljivo (c).

- (h) Ovlaštenje za izdavanje uvjerenja mora biti napisano na način koji ovlaštenom osoblju ili nadležnom licu koje ima pravo da provjeri ovlaštenje, jasno određuje obim primjene. Ako se za određivanje obima koriste šifre, organizacija sačinjava tumačenje šifri i čini ga lako dostupnim. „Nadležno lice“ označava predstavnika BHDCA, EASA-e ili nadležnog organa države koja je odgovorna za nadzor nad zrakoplovom ili komponentom koji su predmet održavanja.
- (i) Lice koje je odgovorno za sistem kvaliteta odgovorno je da u ime organizacije izdaje ovlaštenje za izdavanje uvjerenja ovlaštenom osoblju. Ovo lice može odrediti drugo lice za izdavanje ili ukidanje ovlaštenja, prema postupku koja je naveden u priručniku organizacije.
- (j) Organizacija voditi evidenciju o ovlaštenom osoblju i osoblju za podršku, koja sadrži:
1. podatke o svakoj dozvoli za održavanje zrakoplova koju osoblje ima prema Aneksu III (Dio 66),
  2. podatke o okončanim relevantnim obukama,
  3. obim ovlaštenja za izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu, za svo ovlašteno osoblje,
  4. podatke o osoblju sa ograničenim ili jednokratnim ovlaštenjem za izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu.
- Organizacija čuva evidenciju najmanje tri godine nakon što osoblje iz ovog stava okonča zaposlenje u organizaciji ili poslije oduzimanja ovlaštenja za izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu. Na zahtjev, organizacija je dužna da osoblju iz ovog stava po odlasku iz organizacije dostavi kopiju njegove evidencije.
- Osoblje iz ovog stava, na svoj zahtjev, ima pravo uvida u personalnu evidenciju, kako je gore navedeno.
- (k) Organizacija mora da ovlaštenom osoblju osigura kopiju njihovog ovlaštenja za izdavanje uvjerenja, u obliku pisanih dokumenta ili u elektronskom obliku.
- (l) Ovlašteno osoblje mora da, na zahtjev, predloži ovlaštenje svakom nadležnom licu u roku od 24 sata.
- (m) Ovlašteno osoblje i osoblje za podršku mora imati najmanje 21 godinu starosti.
- (n) Imatelj dozvole za održavanje zrakoplova kategorije A može da koristi svoje certifikacijske privilegije na određenom tipu zrakoplova samo nakon zadovoljavajućeg završetka odgovarajuće obuke za zadatke (tasks) kategorije A na zrakoplovu koju je obavila organizacija odgovarajuće odobrena u skladu sa Aneksom II (Dio 145) ili Aneksom IV (Dio 147). Ova obuka će uključivati praktičnu obuku i teoretsku obuku kako je potrebno za svaki zadatak za koji se dobija ovlaštenje. Zadovoljavajući završetak obuke će biti demonstriran ispitom ili procjenom na radu od strane organizacije.
- (o) Imatelj dozvole za održavanje zrakoplova kategorije B2 može da koristi svoje certifikacijske privilegije opisane u tački 66.A.20(a)(3)(ii) Aneksa III (Dio 66) samo nakon zadovoljavajućeg završetka (i) odgovarajuće obuke za zadatke kategorije A na zrakoplovu, i (ii) 6 mjeseci dokumentirane praktične obuke koja pokriva obim ovlaštenja koje će biti izdano. Obuka za zadatak će uključivati praktičnu obuku i teoretsku obuku kako je potrebno za svaki zadatak za koji se dobija ovlaštenje. Zadovoljavajući završetak obuke će biti demonstriran ispitom ili procjenom na radu. Obuku za zadatak i ispit/procjenu će obaviti organizacija za održavanje koja izdaje ovlaštenje ovlaštenom osoblju. Praktično iskustvo će takođe biti održano u toj organizaciji za održavanje.

145.A.40 Oprema, alat i materijal

- (a) Organizacija mora da ima na raspolaganju i da koristi opremu, alat i materijal neophodnu za obavljanje odobrenog obima radova.
1. Kada proizvođač specificira određeni alat ili opremu, organizacija mora koristiti taj alat ili opremu, izuzev ako korištenje drugog alata ili opreme nije prihvatile BHDCA, na način koji je određen odgovarajućim postupkom koji je naveden u priručniku.
  2. Oprema i alat moraju biti stalno dostupni, izuzev ako se tako rijetko koriste da njihova stalna raspoloživost nije neophodna. Ovi slučajevi se podrobno opisuju u postupku koja je naveden u priručniku.
  3. Organizacija koja je odobrena za bazno održavanje mora raspolagati dovoljnom opremom za pristup zrakoplovui platformama za pregled, tako da se zrakoplov može pravilno pregledati.
- (b) Organizacija mora osigurati da se alat i oprema, a naročito testna oprema, provjeravaju i baždare prema priznatim standardima i toliko često da se održi njihova ispravnosti preciznost. Organizacija mora voditi evidenciju o baždarenju i standardu koji je korišten za baždarenje.

145.A.42 Prijem komponenti

- (a) Komponente se razvrstavaju i odvajaju prema sljedećim kategorijama:
1. komponente koje su u zadovoljavajućem stanju, imaju uvjerenje o spremnosti za upotrebu na obrascu 1 (EASA Form 1) ili ekvivalentni dokument i označene su prema Pravilniku o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21);
  2. neispravne komponente, s kojima se postupa prema ovoj Sekciji;
  3. nepopravljive koje su razvrstane prema 145.A.42(d);
  4. standardni djelovi koji se koriste na zrakoplovu, motoru, elisi ili drugoj komponenti zrakoplova kad su označeni u katalogu dijelova proizvođača i/ili podacima o održavanju;
  5. materijal (sirovine i potrošni materijal) koji se koristi tokom održavanja, a organizacija je ustanovila da ispunjava odgovarajuće zahtjeve i da ima odgovarajuću dokumentaciju o porijeklu. Ovi materijali moraju da imaju odgovarajuću dokumentaciju iz koje se jasno vidi koji je materijal u pitanju i koja sadrži izjavu o usklađenosti sa specifikacijom i podatke o proizvođaču i dobavljaču.
  6. komponente, iz tačke 21A.307 (c) Pravilnika o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).
- (b) Prije ugradnje komponente organizacija provjerava da li je komponenta pogodna za ugradnju s obzirom na moguće modifikacije i naloge za plovidbenost koji se na nju odnose.
- (c) Organizacija može da proizvodi ograničen obim djelova za korištenje tokom tekućih radova unutar njenih objekata, pod uvjetom da je to predviđeno postupcima navedenim u priručniku organizacije za održavanje.
- (d) Komponente koje su dostigle svoj potvrđeni ograničeni vijek upotrebe ili koje su nepopravljive, otpisuju se i ne mogu ponovo da uđu u sistem snabdijevanja komponentama, izuzev ako im se odobreni vijek upotrebe ne produži ili ako se ne nađe način za otklanjanje kvara koji je odobren prema Pravilniku o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21).
- (e) Komponente iz tačke 21A.307(c) Pravilnika o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21) će se ugraditi samo u slučaju da ih vlasnik zrakoplova smatra odgovarajućim za ugradnju na svoj zrakoplov.

145.A.45 Podaci o održavanju

- (a) Organizacija mora imati i koristiti važeće podatke o održavanju, uključujući izmjene i popravke. „Važeće“ označava ono što je bitno za svaki zrakoplov, komponentu ili postupak koji je označen u listi ovlaštenja klase iz odobrenja organizacije i svakoj povezanoj listi ovlaštenja (*capability list*).
- Podatke o održavanju koje organizaciji dostavi operator ili stranka, organizacija čuva i njima raspolaze dok traju radovi, uz obavezu da poštuje zahtjeve iz 145.A.55(c).
- (b) Za potrebe ovog dijela (*Part-145*) važeći podaci obuhvataju:
1. važeće zahtjeve, postupke, uputstva ili obavještenja o korištenju koje je izdao nadležan organ za nadzor zrakoplova ili komponente;
  2. važeći nalozi za plovidbenost koje je izdao nadležan organ za nadzor zrakoplova ili komponente;
  3. uputstva za kontinuiranu plovidbenost koje je izdao imatelj uvjerenja o tipu, dodatnog uvjerenja o tipu (*supplementary type certificate holder*) ili druga organizacija koja je prema Pravilniku o certifikaciji zrakoplova, projektnih i proizvodnih organizacija (Dio 21) ovlaštena da objavljuje takve podatke, a kad su zrakoplov ili komponenta iz treće države – podaci o plovidbenosti koje zahtijeva nadležan organ za nadzor zrakoplova ili komponente;
  4. svaki drugi važeći standard u koje, pored ostalog, ulaze i standardi koje je EASA priznala kao dobre standarde održavanja;
  5. sve važeće podatke izdate prema stavu (d).
- (c) Organizacija ustanavljava metode kojima se omogućava da se svaki netačan, nepotpun ili dvosmislen postupak, praksa, podatak ili uputstvo za održavanje, sadržani u podacima o održavanju koje koristi osoblje za održavanje, dokumentuju i o njima obavijesti autor podataka.
- (d) Organizacija može da promijeni uputstva za održavanje samo prema postupku koji je naveden u priručniku za održavanje. Ona, pri tome, mora da pokaže da promjene uputstva omogućavaju ekvivalentne ili poboljšane standarde održavanja, ali i da o promjenama uputstva obavijesti imatelja uvjerenja o tipu. Za potrebe ovog stava, uputstva za održavanje označavaju uputstva kako da se obave određeni radovi održavanja i isključuju tehničko projektovanje popravki i modifikacija.
- (e) Organizacija mora uspostaviti sistem radnih kartica (*work card*) ili radnih listi (*worksheet system*) koji se koristi u odgovarajućim djelovima organizacije. Pored toga, organizacija potanko prepisuje u radne kartice ili radne liste podatke o održavanju, navedene u stavovima (b) i (d), ili precizno upućuje na određeni zadatak ili grupe zadataka koji su sadržani u podacima o održavanju. Radne kartice i radne liste mogu da se izrade računaram i da se čuvaju u elektronskoj bazi podataka, pod uvjetom da baza ima primjerenu zaštitu od neovlaštenih izmjena i da postoji sigurnosna kopija u obliku elektronske baze podataka koja se ažurira najkasnije 24 sata od bilo koje promjene u glavnoj elektronskoj bazi podataka. Složeni zadaci održavanja prepisuju se u radne kartice ili radne liste i potom dijele u jasne faze, čime se omogućava evidencija o izvođenju kompletног zadatka održavanja. Organizacija može koristiti sistem radnih kartica i radnih listi koje priprema korisnik zrakoplova, ukoliko to korisnik zahtijeva. U tom slučaju, organizacija mora da utvrdi postupke koji omogućavaju da se pravilno koriste radne kartice ili radne liste korisnika zrakoplova.
- (f) Organizacija mora obezbijediti da svi važeći podaci o održavanju budu spremni za upotrebu na zahtjev osoblja za održavanje.
- (g) Organizacija mora uspostaviti postupak koji omogućava da svi podaci o održavanju, koji su pod njenom kontrolom, budu ažurni. Ako podatke osigurava i kontrolira korisnik zrakoplova/stranka, organizacija za održavanje mora da dokaže da ima pismeno uvjerenje korisnika zrakoplova /stranke da su svi podaci o održavanju ažurni ili da ima radne naloge u kojima je označen status promjene podataka o

održavanju koji se koriste ili da dokaže da su na listi distribucije amandmana podataka o održavanju korisnika zrakoplova /stranke.

145.A.47 Planiranje radova

- (a) Organizacija mora imati sistem koji odgovara obimu i složenosti radova, da bi planirala raspoloživost potrebnog osoblja, alata, opreme, materijala, podataka o održavanju i objekata i time omogućila sigurno izvršenje radova.
- (b) Pri planiranju radova održavanja i organiziranju smjena, moraju se uzeti u obzir ograničenja ljudskih performansi.
- (c) Kada se posao predaje sljedećoj smjeni ili dođe do promjene osoblja, osoblje koje odlazi i osoblje koje dolazi mora međusobno razmijeniti bitne podatke.

145.A.50 Uvjerenje o vraćanju u upotrebu

- (a) Uvjerenje o vraćanju u upotrebu izdaje odgovarajuće ovlašteno osoblje u ime organizacije kad se utvrdi da je organizacija pravilno obavila kompletne naručene radove održavanja, prema postupcima određenim u 145.A.70, uz uvažavanje raspoloživosti i korištenje podataka o održavanju, navedenih u 145.A.45, i da nisu poznate neusklađenosti koji mogu da ugroze sigurnost leta.
- (b) Uvjerenje o vraćanju u upotrebu izdaje se prije leta, po okončanom održavanju.
- (c) Korisnik zrakoplova mora se izvjestiti o novim kvarovima ili o nepotpunosti radnih naloga koji se otkriju tokom radova održavanja, kako bi se od njega pribavila saglasnost za otklanjanje kvarova ili upotpunjavanje elemenata radnog naloga. Ako korisnik zrakoplova odbije saglasnost po ovom stavu, primjenjuje se stav (e).
- (d) Uvjerenje o spremnosti za upotrebu izdaje se po okončanju održavanja komponente koja je skinuta sa zrakoplova. Uvjerenje o spremnosti za upotrebu - EASA obrazac 1 (EASA Form 1), koji je naveden u Dodatku II Aneksa I (Dio M), predstavlja odobrenje za vraćanje komponente u upotrebu, osim u slučaju kako je to navedeno u tački M.A.505(b) ili M.A.505(e). Kad organizacija zadrži komponentu za sopstvene potrebe, Obrazac 1 (EASA Form 1) možda neće biti potreban, što zavisi od internih postupaka organizacije za izdavanje uvjerenja, koji su navedeni u priručniku.
- (e) Izuzetno od stava (a), kad organizacija nije u stanju da završi zahtijevano održavanje, ona može da izda uvjerenje o vraćanju u upotrebu unutar odobrenih ograničenja zrakoplova. Ovo ograničenje organizacija upisuje u uvjerenje o vraćanju u upotrebu zrakoplova prije izdavanja uvjerenja.
- (f) Izuzetno od stava (a) i 145.A.42, kada je zrakoplov prizemljen na mjestu izvan glavne baze linijskog održavanja (glavne linijske stanice) ili glavne baze za održavanje, gdje nisu dostupne komponente sa potrebnim uvjerenjem o spremnosti za upotrebu, dopušteno je da se privremeno ugradi komponenta koja nema odgovarajuće uvjerenje o spremnosti za upotrebu, za najviše 30 sati letenja, ili do povratka zrakoplova u glavnu bazu linijskog održavanja ili u glavnu bazu za održavanje, zavisno od toga šta prije nastupi, pod uvjetom da se korisnik zrakoplova saglasi s time, da pomenuta komponenta ima odgovarajuće uvjerenje o spremnosti za upotrebu i da na drugi način ispunjava važeće zahtjeve održavanja i upotrebe. Ovakva komponenta mora da se skine sa zrakoplova u gore navedenim rokovima, izuzev ako u međuvremenu ne bude pribavljena potrebna uvjerenje o spremnosti za upotrebu, saglasno stavu (a) i 145.A.42.

145.A.55 Evidencija o održavanju

- (a) Organizacija mora voditi evidenciju o svim obavljenim radovima održavanja. Kao minimum, organizacija čuva svu evidenciju kojom se dokazuje da su bili ispunjeni svi zahtjevi za izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu, uključujući i podugovaračku tehničku dokumentaciju.

- (b) Organizacija mora da dostavi operatoru zrakoplova primjerak uvjerenja o vraćanju u upotrebu, zajedno sa primjerkom podataka o bilo kojoj odobrenoj specifičnoj popravci/modifikaciji koja je korištena tokom popravke/modifikacije.
- (c) Organizacija mora da čuva primjerak svake evidencije i s njom povezanih podataka o održavanju tri godine od dana kad su zrakoplov ili komponenta na koje se radovi odnose bili otpremljeni iz organizacije kao spremni za upotrebu.
  - 1. Evidencija se čuva na takav način da se osigura zaštita od oštećenja, izmjene i krađe.
  - 2. Sva računarska oprema, koja se koristi da bi se osigurale sigurnosne kopije (*backup*) na diskovima, trake itd, čuvaju se na mjestu različitom od onog na kome se nalaze radni podaci koji se trenutno koriste, i u okruženju koje osigurava da ostanu u dobrom stanju.
  - 3. Ako organizacija prestane da radi, sva evidencija o održavanju obavljenom u posljednje dvije godine, koja se čuva, dostavlja se posljednjem vlasniku ili kupcu predmetnog zrakoplova ili komponente ili se dalje čuva na način koji odredi BHDCA.

145.A.60 Prijavljivanje događaja

- (a) Organizacija mora prijaviti BHDCA, državi registracije i organizaciji koja je odgovorna za projektovanje zrakoplova ili komponente, svako uočeno stanje zrakoplova ili komponente koje je dovelo ili je moglo da dovede do opasnog stanja koje ozbiljno ugrožava sigurnost leta.
- (b) Organizacija mora uspostaviti svoj sistem prijavljivanja događaja, i detaljno ga opisati u priručniku organizacije, kako bi omogućila prikupljanje i procjenu tih prijava i procjenu i izdvajanje događaja koji se, prema stavu (a), obavezno prijavljuju. Ovi postupci trebaju identificirati štetne pojave, a zatim i korektivne mjere koje je organizacija preduzela ili treba da preduzme za otklanjanje nedostataka, uključujući i procjenu svih poznatih bitnih podataka u vezi s takvim događajima, kao i metod proslijđivanja informacija, ako je to potrebno.
- (c) Organizacija mora pripremati navedene izvještaje u obliku i na način koji odredi EASA i mora osigurati da oni sadrže sve bitne podatke o uvjetima u kojima se događaj desio i procijeni njegovih posljedica, koji su poznati organizaciji.
- (d) Ako je organizacija zaključila ugovor o održavanju sa komercijalnim operatorom, ona prijavljuje operatoru svako stanje koje utiče na operatorov zrakoplov ili komponentu.
- (e) Izveštaj se priprema i dostavlja što prije, a najkasnije 72 sata od kad je organizacija uočila stanje koje prijavljuje.

145.A.65 Politika sigurnosti i kvaliteta, postupci održavanja i sistem kvaliteta

- (a) Organizacija mora uspostaviti politiku sigurnosti i kvaliteta i izložiti je u priručniku saglasno 145.A.70.
- (b) Organizacija mora uspostaviti postupke, uz saglasnost BHDCA kojima, uvažavajući ljudski faktor i ljudske performanse, omogućava dobru praksu održavanja i usklađenost sa ovim dijelom (*Part-145*), što podrazumijeva jasne radne naloge i ugovore, podobne da zrakoplov ili komponenta budu spremni za upotrebu prema 145.A.50.
  - 1. Postupci održavanja navedeni u ovom stavu odnose se na 145.A.25 do 145.A.95.
  - 2. Postupci održavanja, koje je organizacija već uspostavila ili treba da uspostavi na osnovu ovog stava, moraju da obuhvate sve aspekte obavljanja radova održavanja, uključujući pružanje i kontrolu specijalističkih usluga i uspostavljanje standarda po kojima organizacija namjerava da radi.

3. Kod linijskog i baznog održavanja zrakoplova, organizacija uspostavlja postupke za maksimalno smanjivanje rizika od višestrukih grešaka i za uočavanje grešaka na kritičnim sistemima i osigurava da se ni od jednog lica ne zahtijevaju radovi ili pregledi koji obuhvataju neki element rastavljanja/sastavljanja više komponenti istog tipa koje su ugrađene na više od jednog sistema istog zrakoplova tokom određene provjere u svrhe održavanja. Kad je za obavljanje ovih radova raspoloživo samo jedno lice, onda radna kartica ili radna lista organizacije mora da uključi dodatnu fazu za ponovni pregled radova koje je obavilo to lice, poslije okončanja tih radova.
  4. Organizacija mora da uspostavi postupke koji osiguravaju da se oštećenje procijeni, a modifikacije i popravke izvedu korištenjem podataka navedenih u tački M.A.304.
- (c) Organizacija mora uspostaviti sistem kvaliteta koji uključuje sljedeće:
1. nezavisnu provjeru (udit) radi praćenja usklađenosti sa standardima koji se zahtijevaju za zrakoplove/komponente zrakoplova i adekvatnost postupaka da bi se omogućilo da ove provjere usklađenost dovedu do stvaranja dobre prakse održavanja i plovilbeno sposobnog zrakoplova/komponente zrakoplova. Nezavisna provjera, radi praćenja usklađenosti (kao dio sistema kvaliteta), može u najmanjim organizacijama ugovorom da se povjeri drugoj organizaciji koja je odobrena prema ovom dijelu (*Part-145*) ili licu koje ima potrebno tehničko znanje i dokazano iskustvo u ovim provjerama (uditima).
  2. sistem izvještavanja, u kome se licima ili grupama lica navedenim u 145.A.30(b) i, prije svega, odgovornom rukovoditelju (*accountable manager*) pružaju povratne informacije o sistemu kvaliteta, čime se omogućava blagovremeno preuzimanje pravilnih korektivnih mjera kojima se odgovara na izveštaje o nezavisnom pregledu iz tačke 1.

145.A.70 Priručnik organizacije za održavanje (*Maintenance Organisation Exposition – MOE*)

- (a) „Priručnik organizacije za održavanje“ označava dokument ili dokumenta, koja sadrže materijal u kome se određuje obim radova, predstavlja sastavni Dio odobrenja i pokazuje na koji način organizacija namjerava da ispunjava zahteve iz ovog dijela (*Part-145*). Organizacija dostavlja BHDC priručnik koji sadrži najmanje sljedeće:
1. izjavu koju je potpisao odgovorni rukovoditelj organizacije (*accountable manager*), kojom se potvrđuje da priručnik i ostali prateći priručnici, na koje se poziva, omogućavaju stalnu usklađenost organizacije sa ovim dijelom (*Part-145*). Kad odgovorni rukovoditelj nije istovremeno i glavni rukovoditelj, tada odgovorni rukovoditelj i glavni rukovoditelj zajednički potpisuju izjavu;
  2. politiku sigurnosti i kvaliteta organizacije, kako je navedeno u 145.A.65;
  3. zvanja i imena lica imenovana prema 145.A.30(b);
  4. dužnosti i odgovornosti lica imenovanih prema 145.A.30(b), i pitanja koja ona mogu da u ime organizacije neposredno rješavaju sa BHDC;
  5. organizacijsku šemu koja pokazuje povezane lance odgovornosti između lica navedenih u 145.A.30(b);
  6. spisak ovlaštenog osoblja i osoblja za podršku;
  7. opći opis ljudskih resursa;
  8. opći opis objekata na svakoj adresi navedenoj u uvjerenju o sposobljenosti organizacije za održavanje;
  9. specifikaciju obima radova organizacije koja se odnosi na obim odobrenja;
  10. postupak obavještavanja iz 145.A.85 o promjenama u organizaciji;

11. postupak o načinu uvođenja izmjena u priručnik organizacije;
  12. postupke i sistem kvaliteta koje je organizacija predvidjela prema 145.A.25 do 145.A.80.
  13. spisak komercijalnih operatora, kad je primjenljivo, kojima organizacija pruža usluge održavanja zrakoplova;
  14. spisak organizacija podugovarača, kad je primjenljivo, kao što je to određeno u 145.A.75(b);
  15. spisak linijskih stanica, kad je primjenljivo, kao što je to određeno u 145.A.75(d);
  16. odgovarajući spisak organizacija sa kojima je zaključen ugovor.
- (b) Priručnik se mijenja po potrebi, da bi opis organizacije ostao ažuran. Priručnik i njegove kasnije promjene odobrava BHDCA.
- (c) Izuzetno od stava (b), manje promjene priručnika mogu da se odobre putem posrednog odobravanja.

145.A.75 Prava organizacije

Saglasno priručniku, organizacija za održavanje ima pravo da:

- (a) održava zrakoplov ili komponentu za koje je odobrena, na mjestima koja su navedena u njenom uvjerenju o sposobljenosti i priručniku;
- (b) dogovori održavanje bilo kojeg zrakoplova ili komponente za koje je ona odobrena s drugom organizacijom koja radi pod njenim sistemom kvaliteta. Ovo se odnosi na radove koje obavlja organizacija koja nije odgovarajuće odobrena za izvođenje takvog održavanja saglasno ovom dijelu (*Part-145*) i koja je ograničena na obim radova dopušten prema postupcima iz 145.A.65(b). Ovi radovi ne uključuju provjeru zrakoplova unutar baznog održavanja zrakoplova, potpunu radioničku provjeru, ni remont motora ili motorskog modula;
- (c) održava zrakoplov i/ili komponentu za koje je odobrena na bilo kojoj lokaciji, ako je potreba za time nastala uslijed neispravnosti zrakoplova ili potrebe da se podrži povremeno linijsko održavanje, pod uvjetima navedenim u priručniku;
- (d) održava zrakoplov i/ili komponentu za koje je odobrena na lokaciji koja je određena kao lokacija za linijsko održavanje i na kojoj mogu da se izvedu manja održavanja, ali samo ako priručnik organizacije predviđa takve slučajevе i ako su u njemu navedene ove lokacije;
- (e) izdaje uvjerenja o vraćanju u upotrebu poslije završetka održavanja, prema 145.A.50.

145.A.80 Ograničenja organizacije

Organizacija može da održava zrakoplov ili komponentu za koje je odobrena samo ako raspolaže potrebnim prostorom, opremom, alatima, materijalima, podacima o održavanju i ovlaštenim osobljem.

145.A.85 Promjene u organizaciji

Kako bi se BHDCA omogućilo da utvrđuje stalnu usklađenost sa ovim dijelom (*Part-145*) i, ako je potrebno, promijeni uvjerenje o sposobnosti za održavanje, organizacija unaprijed obavještava BHDCA o prijedlogu za sljedeće promjene (izuzev o predloženim promjenama u osoblju koje unaprijed nisu poznate rukovodstvu, a o kojima se BHDCA obavještava prvom prilikom):

1. naziva organizacije;
2. mesta organizacije;
3. dodatnog mesta organizacije;
4. odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*);
5. bilo kog lica imenovanog prema 145.A.30(b);
6. objekata, opreme, alata, materijala, postupaka, oblasti rada i ovlaštenog osoblja koji bi mogli da imaju uticaja na odobrenje.

145.A.90 Važenje odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi pod sljedećim uvjetima:
  1. da je organizacija stalno usklađena sa Aneksom II (Dio 145) i odredbama o postupanju po nalazima koji su navedeni u tački 145.B.40;
  2. da BHDCA ima pristup organizaciji, radi utvrđivanja stalne usklađenosti sa ovim Dijelom (*Part-145*);
  3. da organizacija ne vrati odobrenje ili da odobrenje ne bude ukinuto.
- (b) Poslije vraćanja ili ukidanja odobrenja, uvjerenje o sposobnosti organizacije za održavanje mora da se vrati BHDCA.

145.A.95 Nalazi (*Findings*)

- (a) Nalaz nivoa 1 predstavlja značajnu neusklađenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (*Part-145*), koja snižava standard sigurnosti i ozbiljno ugrožava sigurnost letenja.
- (b) Nalaz nivoa 2 predstavlja svaku neusklađenost sa zahtjevima navedenim u ovom dijelu (*Part-145*), koja bi mogla da umanji standard sigurnosti i eventualno ugrozi sigurnost letenja.
- (c) Po prijemu izvještaja sa nalazima, shodno 145.B.50, imatelj uvjerenja o sposobnosti organizacije za održavanje mora da utvrdi plan korektivnih mjera za oticanje neusklađenosti i da, na način koji je prihvatljiv za BHDCA, provede korektivne mjere u dogovorenom roku.

SEKCIJA B
POSTUPCI ZA NADLEŽNE VLASTI

145.B.01 Oblast primjene

Ovom sekcijom uspostavljaju se upravljački zahtjevi po kojima postupaju nadležni organi pri obavljanju poslova i odgovornosti u vezi sa izdavanjem, praćenjem važenja, promjenom, privremenim ili trajnim ukidanjem odobrenja organizacije za održavanje prema ovom dijelu (*Part-145*).

145.B.10 Nadležni organ**1. Opće**

BHDCA je nadležni organ zadužen za izdavanje, praćenje važenja, izmjene, i privremeno ili trajno ukidanje odobrenja organizacije za održavanje. BHDCA mora uspostaviti dokumentirane postupke i organizacijsku strukturu.

2. Resursi

Brojnost osoblja BHDCA mora biti dovoljna za izvršenje svih zadataka navedenim u Sekciji B ovog dijela.

3. Kvalifikacije i obuka

Svo osoblje koje radi na odobrenjima prema ovom dijelu (*Part-145*) mora:

- (a) da ima odgovarajuće kvalifikacije i znanje, iskustvo i obučenost potrebne za obavljanje povjerenih poslova.
- (b) da ima odgovarajući okončanu osnovnu/kontinuiranu obuku prema ovom dijelu (*Part-145*), uključujući obuku o njegovom značenju i standardima.

4. Postupci

BHDCA mora uspostaviti postupke koji detaljno opisuju način na koji se postiže uslađenost sa Sekcijom B ovog dijela.

Navedeni postupci moraju da se redovno prate i mijenjaju kako bi se postigla stalna usklađenost sa ovim zahtjevima.

145.B.15 Organizacije koje se nalaze u više država

Kad se objekti za održavanje nalaze u više država, pregled i stalni nadzor odobrenja vrše se u saradnji sa nadležnim organima države u kojima se nalaze ostali objekti za održavanje.

145.B.20 Početno odobrenje

1. Ako su ispunjeni zahtjevi iz 145.A.30(a) i (b), BHDCA će obavijestiti podnositelja zahtjeva u pismenom obliku o prihvatanju osoblja navedenog u 145.A.30(a) i (b).
2. BHDCA će utvrditi da li su postupci navedeni u priručniku organizacije usklađeni sa zahtjevima iz ovog dijela (*Part-145*) i provjeriti da li je odgovorni rukovoditelj potpisao izjavu o prihvatanju obaveze (*Commitment Statement*).
3. BHDCA mora utvrditi da li je organizacija usklađena sa zahtjevima koji su predviđeni u ovom dijelu (*Part-145*).
4. U toku postupka odobravanja mora se održati najmanje jedan sastanak sa odgovornim rukovoditeljem, kako bi on u potpunosti postao svjestan značaja odobrenja organizacije i razloga za potpisivanje obaveze o poštivanju postupaka navedenih u organizacijskom priručniku.
5. Svi nalazi dostavljaju se u pismenom obliku organizaciji koja je podnijela zahtjev.
6. BHDCA vodi evidenciju o svim nalazima, o mjerama koje su preuzete da bi se nalaz otklonio i o preporukama.
7. Za početno odobrenje potrebno je da BHDCA utvrdi da je organizacija koja je podnijela zahtjev otklonila sve nalaze.

145.B.25 Izдавanje odobrenja

1. BHDCA će formalno odobriti priručnik organizacije i izdati odgovarajuće odobrenje na obrascu EASA Form 3, koje obuhvata i obim odobrenja. BHDCA će izdati odobrenje samo ako je organizacija usklađena sa zahtjevima koji su predviđeni u ovom dijelu (*Part-145*).

2. BHDCA će navesti uvjete pod kojim se odobrenje izdaje na obrascu *EASA Form 3*.
3. Referentni broj unosi se u uvjerenje, na način koji određuje EASA.

145.B.30 Praćenje važenja odobrenja

Važenje odobrenja prati se prema odgovarajućim odredbama „početnog odobrenja“ prema 145.B.20. Pored toga:

1. BHDCA će uspostaviti i ažurirati program nadzora, sa listom svih odobrenih organizacija, s datumima planiranih posjeta u okviru provjere (odita) i datumima o sprovedenim posjetama.
2. Svaka organizacija se u cijelini provjerava (auditira) u periodu koji nije duži od 24 mjeseca, kad se utvrđuje da li ona i dalje ispunjava uvjete koji su predviđeni u ovom dijelu (*Part-145*).
3. Sastanak sa odgovornim rukovoditeljem održava se najmanje jednom u 24 mjeseca, da bi se omogućilo da on bude obaviješten o svim značajnim nedostacima koji su uočeni tokom provjere (odita).

145.B.35 Promjene

1. Organizacija obavještava BHDCA o svakoj namjeravanoj promjeni, kako je to navedeno u 145.A.85.
2. BHDCA primjenjuje važeće elemente početnog odobrenja za svaku promjenu organizacije, o kojoj je obaviješten.
3. BHDCA može da odredi uvjete pod kojima odobrena organizacija može da posluje u toku promjena, izuzev ako ne utvrdi da odobrenje treba da bude privremeno ukinuto.

145.B.40 Izmjene priručnika organizacije za održavanje

Za bilo koji izmjenu priručnika organizacije za održavanje:

1. Kod neposrednog odobravanja izmjena u skladu sa tačkom 145.A.70(b), BHDCA će provjeriti da li su postupci, koji su navedeni u priručniku, saglasni Aneksu II (Dio 145), prije nego što formalnim putem obavijesti organizaciju o odobravanju.
2. Ako se na odobravanje izmjena primjeni posredno odobravanje, koristi se procedura u skladu sa tačkom 145.A.70(c) i BHDCA će osigurati da (i) promjene ostanu male (*minor*) (ii) postoji primjereno način nadzora nad izmjenama da bi se osigurala usaglašenost sa zahtjevima Aneksa II (Dio 145).

145.B.45 Trajno i privremeno ukinutje i ograničavanje odobrenja

BHDCA će:

- (a) privremeno ukinuti odobrenje, kad postoje opravdani razlozi u slučaju potencijalnog ugrožavanja sigurnosti;
- (b) privremeno ili trajno ukinuti ili ograničiti odobrenje, prema 145.B.50.

145.B.50 Nalazi

- (a) Ako se tokom provjere (odita) ili na drugi način pronađe dokaz koji ukazuje na neusklađenost sa zahtjevima predviđenim u ovom dijelu (*Part-145*), BHDCA će preduzeti sljedeće mjere:
  1. Za nalaz nivoa 1, BHDCA će odmah preduzeti neposredne mjere da organizaciji, zavisno od obima nalaza nivoa 1, trajno ukinе, ograniči ili privremeno ukinе, u cijelini ili djelimično, odobrenje dok ona uspješno ne preduzme odgovarajuće korektivne mjere;
  2. Za nalaz nivoa 2, BHDCA će odobriti rok za preduzimanje korektivnih mjera koji odgovara prirodi nalaza i nije duži od tri mjeseca. U određenim okolnostima, na kraju ovog roka i zavisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži rok, ako

postoji zadovoljavajući plan korektivnih mjera.

- (b) Nadležni organ će privremeno ukinuti odobrenje, u cijelini ili djelimično, ako organizacija ne poštuje odobreni rok za otklanjanje nalaza.

145.B.55 Vođenje evidencije

1. BHDCA će uspostaviti sistem vođenja evidencije sa definiranim minimalnim vremenima čuvanja dokumentacije, koji treba omogućiti praćenje svih postupaka vezanih za izdavanje, kontinualno važenje, izmjene i privremeno ili trajno ukidanje odobrenja.
2. Evidencija obuhvata najmanje:
  - (a) Zahtjev za odobrenje organizacije, uključujući kontinualno važenje odobrenja;
  - (b) evidenciju o stalnom nadzoru, uključujući i evidenciju o svim provjerama (oditima);
  - (c) uvjerenje o sposobljenosti organizacije za održavanje sa svim promjenama;
  - (d) kopiju programa provjere (audit), s datumima planiranih i sprovedenih provjera;
  - (e) kopije relevantne prepiske, uključujući i obrazac 4 (*EASA Form 4*);
  - (f) podatke o izuzećima ili naloženim prinudnim mjerama;
  - (g) obrasce bilo kojih izveštaja nadležnog organa o provjerama (oditima);
  - (h) priručnike organizacije za održavanje.
3. Evidencija se čuva najmanje četiri godine.
4. BHDCA čuva ove evidencije na papiru ili u elektronskoj formi ili kombinirajući oba vida čuvanja.

145.B.60 Izuzeća

BHDCA mora da evidentira i čuva odobrena izuzeća.

Dodatak I

Sadržaj uvjerenja o spremnosti za upotrebu EASA obrazac 1

Primjenjuju se odredbe Dodatka II Aneksa I (Dio M).

*Dodatak II***Sistem klasa i ovlaštenja koji se koristi na odobrenju organizacija za održavanje naveden u Aneksu I (Dio M) Odjeljka F i aneksu II (Dio 145)**

Primjenjuju se odredbe Dodatka IV Anekса I (Dio M).

Sadržaj obrasca uvjerenja o sposobljenosti organizacije za održavanje naveden u Aneksu II (Dio 145)

<p style="text-align: center;">[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA] [COMPETENT AUTHORITY, STATE]</p>	
<p style="text-align: center;">UVJERENJE O OSPOSOBLJENOSTI ORGANIZACIJE ZA ODRŽAVANJE MAINTENANCE ORGANISATION APPROVAL CERTIFICATE</p>	
<p style="text-align: center;">REFERENCE: BA.145.(XXXX) REFERENCE:</p>	
<p>Na osnovu [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] i uz poštovanje dole navedenih uvjeta, Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine ovim potvrđuje da je: Pursuant to [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] to the condition specified below, the BHDCA hereby certifies:</p>	
<p style="text-align: center;">(NAZIV ORGANIZACIJE I ADRESA) (COMPANY NAME AND ADDRESS)</p>	
<p>kao organizacija za održavanje, uskladena sa [Pravni osnov] i odobrena za održavanje zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uredaja, navedenih u priloženoj listi odobrenja, za izdavanje odgovarajućih uvjerenja o vraćanju u upotrebu. as a maintenance organisation in compliance with [Pravni osnov] approved to maintain the products, parts and appliances listed in the attached approval schedule and issue related certificates of release to service using the above references.</p>	
<p>UVJETI: CONDITIONS:</p>	
<p>1. Ovo uvjerenje je ograničeno odobrenim obimom rada, koji je naveden u odobrenom Priručniku organizacije za održavanje, prema Sekciji A, Aneks II (Dio-145); i This approval is limited to that specified in the scope of work section of the approved maintenance training organisation manual, as referred to in Section A of Annex II (Part-145); and</p>	
<p>2. Ovo uvjerenje zahtijeva uskladenost sa procedurama navedenim u odobrenom Priručniku organizacije za održavanje; This approval requires compliance with the procedures specified in the approved maintenance organisation and manual; and</p>	
<p>3. Ovo uvjerenje je važeće dok je organizacija za održavanje uskladena sa [Pravni osnov]; i This approval is valid whilst the approved maintenance organisation remains in compliance with [Pravni osnov]; and</p>	
<p>4. Pod uvjetom da postoji usaglašenost sa gore pomenutim uvjetima, ovo uvjerenje će važiti neograničeno, až u prethodno vraćeno, izmijenjeno i privremeno ili trajno ukinuto. Subject to compliance with the foregoing conditions, this approval shall remain valid for an unlimited duration unless the approval has previously been surrendered, superseded, suspended or revoked.</p>	
<p>Datum prvog izdavanja: Date of original issue: XX.XX.XXXX.</p>	
<p>Datum revizije: Date of this revision: XX.XX.XXXX.</p>	
<p>Broj revizije: Revision No: XX</p>	
<p>Potpis ovlaštene osobe: Signed: _____</p>	
<p>Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH For the competent authority BiH</p>	
<p>Broj protokola: Ref. No:</p>	

OBIM RADA ORGANIZACIJE ZA ODRŽAVANJE MAINTENANCE ORGANISATION APPROVAL SCHEDULE				
Referenca odobrenja: <i>Approval Reference:</i>	BA.145.(XXXX)			
Organizacija: <i>Organisation:</i>	(NAZIV I ADRESA ORGANIZACIJE) (COMPANY NAME AND ADDRESS)			
KLASA CLASS	OVLAŠTENJE RATING	OGRANIČENJE LIMITATION	BAZNO BASE	LINIJSKO LINE
ZRAKOPLOV (*) AIRCRAFT	(***)	(**)	(DA / NE) (YES / NO) (**)	(DA / NE) (YES / NO) (**)
	(***)	(**)	(DA / NE) (YES / NO) (**)	(DA / NE) (YES / NO) (**)
MOTOR (*) ENGINE	(***)	(**)		
	(***)	(**)		
KOMPONENTE IZUZEV KOMPLETNI MOTOR ILI APU (*) COMPONENTS OTHER THAN COMPLETE ENGINES OR APU	(***)	(**)		
	(***)	(**)		
	(***)	(**)		
	(***)	(**)		
	(***)	(**)		
POSEBNE USLUGE (*) SPECIALISED SERVICES	(***)	(**)		
	(***)	(**)		
	(***)	(**)		
	(***)	(**)		

Ovaj obim rada organizacije ograničen je na one proizvode, dijelove, uređaje i aktivnosti koje su navedene u odgovarajućem dijelu odobrenog Priručnika organizacije za održavanje.
This approval schedule is limited to products, parts and appliances and to the activities specified in the scope of work section of the approved maintenance organisation manual.

Referentna oznaka Priručnika organizacije za održavanje:
Maintenance Organisation Manual reference:

Datum prvog izdavanja:
Date of original issue: XX.XX.XXXX.

Datum posljednje odobrane revizije:
Date of last revision approved: XX.XX.XXXX.

Potpis ovlaštene osobe:
Signed: _____

Broj revizije:
Revision No.: XX

Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH
For the competent authority BiH

Broj protokola:
Ref. No.

*Dodatak IV***Uvjeti za rad osoblja koje nije kvalificirano u skladu sa Aneksom III (Dio 66) koji su pomenuti u tačkama 145.A.30(j)1 i 2**

1. Ovlašteno osoblje koje ispunjava sve sljedeće uvjete, smatraće se da ispunjava namjeru datu u tačkama 145.A.30(j) 1 i 2:
  - (a) Lice će imati dozvolu ili ovlaštenje za izdavanje uvjerenja, izdato prema nacionalnim propisima, koji su u potpunoj saglasnosti sa ICAO Aneksom 1.
  - (b) Obim radova lica ne smije da prevaziđe obim radova koji je definiran nacionalnom dozvolom ili ovlaštenjem za izdavanje uvjerenja, koje god je restriktivnije.
  - (c) Lice mora da pokaže da je završilo obuku iz ljudskog faktora i zrakoplovnih propisa, kao što je to dato u modulima 9 i 10 Dodatka I Aneksu III (Dio 66).
  - (d) Lice mora da dokaže da ima 5 godina iskustva u održavanju za ovlašteno osoblje za linjsko održavanje i 8 godina za ovlašteno osoblje za bazno održavanje. Međutim, osoblje, čiji zadaci za koje su ovlašteni ne prelaze zadatke osoblja kategorije A ovlaštenog po Dijelu 66 (Part-66), mora samo da dokaže da ima 3 godine iskustva na održavanju.
  - (e) Ovlašteno osoblje za linjsko održavanje i osoblje za podršku će pokazati da je prošlo obuku za tip i položilo ispite za kategoriju B1, B2 ili B3 nivo, kako je primjenjivo, dato u Dodatku III Aneksu III (Dio 66) za svaki tip zrakoplova u obimu radova navedenom u tački (b). Međutim, lica, čiji obim radova na koje su ovlašteni ne prelaze zadatke osoblja kategorije A, mogu ipak da, umjesto kompletne obuke za tip, završe obuku iz oblasti zadataka koje će obavljati.
  - (f) Ovlašteno osoblje za bazno održavanje će pokazati da je prošlo obuku za tip i položilo ispite za kategoriju C nivo, kako je primjenjivo, dato u Dodatku III Aneksu III (Dio 66) za svaki tip zrakoplova u obimu radova navedenom u tački (b), osim što za prvi tip zrakoplova, obuka i ispit će biti na nivou za kategoriju B1, B2 ili B3 Dodatka III.
2. Stečena prava
  - (a) Osoblje, koje je imalo privilegije prije stupanja na snagu relevantnih zahtjeva Aneksa III (Dio 66), može da nastavi da ih koristi bez potrebe da ispunjava uvjete iz tačaka 1(c) do 1(f).
  - (b) Poslije stupanja na snagu Dijela 66 (Part-66), ovlašteno osoblje koje namjerava da proširi obim svojih ovlaštenja, mora potpuno da ispuni uvjete iz tačke 1. ovog dodatka.
  - (c) Bez obzira na stav 2(b), kod dopunske obuke za tip nije potrebno da se ispune uvjeti iz tačaka 1(c) i 1(d).

ANEKS III

DIO 66 (PART-66)

SADRŽAJ

66.1

SEKCIJA A – TEHNIČKI ZAHTJEVI

ODJELJAK A – DOZVOLA ZA ODRŽAVANJE ZRAKOPLOVA

- 66.A.1 Oblast primjene
- 66.A.3 Kategorije dozvola
- 66.A.5 Grupe zrakoplova
- 66.A.10 Podnošenje zahtjeva
- 66.A.15 Godine starosti
- 66.A.20 Prava
- 66.A.25 Zahtjevi u pogledu osnovnog znanja
- 66.A.30 Zahtjevi u pogledu osnovnog iskustva
- 66.A.40 Važenje dozvole za održavanje zrakoplova
- 66.A.45 Upis ovlaštenja za zrakoplove u dozvolu
- 66.A.50 Ograničenja
- 66.A.55 Dokaz o kvalifikaciji
- 66.A.70 Odredbe o konverziji

SEKCIJA B – POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE

ODJELJAK A – OPĆE ODREDBE

- 66.B.05 Oblast primjene
- 66.B.10 Nadležni organ
- 66.B.20 Vođenje evidencije
- 66.B.25 Međusobna razmjena informacija
- 66.B.30 Izuzeća

ODJELJAK B – IZDAVANJE DOZVOLE ZA ODRŽAVANJE ZRAKOPLOVA

- 66.B.100 Postupak po kom nadležni organ izdaje dozvolu za održavanje zrakoplova
- 66.B.105 Postupak za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova preko organizacije za održavanje odobrene prema Dijelu 145 (Part-145)
- 66.B.110 Postupak za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova uključivanjem dodatnih osnovnih kategorija ili podkategorija
- 66.B.115 Postupak za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova radi dodavanja ovlaštenja za zrakoplove ili uklanjanja ograničenja
- 66.B.120 Postupak za produženje važenja dozvole za održavanje zrakoplova
- 66.B.125 Postupak za konverziju dozvola, uključujući grupna ovlaštenja
- 66.B.130 Postupak za direktno odobrenje obuke za tip zrakoplova

ODJELJAK C	– ISPITI
66.B.200	Ispit koji sprovodi BHDCA
ODJELJAK D	– KONVERZIJA KVALIFICIRANJA OVLAŠTENOG OSOBLJA
66.B.300	Opće
66.B.305	Izvještaj o konverziji za nacionalne kvalifikacije
66.B.310	Izvještaj o konverziji za ovlaštenja koja izdaju odobrene organizacije za održavanje
ODJELJAK E	– PRIZNAVANJE ISPITA
66.B.400	Opće
66.B.405	Izvještaj o priznavanju ispita
66.B.410	Period važenja priznavanja ispita
ODJELJAK F	– KONTINUIRANI NADZOR
66.B.500	Trajno ili privremeno ukidanje ili ograničavanje dozvole za održavanje zrakoplova

DODACI*Dodatak I – Zahtjevi u pogledu osnovnog znanja**Dodatak II – Standard osnovnih ispita**Dodatak III – Standardi obuke za tip zrakoplova i standard ispita. Obuka na radu**Dodatak IV – Zahtijevano iskustvo za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova prema Dijelu 66 (Part-66)**Dodatak V – Sadržaj obrasca zahtjeva za izdavanje dozvole – EASA Obrazac 19**Dodatak VI – Sadržaj dozvola za održavanje zrakoplova iz Aneksa III (Dio 66) – EASA obrazac 26***66.1**

- (a) Za potrebe ovog aneksa (Dio 66), nadležni organ je BHDCA.

SEKCIJA A TEHNIČKI ZAHTJEVI**ODJELJAK A - DOZVOLA ZA ODRŽAVANJE AVIONA I HELIKOPTERA****66.A.1 Oblast primjene**

Ova sekcija definira dozvole za održavanje zrakoplova i uspostavlja zahtjeve za podnošenje prijave, izdavanje i produženje važnosti dozvole.

66.A.30 Kategorije dozvole

- (a) Dozvole za održavanje zrakoplova uključuju sljedeće kategorije:
- Kategorija A
  - Kategorija B1
  - Kategorija B2
  - Kategorija B3
  - Kategorija C
- (b) Kategorije dozvola A i B1 podijeljene su na podkategorije, s obzirom na kombinacije aviona, helikoptera, turbinskih i klipnih pogonskih grupa. Podkategorije su:

- A1 i B1.1 Avioni sa turbinskom pogonskom grupom
  - A2 i B1.2 Avioni sa klipnom pogonskom grupom
  - A3 i B1.3 Helikopteri sa turbinskom pogonskom grupom
  - A4 i B1.4 Helikopteri sa klipnom pogonskom grupom
- (c) Kategorija dozvole B3 je primjenjiva za nepresurizovane avione sa klipnom pogonskom grupom od 2,000 kg maksimalne mase na polijetanju (*MTOM*) i manje.

66.A.5 Grupe zrakoplova

U svrhu ovlaštenja u dozvoli za održavanje zrakoplova, zrakoplovi će biti klasificirani u sljedeće grupe:

1. Grupa 1: kompleksni zrakoplovi pokretani motorom kao i višemotomi helikopteri, avioni sa maksimalnom certificiranom visinom koja prelazi FL290, zrakoplovi opremljeni sa fly-by-wire sistemima i drugi zrakoplovi koji zahtijevaju ovlaštenje za tip zrakoplova kada to odredi EASA.
2. Grupa 2: zrakoplovi koji ne pripadaju Grupi 1, a pripadaju nekoj od sljedećih podgrupa:
  - pod-grupa 2a: jednomotorni turboelisni avioni
  - pod-grupa 2b: jednomotomi helikopteri sa turbinskom pogonskom grupom
  - pod-grupa 2c: jednomotomi helikopteri sa klipnom pogonskom grupom
3. Grupa 3: avioni sa klipnom pogonskom grupom koji ne pripadaju Grupi 1.

66.A.10 Podnošenje zahtjeva

- (a) Zahtjev za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova ili za njenu promjenu podnosi se na EASA obrascu 19 (pogledati Dodatak V), na način koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev za promjenu dozvole podnosi se BHDCA.
- (c) Pored dokumenata koji se zahtijevaju tačkama 66.A.10(a), 66.A.10(a) i 66.B.105, kako je odgovarajuće, podnositelj zahtjeva za dodatne osnovne kategorije ili podkategorije, u dozvolu za održavanje će podnijeti svoju važeću originalnu dozvolu za održavanje BHDCA, zajedno sa EASA obrascem 19.
- (d) Kada se podnositelj zahtjeva za promjenu osnovne kategorije kvalificira za promjenu putem postupka iz tačke 66.B.100 u državi članici koja nije država potpisnica ECAA sporazuma u kojoj je dozvola izdata, zahtjev se šalje BHDCA iz tačke 66.1.
- (e) Kada se podnositelj zahtjeva za promjenu osnovne kategorije kvalificira za promjenu putem postupka iz tačke 66.B.105 u državi članici koja nije država potpisnica ECAA sporazuma u kojoj je dozvola izdata, organizacija za održavanje, odobrena prema Aneksu II (Dio 145), poslaće dozvolu za održavanje zrakoplova zajedno sa EASA obrascem 19 BHDCA iz tačke 66.1 radi pečatiranja i potpisivanja promjene ili ponovnog izдавanja dozvole, kako je odgovarajuće.

66.A.15 Godine starosti

Podnositelj zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova mora da ima najmanje 18 godina života.

66.A.20 Prava

- (a) Sljedeća prava će se primjenjivati:
  1. Dozvola za održavanje zrakoplova kategorije A dopušta njenom imatelju da izdaje uvjerenje o vraćanju u upotrebu poslije manjeg planiranog linijskog održavanja i popravke jednostavnih kvarova u granicama koje su posebno navedene u ovlaštenju iz tačke 145.A.35 Aneksa II (Dio 145). Pravo na izdavanje uvjerenja će biti ograničeno na zadatke koje imatelj dozvole sprovodi u organizaciji za održavanje koja je izdala ovlaštenje.

2. Dozvola za održavanje zrakoplova kategorije B1 dopušta njenom imatelju da izdaje uvjerenja o vraćanju u upotrebu i da radi kao B1 osoblje za podršku poslje:
  - obavljenih radova održavanja na strukturi zrakoplova, pogonskoj grupi i mašinskim i električnim sistemima,
  - rada na sistemima avionike koji zahtijevaju izvođenje jednostavnih testova za dokazivanje njihove ispravnosti a ne zahtijevaju analizu kvarova (*troubleshooting*).
3. Dozvola za održavanje zrakoplova kategorije B2 dopušta njenom imatelju:
  - (i) da izdaje uvjerenja o vraćanju u upotrebu i da radi kao B2 osoblje za podršku poslje:
    - obavljenih radova održavanja na avionici i električnim sistemima,
    - elektronskih i avioničkih zadataka u okviru pogonske grupe i mehaničkih sistema, koji zahtijevaju samo izvođenje jednostavnih testova za dokazivanje njihove ispravnosti; i
  - (ii) da izdaje uvjerenje o vraćanju u upotrebu poslje manjeg planiranog linjskog održavanja i popravke jednostavnih kvarova u granicama koje su posebno navedene u ovlaštenju iz tačke 145.A.35 Aneksa II (Dio 145). Ovo pravo na izdavanje uvjerenja će biti ograničeno na zadatke koje imatelj dozvole sprovodi u organizaciji za održavanje koja je izdala ovlaštenje i na ovlaštenja koja su već upisana u B2 dozvolu.

Kategorija dozvole B2 ne uključuje nijednu A podkategoriju.

4. Dozvola za održavanje zrakoplova kategorije B3 dopušta njenom imatelju da izdaje uvjerenje o vraćanju u upotrebu i da radi kao B3 osoblje za podršku za:
  - obavljene radove održavanja na strukturi aviona, pogonskoj grupi, i mašinskim i električnim sistemima,
  - rada na sistemima avionike koji zahtijevaju izvođenje jednostavnih testova za dokazivanje njihove ispravnosti a ne zahtijevaju otkrivanje kvarova (*troubleshooting*).
5. Dozvola za održavanje zrakoplova kategorije C dopušta njenom imatelju da izdaje uvjerenje o vraćanju u upotrebu poslje obavljenih radova baznog održavanja na zrakoplovu. Prava se primjenjuju na cijeli zrakoplov.

- (b) Imatelj dozvole za održavanje zrakoplova ne smije da koristi pravo na izdavanje uvjerenje o vraćanju u upotrebu ako:

1. ne ispunjava važeće zahtjeve iz Aneksa I (Dio M) i Aneksa II (Dio 145); i
2. ako u prethodne 2 godine nije imao imao 6 mjeseci iskustva u održavanju shodno ovlaštenjima sadržanim u dozvoli za održavanje zrakoplova ili ako ne ispunjava uvjete za izdavanje odgovarajućih ovlaštenja; i
3. nema adekvatnu stručnost da izda uvjerenje nakon održavanja za dati zrakoplov;
- i
4. ako nije sposoban da na zadovoljavajućem nivou čita, piše i komunicira na jeziku na kome su napisane tehnička dokumentacija i postupci neophodni za izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu.

66.A.25 Zahtjevi u pogledu osnovnog znanja

- (a) Podnositelj zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova ili za promjenu dozvole dodavanjem kategorije ili podkategorije u tu dozvolu, mora na ispitu da pokaže nivo znanja iz odgovarajućih predmeta iz Dodatka I Aneksu III (Dio 66). Ispite osnovnog znanja će sprovesti ili organizacije za obuku koje su odobrene u skladu sa Aneksom IV (Dio 147) ili BHDCA.

- (b) Kursevi za obuku i ispiti će biti položeni u periodu od 10 godine prije podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova ili za promjenu dozvole dodavanjem kategorije ili podkategorije u tu dozvolu. Ukoliko ovo nije slučaj, mogu se priznati ispiti u skladu sa tačkom (c).
- (c) U pogledu zahtjeva vezanih za osnovno znanje i s tim povezanim ispitima priznaje se, u cjelini ili djelimično, tehnička kvalifikacija za koju BHDCA smatra da je ekvivalentna standardima znanja iz ovog dijela (*Part-66*). Ovo priznavanje čini se saglasno Sekciji B, Odjeljak E ovog dijela (*Part-66*).

66.A.30 Zahtjevi u pogledu osnovnog iskustva

- (a) Podnositelj zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova mora da ima:
  - 1. za kategoriju A i podkategorije B1.2 i B1.4 i kategoriju B3:
    - (i) 3 godine praktičnog iskustva na održavanju zrakoplova koji je u upotrebi, ako nema prethodnu odgovarajuću tehničku obučenost; ili
    - (ii) 2 godine praktičnog iskustva na održavanju zrakoplova koji je u upotrebi i završenu obuku koju BHDCA smatra odgovarajućom za kvalificiranje u tehničkom smislu; ili
    - (iii) 1 godinu praktičnog iskustva na održavanju zrakoplova koji je u upotrebi i završenu osnovnu obuku odobrenu u skladu sa Aneksom IV (Dio 147);
  - 2. za kategoriju B2 i podkategorije B1.1 i B1.3:
    - (i) 5 godina praktičnog iskustva na održavanju zrakoplova koji je u upotrebi, ako nema prethodnu odgovarajuću tehničku obučenost; ili
    - (ii) 3 godine praktičnog iskustva na održavanju zrakoplova koji je u upotrebi i završenu obuku koju BHDCA smatra odgovarajućom za kvalificiranje u tehničkom smislu; ili
    - (iii) 2 godine praktičnog iskustva na održavanju zrakoplova koji je u upotrebi i završenu osnovnu obuku odobrenu u skladu sa Aneksom IV (Dio 147);
  - 3. za kategoriju C u vezi sa velikim zrakoplovima:
    - (i) 3 godine iskustva pri izvršavanju prava iz kategorije B1.1, B1.3 ili B2 na velikim zrakoplovima ili kao osoblje za podršku u skladu sa tačkom 145.A.35, ili kombinujući i jedno i drugo; ili
    - (ii) 5 godina iskustva pri izvršavanju prava iz kategorije B1.2 ili B1.4 na velikim zrakoplovima, ili kao osoblje za podršku u skladu sa tačkom 145.A.35, ili kombinirajući i jedno i drugo;
  - 4. za kategoriju C u vezi sa zrakoplovima koji nisu veliki: 3 godine iskustva pri izvršavanju prava iz kategorije B1 ili B2 na zrakoplovima koji nisu veliki ili kao osoblje za podršku u skladu sa tačkom 145.A.35(a) ili kombinirajući i jedno i drugo;
  - 5. za kategoriju C stečenu na osnovu univerzitetskog obrazovanja: visoko obrazovanje u tehničkoj disciplini stečeno na univerzitetu ili drugoj visokoj obrazovnoj instituciji koja je priznata od BHDCA, 3 godine iskustva na radu u okruženju organizacije za održavanje civilnih zrakoplova sa reprezentativnim izborom zadataka neposredno povezanih sa održavanjem zrakoplova, uključujući 6 mjeseci posmatranja zadataka u baznom održavanju.
- (b) Podnositelj zahtjeva za proširenje dozvole za održavanje zrakoplova mora da ispunjava minimalne zahtjeve u pogledu iskustva u održavanju civilnih zrakoplova koje odgovaraju dodatnoj kategoriji ili podkategoriji, kao što je to predviđeno u Dodatku IV ovom Aneksu (Dio 66).
- (c) Za kategoriju A, B1 i B2 iskustvo će biti praktično i uključivaće bavljenje reprezentativnim izborom zadataka održavanja na zrakoplovu.

- (d) За све поднositelje zahtjeva: najmanje 1 godina od zahtijevanog iskustva mora predstavljati svježe iskustvo u održavanju zrakoplova one kategorije/ podkategorije za koju se zahtjeva početna dozvola za održavanje zrakoplova. Za svako dalje dodavanje kategorije/podkategorije u postojećoj dozvoli za održavanje zrakoplova, dodatno svježe iskustvo može biti manje od 1 godine, ali ne manje od 3 mjeseca. Zahtijevano iskustvo će se zasnivati na razlici između kategorije/podkategorije u dozvoli i kategorije/podkategorije za koju se podnosi zahtjev. Dodatno iskustvo mora biti direktno vezano za nove kategorije/podkategorije koje se žele upisati u dozvolu.
- (e) Izuzetno od stava (a), iskustvo u održavanju zrakoplova, koje je stečeno izvan okruženja za održavanje civilnih zrakoplova, prihvata se ako je ono ekvivalentno održavanju koje zahtijeva ovaj Aneks (Dio 66), kako to odredi BHDCA. Da bi se osiguralo razumijevanje okruženja u kome se održavaju civilni zrakoplovi, zahtijeva se dodatno iskustvo u održavanju civilnih zrakoplova.
- (f) Iskustvo mora biti stečeno u periodu od 10 godine prije podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova ili za promjenu dozvole dodavanjem kategorije ili podkategorije u tu dozvolu.

66.A.40 Važenje dozvole za održavanje zrakoplova

- (a) Dozvola za održavanje zrakoplova prestaje da važi poslije isteka 5 godina od posljednjeg izdavanja ili promjene, izuzev ako imatelj ne podnese dozvolu BHDCA da bi se provjerilo da li su podaci navedeni u dozvoli istovjetni podacima koje sadrži evidencija BHDCA, shodno tački 66.B.120.
- (b) Imatelj dozvole za održavanje zrakoplova će popuniti relevantne dijelove EASA obrasca 19 (vidjeti Dodatak V) i podnijeti ih zajedno sa kopijom dozvole BHDCA, osim ako imatelj dozvole ne radi u organizaciji za održavanje zrakoplova, odobrenoj u skladu sa Aneksom II (Dio 145), koja ima proceduru u svom priručniku gdje takva organizacija može da podnese neophodna dokumenta u ime imatelja dozvole za održavanje zrakoplova.
- (c) Pravo na izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu, koje se zasniva na dozvoli za održavanje, prestaje da važi kad prestane da važi i dozvola.
- (d) Dozvola za održavanje zrakoplova važi samo ako je (i) izdao i/ili promijenio BHDCA i (ii) potpisao imatelj dozvole.

66.A.45 Upis ovlaštenja za zrakoplove u dozvolu

- (a) Da bi mogao da koristi prava certificiranja na nekom tipu zrakoplova, imatelj dozvole za održavanje zrakoplova mora da ima upisana relevantna ovlaštenja za zrakoplove u svojoj dozvoli.
  - Za kategoriju dozvole B1, B2 ili C, relevantna ovlaštenja za zrakoplove su:
    1. Za Grupu 1 zrakoplova, odgovarajuće ovlaštenje za tip zrakoplova.
    2. Za Grupu 2 zrakoplova, odgovarajuće ovlaštenje za tip zrakoplova, ovlaštenje za proizvođačku pod-grupu ili puno ovlaštenje za podgrupu.
    3. Za Grupu 3 zrakoplova, odgovarajuće ovlaštenje za tip zrakoplova ili puno ovlaštenje za grupu.
  - Za kategoriju dozvole B3, relevantno ovlaštenje je „nepresurizovani avioni sa klipnom pogonskom grupom od 2,000 kg maksimalne mase na polijetanju (MTOM) i manje“.
  - Za kategoriju dozvole A, nije potrebno ovlaštenje, pod uvjetom usklađenosti sa zahtjevima tačke 145.A.35 Aneksa II (Dio 145).
- (b) Upisivanje ovlaštenja za tip zrakoplova zahtijeva zadovoljavajuće završenu obuku za tip zrakoplova relevantne kategorije B1, B2 ili C.

- (c) Pored zahtjeva iz tačke (b), prilikom upisa prvog ovlaštenja za tip zrakoplova u okviru kategorije/podkategorije zahtjeva zadovoljavajuće završenu odgovarajuću obuku na radu, kako je to opisano u Dodatku III Aneksu III (Dio 66).
- (d) Izuzetno od tačaka (b) i (c), za grupe 2 i 3 zrakoplova, ovlaštenja za tip zrakoplova se mogu dati nakon:
- Zadovoljavajućeg završetka ispita za tip zrakoplova relevantne kategorije B1, B2 ili C, opisanih u Dodatku III Aneksu III (Dio 66).
  - U slučaju kategorije B1 i B2, dokazivanjem praktičnog iskustva na tipu zrakoplova. U ovom slučaju, prakrično iskustvo će uključivati bavljenje reprezentativnim izborom aktivnosti održavanja relevantnih za kategoriju dozvole.
- U slučaju ovlaštenja kategorije C za lice kvalificirano pomoći akademске dozvole, kako je to navedeno u tački 66.A.30(a)(5), prvi ispit za tip zrakoplova će biti nivoa kategorije B1 ili B2.
- (e) Za grupu 2 zrakoplova:
1. upis ovlaštenja za proizvođačku podgrupu za imatelje dozvola kategorije B1 i C zahtjeva usaglašenost sa zahtjevima za ovlaštenja za tip zrakoplova u najmanje dva tipa zrakoplova istog proizvođača koji su kombinirano predstavnici odgovarajuće proizvođačke pod-grupe
  2. upis punog ovlaštenja za podgrupu za imatelje dozvola kategorije B1 i C zahtjeva usaglašenost sa zahtjevima za ovlaštenja za tip zrakoplova u najmanje tri tipa zrakoplova od različitih proizvođača koji su kombinirano predstavnici odgovarajuće pod-grupe
  3. upis ovlaštenja za proizvođačku podgrupu ili punog ovlaštenja za podgrupu za imatelje dozvola kategorije B2 zahtjeva dokazivanje praktičnog iskustva koje će uključivati bavljenje reprezentativnim izborom aktivnosti održavanja relevantnih za kategoriju dozvole i za odgovarajuću podgrupu zrakoplova.
- (f) Za grupu 3 zrakoplova:
1. upis punog ovlaštenja grupe 3 za imatelje dozvola kategorije B1, B2 i C zahtjeva dokazivanje praktičnog iskustva koje će uključivati bavljenje reprezentativnim izborom aktivnosti održavanja relevantnih za kategoriju dozvole i grupi 3.
  2. za kategoriju B1, osim ako podnositelj zahtjeva doneše dokaz o odgovarajućem iskustvu, ovlaštenje za grupu 3 će biti podložno sljedećim ograničenjima, koja će biti upisana u dozvolu:
    - presurizovani avioni;
    - avioni sa metalnom strukturom;
    - avioni sa kompozitnom strukturom;
    - avioni sa drvenom strukturom;
    - avioni sa strukturom od metalnih cijevi prekrivenih platnom.
- (g) Za B3 dozvolu:
1. upis ovlaštenja „nepresurizovani avioni sa klipnom pogonskom grupom od 2000 kg maksimalne mase na polijetanju (MTOM) i manje“ zahtjeva dokazivanje praktičnog iskustva koje će uključivati bavljenje reprezentativnim izborom aktivnosti održavanja relevantnih za kategoriju dozvole.
  2. Osim ako podnositelj zahtjeva doneše dokaz o odgovarajućem iskustvu, ovlaštenje iz tačke 1 će biti podložno sljedećim ograničenjima, koja će biti upisana u dozvolu:
    - avioni sa drvenom strukturom;
    - avioni sa strukturom od metalnih cijevi prekrivene platnom;
    - avioni sa metalnom strukturom;
    - avioni sa kompozitnom strukturom.

66.A.50 Ograničenja

- (a) Ograničenja uvedena u dozvolu za održavanje zrakoplova su izuzeća od prava izdavanja uvjerenja o vraćanju u upotrebu i odnose se na zrakoplov u cijelini.
- (b) Za ograničenja iz tačke 66.A.45, ograničenja će se ukloniti nakon:
  1. dokazivanjem odgovarajućeg iskustva; ili
  2. nakon zadovoljavajuće praktične procjene koju je uradila BHDCA.
- (c) Za ograničenja iz tačke 66.A.70, ograničenja će se ukloniti nakon zadovoljavajućeg završetka ispita iz onih modula/predmeta definiranih primjenjivim izvještajem o konverziji iz tačke 66.B.300.

66.A.55 Dokaz o kvalificiranju

Osoblje, kome je dopušteno da izdaje uvjerenja za vraćanje u upotrebu, kao i osoblje za podršku, mora da pokaže, na zahtjev ovlaštenog lica, svoju dozvolu u roku od 24 sata, kao dokaz o kvalifikaciji.

66.A.70 Odredbe o konverziji

- (a) Imatelju kvalifikacije ovlaštenog osoblja, koja važi u Bosni i Hercegovini i koja je stečena prije stupanja na snagu ovog Aneksa III (Dio 66), BHDCA će izdati dozvolu za održavanje zrakoplova bez dodatnog ispita, prema zahtjevima određenim u Sekciji B, Odjeljak D.
- (b) Lice koje stiče kvalifikaciju ovlaštenog osoblja u postupku obuke koji je važeći u Bosni i Hercegovini, prije stupanja na snagu ovog Aneksa III (Dio 66) može da nastavi započetu obuke. Po okončanoj obuci i stečenoj kvalifikaciji za ovlašteno osoblje, BHDCA će izdati dozvolu za održavanje zrakoplova bez dodatnog ispita prema zahtjevima određenim u Sekciji B, Odjeljak D.
- (c) Ako je potrebno, dozvola za održavanje zrakoplova sadrži ograničenja u skladu sa tačkom 66.A.50 koja će prikazati razlike između (i) obima kvalifikacija ovlaštenog osoblja koja su važile u Bosni i Hercegovini prije stupanja na snagu ove regulative i (ii) zahtjeva u pogledu osnovnog znanja i standarda ispita osnovnog znanja, koji su dati u Dodacima I i II ovog Aneksa (Dio 66).
- (d) Izuzetno od stava (c.) za zrakoplove koji se ne koriste u komercijalnom zračnom prijevozu i koji nisu veliki zrakoplovi, dozvola za održavanje zrakoplova će sadržavati ograničenja u skladu sa tačkom 66.A.50, čime se osigurava da prava koje je imalo ovlašteno osoblje u Bosni i Hercegovini, prije stupanja na snagu ovog pravilnika i privilegije konvertovane Dio 66 dozvole za održavanje zrakoplova ostanu iste.

SEKCIIA B**POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE****ODJELJAK A****OPĆE ODREDBE****66.B.1 Oblast primjene**

Ova sekcija uspostavlja upravne zahteve po kojima postupa nadležni organ koji je zadužen za implementaciju i primjenu Sekcije A ovog aneksa (Dio 66).

66.B.10 Nadležni organ

(a) Opće

BHDCA je zadužena za izdavanje, praćenje važenja, promjenu, privremeno ili trajno uklanjanje dozvole.

BHDCA će utvrditi odgovarajuću organizacionu strukturu sa ciljem osiguravanja usklađenosti sa ovim Aneksom (Dio 66).

(b) Resursi

BHDCA mora imati dovoljno odgovarajućeg osoblja radi osiguravanja implementacije zahtjeva koji su opisani u ovom Aneksu (Dio 66).

(c) Postupci

BHDCA mora ustanoviti dokumentovane postupke koje detaljno opisuju način na koji se postiže uslađenost sa ovim aneksom (Dio 66). Postupci će se redovno pratiti i mijenjati kako bi se postigla stalna usklađenost.

66.B.20 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA uspostavlja sistem vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, produženja važenja, promjene, privremenog ili trajnog ukidanja dozvole za održavanje zrakoplova.
- (b) Evidencija će za svaku dozvolu sadržati:
  - 1. zahtjev za izdavanje ili promjenu dozvole za održavanje zrakoplova, uključujući svu prateću dokumentaciju;
  - 2. kopiju dozvole za održavanje zrakoplova, uključujući svaku njenu promjenu;
  - 3. kopije relevantne prepiske;
  - 4. podatke o izuzećima ili naloženim prinudnim mjerama;
  - 5. bilo koji izvještaj drugih nadležnih organa o imatelju dozvole za održavanje zrakoplova;
  - 6. evidenciju o ispitima koje je sprovedla BHDCA;
  - 7. primjenjivi izvještaj o konverziji korišten prilikom konverzije;
  - 8. primjenjivi izvještaj o priznavanju ispita korišten prilikom priznavanja ispita.
- (c) Evidencija navedena u tačkama od 1 do 5 tačke (b) će se čuvati najmanje 5 godina poslije prestanka važenja dozvole.
- (d) Evidencija navedena u tačkama 6, 7 i 8 tačke (b) će se čuvati neograničeno vrijeme.

66.B.25 Međusobna razmjena informacija

- (a) U cilju implementacije zahtjeva ove Uredbe, BHDCA će međusobno razmjenjivati sve relevantne informacije sa nadležnim organima država potpisnica ECAA sporazuma.
- (b) Ne dirajući u nadležnost država potpisnica ECAA sporazuma, u slučaju mogućeg ugrožavanja sigurnosti koje se odnosi na više država članica, nadležni organi će pomagati jedni drugima u preduzimanju neophodnih mjera nadzora.

66.B.30 Izuzeća

BHDCA vodi i čuva evidenciju o odobrenim izuzećima.

ODJELJAK B***IZDAVANJE DOZVOLE ZA ODRŽAVANJE ZRAKOPLOVA***

Ovaj odjeljak propisuje postupke koje BHDCA primjenjuje prilikom izdavanja, promjene ili produženja važenja dozvole za održavanje zrakoplova.

66.B.100 Postupak po kome BHDCA izdaje dozvolu za održavanje zrakoplova

- (a) Po prijemu popunjenoj EASA Obrascu 19 (*EASA Form 19*) i prateće dokumentacije, BHDCA utvrđuje da li je obrazac pravilno popunjen i provjerava da li je iskustvo, koje je navedeno, saglasno uvjetima predviđenim u ovom aneksu (Dio 66).

- (b) BHDCA provjerava da li je kandidat položio propisane ispite i/ili potvrđuje važenje priznatih ispita, kako bi utvrdio da li su ispunjeni svi uvjeti vezani za module iz Dodatka I ovog aneksa (Dio 66).
- (c) Kada se uvjerenja, identitet i datum rođenja podnositelja zahtjeva i kada smatra da ispunjava standarde znanja i iskustva koje zahtjeva ovaj aneks (Dio 66), BHDCA će izdati odgovarajuću dozvolu za održavanje zrakoplova. Ovi podaci će se čuvati u evidenciji koju vodi BHDCA.
- (d) U slučaju kada se prilikom prvog izdavanja u dozvolu za održavanje zrakoplova upisuju tipovi ili grupe zrakoplova, BHDCA će provjeriti usaglašenost sa tačkom 66.B.115.

66.B.105 Postupak za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova preko organizacije za održavanje odobrene prema Dijelu 145 (Part-145)

- (a) Organizacija za održavanje, odobrena prema Dijelu 145 (Part-145), koju je BHDCA za to ovlastila, može da (i) pripremi dozvolu za održavanje zrakoplova u ime BHDCA ili (ii) da BHDCA da preporuke u pogledu određenog zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova, tako da BHDCA može da pripremi i izda dozvolu.
- (b) Organizacija za održavanje iz tačke (a) će osigurati usaglašenost sa tačkama 66.B.100 (a) i (b).
- (c) U svim slučajevima, podnositelju zahtjeva dozvolu za održavanje zrakoplova može izdati samo BHDCA.

66.B.110 Postupak za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova uključivanjem dodatnih osnovnih kategorija ili podkategorija

- (a) Po završetku postupka, navedenog u tačkama 66.B.100 ili 66.B.105, BHDCA će upisati dodatnu osnovnu kategoriju ili podkategoriju u dozvolu za održavanje zrakoplova i potvrđuje je pečatom i potpisom, ili ponovo izdaje dozvolu.
- (b) Evidencija BHDCA će se promijeniti na odgovarajući način.

66.B.115 Postupak za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova radi dodavanja ovlaštenja za zrakoplove ili uklanjanja ograničenja

- (a) Po prijemu zadovoljavajuće popunjenoj EASA Obrasca 19 (EASA Form 19) i odgovarajuće prateće dokumentacije koja pokazuje usklađenost sa zahtjevima odgovarajućeg ovlaštenja, kao i trenutno važeće dozvole, BHDCA će ili:
  1. upisati odgovarajuće ovlaštenje za zrakoplov u dozvolu za održavanje zrakoplova podnositelja zahtjeva; ili
  2. ponovo izdati dozvolu tako da ona uključuje odgovarajuće ovlaštenje za zrakoplov; ili
  3. ukloniti odgovarajuća ograničenja u skladu sa tačkom 66.A.50.
 Evidencija BHDCA će se promijeniti na odgovarajući način.
- (b) U slučaju kada se ne sproveđe cijela obuka za tip u organizaciji za obuku odgovarajuće odobrenoj u skladu sa Aneksom IV (Dio 147), BHDCA će se uvjeriti da su svi zahtjevi obuke za tip ispunjeni prije nego što izda ovlaštenje za tip.
- (c) U slučaju kada se ne zahtjeva obuka na radu, ovlaštenje za tip zrakoplova će biti upisano na osnovu Svjedočanstva o završenoj obuci, koje je izdala organizacija za obuku odobrena u skladu sa Aneksom IV (Dio 147).
- (d) U slučaju kada obuka za tip zrakoplova nije pokrivena jednim kursom, BHDCA će se uvjeriti prije upisa tipa da sadržaj i trajanje kursa u potpunosti zadovoljavaju obim kategorije dozvole i da su povezane oblasti na pravi način zastupljene.

- (e) U slučaju obuke za diferencijalni, BHDCA će se uvjeriti da su (i) prethodne kvalifikacije podnositelja zahtjeva, dopunjene sa (ii) ili kursom odobrenim u skladu sa Aneksom IV (Dio 147) ili kursom direktno odobrenim od strane nadležnog organa, dovoljne za upis ovlaštenja za tip.
- (f) Usklađenost sa praktičnim elementima će biti pokazane (i) dostavljanjem detaljne evidencije sa praktične obuke ili logbook-a koje obezbeđuje organizacija za održavanje odgovarajuće odobrene u skladu sa Aneksom II (Dio 145), ili, gdje je moguće, (ii) svjedočanstvom o obuci koja pokriva praktične elemente izdatim od strane organizacije za obuku odgovarajuće odobrenoj u skladu sa Aneksom IV (Dio 147).
- (g) Za upis tipa zrakoplova će se koristiti ovlaštenja za tip zrakoplova koje odredi EASA.

66.B.120 Postupak za produženje važenja dozvole za održavanje zrakoplova

- (a) BHDCA upoređuje imateljevu dozvolu za održavanje zrakoplova sa svojom evidencijom i provjerava da li možda postoje važeće mјere vezane za trajno ili privremeno ukidanje ili promjenju dozvole, shodno tački 66.B.500. Ako su dokumenti istovjetni i nema važećih mјera, shodno tački 66.B.500, BHDCA produžava dozvolu za 5 godina i taj podatak unosi u svoju evidenciju.
- (b) Ako se podaci iz dozvole za održavanje zrakoplova i evidencije nadležnog organa ne slažu, BHDCA treba da:
  1. utvrdi prirodu neslaganja, poslije čega može da odluči da ne produži važenje dozvole za održavanje zrakoplova;
  2. obavijesti o tome imatelja dozvole i bilo koju poznatu organizaciju za održavanje, odobrenu u skladu sa Aneksom I (Dio M) ili Aneksom II (Dio 145), na koju ovo može da utiče;
  3. po potrebi, pokrene postupak u skladu sa tačkom 66.B.500 radi trajnog ili privremenog ukidanja ili promjene dozvole.

66.B.125 Postupak za konverziju dozvola, uključujući grupna ovlaštenja

- (a) Pojedinačna ovlaštenja za tip, koja su već upisana u dozvolu za održavanje zrakoplova iz tačke 4 člana 5, ostaće u dozvoli i neće biti konvertovana u nova ovlaštenja osim ako imatelj dozvole u potpunosti ne ispunjava zahtjeve za upisom definirane tačkom 66.A.45 ovog Aheksa (Dio 66) za odgovarajuće grupno/podgrupno ovlaštenje.
- (b) Konverzija će se obaviti u skladu sa sljedećom konverzionom tabelom:
  1. za kategoriju B1 ili C:
    - helikopter sa klipnom pogonskom grupom, puno grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna podgrupa 2c“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih helikoptera sa klipnom pogonskom grupom koji pripadaju grupi 1;
    - helikopter sa klipnom pogonskom grupom, proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u odgovarajuću „proizvođačku podgrupu 2c“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih helikoptera sa klipnom pogonskom grupom tog proizvođača koji pripadaju grupi 1;
    - helikopter sa turbinskom pogonskom grupom, puno grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna podgrupa 2b“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih helikoptera sa turbinskom pogonskom grupom koji pripadaju grupi 1;
    - helikopter sa turbinskom pogonskom grupom, proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u odgovarajuću „proizvođačku podgrupu 2b“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih helikoptera sa turbinskom pogonskom grupom tog proizvođača koji pripadaju grupi 1;
    - avion jednomotorni klipni – metalna konstrukcija, bilo puno ili proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna grupa 3“. Za B1 dozvole će biti uključena sljedeća ograničenja: avioni sa kompozitnom konstrukcijom, avioni sa drvenom konstrukcijom, avioni sa strukturom od metalnih cijevi prekrivene

platnom;

- avion višemotorni klipni – metalna konstrukcija, bilo puno ili proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna grupa 3“. Za B1 dozvole sljedeća ograničenja će biti uključena: avioni sa kompozitnom konstrukcijom, avioni sa drvenom konstrukcijom, avioni sa strukturu od metalnih cijevi prekrivene platnom;
- avion jednomotorni klipni – drvena konstrukcija, bilo puno ili proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna grupa 3“. Za B1 dozvole sljedeća ograničenja će biti uključena: avioni sa metalnom konstrukcijom, avioni sa kompozitnom konstrukcijom, avioni sa strukturu od metalnih cijevi prekrivene platnom;
- avion višemotorni klipni – drvena konstrukcija, bilo puno ili proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna grupa 3“. Za B1 dozvole sljedeća ograničenja će biti uključena: avioni sa metalnom konstrukcijom, avioni sa kompozitnom konstrukcijom, avioni sa strukturu od metalnih cijevi prekrivene platnom;
- avion jednomotorni klipni – kompozitna konstrukcija, bilo puno ili proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna grupa 3“. Za B1 dozvole sljedeća ograničenja će biti uključena: avioni sa metalnom konstrukcijom, avioni sa drvenom konstrukcijom, avioni sa strukturu od metalnih cijevi prekrivene platnom;
- avion višemotorni klipni – kompozitna konstrukcija, bilo puno ili proizvođačko grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna grupa 3“. Za B1 dozvole sljedeća ograničenja će biti uključena: avioni sa metalnom konstrukcijom, avioni sa drvenom konstrukcijom, avioni sa strukturu od metalnih cijevi prekrivene platnom;
- avion sa turbinskom pogonskom grupom – jednomotorni, puno grupno ovlaštenje: konvertuje se u „puna podgrupa 2a“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih jednomotornih turboelisnih aviona koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sistemu, a koji pripadaju grupi 1;
- avion sa turbinskom pogonskom grupom – jednomotorni, puno proizvođačko ovlaštenje: konvertuje se u odgovarajući „proizvođačku podgrupu 2a“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih jednomotornih turboelisnih aviona tog proizvođača koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sistemu, a koji pripadaju grupi 1;
- avion sa turbinskom pogonskom grupom – višemotorni, puno grupno ovlaštenje: konvertuje se u ovlaštenja za tipove zrakoplova onih višemotornih turboelisnih aviona koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sistemu;

2. za kategoriju B2:

- avion: konvertuje se u „puna grupa 2a“ i „puna grupa 3“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih aviona koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sistemu, a koji pripadaju grupi 1;
- helikopter: konvertuje se u „puna grupa 2b i 2c“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih helikoptera koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sistemu, a koji pripadaju grupi 1;

3. za kategoriju C:

- avion: konvertuje se u „puna grupa 2a“ i „puna grupa 3“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih aviona koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sistemu, a koji pripadaju grupi 1;
- helikopter: konvertuje se u „puna grupa 2b i 2c“ plus ovlaštenja za tipove zrakoplova onih helikoptera koji nisu zahtijevali posebno ovlaštenje za tip zrakoplova u prethodnom sistemu, a koji pripadaju grupi 1.

- (c) Ako je dozvola bila predmetom ograničenja nakon procesa konverzije iz tačke 66.A.70, ova ograničena će ostati u dozvoli, osim ako se ne otklone pod uvjetima definiranim u relevantnom izvještaju o konverziji iz tačke 66.B.300.

66.B.130 Postupak za direktno odobrenje obuke za tip zrakoplova

BHDCA može odobriti obuku za tip zrakoplova koju ne sprovodi organizacija za obuku odobrena u skladu sa Aneksom IV (Dio 147), shodno tački 1 Dodatka III ovog aneksa (Dio 66). U ovom slučaju, BHDCA će imati postupak koji će osigurati da je obuka za tip zrakoplova u skladu sa Dodatkom III ovog aneksa (Dio 66).

ODJELJAK C

ISPITI

Ovaj odjeljak utvrđuje postupak po kome BHDCA sprovodi ispite.

66.B.200 Ispit koji sprovodi BHDCA

- (a) Ispitna pitanja će se čuvati prije ispita na siguran način, tako da prije ispita ne budu dostupna kandidatima.
- (b) BHDCA će odrediti:
  - 1. lice koje kontrolira pitanja koja se koriste za svaki ispit;
  - 2. ispitivače koji će biti prisutni tokom svih ispita, kako bi se osigurao integritet ispita.
- (c) Osnovni ispitni će se sprovesti prema standardima određenim u Dodacima I i II ovog aneksa (Dio 66).
- (d) Ispiti nakon obuke za tip i ispiti za tip će se sprovesti prema standardima koji su određeni u Dodatku III ovog aneksa (Dio 66).
- (e) Nova opisna pitanja pripremaju se najmanje na svakih 6 mjeseci, a već korištena pitanja povlače se ili privremeno stavljuju van upotrebe. Dokumentacija o korištenim ispitnim pitanjima se čuva u evidenciji, radi pozivanja na njih.
- (f) Svi ispitni papiri predaju se kandidatu na početku ispita, a vraćaju ispitivaču na kraju vremena koje je određeno za ispit. Nijedan ispitni papir ne smije da se iznosi iz prostorije u kojoj se ispit polaže tokom vremena određenog za ispit.
- (g) Uz ispitni papir, kandidatu može tokom ispita da bude na raspolaganju samo specifična dokumentacija potrebna za ispit za tip.
- (h) Kandidati tokom ispita moraju da budu međusobno odvojeni, tako da ne mogu jedan drugome da pročitaju ispitni papir, a ne mogu da pričaju ni sa jednim drugim licem izuzev sa ispitivačem.
- (i) Kandidatima za koje je dokazano da su se poslužili prevarom u toku ispita zabranjuje se polaganje ispita na 12 mjeseci od dana kada su uhvaćeni u prevari.

ODJELJAK D

KONVERZIJA KVALIFICIRANJA OVLAŠTENOG OSOBLJA

U ovom odjeljku su dati postupci za konverziju kvalificiranja ovlaštenog osoblja iz tačke 66.A.70 u dozvole za održavanje zrakoplova.

66.B.300 Opće

- (a) BHDCA može samo da konvertira kvalifikacije koje su (i) dobijene u Bosni i Hercegovini (ii) bile važeće prije stupanja na snagu primjenjivih zahtjeva ovog aneksa (Dio 66).
- (b) BHDCA može da obavi konverziju u skladu sa izvještajem o konverziji koji je napravljen prema tačkama 66.B.305 ili 66.B.310.
- (c) Izvještaj o konverziji će biti ili (i) pripremljen od strane BHDCA, ili (ii) odobren od strane BHDCA da bi se osigurala usklađenost sa ovim aneksom (Dio 66).

- (d) Izvještaj o konverziji, zajedno sa bilo kakvim izmjenama, čuvaće se u evidenciji BHDCA, u skladu sa tačkom 66.B.20.

66.B.305 Izvještaj o konverziji za nacionalno kvalificiranje

- (a) Izvještaj o konverziji za nacionalno kvalificiranje ovlaštenog osoblja će opisati obim svakog tipa kvalificiranja, uključujući sa njima vezane nacionalne dozvole, ako ih ima, sa njima vezana prava i uključivaće kopiju relevantne regulative koja definira iste.
- (b) Izvještaj o konverziji će pokazati za svaku vrstu kvalifikacije iz tačke (a):
1. u koju će kategoriju dozvole za održavanje zrakoplova ona da se konvertuje; i
  2. koja će ograničenja da budu dodata, u skladu sa tačkama 66.A.70 (c) ili d, kako je odgovarajuće; i
  3. uvjete za skidanje ograničenja, navodeći module/podmodule za koje su potrebni ispit radi skidanja ograničenja i dobijanja pune dozvole za održavanje zrakoplova, ili radi uključivanja dodatne (pod)kategorije. Ovo će uključivati module definirane Dodatkom III ovog aneksa (Dio 66) koji nisu pokriveni nacionalnim kvalifikacijama.

66.B.310 Izvještaj o konverziji za ovlaštenja koja izdaju odobrene organizacije za održavanje

- (a) Za svaku odobrenu organizaciju za održavanje, izvještaj o konverziji će opisati obim svakog tipa ovlaštenja koje je izdala organizacija za održavanje, i uključivaće kopiju relevantnih odobrenih procedura organizacije za održavanje za kvalificiranje i ovlaštenja ovlaštenog osoblja na kojima je proces konverzije zasnovan.
- (b) Izvještaj o konverziji će pokazati za svaku vrstu kvalificiranja iz tačke (a):
1. u koju će kategoriju dozvole za održavanje zrakoplova ona da se konvertuje; i
  2. koja će ograničenja da budu dodata, u skladu sa tačkama 66.A.70 (c) ili d, kako je odgovarajuće; i
  3. uvjete za skidanje ograničenja, navodeći module/podmodule za koje su potrebni ispit radi skidanja ograničenja i dobijanja pune dozvole za održavanje zrakoplova, ili radi uključivanja dodatne (pod)kategorije. Ovo će uključivati module definirane Dodatkom III ovog aneksa (Dio 66) koji nisu pokriveni nacionalnim kvalifikacijama.

ODJELJAK E

PRIZNAVANJE ISPITA

U ovom odjeljku su dati postupci za priznavanje ispita iz tačke 66.A.25(c).

66.B.400 Opće

- (a) BHDCA može da prizna ispit samo na osnovu izvještaja o priznavanju ispita, pripremljenog prema tački 66.B.405.
- (b) Izvještaj o priznavanju ispita će biti ili (i) pripremljen od strane BHDCA, ili (ii) odobren od strane BHDCA da bi se osigurala usklađenost sa ovim aneksom (Dio 66).
- (c) Izvještaj o priznavanju ispita, zajedno sa bilo kakvim izmjenama, čuvaće se u evidenciji BHDCA, u skladu sa tačkom 66.B.20.

66.B.405 Izvještaj o priznavanju ispita

- (a) Izvještaj o priznavanju ispita će uključivati usporedbu između:
- (i) modula, podmodula, tema i nivoa znanja sadržanih u Dodatku I ovog aneksa (Dio 66), šta je odgovarajuće; i
  - (ii) programa tehničkih kvalifikacija relevantnih za kategoriju koja je tražena.

- (b) Priznavanje ispita, izuzev ispita osnovnog znanja izvršenih od strane organizacije za obuku, odobrene u skladu sa Aneksom IV (Dio 147), može uraditi samo BHDCA, ne odričući se prava iz bilateralnih sporazuma.
- (c) Ne može se izvršiti priznavanje ukoliko nema izjave o usaglašenosti naspram svakog modula i podmodula, navodeći gdje se u tehničkim kvalifikacijama može naći ekvivalentni standard.
- (d) BHDCA će redovno provjeravati da li su se (i) nacionalni standard za kvalificiranje ili (ii) Dodatak I ovog Aneksa (Dio 66) izmijenili i procijeniti da li su stoga potrebne izmjene izvještaja o priznavanju ispita. Ove izmjene će biti dokumentirane, datirane i arhivirane.

66.B.410 Period važenja priznavanja ispita

- (a) BHDCA će napismeno obavijestiti podnositelja zahtjeva o bilo kojem priznavanju ispita, zajedno sa pozivom na izvještaj o priznavanju ispita koji je korišten.
- (b) Važnost izvještaja o priznavanju ispita je 10 godina.
- (c) Nakon isticanja priznavanja ispita, podnositelj zahtjeva može da traži novo priznavanje ispita. BHDCA će produžiti važnost priznavanja ispita na period od dodatnih 10 godina, bez daljnog razmatranja ukoliko se zahtjevi za osnovnim znanjem, definirani u Dodatku I ovog aneksa (Dio 66), nisu promijenili.

ODJELJAK F

KONTINUIRANI NADZOR

U ovom odjeljku su dati postupci za kontinuirani nadzor dozvola za održavanje zrakoplova i naročito za trajno ili privremeno ukidanje ili ograničavanje dozvole za održavanje zrakoplova.

66.B.500 Trajno ili privremeno ukidanje ili ograničavanje dozvole za održavanje zrakoplova

Nadležni organ privremeno ukida, ograničava ili trajno ukida dozvolu za održavanje zrakoplova ako utvrdi da je sigurnost ugrožena ili ako raspolaže pouzdanim dokazom da je imatelj dozvole sprovodio ili bio uključen u jednu ili više sljedećih radnji:

1. pribavljanje dozvole za održavanje zrakoplova i/ ili odobrenja za izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu na osnovu falsificirane dokumentacije;
2. propust da se izvede zahtijevano održavanje, kombiniran sa propustom da se o tome obavijeste organizacija ili lice koji su zahtjevali održavanje;
3. propust da se izvede zahtijevano održavanje koje je proisteklo iz sopstvenog pregleda, kombiniran sa propustom da se o tome obavijeste organizacija ili lice u čiju korist je održavanje bilo namijenjeno;
4. nemarno održavanje;
5. falsificiranje evidencije o održavanju;
6. izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu i pored saznanja da radovi održavanja, navedeni u uvjerenju, nisu obavljeni ili bez provjere da li su bili obavljeni;
7. izvođenje održavanja ili izdavanje tehničkoj ispravnosti za upotrebu pod uticajem alkohola ili droge;
8. izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu koje nije saglasno sa Aneksom I (Dio M), Aneksom II (Dio 145) ili Aneksom III (Dio 66).

Dodatak I

Zahtjevi u pogledu osnovnog znanja

1. Nivoi znanja za dozvole za održavanje zrakoplova kategorija A, B1, B2, B3 i C

Osnovno znanje za kategorije A, B1, B2 i B3 određeno je oznakama nivoa znanja (1, 2 ili 3), koje su pridodate uz svaki predmet u ovom dodatku I Dijela 66 (Part-66). Podnositelji zahtjeva za kategoriju C moraju da ostvare nivo osnovnog znanja kategorije B1 ili B2.

Oznake nivoa znanja su definirani u 3 nivoa, kako slijedi:

– *NIVO 1: Upoznavanje sa osnovnim elementima predmeta*

Ciljevi:

- (a) Podnositelj zahtjeva treba da bude upoznat sa osnovnim elementima predmeta.
- (b) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da pruži jednostavan opis cijelog predmeta, koristeći uobičajene riječi i primjere.
- (c) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da koristi tipične izraze.

– *NIVO 2: Opće znanje o teorijskim i praktičnim aspektima predmeta i sposobnost primjene takvog znanja.*

Ciljevi:

- (a) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da razumije teorijske osnove predmeta.
- (b) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da pruži opći opis predmeta koristeći, na odgovarajući način, tipične primjere.
- (c) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da koristi matematičke formule koje, povezane sa fizičkim zakonima, opisuju predmet.
- (d) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da čita i razumije skice, crteže i šematske prikaze predmeta.
- (e) Podnositelj zahtjeva treba da bude u stanju da primjeni znanje na praktičan način, koristeći detaljne postupke.

– *NIVO 3: Detaljno znanje o teorijskim i praktičnim stranama predmeta i sposobnost kombiniranja i primjene odvojenih elemenata znanja na logički i razumljiv način*

Ciljevi:

- (a) Podnositelj zahtjeva treba da poznaje teoriju predmeta i njegovu povezanost sa drugim predmetima.
- (b) Podnositelj zahtjeva treba da zna da pruži detaljni opis predmeta koristeći teoretsku osnovu i posebne primjere.
- (c) Podnositelj zahtjeva treba da razumije i koristi matematičke formule koje se odnose na predmet.
- (d) Podnositelj zahtjeva treba da zna da čita, razumije i pripremi skice, jednostavne crteže i šematski prikaz predmeta.
- (e) Podnositelj zahtjeva treba da zna da primjeni znanje u praksi sljedeći uputstva proizvođača.
- (f) Podnositelj zahtjeva treba da zna da protumači rezultate dobijene iz raznih izvora i mjerena i da primjeni korektivne mjere, ako je to potrebno.

2. Nastavni program (*modularisation*)

Kvalificiranje za predmete za svaku kategoriju ili podkategoriju dozvole za održavanje zrakoplova mora da bude u skladu sa sljedećom tabelom. Predmeti koji se primjenjuju označeni su sa „X“:

Modul predmeta	A ili B1 avioni sa:		A ili B1 helikopteri sa:		B2	B3
	turbinskim motorima	klipnim motorima	turbinskim motorima	klipnim motorima	Avionika	Nepresurizovani klipni avioni od 2000 kg (MTOM) i manje
1	X	X	X	X	X	X
2	X	X	X	X	X	X
3	X	X	X	X	X	X
4	X	X	X	X	X	X
5	X	X	X	X	X	X
6	X	X	X	X	X	X
7A	X	X	X	X	X	
7B						X
8	X	X	X	X	X	X
9	X	X	X	X	X	
9B						X
10	X	X	X	X	X	
11A	X					
11B		X				
11C						X
12			X	X		
13					X	
14					X	
15	X		X			
16		X		X		X
17A	X	X				
17B						X

MODUL 1. MATEMATIKA

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
1.1 Aritmetika Aritmetički termini i oznake, metode množenja i dijeljenja, razlomci i decimalni brojevi, činoci i sadržatelji, mase, faktori mjerena i konverzije, količnik i proporcija, srednje vrijednosti i procenti, površine i zapremine, kvadratni i kubni stepen, kvadratni i kubni korijeni.	1	2	2	2
1.2 Algebra (a) Izračunavanje jednostavnih algebarskih izraza, sabiranje, oduzimanje, množenje i dijeljenje, upotreba zagrada, jednostavni algebarski razlomci. (b) Linearne jednačine i njihovo rješavanje; Stepen sa cijelim i racionalnim izložiteljem; Binarni i drugi primjenjivi brojni sistemi; Sistemi linearnih jednačina, kvadratna jednačina sa jednom nepoznatom; Logaritmi.	1 —	2 1	2 1	2 1
1.3 Geometrija (a) Jednostavni geometrijski oblici. (b) Grafički prikaz; vrsta i upotreba grafičkih prikaza, grafički prikaz jednačina/funkcija. (c) Jednostavna trigonometrija; trigonometrijski odnosi, korištenje tablica i pravougaonih i polarnih koordinata.	— 2 —	1 2 2	1 2	1 2

MODUL 2. FIZIKA

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
2.1 Materija Priroda materije: hemijski elementi, struktura atoma, molekuli; Hemijska jedinjenja; Stanja: čvrsto, tečno i gasovito; Promjene agregatnih stanja.	1	1	1	1
2.2 Mehanika 2.2.1 Statika Sile, momenti i spregovi, vektorski prikaz; Centar gravitacije; Elementi teorije naprezanja, deformacije i elastičnosti: istezanje, kompresija, smicanje i uvijanje; Svojstva i osobine čvrstih tijela, tečnosti i gasova; Pritisak i plovnost u tečnostima (barometri).	1	2	1	1

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
2.2.2 Kinematika Linijsko kretanje: ravnomjerno pravolinijsko kretanje, ravnomjerno ubrzano kretanje (kretanje pod uticajem sile gravitacije); Obrtno kretanje: ravnomjerno kružno kretanje (centrifugalne/centripetalne sile); Periodično kretanje: kretanje klatna; Osnovna teorija o vibracijama, harmonicima i rezonanciji; Odnos brzine, mehaničko iskorištenje i efikasnost.	1	2	1	1
2.2.3 Dinamika (a) Masa; Sila, inercija, rad, snaga, energija (potencijalna, kinetička i ukupna energija), toplosta, efikasnost. (b) Moment sile, održanje momenta sile; Impuls; Žiroskopski principi; Trenje: priroda i posljedice, koeficijent trenja (otpor kotrljanja).	1	2	1	1
2.2.4 Dinamika fluida (a) Specifična gravitacija i gustina. (b) Viskoznost, otpor fluida, posljedice strujanja; Posljedice stišljivosti fluida; Statički, dinamički i totalni pritisak: Bernulijeva teorema, venturi.	2	2	2	2
2.3 Termodinamika (a) Temperatura: termometri i temperaturne skale: Celzijus, Farenhajt i Kelvin; Definicija toploste. (b) Toplotni kapacitet, specifična toplosta; Prijenos topotne energije: konvekcija, zračenje i provođenje; Zapreminska širenje; Prvi i drugi zakon termodinamike; Gasovi: zakoni idealnih gasova; specifična topotna energija pri konstantnoj zapremini i konstantnom pritisku, rad gase pri ekspanziji; Izotermska, adijabatska ekspanzija i kompresija, ciklusi motora, konstantna zapremina i konstantni pritisak, hladnjaci i topotne pumpe; Latentna toplopa topljjenja i isparavanja, termalna energija, toplopa sagorijevanja.	1	2	1	

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
2.4 Optika (Svjetlost) Priroda svjetlosti; brzina svjetlosti; Zakoni odbijanja i prelamanja: odbijanje o ravne površine, odbijanje o sferna ogledala, prelamanje, sočiva; Optička vlakna.	-	2	2	-
2.5 Talasno kretanje i zvuk Talasno kretanje: mehanički talasi, sinusoidno talasno kretanje, fenomen interferencije, stoeći talasi; Zvuk: brzina zvuka, nastajanje zvuka, jačina, visina i kvalitet, Doplerov efekat.	-	2	2	-

MODUL 3. OSNOVI ELEKTROTEHNIKE

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
3.1 Teorija elektrona Struktura i raspodjela električne energije unutar atoma, molekula, jona, jedinjenja; Molekularna struktura provodnika, poluprovodnika i izolatora.	1	1	1	1
3.2 Statički elektricitet i provođenje Statički elektricitet i raspodjela elektrostatičkog nanelektrisanja; Elektrostatički zakoni privlačenja i odbijanja; Jedinice količine elektriciteta, Kulonov zakon; Provođenje elektriciteta u čvrstim tijelima, tečnostima, gasovima i vakuumu.	1	2	2	1
3.3 Elektro terminologija Sljedeći termini, njihove jedinice i faktori koji na njih utiču: razlika potencijala, elektromotoma sila, napon, struja, otpor, provodljivost, količina elektriciteta, konvencionalni protok struje, strujanje elektrona.	1	2	2	1
3.4 Stvaranje elektriciteta Stvaranje elektriciteta putem sljedećih metoda: svjetlosti, toplote, trenja, pritiska, hemijske reakcije, magneta i kretanja.	1	1	1	1

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
3.5 Izvori jednosmjerne struje Struktura i osnovna hemijska akcija: primarnih ćelija, sekundarnih ćelija, ćelija olovne baterije, nikl-kadmijumska ćelija, druge alkalne ćelije; Ćelije povezane redno i paralelno; Unutrašnji otpor i njegov uticaj na bateriju; Struktura, materijali i rad termoparova; Rad foto-ćelija.	1	2	2	2
3.6 Kola jednosmjerne struje Omov zakon, Kirhofijeva pravila napona i struje; Proračuni koji koriste gore navedena pravila da bi se izračunao otpor, napon i jačinu struje; Značaj unutrašnjeg otpora u izvoru napajanja.	-	2	2	1
3.7 Otpor/otpornik (a) Otpor i faktori koji utiču na njega; Specifični otpor; Načini identificiranja otpornika različitom kombinacijom boja, veličine i tolerancije, prioritetne veličine, procjena potrošnje u vatima; Otpornici u rednoj i paralelnoj vezi; Izračunavanje ukupnog otpora koristeći kombinacije redne, paralelne i redne i paralelne veze; Rad i upotreba potenciometara i reostata; Rad Vitstonovog mosta. (b) Pozitivni i negativni koeficijent provođenja temperature; Fiksni otpornici, stabilnost, tolerancija i ograničenja, metode konstrukcije; Promjenljivi otpornici, termistori, naponom kontrolirani otpornici; Konstrukcija potenciometara i reostata; Konstrukcija Vitstonovog mosta.	-	2	2	1

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
3.8 Snaga Snaga, rad i energija (kinetička i potencijalna); Rasipanje energije kod otpomika; Formula snage; Izračunavanje koje uključuje snagu, rad i energiju.	-	2	2	1
3.9 Kapacitivnost / kondenzator Rad i funkcija kondenzatora; Faktori koji utiču na kapacitet, udaljenost između ploča, broj ploča, dielektrik i dielektrična konstanta, radni napon, nominalni napon; Vrste kondenzatora, konstrukcija i funkcija; Načini identificiranja kombiniranjem boja; Izračunavanje kapaciteta i napona u rednom i paralelnom strujnom kolu; Eksponencijalno punjenje i pražnjenje kondenzatora, vremenske konstante; Testiranje kondenzatora.	-	2	2	1
3.10 Magnetizam (a) Teorija magnetizma; Svojstva magneta; Ponašanje magneta u magnetnom polju zemlje; Magnetizacija i demagnetizacija; Magnetna zaštita; Razne vrste magnetnog materijala; Konstrukcija elektro-magneta i principi rada; Metod stisnute ruke kako bi se odredilo: magnetno polje oko provodnika struje. (b) Magnetomotorna sila, jačina polja, gustina magnetskog polja, permeabilnost (sposobnost materijala da skupi linije magnetskog polja), kriva histerezisa, sposobnost materijala da zadrži osobine magneta, koercivna sila, tačka zasićenja, vihorne struje; Predostrožnost u pogledu čuvanja i smještaja magneta.	-	2	2	1

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
3.11 Induktivnost /kalem Faradejev zakon; Postupak induciranja napona u provodniku koji se kreće u magnetskom polju; Principi indukciranja; Efekti na veličinu induciranih napona: jačina magnetskog polja, stopa promjene polja, broj navoja; Međusobno induciranje; Uticaj brzine promjene primarne struje i međusobne indukcije na inducirani napon; Faktori koji utiču na međusobnu induktivnost: broj namotaja u namotaju, fizička veličina namotaja, permeabilnost namotaja, položaj namotaja jedan prema drugom; Lencov zakon i pravila određivanja polariteta; Povratna elektromotorna sila, samoindukciranje; Tačka zasićenja; Osnovna konstrukcija kalemova.	-	2	2	1
3.12 Teorija motora / generatora za jednosmjernu struju (DC) Osnovna teorija motora i generatora; Konstrukcija i namjena komponenata u DC generatoru; Rad i faktori koji utiču na izlaz i smjer struje u DC generatorima; Rad i faktori koji utiču na izlaznu snagu, momenat, brzinu i smjer okretanja motora; Motori sa serijskom pobudom, sa paralelnom pobudom i složeni motori; Konstrukcija starter generatora.	-	2	2	1
3.13 Teorija naizmjenične struje (AC) Oblik sinusoidalnog talasa: faza, period, frekvencija, ciklus; Trenutna, srednja aritmetička, srednja kvadratna, vršna, od vrha do vrha veličina struje i proračun tih veličina u odnosu na napon, struju i snagu; Trougaoni i kvadratni talasi; Jednofazni i trofazni principi.	1	2	2	1

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
3.14 Rezistivna (R), kapacitivna (C) i induktivna (L) strujna kola Fazni odnosi napona i struje u L, C i R strujnim kolima, paralelnim, serijskim i serijsko-paralelnim kolima; Disipacija snage u L, C i R strujnim kolima; Impedanca, fazni ugao, proračun faktora snage i struje; Izračunavanje stvarne snage, prividne snage i reaktivne snage.	-	2	2	1
3.15 Transformatori Principi konstrukcije i rada transformatora; Gubici u transformatoru i načini smanjenja gubitaka; Rad transformatora pod opterećenjem i u praznom hodu; Prijenos snage, procenat iskorištenja i označavanje polariteta; Proračun linijskog i faznog napona i struje; Proračun snage u trofaznom sistemu; Primarna i sekundarna struja, napon, odnos broja namotaja, snaga, efikasnost; Autotransformatori.	-	2	2	1
3.16 Filtri Način rada, primjena i upotreba sljedećih filtera: niskofrekventni, visokofrekventni, propusnik opsega, nepropusnik opsega.	-	1	1	-
3.17 Generatori naizmjenične struje Obrtanje petlje u magnetnom polju i inducirani talasni oblik; Princip rada i konstrukcija generatora sa obrtnim oklopom i obrtnim poljem; Jednofazni, dvofazni i trofazni alternatori; Veze u zvijezdu i trougao, prednosti i korištenje; Generatori sa stalnim magnetom.	-	2	2	1
3.18 Elektromotori naizmjenične struje Konstrukcija, način rada i karakteristike: jednofaznih i višefaznih sinhronih i induksijskih naizmjeničnih elektromotora; Načini reguliranja broja obrtaja i smjera obrtanja; Način proizvodnje obrtnog polja: pomoću kondenzatora kalema ili suprotnih polova.	-	2	2	1

MODUL 4. OSNOVI ELEKTRONIKE

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
4.1 Poluprovodnici				
4.1.1 Diode				
(a) Simboli dioda; Karakteristike i osobine dioda; Diode u rednom i paralelnom spoju; Glavne karakteristike i upotreba tiristora, svijetlećih dioda, foto dioda, varistora, ispravljačkih dioda; Funkcionalna provjera dioda.	—	2	2	1
(b) Materijal, konfiguracija elektrona, električne osobine; P i N tip poluprovodnika: uticaj nečistoća na provodljivost, glavni i sporedni nositelji; PN spoj u poluprovodniku, razvoj potencijala kroz PN spoj u neutralnoj diodi, s najvećom provodnom strujom i neprovodnom strujom; Parametri dioda: najveći probojni napon, najveća provodna struja, temperatura, frekvencija, gubitak struje, gubitak snage; Djelovanje i funkcija dioda u sljedećim strujnim kolima: ograničivači, premoščivači, punotalasni i polutalasni ispravljači, mosni ispravljači, naponski udvostručivači i utostručivači; Detaljan rad i karakteristike sljedećih komponenti: tiristora, svjetlećih dioda, Šotkijevih dioda, foto dioda, varaktora, varistora, Zener dioda, ispravljačkih dioda.	—	—	2	—
4.1.2 Tranzistori				
(a) Simboli tranzistora; Opisi usmjerenošć komponenti; Karakteristike i osobine tranzistora.	—	1	2	1
(b) Konstrukcija i rad PNP i NPN tranzistora; Izrada baze, kolektora i emitora; Ispitivanje tranzistora; Osnovne osobine ostalih tipova tranzistora i njihova upotreba; Primjena tranzistora: klase pojačivača (A, B, C); Jednostavne veze koje uključuju: prednapon, prekid, povratnu vezu i stabilizaciju; Višestupne veze: kaskade, oscilatori, flip flop, multivibratori.	—	—	2	—

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
4.1.3 Integrirana kola				
(a) Opis i rad logičkih i linearnih veza/operacioni pojačivači.	-	1	-	1
(b) Opis i rad logičkih kola u linearnej vezi;	-	-	2	-
Uvod u rad i funkcije operacionih pojačivača koji se upotrebljavaju kao: integratori, diferencijatori, naponski pojačivači, komparatori;				
Rad i način povezivanja stepenova pojačavača: kapacitivno-otpornički, induktivni (transformator), induktivno-otpornički, direktni;				
Dobre i loše strane pozitivne i negativne povratne veze.				
4.2 Štampane ploče				
Opis i upotreba štampanih ploča	-	1	2	-
4.3 Servomehanizmi				
(a) Razumijevanje sljedećih izraza: kola sa otvorenom i zatvorenom vezom, povratna veza, prateći sistemi, analogni pretvarači;	-	1	-	-
Principi djelovanja, karakteristike i upotreba sljedećih sastavnih dijelova sinhronih sistema: kružni potencijal, diferencijal, kontrola i moment, transformatori, induktivni i kapacitivni predajnici.	-	-		
(b) Razumijevanje sljedećih izraza: Otvorena i zatvorena petlja, prateći sistemi, servomehanizmi, analogni pretvarači, nuliranje, prigušenje, povratna veza, mrtvi pojas;	-	-	2	-
Izrada, rad i upotreba sljedećih sastavnih dijelova sinhronih sistema: kružni potencijal, diferencijal, kontrola i moment, E i I transformatori, induksijski predajnici, kapacitivni predajnici, sinhroni predajnici;				
Kvarovi servomehanizama, promjena sinhronog smjera, oscilovanje.				

MODUL 5. SISTEMI ELEKTRONSKIH INSTRUMENATA SA DIGITALNIM TEHNIKAMA

	Nivo				
	A	B1.1 B1.3	B1.2 B1.4	B2	B3
5.1 Sustemi elektronskih instrumenata	1	2	2	3	1
Tipično uređenje sistema i izgled sistema elektronskih instrumenata u pilotskoj kabini.					

	Nivo				
	A	B1.1 B1.3	B1.2 B1.4	B2	B3
5.2 Numerički sistemi Numerički sistemi: binarni, oktalni i heksadecimalni; Demonstracija pretvaranja između decimalnog i binarnog, oktalnog i heksadecimalnog i obrnuto.	-	1	-	2	-
5.3 Pretvaranje podataka Analogni podaci, digitalni podaci; Rad i primjena anologno digitalnih i digitalno analognih pretvarača, ulazni i izlazni podaci, različite vrste ograničenja.	-	1	-	2	-
5.4 Prijenos podataka Prijenos podataka u sistemima zrakoplova, uključujući poznavanje ARINC-a i drugih specifikacija. Mreža u zrakoplovu/Ethernet.	-	2	-	2	-
5.5 Logička kola (a) Prepoznavanje simbola logičkih ulaza, tabela i identičnih kola; Primjene koje se upotrebljavaju u sistemima zrakoplova, šematski dijagrami. (b) Interpretacija logičkih dijagrama.	-	2	-	2	1
5.6 Osnovna struktura računara (a) Računarska terminologija (uključujući bit, bajt, softver, hardver, centralni procesor (CPU), integrirana kola (IC), i različiti memoriski uređaji, kao što su RAM, ROM, PROM); Računarska tehnologija koja se upotrebljava u sistemima zrakoplova. (b) Terminologija povezana s računarom; Rad, raspored i priklučak glavnih komponenata u mikroračunaru, uključujući njihove pripadajuće prijenosne sisteme; Informacije sadržane u jednoadresnim i višeadresnim instrukcijama; Izrazi povezani s memorijom; Rad tipičnih memoriskih uređaja;	-	-	-	2	-
	1	2	-	-	-
	-	-	-	2	-

	Nivo				
	A	B1.1 B1.3	B1.2 B1.4	B2	B3
5.7 Mikroprocesori Operacije koje obavljaju i rad mikroprocesora; Osnovne operacije svakog od sljedećih elemenata mikroprocesora: upravljačka jedinica, sat, registar, aritmetičko-logička jedinica.	-	-	-	2	-
5.8 Integrirana kola Rad i upotreba kodera i dekodera; Funkcije tipova kodera; Upotreba srednje, visoke i vrlo visoke integracije.	-	-	-	2	-
5.9 Multipleksiranje Rad, primjena i prepoznavanje u logičkim dijagramima multipleksera i demultipleksera.	-	-	-	2	-
5.10 Optički kablovi Dobre i loše strane prijenosa podataka optičkim kablovima u poređenju sa prijenosom električnim provodnicima; Prijenos podataka optičkim kablovima; Izrazi povezani s optičkim kablovima; Završeci; Sklopke, upravljački terminali, daljinski terminali; Primjena optičkih kablova u sistemima zrakoplova.	-	1	1	2	-
5.11 Elektronski ekrani Principi rada zajedničkih tipova ekrana koji se upotrebljavaju u savremenim zrakoplovima, uključujući katodne cijevi (CRT), ekrane sa svjetlećim diodama (LED) i ekrane sa tečnim kristalom (LCD).	-	2	1	2	1
5.12 Elektrostatički osjetljivi uređaji Posebno rukovanje komponentama osjetljivim na elektrostatičko pražnjenje; Poznavanje rizika i mogućih kvarova, zaštita komponenata i osoba koje rukuju komponentama.	1	2	2	2	1
5.13 Kontrola upravljanja softverom Poznavanje ograničenja, zahtjeva plovidbenosti i mogućih katastrofalnih efekata u pogledu neovlaštene izmjene softvera.	-	2	1	2	1

	Nivo				
	A	B1.1 B1.3	B1.2 B1.4	B2	B3
5.14 Elektromagnetska okolina Uticaj sljedećih fenomena na postupke održavanja elektroničke opreme: <i>EMC</i> – Elektromagnetska kompatibilnost; <i>EMI</i> – Elektromagnetska interferencija; <i>HIRF</i> – Radijacijsko polje visokog intenziteta; Zaštita od varničenja.	–	2	2	2	1
5.15 Tipični elektronski / digitalni sistemi zrakoplova Generalni prikaz tipičnih elektronskih / digitalnih sistema zrakoplova i pripadajući <i>BITE</i> (<i>Built In Test Equipment</i>) testovi, kako slijedi: (a) <i>Samo za B1 i B2:</i> ACARS – ARINC (<i>Communication and Addressing and Reporting System</i>) Sistem automatskog komuniciranja i izvještavanja EICAS (<i>Engine Indication And Crew Alerting System</i>) Sistem za prikaz parametara motora i upozorenje posadi FBW (<i>Fly By Wire</i>) upravljanje zrakoplovom pomoću računara FMS (<i>Flight Management System</i>) sistem upravljanja zrakoplovom u letu IRS (<i>Inertial Reference System</i>) Inercijalni referentni sistem; (b) <i>Za B1, B2 i B3:</i> ECAM (<i>Electronic Centralised Aircraft Monitoring</i>) Centralni monitoring svih sistema zrakoplova EFIS (<i>Electronic Flight Instrument System</i>) Elektronski sistem instrumenata za letenje GPS (<i>Global Positioning System</i>) satelitski navigacijski sistem TCAS (<i>Traffic Alert Collision Avoidance System</i>) Sistem za sprječavanje sudara u zraku Modularna integrirana avionika Kabinski sistemi Informacijski sistemi.	–	2	2	2	1

MODUL 6. MATERIJALI I OPREMA

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
6.1 Zrakoplovni materijali – materijali koji sadrže gvožde				
(a) Karakteristike, svojstva i identificiranje uobičajenih čeličnih legura upotrebljivanih u zrakoplovu;	1	2	1	2
Toplotna obrada i primjena čeličnih legura.				
(b) Ispitivanje gvozdenih materijala na tvrdoću, naprezanje na istezanje, zamor i otpornost na udar.	–	1	1	1
6.2 Zrakoplovni materijali – materijali koji ne sadrže gvožde				
(a) Karakteristike, svojstva i identificiranje uobičajenih negvozdenih materijala upotrebljivanih u zrakoplovu;	1	2	1	2
Toplotna obrada i primjena negvozdenih materijala.				
(b) Ispitivanje negvozdenih materijala na tvrdoću, naprezanje na istezanje, zamor i otpornost na udar.	–	1	1	1
6.3 Zrakoplovni materijali – kompoziti i nemetalni				
6.3.1 Kompoziti i nemetalni osim drveta i platna				
(a) Karakteristike, svojstva i identificiranje uobičajenih kompozita i nemetala, izuzev drveta i platna, upotrebljivanih u zrakoplovu;	1	2	2	2
Zaptivne smjese i vezivni materijali.				
(b) Otkrivanje nedostataka u kompozitnim materijalima i nemetalima;				
Popravka kompozitnih materijala i nemetala.	1	2	–	2
6.3.2 Drvene strukture				
Konstrukcijske metode drvenih struktura zrakoplova;				
Karakteristike, svojstva i tipovi drveta i lijepaka upotrebljivanih u zrakoplovu;	1	2	–	2
Zaštita i održavanje drvenih struktura;				
Tipovi nedostataka drvenih struktura;				
Otkrivanje nedostataka u drvenim strukturama;				
Popravka drvenih struktura.				
6.3.3 Platno aviona				
Karakteristike, svojstva i tipovi platna upotrebljivanih u zrakoplovu;				
Metode provjere za platno;				
Tipovi nedostataka platna;	1	2	–	2
Popravka platna aviona.				

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
6.4 Korozija				
(a) Osnove hemije;	1	1	1	1
Nastajanje, dejstvo galvanskog procesa, mikrobiološka korozija, opterećenje.				
(b) Vrste korozije i prepoznavanje;	2	3	2	2
Uzroci korozije;				
Vrste materijala, osjetljivost na koroziju.				
6.5 Pričvršćivači				
6.5.1 Navoji vijaka				
Nomenklatura vijaka;	2	2	2	2
Oblici navoja, dimenzije i tolerancije standardnih navoja upotrijebljenih u zrakoplovu;				
Mjerenje navoja vijaka.				
6.5.2 Svornjaci, usadni zavrtnji i vijci				
Vrsta svornjaka: specificiranje, identificiranje i označavanje svornjaka upotrebljavanih u zrakoplovima, međunarodni standardi;	2	2	2	2
Matice: samokočione, sidrene, standardne;				
Mašinski vijci: specifikacija zrakoplova;				
Usadni zavrtnji: vrste i upotreba, stavljanje i vađenje;				
Narezni vijci, klinovi.				
6.5.3 Osigurači				
Kontrolne i opružne podloške, blokirajuće podloške, rascjepke, krunaste matice, osiguranje žicom, elementi za brzo pričvršćavanje, klinovi, prstenje za osiguranje, rascjepke.	2	2	2	2
6.5.4 Zakivci za zrakoplove				
Vrste punih i jednostranih zakivaka: specificiranje i identificiranje, termička obrada.				
6.6 Cijevi i cijevni nastavci	1	2	1	2
(a) Identificiranje krutih i elastičnih cijevi i njihovih nastavaka upotrijebljenih u zrakoplovu.				
(b) Standardni cijevni nastavci za zrakoplovnu hidrauliku, gorivo, ulje, cijevi za pneumatske i zračne sisteme.	2	2	2	2
6.7 Opruge				
Vrste opruga, materijali, karakteristike i primjena.	2	2	1	2
	—	2	1	1

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
6.8 Ležajevi Namjena ležajeva, opterećenje, materijal, konstrukcija; Vrste ležajeva i njihova primjena.	1	2	2	1
6.9 Prijenos snage Vrste zupčanika i njihova upotreba; Prijenosni odnosi zupčanika, reduksijski i multiplikacijski sistemi zupčanika, pogonski i pogonjeni zupčanici, međuzupčanici, Šema uzubljuvanja; Remeni i remenice, lanci i lančanici.	1	2	2	1
6.10 Kontrolna užad Vrste užadi; Završni čvorovi, stezači i kompenzacijске naprave; Remenice i komponente sistema užadi; Bowden užad; Fleksibilni upravljački sistemi zrakoplova.	1	2	1	2
6.11 Električni kablovi i konektori Tipovi vodova, konstrukcija i karakteristike; Visokonapregnuti i koaksijalni kablovi; Savijanje; Vrste konektora, kontaktni nastavci, utikači, utičnice, izolatori, razdjelnici napona i struje, spojnice, identifikacijski kodovi.	1	2	2	2

MODUL 7A. POSTUPCI ODRŽAVANJA

Napomena: Ovaj modul nije primjenjiv na kategoriju B3. Za kategoriju B3 relevantne teme su definirane u modulu 7B.

	Nivo		
	A	B1	B2
7.1 Mjere predostrožnosti – zrakoplov i radionica Mjere zaštite na radu uključujući preventivne postupke zaštite koje se moraju poštovati pri radu s električnom energijom, gasovima, posebno kiseonikom, uljima i hemikalijama; Uputstva za ponašanje u slučaju vanrednih situacija, kao što je požar ili druga nesreća sa jednim ili više gore navedenih rizičnih objekata, uključujući poznavanje agenata za gašenje požara.	3	3	3

	Nivo		
	A	B1	B2
7.2 Rad u radionici Briga za alat, kontrola alata, upotreba materijala radionice; Dimenzije, tolerancija i dozvoljena odstupanja, strukovni standardi; Kalibriranje alata i opreme, standardi za kalibraciju.	3	3	3
7.3 Alati Obični ručni alat; Električni ručni alat; Rad i upotreba alata za precizno mjerjenje; Oprema za podmazivanje i vrste podmazivanja; Rad, funkcija i upotreba električne opće test opreme.	3	3	3
7.4 Oprema za testiranje avionike Rad, funkcija i upotreba opreme za testiranje avionike.	-	2	3
7.5 Tehnički crteži, dijagrami i standardi Tipovi crteža i dijagrami, simboli, dimenzije, tolerancije i projekcije; Prepoznavanje podataka iz naslova; Mikrofilm, mikrofiš i računarske prezentacije; Specifikacija 100 američkog udruženja za zračni promet (ATA); Letački i drugi primjenjivi standardi uključujući ISO, AN, MS, NAS i MIL; Montažna šema i šematski dijagrami.	1	2	2
7.6 Uklapanje i zazorji Veličine burgije za rupe za vijke, vrste uklapanja; Uobičajen sistem uklapanja i zazora; Planirano uklapanje i zazorji za zrakoplove i motore; Ograničavanje savijanja, uvijanja i habanja; Standardne metode za kontrolu osovina, ležajeva i drugih dijelova.	1	2	1
7.7 Sistem električnih kablova i priključaka (EWIS) Kontinuitet, izolacija, tehnika spajanja i ispitivanje; Upotreba alata za stavljanje konektora na kable: ručnog i hidrauličnog; Ispitivanje spojeva; Uklanjanje i umetanje konektorskih spojeva;	1	3	3

	Nivo		
	A	B1	B2
Koaksijalni kablovi: testiranje i predostrožnost prilikom instalacije; Identificiranje tipova kablova, kriterijumi inspekcije i tolerancija na oštećenje. Tehnike zaštite električnih vodova: pletenje kablova i sistem za pletenje kablova, držači kablova, tehnika zaštite čaura uključujući toplotno pakovanje, zaštita. <i>EWS</i> instalacije, inspekcije, popravke, održavanje i standardi čistoće.			
7.8 Zakivanje Zakivni spojevi, raspored i rastojanje zakivaka; Alat za zakivanje i bušenje rupica; Kontrola zakivnih spojeva.	1	2	-
7.9 Cijevi i crijeva Savijanje i širenje cijevi u zrakoplovu; Pregled i ispitivanje cijevi i crijeva u zrakoplovu; Namještanje i spajanje cijevi.	1	2	-
7.10 Opruge Ispitivanje i testiranje opruga.	1	2	-
7.11 Ležajevi Testiranje, čišćenje i ispitivanje ležajeva; Podmazivanje ležajeva; Oštećenja ležajeva i uzroci.	1	2	-
7.12 Prijenos snage Kontrola zupčanika, zazor; Kontrola remena i remenica, lanaca i lančanika; Kontrola dizalica sa vretenom, polužnih sprava, sistema spojnice komande.	1	2	-
7.13 Kontrolna užad Priprema krajeva užadi; Pregled i ispitivanje kontrolnih užadi; <i>Bowden</i> užad, fleksibilni upravljački sistemi zrakoplova.	1	2	-

	Nivo		
	A	B1	B2
7.14 Rukovanje materijalima	-	2	-
7.14.1 Metali			
Označavanje i proračun mjere pri savijanju;			
Obrada lima uključujući savijanje i oblikovanje;			
Kontrola limarskih radova.	-	2	-
7.14.2 Kompoziti i nemetali			
Metalizacija;			
Uvjeti okruženja;			
Metode provjere.			
7.15 Zavarivanje, tvrdo lemljenje, meko lemljenje, metalizacija			
(a) Vrste mekog lemljenja; pregled lemova.	-	2	2
(b) Metode zavarivanja i tvrdog lemljenja;	-	2	-
Ispitivanje zavarenih i tvrdo lemljenih spojeva;			
Metode metalizacije i kontrola spojeva.			
7.16 Težina i težište zrakoplova			
(a) Centar gravitacije/proračun položaja: upotreba odgovarajućih dokumenata;			
(b) Priprema zrakoplova za mjerjenje mase;	-	2	2
Mjerjenje zrakoplova.	-	2	-
7.17 Opsluživanje zrakoplova i skladištenje			
Vučenje zrakoplova i taksiranje, pripadajuće mjere zaštite na radu;			
Dizanje zrakoplova, postavljanje podmetača pod točkove, osiguranje			
zrakoplova i potrebne mjere zaštite na radu;	2	2	2
Način skladištenja zrakoplova;			
Pražnjenje i dopunjavanje goriva;			
Procedure odleđivanja i zaštite od zaledivanja;			
Zemaljski sistemi za električnu energiju, hidrauliku i pneumatiku;			
Uticaj okoline na opsluživanje zrakoplova.			

	Nivo		
	A	B1	B2
7.18 Tehnike rastavljanja, kontrole, popravke i sastavljanja			
(a) Tipovi grešaka i metode vizualne kontrole; Uklanjanje korozije, procjena i ponovna zaštita.	2	3	2
(b) Opće metode popravke, priručnik za popravku strukture (SRM); Programi za kontrolu starenja, zamora i korozije.	-	2	-
(c) Tehnike ispitivanja metodom bez razaranja uključujući penetrant, radiografiju, vrtložne struje, ultrazvuk i boroskopsku metodu.	-	2	1
(d) Tehnike rastavljanja i ponovnog sklapanja.	2	2	2
(e) Tehnike analize kvarova.	-	2	2
7.19 Vanredni slučajevi			
(a) Pregled poslije udara groma i pregled tačaka pražnjenja.	2	2	2
(b) Pregled poslije tvrdog slijetanja i leta kroz turbulentiju.	2	2	-
7.20 Procedure održavanja			
Planiranje održavanja;	1	2	2
Procedure modificiranja;			
Procedure magacina;			
Procedure izdavanja uvjerenja;			
Koordinacija sa operatorom zrakoplova;			
Inspekcija, kontrola kvaliteta, osiguranje kvaliteta;			
Dodatne procedure održavanja;			
Kontrola vijeka upotrebe komponenti.			

MODUL 7B. POSTUPCI ODRŽAVANJA*Napomena:* Obim ovog modula će odslikavati tehnologiju aviona relevantnu za kategoriju B3.

Nivo
B3
7.1 Mjere predostrožnosti – zrakoplov i radionica
Mjere zaštite na radu, uključujući preventivne postupke zaštite, koje se moraju poštovati pri radu s električnom energijom, gasovima, posebno kiseonikom, uljima i hemikalijama; Uputstva za ponašanje u slučaju vanrednih situacija kao što je požar ili druga nesreća sa jednim ili više gore navedenih rizičnih objekata uključujući poznavanje agenata za gašenje požara.

	Nivo
	B3
7.2 Rad u radionici Briga za alat, kontrola alata, upotreba materijala radionice; Dimenzije, tolerancija i dozvoljena odstupanja, strukovni standardi; Kalibriranje alata i opreme, standardi za kalibraciju.	3
7.3 Alati Obični ručni alat; Električni ručni alat; Rad i upotreba alata za precizno mjerjenje; Oprema za podmazivanje i vrste podmazivanja; Rad, funkcija i upotreba električne opće test opreme.	3
7.4 Oprema za testiranje avionike Rad, funkcija i upotreba opreme za testiranje avionike.	-
7.5 Tehnički crteži, dijagrami i standardi Tipovi crteža i dijagrami, simboli, dimenzije, tolerancije i projekcije; Prepoznavanje podataka iz naslova; Mikrofilm, mikrofiš i računarske prezentacije; Specifikacija 100 američkog udruženja za zračni promet (ATA); Letački i drugi primjenljivi standardi uključujući ISO, AN, MS, NAS i MIL; Montažna šema i šematski dijagrami.	2
7.6 Uklapanje i zazor Veličine burgije za rupe za vijke, vrste uklapanja; Uobičajen sistem uklapanja i zazora; Planirano uklapanje i zazor za zrakoplove i motore; Ograničavanje savijanja, uvijanja i habanja; Standardne metode za kontrolu osovina, ležajeva i drugih djelova.	2
7.7 Električni kablovi i konektori Kontinuitet, izolacija, tehnika spajanja i ispitivanje; Upotreba alata za stavljanje konektora na kablove: ručnog i hidrauličnog; Ispitivanje spojeva; Uklanjanje i umetanje konektorskih spojeva; Koaksijalni kablovi: testiranje i predostrožnost prilikom instalacije; Tehnike zaštite električnih vodova: pletenje kablova i sistem za pletenje kablova, držači kablova, tehnika zaštite čaura, uključujući toplotno pakovanje, zaštita.	2

	Nivo
	B3
7.8 Zakivanje Zakivni spojevi, raspored i rastojanje zakivaka; Alat za zakivanje i bušenje rupica; Kontrola zakivnih spojeva.	2
7.9 Cijevi i crijeva Savijanje i širenje cijevi u zrakoplovu; Pregled i ispitivanje cijevi i crijeva u zrakoplovu; Namještanje i spajanje cijevi.	2
7.10 Opruge Ispitivanje i testiranje opruga.	1
7.11 Ležajevi Testiranje, čišćenje i ispitivanje ležajeva; Podmazivanje ležajeva; Oštećenja ležajeva i uzroci.	2
7.12 Prijenos snage Kontrola zupčanika, zazor; Kontrola remena i remenica, lanaca i lančanika; Kontrola dizalica sa vretenom, polužnih sprava, sistema spojnice komande.	2
7.13 Kontrolna užad Priprema krajeva užadi; Pregled i ispitivanje kontrolnih užadi; <i>Bowden</i> užad, fleksibilni upravljački sistemi zrakoplova.	2
7.14 Rukovanje materijalima	
7.14.1 Metali Označavanje i proračun mjere pri savijanju; Obrada lima uključujući savijanje i oblikovanje; Kontrola limarskih radova.	2
7.14.2 Kompoziti i nemetali Metalizacija; Uvjeti okruženja; Metode provjere.	2

	Nivo
	B3
7.15 Zavarivanje, tvrdo lemljenje, meko lemljenje, metalizacija	
(a) Vrste mekog lemljenja; pregled lemova.	2
(b) Metode zavarivanja i tvrdog lemljenja; Ispitivanje zavarenih i tvrdo lemljenih spojeva; Metode metalizacije i kontrola spojeva.	2
7.16 Težina i težište zrakoplova	
(a) Centar gravitacije/proračun položaja: upotreba odgovarajućih dokumenata;	2
(b) Priprema zrakoplova za mjerjenje mase; Mjerjenje zrakoplova.	2
7.17 Opsluživanje zrakoplova i skladištenje	
Vučenje zrakoplova i taksiranje, pripadajuće mjere zaštite na radu;	2
Dizanje zrakoplova, postavljanje podmetača pod točkove, osiguranje zrakoplova i potrebne mjere zaštite na radu;	
Način skladištenja zrakoplova;	
Pražnjenje i dopunjavanje goriva;	
Procedure odleđivanja i zaštite od zaleđivanja;	
Zemaljski sistemi za električnu energiju, hidrauliku i pneumatiku;	
Uticaj okoline na opsluživanje zrakoplova.	
7.18 Tehnike rastavljanja, kontrole, popravke i sastavljanja	
(a) Tipovi grešaka i metode vizualne kontrole; Uklanjanje korozije, procjena i ponovna zaštita.	
(b) Opće metode popravke, priručnik za popravku strukture (SRM); Programi za kontrolu starenja, zamora i korozije.	3
(c) Tehnike ispitivanja metodom bez razaranja, uključujući penetrant, radiografiju, vrtložne struje, ultrazvuk i boroskopsku metodu.	2
(d) Tehnike rastavljanja i ponovnog sklapanja.	
(e) Tehnike analize kvarova.	2
7.19 Vanredni slučajevi	
(a) Pregled poslije udara groma i pregled tačaka pražnjenja.	2
(b) Pregled poslije tvrdog slijetanja i leta kroz turbulenciju.	2
	2
	2

	Nivo
	B3
2	
7.20 Procedure održavanja	
Planiranje održavanja;	
Procedure modificiranja;	
Procedure magacina;	
Procedure izdavanja uvjerenja;	
Koordinacija sa operatorom zrakoplova;	
Inspekcija, kontrola kvaliteta, osiguranje kvaliteta;	
Dodatne procedure održavanja;	
Kontrola vijeka upotrebe komponenti.	

MODUL 8. – OSNOVI AERODINAMIKE

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
8.1 Fizika atmosfere	1	2	2	
Međunarodna standardna atmosfera (ISA), primjena u aerodinamici.				
8.2 Aerodinamika	1	2	2	
Strujanje zraka oko tijela;				
Granični sloj, laminarno i turbulentno strujanje, slobodno strujanje, relativno zračno strujanje, povijanje strujnice na gore i na dole, vrtlozi, mirovanje;				
Izrazi: zakrivljenost, tetiva, srednja aerodinamična tetiva, otpor profila, indukovani otpor, centar pritiska, napadni ugao, pozitivna i negativna vitoperenost krila, oblik krila i vitkost krila;				
Potisak, težina, aerodinamička rezultanta;				
Stvaranje uzgona i otpora: napadni ugao, koeficijent uzgona, koeficijent otpora, polara, gubitak uzgona;				
Narušavanje aeroprofilisa uslijed leda, snijega, mraza.				
8.3 Teorija leta				
Odnos između uzgona, težine, potiska i otpora;				
Finesa;	1	2	2	
Ustaljeno letenje, osobine;				
Teorija zaokreta;				
Uticaj faktora opterećenja: gubitak uzgona, envelopa leta i strukturalna ograničenja;				
Povećanje uzgona.				

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
8.4 Stabilnost leta i dinamika Uzdužna, poprečna i stabilnost po pravcu leta (aktivna i pasivna).	1	2	2	

MODUL 9A. LJUDSKI FAKTOR

Napomena: Ovaj modul nije primjenjiv na kategoriju B3. Za kategoriju B3 relevantne teme su definirane u modulu 9B.

	Nivo		
	A	B1	B2
9.1 Opće Neophodnost uzimanja u obzir ljudskih faktora; Nezgode koje se mogu pripisati ljudskim faktorima/ljudskim greškama; „Marfijev“ zakon.	1	2	2
9.2 Ljudske sposobnosti i ograničenja Vid; Sluh; Obrada podataka; Pažnja i zapažanje; Pamćenje; Klaustrofobia i fizički prilaz.	1	2	2
9.3 Socijalna psihologija Odgovornost: pojedinačna i grupna; Motivacija i demotivacija; Pritisak supamišta; Pitanja „kulture“; Timski rad; Upravljanje, nadziranje i vođstvo.	1	1	1

	Nivo		
	A	B1	B2
9.4 Faktori koji utiču na izvršenje rada Kondicija/zdravlje; Stres: kod kuće i na poslu; Vremensko ograničenje i krajnji rokovi; Opterećenje radom: preopterećenost i nedovoljna opterećenost; Spavanje i zamor, rad u smjenama; Alkohol, lijekovi, zloupotreba lijekova.	2	2	2
9.5 Fizičko okruženje Buka i isparenja; Osvjetljenje; Podneblje i temperatura; Kretanje i vibracija; Radno okruženje.	1	1	1
9.6 Zadaci Fizički rad; Zadaci koji se ponavljaju; Vizualni nadzor; Kompleksni sistemi.	1	1	1
9.7 Komunikacija Unutar timova i među timovima; Vođenje dnevnika (rada) i zapisa; Postizanje ažurnosti, aktualnosti; Prosljeđivanje podataka.	2	2	2
9.8 Ljudska greška Vrste i teorije grešaka; Vrste grešaka u zadacima održavanja; Posljedice grešaka (tj. nesreće); Izbjegavanje i savladavanje grešaka.	1	2	2
9.9 Opasnosti na radnom mjestu Prepoznavanje i izbjegavanje opasnosti; Postupanje u slučajevima opasnosti.	1	2	2

MODUL 9B. LJUDSKI FAKTOR

Napomena: Obim ovog modula će odslikavati tehnologiju aviona relevantnu za kategoriju B3.

	Nivo B3
9.1 Opće Neophodnost uzimanja u obzir ljudskih faktora; Nezgode koje se mogu pripisati ljudskim faktorima/ljudskim greškama; „Marfijev“ zakon.	2
9.2 Ljudske sposobnosti i ograničenja Vid; Sluh; Obrada podataka; Pažnja i zapažanje; Pamćenje; Klaustrofobija i fizički prilaz.	2
9.3 Socijalna psihologija Odgovornost: pojedinačna i grupna; Motivacija i demotivacija; Pritisak suparništva; Pitanja „kulture“; Timski rad; Upravljanje, nadziranje i vođstvo.	1
9.4 Faktori koji utiču na izvršenje rada Kondicija/zdravlje; Stres: kod kuće i na poslu; Vremensko ograničenje i krajnji rokovi; Opterećenje radom: preopterećenost i nedovoljna opterećenost; Spavanje i zamor, rad u smjenama; Alkohol, lijekovi, zloupotreba lijekova.	2

	Nivo
	B3
9.5 Fizičko okruženje	1
Buka i isparenja; Osvjetljenje; Podneblje i temperatura; Kretanje i vibracija; Radno okruženje.	
9.6 Zadaci	1
Fizički rad; Zadaci koji se ponavljaju; Vizuelni nadzor; Kompleksni sistemi.	
9.7 Komunikacija	2
Unutar timova i među timovima; Vođenje dnevnika (rada) i zapisa; Postizanje ažumosti, aktualnosti; Prosljedjivanje podataka.	
9.8 Ljudska greška	2
Vrste i teorije grešaka; Vrste grešaka u zadacima održavanja; Posljedice grešaka (tj. nesreće); Izbjegavanje i savladavanje grešaka.	
9.9 Opasnosti na radnom mjestu	2
Prepoznavanje i izbjegavanje opasnosti; Postupanje u slučajevima opasnosti.	

MODUL 10. ZRAKOPLOVNA REGULATIVA

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
10.1 Pravni okvir Uloga Međunarodne organizacije civilnog zrakoplovstva (ICAO); Uloga Europske komisije; Uloga Europske agencije za sigurnost zračnog prometa (EASA); Uloga država članica i nacionalnih zrakoplovnih vlasti; Uredba (EZ) br. 216/2008 i njena pravila za implementaciju, Uredbe (EZ) br. 1702/2003 i (EZ) br. 2042/2003; Povezanost između različitih Aneksa (Djelova) kao što su Dio 21, Dio M, Dio 145, Dio 66, Dio 147 i EU-OPS;	1	1	1	1
10.2 Ovlašteno osoblje – održavanje Detaljno razumijevanje Dijela 66.	2	2	2	2
10.3 Odobrene organizacije za održavanje zrakoplova Detaljno razumijevanje Dijela 145 i Dijela M Odjeljak F.	2	2	2	2
10.4 Zračne operacije Uopćeno o EU-OPS. Certifikat zračnog operatora (AOC); Odgovornosti operatora, naročito u vezi sa kontinuiranom plovidbenosti i održavanjem; Program održavanja zrakoplova; MEL/CDL; Dokumenti koji moraju biti na zrakoplovu; Stavljanje oznaka u zrakoplovu.	1	1	1	1
10.5 Certifikacija zrakoplova, dijelova i uređaja (a) Opće Propisi za izdavanje uvjerenja: kao što su EACS -23/25/27/29; Izdavanje uvjerenja o tipu; Dodatno uvjerenje o tipu; Uvjerenja organizacije za projektovanje/proizvodnju ovlaštene prema Dijelu 21.	-	1	1	1

	Nivo			
	A	B1	B2	B3
(b) <i>Dokumenti</i>	-	2	2	2
Uvjerenje o plovidbenosti;				
Uvjerenje o registraciji;				
Uvjerenje o buci;				
Raspored težine;				
Dozvola i ovlaštenje za radio stanicu.				
10.6 Kontinuirana plovidbenost				
Detaljno razumijevanje odredbi Dijela 21 koje se odnose na kontinuiranu plovidbenost.	2	2	2	2
Detaljno razumijevanje Dijela-M.				
10.7 Primjenjivi domaći i međunarodni zahtjevi za (ako nisu zamijenjeni EU zahtjevima)				
(a) Programe održavanja, provjere i nadzor održavanja;				
Glavnu listu minimalne ispravnosti opreme (MMEL), listu minimalne ispravnosti opreme (MEL), liste izvještaja o odstupanjima od idealne konfiguracije (<i>Dispatch Deviation Lists</i>);	1	2	2	2
Naloge za plovidbenost;				
Servisne biltene, servisne informacije proizvođača;				
Modificiranje i popravke;				
Dokumentaciju o održavanju: priručnike za održavanje, priručnik za popravku strukture, ilustrirani katalog djelova, itd.				
(b) Kontinuiranu plovidbenost;				
Probne letove;				
ETOPS, uvjete održavanja i otpremanja;				
Letenje u svim vremenskim uvjetima (AWO), letenje u kategoriji 2/3 i zahtjevi minimalne opreme.	-	1	1	1

MODUL 11A. AERODINAMIKA, STRUKTURE I SISTEMI TURBINSKIH AVIONA

	Nivo	
	A1	B1.1
11.1 Teorija leta		
11.1.1 Aerodinamika aviona i komande leta	1	2
Rad i efekti:		
- kontrola po nagibu: krilca (eleroni) i spojleri;		
- kontrola po dubini: krmilo visine, stabilizatori, stabilizatori sa promjenljivim napadnim uglom i kanari;		
- kontrola po pravcu, graničnik kretanja krmila pravca;		
Kontrola preko „elevons“ i „ruddervators“;		
Uređaji za povećanje uzgona, prorezi (<i>slots</i>), pretkrilca (<i>slats</i>), zakrilca (<i>flaps</i>), krilca-zakrilca (<i>flaperons</i>);		
Uređaji za stvaranje otpora, spojleri, uređaji za slom uzgona (<i>liftdumpers</i>), aerodinamičke kočnice;		
Efekti aerodinamičkih pregrada (<i>wing fences</i>), nazubljene napadne ivice;		
Kontroliranje graničnog sloja, generatori vrtložnih strujanja, uređaji za slom uzgona ili uređaji na napadnoj ivici krila;		
Rad i efekat trimera, balansne i antibalansne površine, servo površine, površine sa oprugama (<i>spring tabs</i>), težinska kompenzacija (<i>mass balance</i>), nagib komandnih površina (<i>control surface bias</i>), aerodinamične ravnotežne površine.		
11.1.2 Let na velikim brzinama		
Brzina zvuka, podzvučni let, okozvučni let, nadzvučni let;	1	2
Mahov broj, kritični Mahov broj, kompresijski udar, udarni talas, aerodinamičko zagrijavanje, area rule;		
Faktori koji utiču na tok zraka u usisniku motora brzih zrakoplova;		
Uticaj pozitivne strijele krila na kritični Mahov broj.		
11.2 Struktura zmaja zrakoplova – opći pojmovi		
(a) Zahtjevi plovđbenosti za strukturalnu čvrstoću;		
Strukturna klasifikacija, primarna, sekundarna, i tercijarna;		
Koncepti dizajna strukture: <i>fail safe</i> , <i>safe life</i> , <i>damage tolerant</i> ;	2	2
Identifikacijski sistem zona i stanica;		
Naprezanje, napon, deformacija, sabijanje, smicanje, uvijanje, zatezanje, tangencijalno naprezanje, zamor;		
Dreniranje i ventilacija;		
Instalacija sistema;		
Zaštita od udara groma;		
Metalizacija aviona.		

	Nivo	
	A1	B1.1
(b) Konstrukcijske metode za: trup zrakoplova sa nosećom oplatom, okvire trupa zrakoplova, uzdužnici, ramaenjače, pregrade, okvire, dablere, upornice, veze, grede, struktura poda, ojačanja, postavljanje oplate, zaštita od korozije, krila, repne površine i veze motora; Tehnike spajanja strukture: zakivni spojevi, vijčani spojevi, veze; Metode površinske zaštite: hromiranje, galvanska zaštita, farbanje; Čišćenje površine; Simetrija trupa: održavanje simetrije i kontrola.	1	2
11.3 Struktura zmaja zrakoplova – avioni		
11.3.1 Trup aviona (ATA 52 / 53 / 56)		
Konstrukcija i presurizaciono zaptivanje;	1	2
Spoj krila, stabilizatora, nosač i veze za podvjesni teret;		
Instalacija sjedišta i sistema za utovar tereta;		
Vrata i izlazi za slučaj nužde: konstrukcija, mehanizmi, upotreba i sigurnosni mehanizmi;		
Konstrukcija i mehanizmi prozora i vjetrobranskog stakla.		
11.3.2 Krila (ATA 57)		
Konstrukcija;	1	2
Skladištenje goriva;		
Stajni trap, nosač, kontrolne površine i dodaci koji daju velik uzgon/otpor.		
11.3.3 Stabilizatori (ATA 55)		
Konstrukcija;	1	2
Spoj kontrolnih površina.		
11.3.4 Komandne površine leta (ATA 55 / 57)		
Konstrukcija i spojevi;		
Uravnoteženje: masa i aerodinamika.	1	2
11.3.5 Gondole/nosači (ATA 54)		
Gondole/nosači		
- Konstrukcija;	1	2
- Protipožarne pregrade;		
- Nosači motora.		
11.4 Klimatizacija i presurizacija kabine (ATA 21)		
11.4.1 Dovod zraka		
Izvori dovoda zraka uključujući i motor, APU i zemaljski uređaj.	1	2

	Nivo	
	A1	B1.1
11.4.2 Klimatizacija Sistemi klimatizacije; Uređaji za kruženje zraka i pare; Sistem razvođenja; Sistem za kontrolu protoka, temperature i vlažnosti.	1	3
11.4.3 Presurizacija Sistemi za presurizaciju; Kontrola i indikacija uključujući kontrolne i sigurnosne ventile; Kontroleri pritiska u kabini.	1	3
11.4.4 Sigurnosne i upozoravajuće naprave Zaštitni i upozoravajući uređaji.	1	3
11.5 Sistemi instrumenata/avionika 11.5.1 Sistemi instrumenata (ATA 31) Pito-statika: visinomjer, brzinomjer, indikator vertikalne brzine; Žiroskop: vještački horizont, pokazivač pravca, pokazivač smjera, pokazivač horizontalnog položaja zrakoplova, pokazivač nagiba i klizanja, korektor nagiba; Kompas: direktno očitavanje, daljinsko očitavanje; Indikator napadnog ugla, sistem indikacije gubitka uzgona; Pilotska kabina sa elektronskim displejima (<i>Glass cockpit</i>); Ostali sistemi indikacije.	1	2
11.5.2 Avionika Osnovi rasporeda i rada sistema: - Automatsko letenje (ATA 22); - Komunikacija (ATA 23); - Sistem navigacije (ATA 34).	1	1
11.6 Električna energija (ATA 24) Instalacija i rad baterija; Proizvodnja jednosmjerne struje; Proizvodnja naizmjenične struje; Proizvodnja struje u slučaju nužde; Regulacija napona;	1	3

	Nivo	
	A1	B1.1
Raspodjela snage; Inverteri, transformatori, ispravljači; Zaštita strujnih kola; Spoljni/Zemaljski izvori napajanja.		
11.7 Oprema i unutrašnje opremanje (ATA 25)		
(a) Propis o opremi za slučaj opasnosti; Sjedišta i pojasevi.	2	2
(b) Nacrt kabine; Raspored opreme u kabini; Instalacija unutrašnje opreme; Oprema za zabavu; Instalacija kuhinje; Oprema za prihvat i čuvanje prtljaga; Avionske stepenice.	1	1
11.8 Zaštita od požara (ATA 26)		
(a) Detekcija dima i požara i sistem za upozorenje; Sistemi za gašenje požara; Testiranje sistema.	1	3
(b) Prijenosni uređaji za gašenje požara.		
11.9 Komande leta (ATA 27)		
Glavne površine: krilca, krmilo visine, krmilo pravca, spoiler;	1	1
Kontrola uravnoveženja zrakoplova;	1	3
Kontrola aktivnog opterećenja;		
Uređaji za povećanje uzgona;		
Smanjenje uzgona, aerodinamičke kočnice;		
Upravljanje sistemom: ručno, hidraulično, pneumatsko, električno, "fly by wire";		
Vještački osećaj opterećenja na komandama leta, ublaživač bočnih udara u letu, kontrola u odnosu na Mahov broj, graničnik komila pravca, osigurači komandnih površina;		
Uravnoveženje sistema;		
Sistem zaštite od gubitka uzgona.		

	Nivo	
	A1	B1.1
11.10 Gorivni sistemi (ATA 28) Prikaz sistema; Rezervoari goriva; Sistemi dovoda goriva; Ispuštanje goriva u letu, ventilacija, dreniranje goriva; Unakrsno napajanje i transfer goriva; Indikacije i upozorenja; Dopunjavanje goriva i pražnjenje; Uravnoteženje količine goriva u sistemu.	1	3
11.11 Hidraulični pogon (ATA 29) Prikaz sistema; Vrste fluida; Hidraulični rezervoari i akumulatori; Izvor pritiska: električni, mehanički, pneumatski; Izvor pritiska u slučaju opasnosti; Filteri; Kontrola pritiska; Distribucija snage; Indikacije i sistemi upozorenja; Veza s drugim sistemima.	1	3
11.12 Zaštita od leda i kiše (ATA 30) Formiranje leda, vrste leda i otkrivanje leda; Sistemi protiv zaledjivanja: električni, toplozračni i hemijski; Sistemi za odleđivanje: električni, toplozračni, pneumatski, hemijski; Zaštita od kiše i odstranjivanje kiše; Grijanje priključka za dopunu i dreniranje goriva; Sistemi brisača.	1	3
11.13 Stajni trap (ATA 32) Konstrukcija, ublažavanje udara; Sistem za izvlačenje i uvlačenje: standardan i u slučaju nužde; Indikacije i upozorenje;	2	3

	Nivo	
	A1	B1.1
Točkovi, kočnice, sistem protiv blokiranja i autokočenje; Gume; Upravljanje; Detekcija odvajanja od zemlje.		
11.14 Svjetla (ATA 33) Spoljna: navigacija, za izbjegavanje sudara, slijetanje, taksiranje, led; Unutrašnja: kabina, kokpit, prtljažni prostor; U slučaju nužde.	2	3
11.15 Kiseonik (ATA 35) Prikaz sistema: kokpit, kabina; Izvori, skladište, punjenje i distribucija; Reguliranje dovoda; Indikacije i upozorenja.	1	3
11.16 Pneumatika/vakuum (ATA 36) Prikaz sistema; Izvori: motor/APU, kompresori, rezervoari, zemaljski uređaji; Kontrola pritiska; Distribucija; Indikacije i upozorenja; Veza sa ostalim sistemima.	1	3
11.17 Voda/otpad (ATA 38) Prikaz sistema opskrbljivanja vodom, dovod, distribucija, servisiranje i ispuštanje; Prikaz sistema toaleta, ispiranje i servisiranje; Korozija.	2	3
11.18 Ugrađeni sistem za održavanje (ATA 45) Centralni kompjuteri za održavanje; Sistem za unos podataka; Sistem elektronske biblioteke; Štampanje;	1	2

	Nivo	
	A1	B1.1
11.19 Modularna integrirana avionika (ATA 42) Функције које су типично интегриране у модуле Modularu интегрирану авонику (IMA) су између остalog: Regулiranje сабијеног зрака, контрола притиска зрака, вентилација и контрола вентилације, контрола вентилације авонике и pilotske kabine, контрола температуре, комуникација у зрачном прому, комуникациони рутер авонике, управљање електричним оптерећењем, праћење осигурача, BITE електрички систем, управљање горивом, контрола коћења, контрола управљања носне ноге, изvlaчење и увлачење стајног трапа, индикација притиска у гумама, индикација притиска уља, праћење температуре коћница, итд. Centralni sistem (<i>core system</i>); мрежне компоненте.	1	2
11.20 Системи путниčке кабине (ATA44) Јединице и компоненте које су дио средстава за забаву путника и осигуравају комуникацију у оквиру зракоплова (<i>Cabin Intercommunication Data System</i>) и између станица путниčke кабине и земаљских станица (<i>Cabin Network Service</i>). Укључује пренос гласа, података, музике и видео сигнала. <i>Cabin Intercommunication Data System</i> омогућава успостављање везе између система pilotske кабине/kabinskog осoblja и путниčke кабине. Ови системи подржавају размјену података различитих LRU и најчешће се управља преко панела за кабинско осoblje. Мрежни сервис путниčke кабине (<i>Cabin Network Service</i>) се најчешће састоји од сервера, који је најчешће повезан са следећим системима: Radio комуникација и пренос података, систем за забаву у лету. Мрежни сервис путниčke кабине може садрžати следеће функције: <ul style="list-style-type: none"> Приступ предполазним/полазним изједаштјима, Приступ e-mail-u/intranetu/internetu, База података путника; Centralni sistem путниčke кабине (<i>Cabin Core System</i>); Систем за забаву у лету; Систем за спољну комуникацију; Систем за memoriranje у путниčkoj kabini; Систем за надзор путниčke кабине; Разни системи путниčke кабине.	1	2
11.21 Informacioni sistemi (ATA 46) Јединице и компоненте које су дио средстава за складиштење, аžuriranje и преузимање дигиталних информација које су традиционално достављане на папиру, микрофилму или микротифу. Укључује единице које služe за складиштење информација и за функције проналаčenja, као што су уређаји за складиштење и управљач електронске библиотеке. Не укључује единице или компоненте које су инсталирани за друге намјене и које се дјеле са другим системима, као што је штампац у pilotskoj kabini ili ekran za opću upotrebu.	1	2

	Nivo	
	A1	B1.1
Tipični primjeri uključuju sisteme upravljanja zračnim prometom i informacijama i sistemi mrežnog servera Sistem za informacije zrakoplova uopće; Sistem za informacije o pilotskoj kabini; Sistem za informacije o održavanju; Sistem za informacije o putničkoj kabini; Razni sistemi za informacije.		

MODUL 11B. AERODINAMIKA, STRUKTURE I SISTEMI KLIPNIH AVIONA

Napomena 1: Ovaj modul nije primjenjiv na kategoriju B3. Za kategoriju B3 relevantne teme su definirane u modulu 11C.

Napomena 2: Obim ovog premeta treba odražavati tehnologiju aviona prema kategoriji A2 i podkategoriji B1.2.

	Nivo	
	A2	B1.2
11.1 Teorija leta 11.1.1 Aerodinamika aviona i komande leta Rad i efekti: <ul style="list-style-type: none"> - kontrola po nagibu: krilca (eleroni) i spojleri; - kontrola po dubini: krmilo visine, stabilizatori, stabilizatori sa promjenljivim napadnim uglom i kanari; - kontrola po pravcu, graničnik kretanja krmila pravca; Kontrola preko „elevons“ i „ruddervators“; Uređaji za povećanje uzgona, prorezi (<i>slots</i>), pretkrilca (<i>slats</i>), zakrilca (<i>flaps</i>), krilca-zakrilca (<i>flaperons</i>); Uređaji za stvaranje otpora, spojleri, uređaji za slom uzgona (<i>liftdumpers</i>), aerodinamičke kočnice; Efekti aerodinamičkih pregrada (<i>wing fences</i>), nazubljene napadne ivice; Kontroliranje graničnog sloja, generatori vrtložnih strujanja, uređaji za slom uzgona ili uređaji na napadnoj ivici krila; Rad i efekat trimera, balansne i antibalansne površine, servo površine, površine sa oprugama (<i>spring tabs</i>), težinska kompenzacija (<i>mass balance</i>), nagib komandnih površina (<i>control surface bias</i>), aerodinamične ravnotežne površine. 11.1.2 Let na velikim brzinama – N/A	1	2

	Nivo	
	A2	B1.2
11.2 Struktura zmaja zrakoplova – opći pojmovi		
(a) Zahtjevi plovđbenosti za strukturalnu čvrstoću; Strukturno klasificiranje, primarna, sekundarna, i tercijarna; Koncepti dizajna strukture: <i>fail safe, safe life, damage tolerant</i> ; Identifikacijski sistem zona i stanica; Naprezanje, napon, deformacija, sabijanje, smicanje, uvijanje, zatezanje, tangencijalno naprezanje, zamor; Dreniranje i ventilacija; Instalacija sistema; Zaštita od udara groma; Metalizacija aviona.	2	2
(b) Konstrukcijske metode za: trup zrakoplova sa nosećom oplatom, okvire trupa zrakoplova, uzdužnici, ramenjače, pregrade, okvire, dableri, upomice, veze, grede, struktura poda, ojačanja, postavljanje oplate, zaštita od korozije, krila, repne površine i veze motora; Tehnike spajanja strukture: zakivni spojevi, vijčani spojevi, veze; Metode površinske zaštite: hromiranje, galvanska zaštita, farbanje; Čišćenje površine; Simetrija trupa: održavanje simetrije i kontrola.	1	2
11.3 Konstrukcije zmaja zrakoplova - avioni		
11.3.1 <i>Trup aviona (ATA 52 / 53 / 56)</i> Konstrukcija i presurizaciono zaptivanje; Spoj krila, nosač i veze za podvjesni teret; Instalacija sjedišta; Vrata i izlazi za slučaj nužde: konstrukcija i upotreba; Konstrukcija prozora i vjetrobranskog stakla.	1	2
11.3.2 <i>Krila (ATA 57)</i> Konstrukcija; Skladištenje goriva; Stajni trap, nosač, kontrolne površine i dodaci koji daju velik uzgon/otpor.	1	2
11.3.3 <i>Stabilizatori (ATA 55)</i> Konstrukcija; Spoj kontrolnih površina.	1	2

	Nivo	
	A2	B1.2
11.3.4 Komandne površine leta (ATA 55 / 57) Konstrukcija i spojevi; Uravnoteženje: masa i aerodinamika.	1	2
11.3.5 Gondole/nosači (ATA 54) Gondole/nosači - Konstrukcija; - Protivpožarne pregrade; - Nosači motora.	1	2
11.4 Klimatizacija i presurizacija kabine (ATA 21) Sistemi klimatizacije i sistemi za presurizaciju; Kontroleri pritiska u kabini, zaštitni i upozoravajući uređaji; Sistemi za grijanje.	1	3
11.5 Sustemi instrumenata/avionika 11.5.1 Sustemi instrumenata (ATA 31) Pito-statika: visinomjer, brzinomjer, indikator vertikalne brzine; Žiroskop: vještacki horizont, pokazivač pravca, pokazivač smjera, pokazivač horizontalnog položaja zrakoplova, pokazivač nagiba i klizanja, korektor nagiba; Kompass: direktno očitavanje, daljinsko očitavanje; Indikator napadnog ugla, sistem indikacije gubitka uzgona; Pilotska kabina sa elektronskim displejima (<i>Glass cockpit</i>); Ostali sistemi indikacije. 11.5.2 Avionika Osnove rada sistema: - Automatsko letenje (ATA 22); - Komunikacija (ATA 23); - Sistem navigacije (ATA 34).	1	2
11.6 Električna energija (ATA 24) Instalacija i rad baterija; Proizvodnja jednosmjerne struje; Regulacija napona; Raspodjela snage; Zaštita strujnih kola; Transformatori, inverteri.	1	3

	Nivo	
	A2	B1.2
11.7 Опрема и унутрашње опремање (ATA 25)		
(a) Propis o opremi za slučaj opasnosti; Sjedišta i pojasevi.	2	2
(b) Nacrt kabine; Raspored opreme u kabini; Instalacija unutrašnje opreme; Oprema za zabavu; Instalacija kuhinje; Oprema za prihvatanje i čuvanje prtljaga; Avionske stepenice.	1	1
11.8 Заштита од поžара (ATA 26)		
(a) Detekcija dima i požara i sistem za upozorenje; Sistemi za gašenje požara; Testiranje sistema.	1	3
(b) Prijenosni uređaji za gašenje požara		
11.9 Команде лета (ATA 27)		
Glavne površine: krilca, krmilo visine, krmilo pravca, spojler; Kontrola uravnovešenja zrakoplova;	1	3
Uređaji za povećanje uzgona; Upravljanje sistemom: ručno; Osigurači komandnih površina; Uravnovešenje sistema; Sistem zaštite od gubitka uzgona.	1	3
11.10 Горивни системи (ATA 28)		
Prikaz sistema; Rezervoari goriva; Sistemi dovoda; Unakrsno napajanje i transfer goriva; Indikacije i upozorenja; Dopunjavanje goriva i pražnjenje.	1	3

	Nivo	
	A2	B1.2
11.11 Hidraulični pogon (ATA 29) Prikaz sistema; Vrste fluida; Hidraulični rezervoari i akumulatori; Izvor pritiska: električni, mehanički; Filteri; Kontrola pritiska; Distribucija snage; Indikacije i sistemi upozorenja.	1	3
11.12 Zaštita od leda i kiše (ATA 30) Formiranje leda, vrste leda i otkrivanje leda; Sistemi za odleđivanje: električni, toplozračni, pneumatski, hemijski; Grijanje priključka za dopunu i dreniranje goriva; Sistemi brisača.	1	3
11.13 Stajni trap (ATA 32) Konstrukcija, ublažavanje udara; Sistem za izvlačenje i uvlačenje: standardan i u slučaju nužde; Indikacije i upozorenje; Točkovi, kočnice, sistem protiv blokiranja i autokočenje; Gume; Upravljanje; Raspoznavanje zemlja-zrak (<i>Air-ground sensing</i>).	2	3
11.14 Svjetla (ATA 33) Spoljna: navigacija, za izbjegavanje sudara, slijetanje, taksiranje, led; Unutrašnja: kabina, kokpit, prtljažni prostor; U slučaju nužde.	2	3
11.15 Kiseonik (ATA 35) Prikaz sistema: kokpit, kabina; Izvori, skladište, punjenje i distribuiranje; Regulacija dovoda; Indikacije i upozorenja.	1	3

	Nivo	
	A2	B1.2
11.16 Pneumatika/vakuum (ATA 36) Prikaz sistema; Izvori: motor/APU, kompresori, rezervoari, zemaljski uređaji; Kontrola pritiska; Distribucija; Indikacije i upozorenja; Veza sa ostalim sistemima.	1	3
11.17 Voda/otpad (ATA 38) Prikaz vodovodnog sistema, dovod, distribucija, servisiranje i ispuštanje; Prikaz sistema toaleta, ispiranje i servisiranje; Korozija.	2	3

MODUL 11C. AERODINAMIKA, STRUKTURE I SISTEMI KLIPNIH AVIONA

Napomena: Obim ovog modula će odslikavati tehnologiju aviona relevantnu za kategoriju B3.

	Nivo
	B3
11.1 Teorija leta <i>Aerodinamika aviona i komande leta</i> Rad i efekti: - kontrola po nagibu: krilca (eleroni); - kontrola po dubini: krmilo visine, stabilizatori, stabilizatori sa promjenljivim napadnim uglom i kanaři; - kontrola po pravcu, graničnik kretanja krmila pravca; Kontrola preko „elevons“ i „ruddervators“; Uređaji za povećanje uzgona, prorezi (<i>slots</i>), pretkrilca (<i>slats</i>), zakrilca (<i>flaps</i>), krilca- zakrilca (<i>flaperons</i>); Uređaji za stvaranje otpora, spojleri, uređaji za slom uzgona (<i>liftdumpers</i>), aerodinamičke kočnice; Efekti aerodinamičkih pregrada (<i>wing fences</i>), nazubljene napadne ivice; Kontroliranje graničnog sloja, generatori vrtložnih strujanja, uređaji za slom uzgona ili uređaji na napadnoj ivici krila; Rad i efekat trimera, balansne i antibalansne površine, servo površine, površine sa oprugama (<i>spring tabs</i>), težinska kompenzacija (<i>mass balance</i>), nagib komandnih površina (<i>control surface bias</i>), aerodinamične ravnotežne površine.	1

	Nivo
	B3
11.2 Struktura zmaja zrakoplova – opći pojmovi	
(a) Zahtjevi plovđbenosti za strukturalnu čvrstoću;	2
Strukturno klasificiranje, primarna, sekundarna, i tercijarna;	
Pouzdanost (<i>fail safe</i>), sigurnost (<i>safe life</i>), koncepti tolerancije grešaka;	
Identifikacijski sistem zona i stanica;	
Naprezanje, napon, deformacija, sabijanje, smicanje, uvijanje, zatezanje, tangencijalno naprezanje, zamor;	
Propis o dreniranju i ventilaciji;	
Propis o instaliranju sistema;	
Propis o zaštiti od udara groma;	
Metalizacija aviona.	
(b) Konstrukcijske metode za: trup zrakoplova sa nosećom oplatom, okvire trupa zrakoplova, uzdužnici, ramenjače, pregrade, okvire, dablere, upomice, veze, grede, struktura poda, ojačanja, postavljanje oplate, zaštita od korozije, krila, repne površine i veze motora;	2
Tehnike spajanja strukture: zakivni spojevi, vijčani spojevi, veze;	
Metode površinske zaštite: hromiranje, galvanska zaštita, farbanje;	
Čišćenje površine;	
Simetrija trupa: održavanje simetrije i kontrola.	
11.3 Konstrukcije zmaja zrakoplova - avioni	
11.3.1 Trup aviona (ATA 52 / 53 / 56)	
Konstrukcija i presurizaciono zaptivanje;	
Spoj krila, nosač i veze za podvjesni teret;	
Instalacija sjedišta;	
Vrata i izlazi za slučaj nužde: konstrukcija i upotreba;	1
Konstrukcija prozora i vjetrobranskog stakla.	
11.3.2 Krila (ATA 57)	
Konstrukcija;	
Skladištenje goriva;	
Stajni trap, nosač, kontrolne površine i dodaci koji daju velik uzgon/otpor.	
11.3.3 Stabilizatori (ATA 55)	1
Konstrukcija;	
Spoj kontrolnih površina.	
	1

	Nivo
	B3
11.3.4 Komandne površine leta (ATA 55 / 57) Konstrukcija i spojevi; Uravnoteženje: masa i aerodinamika.	1
11.3.5 Gondole/nosači (ATA 54) Gondole/nosači - Konstrukcija; - Protivožame pregrade; - Nosači motora.	1
11.4 Klimatizacija (ATA 21) Sistemi za grijanje i ventilaciju.	1
11.5 Sistemi instrumenata/avionika 11.5.1 Sistemi instrumenata (ATA 31) Pito-statika: visinomjer, brzinomjer, indikator vertikalne brzine; Žiroskop: vještački horizont, pokazivač pravca, pokazivač smjera, pokazivač horizontalnog položaja zrakoplova, pokazivač nagiba i klizanja, korektor nagiba; Kompas: direktno očitavanje, daljinsko očitavanje; Indikator napadnog ugla, sistem indikacije gubitka uzgona; Pilotska kabina sa elektronskim displejima (<i>Glass cockpit</i>); Ostali sistemi indikacije.	1
11.5.2 Avionika Osnove rada sistema: - Automatsko letenje (ATA 22); - Komunikacija (ATA 23); - Sistem navigacije (ATA 34).	1
11.6 Električna energija (ATA 24) Instalacija i rad baterija; Proizvodnja jednosmjerne struje; Reguliranje napona; Raspodjela snage; Zaštita strujnih kola; Transformatori, inverteri.	2

	Nivo
	B3
11.7 Oprema i unutrašnje opremanje (ATA 25) Propis o opremi za slučaj opasnosti; Sjedišta i pojasevi.	2
11.8 Zaštita od požara (ATA 26) Prijenosni uređaji za gašenje požara	2
11.9 Komande leta (ATA 27) Glavne površine: krilca, krmilo visine, krmilo pravca, spojler; Kontrola uravnovešenja zrakoplova; Uređaji za povećanje uzgona; Upravljanje sistemom: ručno; Osigurači komandnih površina; Uravnovešenje sistema; Sistem zaštite od gubitka uzgona.	3
11.10 Gorivni sistemi (ATA 28) Prikaz sistema; Rezervoari goriva; Sistemi dovoda; Unakrsno napajanje i transfer goriva; Indikacije i upozorenja; Dopunjavanje goriva i pražnjenje.	2
11.11 Hidraulični pogon (ATA 29) Prikaz sistema; Vrste fluida; Hidraulični rezervoari i akumulatori; Izvor pritiska: električni, mehanički; Filteri; Kontrola pritiska; Distribucija snage; Indikacije i sistemi upozorenja.	2

	Nivo
	B3
11.12 Заштита од леда и kiše (ATA 30)	1
Formiranje leda, vrste leda i otkrivanje leda; Sistemi za odleđivanje: električni, toplozračni, pneumatski, hemijski; Grijanje priključka za dopunu i dreniranje goriva; Sistemi brisača.	
11.13 Stajni trap (ATA 32)	2
Konstrukcija, ublažavanje udara; Sistem za izvlačenje i uvlačenje: standardan i u slučaju nužde; Indikacije i upozorenje; Točkovi, kočnice, sistem protiv blokiranja i autokočenje; Gume; Upravljanje; Raspoznavanje zemlja-zrak (<i>Air-ground sensing</i>).	
11.14 Svjetla (ATA 33)	2
Spoljna: navigacija, za izbjegavanje sudara, slijetanje, taksiranje, led; Unutrašnja: kabina, kokpit, prtljažni prostor; U slučaju nužde.	
11.15 Kiseonik (ATA 35)	2
Prikaz sistema: kokpit, kabina; Izvori, skladište, punjenje i distribucija; Regulacija dovoda; Indikacije i upozorenja.	
11.16 Pneumatika/vakuum (ATA 36)	2
Prikaz sistema; Izvori: motor/APU, kompresori, rezervoari, zemaljski uređaji; Pumpe za pritisak i vakuum. Kontrola pritiska; Distribucija; Indikacije i upozorenja; Veza sa ostalim sistemima.	

MODUL 12. AERODINAMIKA, STRUKTURE I SISTEMI HELIKOPTERA

	Nivo	
	A3	B1.3
A4	B1.4	
12.1 Teorija leta – aerodinamika rotirajućeg krila Terminologija; Efekti žiroskopske precesije; Reakcija obrtnog momenta i kontrola pravca; Asimetrija uzgona, gubitak uzgona na kraku rotora; Tendencija translacije i korekcija; Koriolisov efekat i kompenzacija; Stanje kružnih vrtloga, kontrola snage, prevlačenje; Autorotacija; Uticaj zemlje.	1	2
12.2 Sistemi komande leta Upravljanje ciklikom; Upravljanje kolektivom; Automat nagiba ploče; Kontrola pravca: kontrola obrtnog momenta, repni rotor, protok zraka; Glava nosećeg rotora: konstrukcija i operativne karakteristike; Stabilizatori krakova: konstrukcija i funkcija; Krakovi rotora: konstrukcija i način veze krakova nosećeg i repnog rotora; Uravnoteženje, fiksni i fleksibilni stabilizatori; Način upravljanja: ručni, hidraulični, električni, i „fly by wire“; Vještački osećaj opterećenja; Balansiranje i korekcija.	2	3
12.3 Trakiranje i analiza vibracija krakova Podešavanje rotora; Trakiranje nosećeg i repnog rotora; Statičko i dinamičko balansiranje; Vrste vibracija, način redukovana vibracija; Rezonanca tla.	1	3

	Nivo	
	A3	B1.3
A4	B1.4	
12.4 Prijenos snage Mjenjačke kutije nosećeg i repnog rotora; Spojnice, slobodne obrtnе jedinice i kočnice rotora. Vratilo repnog rotora, elastične veze (<i>flexible couplings</i>), ležajevi, prigušivači vibracija i nosači ležajeva (<i>bearing hangers</i>)	1	3
12.5 Struktura zmaja (a) Zahtjevi plovidbenosti za strukturalnu čvrstoću; Strukturna klasifikacija, primarna, sekundarna, i tercijarna; Koncepti dizajna strukture: <i>fail safe, safe life, damage tolerance</i> ; Identifikacijski sistem zona i stanica; Narezanje, napon, deformacija, sabijanje, smicanje, uvijanje, zatezanje, tangencijalno naprezanje, zamor; Dreniranje i ventilacija; Instalacija sistema; Zaštita od udara groma; (b) Konstrukcijske metode za: trup zrakoplova sa nosećom oplatom, okvire trupa zrakoplova, stringere, ramjenjače, pregrade, okvire, dablere, upornice, veze, grede, struktura poda, ojačanja, postavljanje oplate, zaštita od korozije; Nosač, stabilizator i veze za podvjesni teret; Instalacija sjedišta; Vrata: konstrukcija, mehanizmi, upotreba i sigurnosni mehanizmi; Konstrukcija prozora i vjetrobranskog stakla; Skladištenje goriva; Protivpožarne pregrade; Nosači motora; Tehnike spajanja strukture: zakivni spojevi, vijčani spojevi, veze; Metode površinske zaštite: hromiranje, galvanska zaštita, farbanje; Čišćenje površine; Simetrija trupa: održavanje simetrije i kontrola.	2	2
	1	2

	Nivo	
	A3	B1.3
	A4	B1.4
12.6 Klimatizacija (ATA 21)		
12.6.1 <i>Dovod zraka</i>	1	2
Izvori dovoda zraka uključujući motor i zemaljski uređaj.		
12.6.2 <i>Klimatizacija</i>	1	3
Sistemi klimatizacije;		
Sistemi razvođenja;		
Sistem za kontrolu protoka i temperature;		
Zaštitni i upozoravajući uređaji.		
12.7 Sistemi instrumenata/avionika		
12.7.1 <i>Sistemi instrumenata (ATA 31)</i>		
Pito-statika: visinomjer, brzinomjer, indikator vertikalne brzine;	1	2
Žiroskop: vještački horizont, pokazivač pravca, pokazivač smjera, pokazivač horizontalnog položaja zrakoplova, pokazivač nagiba i klizanja, korektor nagiba;		
Kompas: direktno očitavanje, daljinsko očitavanje;		
Sistemi za indikaciju vibracija – HUMS;		
Pilotska kabina sa elektronskim displejima (<i>Glass cockpit</i>);		
Ostali sistemi indikacije.		
12.7.2 <i>Avionika</i>		
Osnove rada sistema:		
Automatsko letenje (ATA 22);	1	1
Komunikacija (ATA 23);		
Sistem navigacije (ATA 34).		
12.8 Električna energija (ATA 24)		
Instalacija i rad baterija;		
Proizvodnja jednosmjerne struje, proizvodnja naizmjenične struje;		
Proizvodnja struje u slučaju nužde;		
Reguliranje napona, zaštita strujnih kola;	1	3
Raspodjela snage;		
Inverteri, transformatori, ispravljači;		
Spoljni/zemaljski izvori napajanja.		

	Nivo	
	A3	B1.3
	A4	B1.4
12.9 Oprema i unutrašnje opremanje (ATA 25)		
(a) Propis o opremi za slučaj opasnosti; Sjedišta i pojasevi; Sistemi za dizanje.	2	2
(b) Sistemi za slijetanje na vodu u slučaju nužde; Nacrt kabine, smještanje tereta; Raspored opreme u kabini; Instalacija unutrašnje opreme.	1	1
12.10 Zaštita od požara (ATA 26)		
Detekcija dima i požara i sistem za upozorenje; Sistemi za gašenje požara; Testiranje sistema.	1	3
12.11 Gorivni sistemi (ATA 28)		
Prikaz sistema; Rezervoari goriva; Sistemi dovoda; Ispuštanje goriva u letu, ventilacija, dreniranje goriva; Unakrsno napajanje i transfer goriva; Indikacija i upozorenje; Dopunjavanje goriva i pražnjenje.	1	3
12.12 Hidraulični pogon (ATA 29)		
Prikaz sistema; Vrste fluida; Hidraulični rezervoari i akumulatori; Izvor pritiska: električni, mehanički, pneumatski; Izvor pritiska u slučaju opasnosti; Filteri; Kontrola pritiska; Distribucija snage; Indikacija i sistem upozorenja; Veza s drugim sistemima.	1	3

	Nivo	
	A3	B1.3
A4	B1.4	
12.12 Hidraulični pogon (ATA 29) Prikaz sistema; Vrste fluida; Hidraulični rezervoari i akumulatori; Izvor pritiska: električni, mehanički, pneumatski; Izvor pritiska u slučaju opasnosti; Kontrola pritiska; Distribucija snage; Indikacija i sistem upozorenja; Veza s drugim sistemima.	1	3
12.13 Zaštita od leda i kiše (ATA 30) Formiranje leda, vrste leda i otkrivanje leda; Sistemi protiv zaledivanja i sistemi za odleđivanje: električni, toplozračni i hemijski; Zaštita od kiše i odstranjivanje kiše; Grijanje priključka za dopunu i dreniranje goriva; Sistem brisača.	1	3
12.14 Stajni trap (ATA 32) Konstrukcija, ublažavanje udara; Sistem za izvlačenje i uvlačenje: standardan i u slučaju nužde; Indikacije i upozorenje; Točkovi, gume, kočnice; Upravljanje; Detekcija odvajanja od zemlje; Skije, plovci.	2	3
12.15 Svjetla (ATA 33) Spoljna: navigacija, slijetanje, taksiranje, led; Unutrašnja: kabina, kokpit, prtljažni prostor; U slučaju nužde.	2	3

	Nivo	
	A3	B1.3
A4	B1.4	
12.16 Pneumatika/vakuum (ATA 36) Prikaz sistema; Izvori: motor/APU, kompresori, rezervoari, zemaljski uređaji; Kontrola pritiska; Distribucija; Indikacije i upozorenja; Veza sa ostalim sistemima.	1	3
12.17 Modularna integrirana avionika (ATA 42) Funkcije koje su tipično integrirane u module Modularne integrirane avionike (IMA) su između ostalog: Reguliranje sabijenog zraka, kontrola pritiska zraka, ventilacija i kontrola ventilacije, kontrola ventilacije avionike i pilotske kabine, kontrola temperature, komunikacija u zračnom prometu, komunikacioni ruter avionike, upravljanje električnim opterećenjem, praćenje osigurača, BITE električni sistem, upravljanje gorivom, kontrola kočenja, kontrola upravljanja nosne noge, izvlačenje i uvlačenje stajnog trapa, indikacija pritiska u gumama, indikacija pritiska ulja, praćenje temperature kočnice, itd. Centralni sistem (<i>core system</i>); mrežne komponente.		
12.18 Ugradeni sistem za održavanje (ATA 45) Centralni kompjuteri za održavanje; Sistem za unos podataka; Sistem elektronske biblioteke; Štampanje; Nadzor strukture (nadzor tolerisanih oštećenja).		
12.19 Informacijski sistemi (ATA 46) Jedinice i komponente, koje su dio sredstava za skladištenje, ažuriranje i preuzimanje digitalnih informacija, koje su tradicionalno dostavljane na papiru, mikrofilmu ili mikrofisi. Uključuje jedinice koje služe za skladištenje informacija i za funkcije pronalaženja, kao što su uređaji za skladištenje i upravljač elektronske biblioteke. Ne uključuje jedinice ili komponente koje su instalirane za druge namjene i koje se dijele sa drugim sistemima, kao što je štampač u pilotskoj kabini ili ekran za opću upotrebu. Tipični primjeri uključuju sisteme za zračni promet i upravljanje informacijama i sistemi mrežnog servera		

	Nivo	
	A3	B1.3
	A4	B1.4
Sistem za informacije zrakoplova uopće; Sistem za informacije o pilotskoj kabini; Sistem za informacije o održavanju; Sistem za informacije o putničkoj kabini; Razni sistemi za informacije.		

MODUL 13. AERODINAMIKA, STRUKTURE I SISTEMI ZRAKOPLOVA

	Nivo
	B2
13.1 Teorija leta	
(a) Aerodinamika aviona i komande leta	1
Rad i efekti: - kontrola po nagibu: krilca (eleroni) i spoiljeri; - kontrola po dubini: krmilo visine, stabilizatori, stabilizatori sa promjenljivim napadnim uglovima i kanari; - kontrola po pravcu, graničnik kretanja krmila pravca; Kontrola preko „elevons“ i „ruddervators“; Uređaji za povećanje uzgona, prorezi (<i>slots</i>), pretkrilca (<i>slats</i>), zakrilca (<i>flaps</i>); Uređaji za stvaranje otpora, spoiljeri, uređaji za slom uzgona (<i>liftdumpers</i>), aerodinamičke kočnice; Rad i efekat trimera, servo površine, nagib komandnih površina (<i>control surface bias</i>)	
(b) Let na velikim brzinama	1
Brzina zvuka, podzvučni let, okozvučni let, nadzvučni let; Mahov broj, kritični Mahov broj.	
(c) Aerodinamika rotirajućeg krila	1
Terminologija; Rad i efekti upravljanja ciklikom i kolektivom i kontrole uravnoteženja obrtnog momenta.	
13.2 Struktura - opće	
(a) Osnove strukturnih sistema.	1
(b) Identifikacijski sistem zona i stanica;	2
Električno povezivanje; Zaštita od udara groma.	

	Nivo
	B2
13.3 Automatsko letenje (ATA 22) Osnove automatskog letenja uključujući radne principe i važeću terminologiju; Obrada komandnih signala; Vrste operacija: kontrola zrakoplova po visini, nagibu i pravcu; Ublaživači skretanja; Sistemi za povećanje stabilnosti kod helikoptera; Automatska kontrola ravnoteže; Navigacijski interfejs auto-pilota; Automatska kontrola potiska motora; Sistem automatskog slijetanja: principi i kategorije, vrste rada, prilaz, ravan poniranja, slijetanje, prekid slijetanja, sistem praćenja grešaka.	3
13.4 Komunikacija/navigacija (ATA 23 / 34) Osnove širenja radiotalasa, antene, prijenosne linije, komunikacija, prijemnici i predajnici; Radni principi sljedećih sistema: <ul style="list-style-type: none"> - Komunikacija na vrlo visokoj frekvenciji (VHF); - Komunikacija na visokoj frekvenciji (HF); - Audio; - Predajnik za lociranje u slučaju nužde (ELT); - Uređaj za snimanje zvuka u pilotskoj kabini (CVR); - Visokofrekventni višesmjerni radiopredajnik (VOR); - Radiokompas (ADF); - Sistem za instrumentalno slijetanje (ILS); - Sistem za mikrotalasno slijetanje (MLS); - Sistem za usmjeravanje leta (Flight Director System); - Oprema za određivanje udaljenosti (DME); - Navigacija vrlo niske frekvencije i hiperbolička navigacija (VLF/ Omega); - Doppler navigacija; - Prostorna navigacija, RNAV sistemi; - Sistem upravljanja letom (FMS); - Sistem satelitske navigacije (GPS, GNSS); - Inercijalni navigacijski sistem; - Transponder, sekundarni radar; - Sistem upozoravanja protiv sudara (TCAS); - Meteorološki radar; - Radio visinomjer; - ARINC komunikacija i izvještavanje. 	3

	Nivo
	B2
13.5 Električna energija (ATA 24)	3
Instalacija i rad baterija;	
Proizvodnja jednosmjerne struje;	
Proizvodnja naizmjenične struje;	
Proizvodnja struje u slučaju nužde;	
Regulacija napona;	
Raspodjela energije;	
Inverteri, transformatori, ispravljači;	
Zaštita strujnih kola;	
Spoljni/zemaljski izvori napajanja.	
13.6 Oprema i unutrašnje opremanje (ATA 25)	3
Zahtjevi za elektronsku opremu u slučaju opasnosti;	
Oprema za zabavu.	
13.7 Komande leta (ATA 27)	
(a) Glavne površine: krilca, krmilo visine, krmilo pravca, spoiler;	1
Kontrola uravnoteženja zrakoplova;	
Kontrola aktivnog opterećenja;	
Uređaji za povećanje uzgona;	
Smanjenje uzgona, aerodinamičke kočnice;	
Upravljanje sistemom: ručno, hidraulično, pneumatsko;	
Vještački osećaj opterećenja na komandama leta, ublaživač bočnih udara u letu, kontrola u odnosu na Mahov broj, graničnik kormila pravca, osigurači komandnih površina;	
Sistem zaštite od gubitka uzgona.	
(b) Upravljanje sistemom: električno, „fly by wire“.	2

	Nivo
	B2
13.8 Instrumenti (ATA 31)	2
<p>Klasificiranje;</p> <p>Atmosfera;</p> <p>Terminologija;</p> <p>Sistemi i uređaji za mjerjenje pritiska;</p> <p>Pitostatički sistemi;</p> <p>Visinomjeri;</p> <p>Indikatori vertikalne brzine;</p> <p>Brzinomjeri;</p> <p>Mahmetri;</p> <p>Sistemi za obavještavanje/upozoravanje o visini leta;</p> <p>Računari sa zrakoplovnim podacima;</p> <p>Pneumatski sistemi instrumenata;</p> <p>Uređaji za direktno očitavanje pritiska i temperature;</p> <p>Sistemi indikacije temperature;</p> <p>Sistemi indikacije količine goriva;</p> <p>Žiroskopi;</p> <p>Vještački horizonti;</p> <p>Indikatori klizanja;</p> <p>Žirodirekcionali;</p> <p>Sistemi upozoravanja za približavanje zemlji (GPWS);</p> <p>Kompasni sistemi;</p> <p>Sistemi snimanja parametara leta (FDR);</p> <p>Elektronski sistemi instrumenata leta;</p> <p>Instrumentalni sistem upozorenja uključujući glavni sistem upozorenja i centralni paneli za upozorenja;</p> <p>Sistemi upozorenja gubitka uzgona i sistemi indikacije napadnog ugla;</p> <p>Indikacija i mjerjenje vibracija;</p> <p>Pilotska kabina sa elektronskim displejima (<i>Glass cockpit</i>).</p>	

	Nivo
	B2
13.9 Svjetla (ATA 33) Spoljna: navigacija, slijetanje, taksiranje, led; Unutrašnja: kabina, kokpit, prtljažni prostor; U slučaju nužde.	3
13.10 Ugradeni sistem za održavanje (ATA 45) Centralni kompjuteri za održavanje; Sistem za unos podataka; Sistem elektronske biblioteke; Štampanje; Nadzor strukture (nadzor tolerisanih oštećenja).	3
13.11 Klimatizacija i presurizacija kabine (ATA 21) 13.11.1 Dovod zraka Izvori dovoda zraka uključujući i motor, APU i zemaljski uređaj. 13.11.2 Klimatizacija Sistemi klimatizacije; Uređaji za kruženje zraka i pare; Sistem razvođenja; Sistem za kontrolu protoka, temperature i vlažnosti. 13.11.3 Presurizacija Sistemi za presurizaciju; Kontrola i indikacija uključujući kontrolne i sigurnosne ventile; Kontroleri pritiska u kabini. 13.11.4 Sigurnosne i upozoravajuće naprave Zaštitni i upozoravajući uređaji.	2 2 3 1 3 3
13.12 Zaštita od požara (ATA 26) (a) Detekcija dima i požara i sistem za upozorenje; Sistemi za gašenje požara; Testiranje sistema. (b) Prijenosni uređaji za gašenje požara.	3 1

	Nivo
	B2
13.13 Gorivni sistemi (ATA 28)	
Prikaz sistema;	1
Rezervoari goriva;	1
Sistemi dovoda goriva;	1
Ispuštanje goriva u letu, ventilacija, dreniranje goriva;	1
Unakrsno napajanje i transfer goriva;	2
Indikacije i upozorenja;	3
Dopunjavanje goriva i pražnjenje;	2
Uravnoteženje količine goriva u sistemu.	3
13.14 Hidraulični pogon (ATA 29)	
Prikaz sistema;	1
Vrste fluida;	1
Hidraulični rezervoari i akumulatori;	1
Izvor pritiska: električni, mehanički, pneumatski;	1
Izvor pritiska u slučaju opasnosti;	3
Filteri;	3
Kontrola pritiska;	1
Distribucija snage;	3
Indikacije i sistemi upozorenja;	1
Veza s drugim sistemima.	3
13.15 Zaštita od leda i kiše (ATA 30)	
Formiranje leda, vrste leda i otkrivanje leda;	
Sistemi protiv zaleđivanja: električni, toplozračni i hemijski;	2
Sistemi za odleđivanje: električni, toplozračni, pneumatski, hemijski;	2
Zaštita od kiše i odstranjivanje kiše;	3
Grijanje priključka za dopunu i dreniranje goriva;	1
Sistemi brisača.	3
13.16 Stajni trap (ATA 32)	1
Konstrukcija, ublažavanje udara;	
Sistem za izvlačenje i uvlačenje: standardan i u slučaju nužde;	1
Indikacije i upozorenje;	3
Točkovi, kočnice, sistem protiv blokiranja i autokočenje;	3
Gume;	3
Upravljanje;	1
Detekcija odvajanja od zemlje.	3
	3

	Nivo
	B2
13.17 Kiseonik (ATA 35)	
Prikaz sistema: kokpit, kabina;	3
Izvori, skladište, punjenje i distribucija;	3
Regulacija dovoda;	3
Indikacije i upozorenja.	3
13.18 Pneumatika/vakuum (ATA 36)	
Prikaz sistema;	2
Izvori: motor/APU, kompresori, rezervoari, zemaljski uređaji;	2
Kontrola pritiska;	3
Distribucija;	1
Indikacije i upozorenja;	3
Veza sa ostalim sistemima.	3
13.19 Voda/otpad (ATA 38)	
Prikaz vodovodnog sistema, dovod, distribucija, servisiranje i ispuštanje;	2
Prikaz sistema toaleta, ispiranje i servisiranje.	
13.20 Modularna integrirana avionika (ATA 42)	
Funkcije koje su tipično integrirane u module Modularne integrirane avionike (IMA) su, između ostalog:	3
Reguliranje sabijenog zraka, kontrola pritiska zraka, ventilacija i kontrola ventilacije, kontrola ventilacije avionike i pilotske kabine, kontrola temperature, komunikacija u zračnom prometu, komunikacijski ruter avionike, upravljanje električnim opterećenjem, praćenje osigurača, BITE električni sistem, upravljanje gorivom, kontrola kočenja, kontrola upravljanja nosne noge, izvlačenje i uvlačenje stajnog trapa, indikacija pritiska u gumama, indikacija pritiska ulja, praćenje temperature kočnica, itd.	
Centralni sistem (<i>core system</i>); mrežne komponente.	
13.21 Kabinski sistemi (ATA44)	
Jedinice i komponente koje su dio sredstava za zabavu putnika i osiguravaju komunikaciju u okviru zrakoplova (<i>Cabin Intercommunication Data System</i>) i između stanica putničke kabine i zemaljskih stanica (<i>Cabin Network Service</i>). Uključuje prijenos glasa, podataka, muzike i video signala.	3

Nivo
B2
<p><i>Cabin Intercommunication Data System</i> omogućava interfejs između sistema pilotske kabine/kabinskog osoblja i putničke kabine. Ovi sistemi podržavaju razmjenu podataka različitih LRU i najčešće se koriste preko panela za kabinsko osoblje.</p> <p>Mrežni servis putničke kabine (<i>Cabin Network Service</i>) se najčešće sastoji od servera, koji je najčešće povezan sa sljedećim sistemima:</p> <ul style="list-style-type: none"> Radio komunikacija i prijenos podataka, sistem za zabavu u letu. Mrežni servis putničke kabine može sadržati sljedeće funkcije: <ul style="list-style-type: none"> Pristup pretpolaznim/polaznim izvještajima; Pristup e-mail-u/intranetu/internetu; Baza podataka putnika; Centralni sistem putničke kabine (<i>Cabin Core System</i>); Sistem za zabavu u letu; Sistem za spoljnu komunikaciju; Sistem za memoriranje u putničkoj kabini; Sistem za nadzor putničke kabine; Razni sistemi putničke kabine.   <p>13.22 Informacijski sistemi (ATA 46)</p> <p>Jedinice i komponente koje su dio sredstava za skladištenje, ažuriranje i preuzimanje digitalnih informacija, koje su tradicionalno dostavljane na papiru, mikrofilmu ili mikrofišu. Uključuje jedinice koje služe za skladištenje informacija i za funkcije pronalaženja, kao što su uređaji za skladištenje i upravljač elektronske biblioteke. Ne uključuje jedinice ili komponente koje su instalirane za druge namjene i koje se dijele sa drugim sistemima, kao što je štampač u pilotskoj kabini ili ekran za opću upotrebu. Tipični primjeri uključuju sisteme upravljanja zračnim prometom i informacijama i sistemi mrežnog servera.</p> <ul style="list-style-type: none"> Sistem za informacije zrakoplova uopće; Sistem za informacije o pilotskoj kabini; Sistem za informacije o održavanju; Sistem za informacije o putničkoj kabini; Razni sistemi za informacije.
3

MODUL 14. POGON (PROPULZIJA)

	Nivo
	B2
14.1 Turbinski motori	
(a) Strukturni sklop i rad turbomlaznih, turboventilatorskih, turbovratilnih i turbo-elisni motora.	1
(b) Elektronska kontrola motora i sistemi za mjerjenje goriva (FADEC).	2
14.2 Sistemi parametara motora	2
Temperatura izduvnih gasova/sistemi mjerjenja temperature između stepena turbine;	
Brzina motora;	
Pokazivanje potiska motora: Stepen porasta pritiska u motoru (EPR), sistemi za mjerjenje pritiska na izlazu motora ili u mlazniku motora;	
Pritisak i temperatura ulja;	
Pritisak, temperatura i protok goriva;	
Pritisak punjenja cilindara;	
Obrtni moment motora;	
Brzina elise.	
14.3 Sistemi za pokretanje i paljenje	
Rad sistema motora za pokretanje i njegovih komponenata;	
Sistemi i komponente za paljenje;	
Sigurnosni zahtjevi održavanja.	2

MODUL 15. MOTOR SA GASNOM TURBINOM

	Nivo	
	A	B1
15.1 Osnove	1	2
Potencijalna energija, kinetička energija, Njutnovi zakoni kretanja, Brajtonov ciklus;		
Veza između sile, rada, snage, energije, brzine, ubrzanja;		
Strukturalni sklop i rad turbomlaznih, turboventilatorskih, turbovratilnih, turboelisnih motora.		

	Nivo	
	A	B1
15.2 Performanse motora Maksimalni potisak motora, efektivni potisak motora, snaga sa prigušivačem mlaznika, raspodjela potiska, rezultantni potisak, ekvivalentna snaga potiska u KS, ekvivalentna konjska snaga dobijena na osovini turbine, specifična potrošnja goriva; Efikasnost motora; Stepen dvostrujnosti i stepen porasta pritiska u motoru (EPR); Pritisak, temperatura i brzina protoka gasa; Režimi motora, staticki potisak, uticaj brzine, visine i tople klime, ravnomerni režim, ograničenja.	–	2
15.3 Uvodnik Dovodni vod kompresora; Efekti raznih konfiguracija uvodnika; Zaštita od leda.	2	2
15.4 Kompresori Aksijalni i centrifugalni tipovi; Struktura svojstva i principi rada i primjene; Balansiranje ventilatora; Rad; Uzroci i posljedice stolinga i pumpanja kompresora; Metodi kontroliranja protoka zraka: ventili za ispuštanje, promjenljive sprovodne lopatice uvodnika, promjenljive lopatice statora, rotirajuće lopatice statora; Stepen kompresora.	1	2
15.5 Komora sagorijevanja Struktura svojstva i principi rada.		
15.6 Turbinska sekcija Rad i karakteristike različitih tipova lopatica turbina; Spajanje (ugradnja) lopatica na disk; Sprovodne lopatice u mlazniku; Uzroci i posljedice naprezanja i puzanja turbineskih lopatica.	1	2
	2	2

	Nivo	
	A	B1
15.7 Izduvnik Struktura svojstva i principi rada; Sužavajući, šireći i mlaznik sa promjenljivim presjekom; Smanjenje buke motora; Reverseri potiska.	1	2
15.8 Ležajevi i zaptivke Struktura svojstva i principi rada.	-	2
15.9 Maziva i goriva Svojstva i specifikacije; Dodaci gorivu; Predostrožnost u pogledu sigurnosti.	1	2
15.10 Sistemi za podmazivanje Rad sistema/prikaz i komponente.	1	2
15.11 Gorivni sistemi Upotreba kontrole motora i sistema za mjerjenje goriva uključujući elektronsku kontrolu motora (FADEC); Prikaz sistema i komponente.	1	2
15.12 Zračni sistemi Rad sistema raspodjele zraka u motoru i sistema kontrole odleđivanja, uključujući unutrašnji rashladni sistem, zaptivanje i spoljni zračni servis.	1	2
15.13 Sistemi za pokretanje i paljenje Rad sistema motora za pokretanje i njegovih komponenata; Sistemi i komponente za paljenje; Sigurnosni zahtjevi održavanja.	1	2
15.14 Sistemi parametara motora Temperatura izduvnih gasova/sistemi mjerena temperature između stepena turbine; Pokazivanje potiska motora: Stepen porasta pritiska u motoru (EPR), sistemi za mjerjenje pritiska na izlazu motora ili u mlazniku motora; Pritisak i temperatura ulja; Pritisak i protok goriva; Brzina motora; Mjerjenje i indikacija vibracija; Obrtni moment motora; Snaga.	1	2

	Nivo	
	A	B1
15.15 Sistemi za povećanje snage Rad i primjena; Ubrizgavanje vode, smješa voda-metanol; Sistemi za dopunsko sagorijevanje.	—	1
15.16 Turboeljni motori Slobodna turbina, turbina sa gasnom vezom, turbina sa zupčastom vezom; Reduktori; Integrirane kontrole motora i propelera; Zaštita od prekoračenja brzine.	1	2
15.17 Turbovratilni motori Izrada, pogonski sistemi, reduktori, spojnice, kontrolni sistemi.	1	2
15.18 Pomoći izvor snage (APU) Upotreba, način rada, sistemi zaštite.	1	2
15.19 Instalacija pogonske grupe Konfiguracija protivpožarnih zidova, poklopaca, akustičnih panela, nosača motora, antivibracijskih nosača, crijeva, cijevi, dovoda, konektora, ožičenja, kontrolnih kablova i poluga, okova za dizanje, drenažnih otvora.	1	2
15.20 Sistemi za zaštitu od požara Rad na detekciji i sistemi za gašenje.	1	2
15.21 Praćenje parametara motora i rad na zemlji Postupci za startovanje i probu motora na zemlji; Tumačenje izlazne snage i ostalih parametara motora; Praćenje rada motora (uključujući analizu ulja, vibracije i pregled boroskopom); Pregled motora i komponenata prema kriterijima, tolerancijama i podacima dobijenim od proizvođača; Čišćenje/pranje kompresora; Šteta nastala udarom stranog tijela u motor.	1	3
15.22 Skladištenje motora i zaštita Konzerviranje i dekonzerviranje motora i motornih komponenata/sistema.	—	2

MODUL 16. KLIPNI MOTORI

	Nivo		
	A	B1	B3
16.1 Osnove Mehanička, toplotna i zapreminska efikasnost; Radni ciklusi – 2-taktni, 4-taktni, Otto i Dizel; Radna zapremina i stepen kompresije; Vrsta motora i redoslijed paljenja.	1	2	2
16.2 Performanse motora Proračun i mjerjenje snage; Faktori koji utiču na snagu motora; Smješa goriva, predpaljenje.	1	2	2
16.3 Konstrukcija motora Kućište motora, radilica, bregasto vratilo, korito (karter) motora; Reduktor; Klipovi i cilindri; Spojne poluge, usisavanje i izduv; Sistem ventila; Reduktor propeler-a.	1	2	2
16.4 Gorivni sistem motora 16.4.1 Karburatori Vrste, konstrukcija i način rada; Zaleđivanje i grijanje. 16.4.2 Direktno ubrizgavanje goriva Vrste, konstrukcija i način rada. 16.4.3 Elektronska kontrola motora Upotreba kontrole motora i sistema za mjerjenje goriva, uključujući elektronsku kontrolu motora (FADEC); Izgled sistema i komponente.	1	2	2
16.5 Startovanje i sistem paljenja Sistemi za startovanje; Tipovi magneta, konstrukcija i način rada; Shop provodnika paljenja, svjećice; Niskonaponski i visokonaponski sistemi.	1	2	2

	Nivo		
	A	B1	B3
16.6 Usisavanje, izduvavanje i rashladni sistemi Konstrukcija i način rada: usisnog sistema uključujući alternativni zračni sistem; Izduvni i rashladni sistem motora – zrak i tečnost.	1	2	2
16.7 Kompresorsko punjenje/turbo punjenje Principi i svrha kompresorskog punjenja i uticaj na parametre motora; Konstrukcija i način rada kompresorskih/turbo sistema; Terminologija; Sistemi kontrole; Sistem zaštite.	1	2	2
16.8 Maziva i goriva Svojstva i specifikacije; Aditivi za gorivo; Mjere opreza.	1	2	2
16.9 Sustemi za podmazivanje Način rada/prikaz i komponente.			
16.10 Sustemi parametara motora Broj obrtaja motora; Temperatura glave cilindra; Temperatura sredstava za hlađenje; Pritisak i temperatura ulja; Temperatura izduvnih gasova; Pritisak i protok goriva; Pritisak punjenja motora.	1	2	2
16.11 Instalacija pogonske grupe Konfiguracija protivpožarnih zidova, poklopaca, akustičnih panela, nosač motora, antivibracijskih nosača, crijeva, cijevi, dovoda, konektora, ožičenja, kontrolnih kablova i poluga, okova za dizanje, drenažnih otvora.	1	2	2
16.12 Praćenje parametara motora i rad na zemlji Postupci za startovanje i probu motora na zemlji; Tumačenje izlazne snage i ostalih parametara motora; Pregled motora i komponenata prema kriterijima, tolerancijama i podacima dobijenim od proizvođača;	1	3	2

	Nivo		
	A	B1	B3
16.13 Skladištenje motora i zaštita Konzerviranje i dekonzerviranje motora i motornih komponenata/sistema.	-	2	1

MODUL 17A. ELISA

Napomena: Ovaj modul nije primjenjiv na kategoriju B3. Za kategoriju B3 relevantne teme su definirane u modulu 17B.

	Nivo	
	A	B1
17.1 Osnove Teorija krakova elise; Veliki/mali ugao kraka, suprotni ugao kraka, napadni ugao, broj obrtaja; Klizanje elise; Aerodinamičke, centrifugalne i potisne sile; Obrtni moment; Relativni protok zraka na napadnom uglu kraka; Vibracije i rezonance.	1	2
17.2 Konstrukcija elise Konstrukcijske metode i materijali upotrijebljeni kod drvenih, kompozitnih i metalnih elisa; Položaj kraka, gornja površina kraka, trup kraka, donja površina kraka, kućište; Elise sa promjenljivim i nepromjenljivim korakom, elisa sa konstantnim brojem obrtaja; Instalacija elise/kape elise.	1	2
17.3 Kontrola koraka elise Kontrola brzine i metode promjene koraka, mehanička, električna/elektronska; Postavljanje propelera u položaj za jedrenje i negativni korak; Zaštita od prekoračenja brzine.	1	2
17.4 Sinhroniziranje elise Sinhroniziranje i oprema za sinhroniziranje elise.	-	2

	Nivo	
	A	B1
17.5 Защита od zaledivanja Električna oprema za odleđivanje i fluidi za odleđivanje.	1	2
17.6 Održavanje elise Statičko i dinamičko balansiranje; Trakiranje krakova elise; Procjena oštećenja krakova, erozija, korozija, šteta od udara stranih predmeta, delaminacija; Radovi na elisi/šeme popravke; Rad motora sa elisom.	1	3
17.7 Skladištenje i konzerviranje elise Konzerviranje i dekonzerviranje elise	1	2

MODUL 17B. ELISA

Napomena: Obim ovog modula će odslikavati tehnologiju aviona relevantnu za kategoriju B3.

	Nivo
	B3
17.1 Основе Teorija krakova elise; Veliki/mali ugao kraka, suprotni ugao kraka, napadni ugao, broj obrtaja; Klizanje elise; Aerodinamičke, centrifugalne i potisne sile; Obrtni moment; Relativni protok zraka na napadnom uglu kraka; Vibracije i rezonance.	2
17.2 Konstrukcija elise Konstrukcijske metode i materijali upotrijebljeni kod drvenih, kompozitnih i metalnih elisa; Položaj kraka, gornja površina kraka, trup kraka, donja površina kraka, kućište; Elise sa promjenljivim i nepromjenljivim korakom, elisa sa konstantnim brojem obrtaja; Instalacija propelera/kape propelera.	2

	Nivo
	B3
17.3 Kontrola koraka elise Kontrola brzine i metode promjene koraka, mehanička, električna/elektronska; Postavljanje propelera u položaj za jedrenje i negativni korak; Zaštita od prekoračenja brzine.	2
17.4 Sinhroniziranje elise Sinhroniziranje i oprema za sinhroniziranje elise.	2
17.5 Zaštita od zaledivanja Električna oprema za odleđivanje i fluidi za odleđivanje.	2
17.6 Održavanje elise Statičko i dinamičko balansiranje; Trakiranje krakova elise; Procjena oštećenja krakova, erozija, korozija, šteta od udara stranih predmeta, delaminacija; Radovi na elisi/šeme popravke; Rad motora sa elisom.	2
17.7 Skladištenje i konzerviranje elise Konzerviranje i dekonzerviranje elise	2

*Dodatak II***Standard osnovnih ispita****1. Opće**

- 1.1. Svi osnovni ispiti će se sprovesti u obliku pitanja sa više ponuđenih odgovora (u daljem tekstu: pitanja sa višestrukim izborom) i pitanja na koja se zahtijeva opisni odgovor (u daljem tekstu: opisna pitanja), kako je to dolje navedeno. Ponuđeni netačni alternativni odgovori će osobi, koja nije upućena u temu, izgledati jednak vjerovatno kao i tačni odgovori. Sve alternative će se jasno odnositi na pitanje i biće sličnog rječnika, gramatičke konstrukcije i dužine. Kod numeričkih pitanja, netačni odgovori će odgovarati proceduralnim greškama, kao što su pogrešno primjenjene korekcije ili pogrešna konverzija jedinica: neće biti samo nasumično izabrani brojevi.
- 1.2. Svako izborni pitanje će imati tri alternativna odgovora od kojih će samo jedan biti tačan, a za svaki modul kandidatu će biti dato vrijeme za rješavanje koje u prosjeku iznosi 75 sekundi po pitanju.
- 1.3. Svako opisno pitanje zahtijeva pripremu pismenog odgovora i kandidatu će se omogućiti po 20 minuta za odgovor na svako opisno pitanje.
- 1.4. Odgovarajuća opisna pitanja će biti formulirana i procijenjena primjenom nastavnog programa iz Dodatka I, predmeti 7A, 7B, 9A, 9B i 10.
- 1.5. Svako pitanje će imati uzorak odgovora koji je naznačen za njega i koji uključuje sve poznate alternativne odgovore koji mogu da budu relevantni i za druge djelove.
- 1.6. Uzorak odgovora će se razraditi u listu važnih tačaka, poznatih kao tzv. ključne tačke.
- 1.7. Prolazna ocjena za svaki modul i podmodul, za pitanja sa višestrukim izborom, jeste 75%.
- 1.8. Prolazna ocjena za svako opisno pitanje je 75% tako što odgovor kandidata mora da sadrži 75% zahtijevanih ključnih tačaka koje se tiču tog pitanja i nijednu značajnu grešku u vezi sa bilo kojom zahtijevanom ključnom tačkom.
- 1.9. Ako kandidat ne položi samo izborni ili samo opisni dio, on ponovo polaže dio ispita koji nije položio.
- 1.10. Kazneni poeni se neće koristiti pri odlučivanju da li je kandidat položio ispit.
- 1.11. Kandidat koji nije položio određeni predmet, ne može ponovo da ga polaže u narednih 90 dana, izuzev kad organizacija za obuku odobrena prema Aneksu IV (Dio 147) provede ponovni kurs prilagođen temama u nekom modulu koje nisu položene, u kom slučaju kandidat može ponovo da polaže predmet poslije 30 dana.
- 1.12. Vremenski periodi zahtijevani u tački 66.A.25 se odnose na svaki pojedinačni ispit za modul, sa izuzetkom onih ispita za module koji su položeni kao dio druge kategorije dozvole, kada je dozvola već izdata.
- 1.13. Maksimalni uzastupni dozvoljeni broj pokušaja polaganja pojedinačnih modula je tri. Sljedeći niz od tri uzastupna pokušaja je dozvoljen nakon godinu dana od posljednjeg pokušaja iz prethodnog niza pokušaja.

Kandidat će napismeno potvrditi odobrenoj organizaciji za obuku ili BHDCA kod koje podnose zahtjev za ispit, broj i datume prethodnih pokušaja polaganja u zadnjih godinu dana, kao i organizacije, odnosno, nadležne organe kod kojih je pokušano polaganje. Organizacija za obuku ili BHDCA je odgovorna da provjeri da li je broj pokušaja u okviru primjenjivih vremenskih rokova.

2. Broj pitanja za predmete iz Dodatka I Dijela 66 (Part- 66).**2.1. MODUL 1 – MATEMATIKA**

Kategorija A – 16 izbornih i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 20 minuta.

Kategorija B1 – 32 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 40 minuta.

Kategorija B2 – 32 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 40 minuta.

Kategorija B3 – 28 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 35 minuta.

2.2. MODUL 2 – FIZIKA

Kategorija A – 32 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 40 minuta.

Kategorija B1 – 52 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 65 minuta.

Kategorija B2 – 52 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 65 minuta.

Kategorija B3 – 28 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 35 minuta.

2.3. MODUL 3 – OSNOVI ELEKTROTEHNIKE

Kategorija A – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta.

Kategorija B1 – 52 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 65 minuta.

Kategorija B2 – 52 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 65 minuta.

Kategorija B3 – 24 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 30 minuta.

2.4. MODUL 4 – OSNOVI ELEKTRONIKE

Kategorija B1 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta.

Kategorija B2 – 40 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 50 minuta.

Kategorija B3 – 8 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 10 minuta.

2.5. MODUL 5 – СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОНСКИХ ИНСТРУМЕНТА СА ДИГИТАЛНИМ ТЕХНИКАМА

Kategorija A – 16 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 20 minuta.

Kategorija B1.1 i B 1.3 – 40 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 50 minuta.

Kategorija B1.2 i B 1.4 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta.

Kategorija B2 – 72 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 90 minuta.

Kategorija B3 – 16 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 20 minuta.

2.6. MODUL 6 – MATERIJALI I OPREMA

Kategorija A – 52 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 65 minuta.

Kategorija B1 – 72 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 90 minuta.

Kategorija B2 – 60 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 75 minuta.

Kategorija B3 – 60 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 75 minuta.

2.7. MODUL 7A – POSTUPCI ODRŽAVANJA

Kategorija A – 72 pitanja sa višestrukim izborom i 2 opisna pitanja. Dopušteno vrijeme je 90 minuta plus 40 minuta.

Kategorija B1 – 80 pitanja sa višestrukim izborom i 2 opisna pitanja. Dopušteno vrijeme je 100 minuta plus 40 minuta.

Kategorija B2 – 60 pitanja sa višestrukim izborom i 2 opisna pitanja. Dopušteno vrijeme je 75 minuta plus 40 minuta.

MODUL 7B – POSTUPCI ODRŽAVANJA:

Kategorija B3 – 60 pitanja sa višestrukim izborom i 2 opisna pitanja. Dopušteno vrijeme je 75 minuta plus 40 minuta.

2.8. MODUL 8 – OSNOVI AERODINAMIKE

Kategorija A – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta.

Kategorija B1 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta.

Kategorija B2 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta.

Kategorija B3 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 25 minuta

2.9. MODUL 9A – LJUDSKI FAKTOR

Kategorija A – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 25 minuta plus 20 minuta.

Kategorija B1 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 25 minuta plus 20 minuta.

Kategorija B2 – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 25 minuta plus 20 minuta.

MODUL 9B – LJUDSKI FAKTOR

Kategorija B3 – 16 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 20 minuta plus 20 minuta.

2.10. MODUL 10 – ZRAKOPLOVNA REGULATIVA

Kategorija A – 32 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 40 minuta plus 20 minuta.

Kategorija B1 – 40 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 50 minuta plus 20 minuta.

Kategorija B2 – 40 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 50 minuta plus 20 minuta.

Kategorija B3 – 32 pitanja sa višestrukim izborom i 1 opisno pitanje. Dopušteno vrijeme je 40 minuta plus 20 minuta.

2.11. MODUL 11A – AERODINAMIKA, STRUKTURE I SISTEMI TURBINSKIH AVIONA

Kategorija A – 108 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 135 minuta.

Kategorija B1 – 140 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 175 minuta.

MODUL 11B – AERODINAMIKA, STRUKTURE I SISTEMI KLIPNIH AVIONA Kategorija A – 72 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 90 minuta.

Kategorija B1 – 100 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 125 minuta.

MODUL 11B – AERODINAMIKA, STRUKTURE I SISTEMI KLIPNIH AVIONA:

Kategorija B3 – 60 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 75 minuta.

2.12. MODUL 12 – AERODINAMIKA, STRUKTURE I SISTEMI HELIKOPTERA

Kategorija A – 100 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 125 minuta.

Kategorija B1 – 128 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 160 minuta.

2.13. MODUL 13 – AERODINAMIKA, STRUKTURE I SISTEMI ZRAKOPLOVA

Kategorija B2 – 180 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 225 minuta. Pitanja, kao i dopušteno vrijeme, može biti po potrebi podijeljeno u dva ispita.

2.14. MODUL 14 – POGON (PROPULZIJA)

Kategorija B2 – 24 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 30 minuta.

2.15. MODUL 15 – MOTOR SA GASNOM TURBINOM

Kategorija A – 60 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 75 minuta.

Kategorija B1 – 92 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 115 minuta.

2.16. MODUL 16 – KLIPNI MOTORI

Kategorija A – 52 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 65 minuta.

Kategorija B1 – 72 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 90 minuta.

Kategorija B3 – 68 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 85 minuta.

2.17. MODUL 17A – ELISA

Kategorija A – 20 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je

25 minuta.

Kategorija B1 – 32 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 40 minuta.

MODUL 17B – ELISA

Kategorija B3 – 28 pitanja sa višestrukim izborom i 0 opisnih pitanja. Dopušteno vrijeme je 35 minuta.

Dodatak III

Standardi obuke za tip zrakoplova i standard ispita

Obuka na radu

1. Opće

Obuka za tip zrakoplova će se sastojati iz teoretske obuke i ispita, i, izuzev za ovlaštenja kategorije C, praktične obuke i procjene.

(a) Teoretska obuka i ispit će biti usklađeni sa sljedećim zahtjevima:

- (i) Biće sprovedeni u organizaciji za obuku odgovarajuće odobrenoj u skladu sa Aneksom IV (Dio 147) ili, ukoliko ih sprovodi neka druga organizacija, biće direktno odobreni od strane BHDC.
- (ii) Biće usklađeni sa standardima opisanim u stavu 3.1 i 4 ovog Dodatka III, osim ako je dozvoljeno dolje opisanim razlikama.
- (iii) U slučaju kategorije C koja je kvalifikacije stekla akademskim putem, kako je navedeno u tački 66.A.30(a)(5), obuka za prvi relevantni tip zrakoplova će biti na nivou kategorije B1 ili B2.
- (iv) Počeće i završiće se u roku od 3 godine prije podnošenja zahtjeva za upis ovlaštenja za tip.

(b) Praktična obuka i procjena će biti usklađeni sa sljedećim zahtjevima:

- (i) Biće provedeni u organizaciji za obuku odgovarajuće odobrenoj u skladu da Aneksom IV (Dio 147) ili, ukoliko ih sprovodi neka druga organizacija, biće direktno odobreni od strane BHDC.
- (ii) Biće usklađeni sa standardima opisanim u stavu 3.1 i 4 ovog dodatka III, osim ako je dozvoljeno dolje opisanim razlikama.
- (iii) Uključivaće reprezentativni izbor aktivnosti održavanja relevantan za tip zrakoplova.
- (iv) Uključivaće demonstracija pomoću opreme, komponenti, simulatora, drugih uređaja za obuku ili zrakoplova.
- (v) Počeće i završiće se u roku od 3 godine prije podnošenja zahtjeva za upis ovlaštenja za tip.

(c) Diferencijalna obuka

- (i) Diferencijalna obuka je obuka koja se zahtjeva da se pokriju razlike između dva različita ovlaštenja za tip istog proizvođača.
- (ii) Diferencijalna obuka se definira od slučaja do slučaja, uzimajući u obzir zahtjeve sadržane u ovom dodatku III u vezi i sa teoretskim i sa praktičnim elementima obuke za ovlaštenje za tip.
- (iii) Ovlaštenje za tip će se upisati nakon diferencijalne obuke samo ako podnositelj zahtjeva ispunjava jedan od sljedećih uvjeta:
  - ima već upisano ovlaštenje za tip zrakoplova u dozvolu sa kojeg se radi diferencijalna obuka, ili
  - je završio obuku za tip za zrakoplov sa kojeg se radi diferencijalna obuka.

2. Nivoi obuke za tip zrakoplova

Dolje navedena tri nivoa određuju ciljeve, širinu obuke i nivo znanja koji namjerava da dostigne određeni nivo obuke.

- Nivo 1: Kratak prikaz strukture, sistema i pogonske grupe zrakoplova, kao što je navedeno u Odjeljku Opis sistema u Priručniku za održavanje zrakoplova/Instrukcijama za kontinuiranu plovidbenost.

Ciljevi kursa: Po završenom kursu, kandidat treba da bude u stanju da:

- (a) pruži jednostavan opis cijelog predmeta, koristeći uobičajene riječi i primjere, koristeći tipične izraze i da identificira sigurnosne mjere predostrožnosti koje se tiču strukture zrakoplova, sistema i pogonske grupe;
- (b) identificira priručnike zrakoplova, postupke održavanja bitne za strukturu zrakoplova, sisteme i pogonsku grupu;
- (c) odredi opći raspored glavnih sistema zrakoplova;
- (d) odredi opći raspored i karakteristike pogonske grupe;
- (e) identificira specifičan alat i opremu za test/ispitivanje koja se koristi za zrakoplov.

- Nivo 2: Pregled osnovnih upravljačkih sistema, indikatora, glavnih komponenti, uključujući njihovu lokaciju i svrhu, servisiranje i otkrivanje manjih kvarova. Opće znanje o teoretskim i praktičnim aspektima teme.

Ciljevi kursa: Kao dodatak podacima sadržanim u obuci nivoa 1, po završenom kursu nivoa 2, kandidat treba da bude u stanju da:

- (a) razumije teorijske osnove predmeta; primjeni znanje na praktičan način, koristeći detaljne postupke;
- (b) poznaže sigurnosne mjere predostrožnosti kad radi na zrakoplovu, pogonskoj grupi i sistemu ili u njihovoj blizini;
- (c) Opiše sisteme i upravljanje zrakoplovom, a prije svega pristup, raspoloživost i izvore električne energije;
- (d) Identificira položaj glavnih komponenti;
- (e) Objasni normalno funkcioniranje svakog glavnog sistema, uključujući terminologiju i nomenklaturu;
- (f) Sprovede postupke za servisiranje, povezane sa zrakoplovom, za sljedeće sisteme: gorivo, pogonske grupe, hidraulika, stajni trap, voda/otpad i kisik;
- (g) Pokaže stručnost u čitanju izvještaja posade i sistema izvještavanja u zrakoplovu (otkrivanje manjih kvarova) i sposobnost da odredi plovidbenost zrakoplova koristeći MEL/CDL;
- (h) Pokaže korištenje, interpretaciju i primjenu odgovarajuće dokumentacije, uključujući instrukcije za kontinuiranu plovidbenost, priručnik za održavanje, katalog ilustrovanih djelova, itd.

- Nivo 3 Detaljan opis, rad, lokacija komponenti, sastavljanje/rastavljanje, BITE postupci i otklanjanje kvarova na nivou priručnika za održavanje.

Ciljevi kursa: Pored podataka sadržanih u obuci nivoa 1 i 2, po završenom kursu nivoa 3, kandidat treba da bude u stanju da:

- (a) pokaže teoretsko znanje o strukturi i sistemima zrakoplova i međuvezama sa drugim sistemima, pruži detaljni opis predmeta koristeći teoretsku osnovu i posebne primjere i zna da protumači rezultate dobijene iz raznih izvora i mjerjenja i da primjeni korektivne mjere, ako je to potrebno;

- (b) provjeri sisteme, pogonske grupe, komponente i izvede funkcionalne provjere, kao što je to određeno u priručniku za održavanje zrakoplova;
- (c) Pokaže korištenje, interpretaciju i primjenu odgovarajuće dokumentacije, uključujući priručnik za struktume popravke, priručnik za otkrivanje kvarova, itd;
- (d) poveže informacije radi donošenja odluka vezanih za dijagnozu i otklanjanje kvarova na nivou priručnika za održavanje;
- (e) opiše postupke za zamjenu komponenti jedinstvenih za tip zrakoplova.

3. Standardi obuke za tip zrakoplova

Iako obuka za tip zrakoplova sadrži i teorijske i praktične elemente, kursevi mogu biti odobreni za teorijske elemente, praktične elemente, ili kombinaciju i jednog i drugog.

3.1. Teorijski element

(a) Cilj:

Po završetku kursa teorijske obuke, kandidat će moći da pokaže, na nivoima datim u programu obuke iz Dodatka III, detaljno teoretsko znanje primjenjivih sistema, strukture, operacija, održavanja, popravki i otkrivanja kvarova na zrakoplovu, u skladu sa odobrenim podacima o održavanju.

(b) Nivoi obuke:

Nivoi obuke jesu nivoi koji su određeni u tački 2 iznad.

Poslije prve okončane obuke za tip zrakoplova, za ovlašteno osoblje kategorije C svi naredni kursevi moraju biti na nivou 1.

Za vrijeme teoretske obuke nivoa 3, materijali za obuku nivoa 1 i 2 mogu biti korišteni da bi se podučio puni obim poglavlja, ako je potrebno. Ipak, za vrijeme obuke, većina materijala za obuku, kao i vrijeme predavanja će biti na višem nivou.

(c) Trajanje:

Minimum sati podučavanja za teoretsku obuku su dati u sljedećoj tabeli:

Kategorija	Sati
<i>Avioni sa maksimalnom masom na polijetanju preko 30000 kg:</i>	
B1.1	150
B1.2	120
B2	100
C	30
<i>Avioni sa maksimalnom masom pri polijetanju do 30000 kg i preko 5700 kg:</i>	
B1.1	120
B1.2	100
B2	100
C	25
<i>Avioni sa maksimalnom masom pri polijetanju do 5700 kg (*):</i>	
B1.1	80
B1.2	60
B2	60
C	15
<i>Helikopteri (**):</i>	
B1.3	120
B1.4	100
B2	100
C	25

(*) Za nepresurizovane klipne avione do 2000 kg MTOM minimalno trajanje može biti smanjeno za 50%

(**) Za helikoptere iz grupe 2 (definirano tačkom 66.A.42) minimalno trajanje može biti smanjeno za 30%

Za svrhu gornje tabele, sat podučavanja znači 60 minuta predavanja i ne uključuje pauze, ispite, pregledе, pripremanje i posjetu zrakoplovу.

Ovi sati se odnose samo na teoretske kurseve za kompletно kombiniranje zrakoplov/motor u skladu sa ovlaštenjem za tip kako to definira EASA.

(d) Opravdavanje dužine trajanja kursa:

Obuke izvršene u organizaciji za obuku odobrenoj u skladu sa Aneksom IV (Dio 147) i kursevi, koje je direktno odobrila, BHDCA će opravdati svoje trajanje i pokrivanje punog programa obuke pomoću analize potrebā obuke, koja će se zasnivati na:

- projektu tipa zrakoplova, njegovim potrebama kod održavanja i tipovima operacija,
- detaljnoj analizi primjenjivih poglavlja – pogledati sadržaj tabele 3.1(e) niže,
- detaljnoj analizi kompetencija koja će pokazati da su ciljevi navedeni u tački 3.1(a) u potpunosti ispunjeni.

Kada analiza potrebā obuke pokaže da je potreban veći broj sati, dužine kurseva će biti veća od minimuma navedenog u tabeli.

Slično, sati predavanja na diferencijalnim kursevima ili drugim kombinacijama kurseva obuke (kao što je kombinirani B1/B2 kurs), i u slučajevima kurseva teoretske obuke za tip datih ispod cifara iz tačke 3.1(c) gore, oni će biti opravdani BHDCA na osnovu analize potrebā obuke, kako je to opisano iznad.

Pored toga, kursevi moraju opisati i opravdati sljedeće:

- Minimalno zahtijevano prisustvo polaznika, da bi se ispunili ciljevi kursa.
- Maksimalni dnevni broj sati obuke, uzimajući u obzir principe pedagogije i ljudskog faktora.

Ako se ne ispuni minimalno zahtijevano prisustvo, uvjerenje o prepoznavanju neće biti izdato. Organizacija za obuku može dati dodatnu obuku da bi se ispunili uvjeti minimalnog zahtijevanog prisustva.

(e) Sadržaj:

Kao minimum, biće pokriveni oni elementi iz programa obuke datog niže koji se odnose na tip zrakoplova.

Program obuke će biti fokusiran na mehaničke i električne aspekte za B1 osoblje, i električne i aspekte avionike za B2 osoblje.

Nivo Poglavlja	Turbinski i avioni		Klipni avioni		Turbinski helikopter i		Klipni helikopter i		Avionika
	B1	C	B1	C	B1	C	B1	C	
Kategorija dozvole	B1	C	B1	C	B1	C	B1	C	B2
Uvodni modul:									
05 Vremenska ograničenja/provjere održavanja	1	1	1	1	1	1	1	1	1
06 Dimenzije/Površine (MTOM, etc)	1	1	1	1	1	1	1	1	1
07 Dizanje i osiguravanje	1	1	1	1	1	1	1	1	1
08 Niveliranje i mjerjenje težine	1	1	1	1	1	1	1	1	1
09 Vuča i rulanje	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10 Parkiranje/legerisanje, skladištenje i vraćanje u upotrebu	1	1	1	1	1	1	1	1	1
11 Oznake i naljepnice	1	1	1	1	1	1	1	1	1
12 Servisiranje	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20 Standardni postupci – samo za pojedini tip zrakoplova									
Helikopteri									
18 Analiza vibracija i buke (Trakiranje lopatica)	–	–	–	–	3	1	3	1	–
60 Standardni postupci - Rotor	–	–	–	–	3	1	3	1	–
62 Rotori	–	–	–	–	3	1	3	1	1
62A Rotori – praćenje i pokazivanje	–	–	–	–	3	1	3	1	3
63 Prijenos snage na rotor	–	–	–	–	3	1	3	1	1
63A Prijenos snage na rotor – praćenje i parametri	–	–	–	–	3	1	3	1	3
64 Repni rotor	–	–	–	–	3	1	3	1	3
64A Repni rotor – praćenje i parametri	–	–	–	–	3	1	3	1	1
65 Prijenos snage na repni rotor	–	–	–	–	3	1	3	1	3
65A Prijenos snage na repni rotor – praćenje i parametri	–	–	–	–	3	1	3	1	–
66 Lopatice na sklapanje/nosač	–	–	–	–	3	1	3	1	–
67 Kontrola leta rotorom	–	–	–	–	3	1	3	1	–
53 Struktura zrakoplova (helikopter)	–	–	–	–	3	1	3	1	–
Struktura zrakoplova									
51 Standardne prakse i strukture (kласификација, procjena i popravka оштећења)	3	1	3	1	–	–	–	–	1

Nivo Poglavlja	Turbinski avioni		Klipni avioni		Turbinski helikopter		Klipni helikopter		Avionika B2
	B1	C	B1	C	B1	C	B1	C	
53 Trup	3	1	3	1	-	-	-	-	1
54 Motorske gondole/nosači	3	1	3	1	-	-	-	-	1
55 Stabilizatori	3	1	3	1	-	-	-	-	1
56 Prozori	3	1	3	1	-	-	-	-	1
57 Krila	3	1	3	1	-	-	-	-	1
27A Komandne površine (sve)	3	1	3	1	-	-	-	-	1
52 Vrata	3	1	3	1	-	-	-	-	1
Sistem za identificiranje zona i stanica	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Sistemi strukture:									
21 Klimatizacija	3	1	3	1	3	1	3	1	3
21A Dovod zraka	3	1	3	1	3	1	3	1	2
21B Presurizacija	3	1	3	1	3	1	3	1	3
21C Sigurnosne i upozoravajuće naprave	3	1	3	1	3	1	3	1	3
22 Automatsko letenje	2	1	2	1	2	1	2	1	3
23 Komunikacije	2	1	2	1	2	1	2	1	3
24 Električna energija	3	1	3	1	3	1	3	1	3
25 Oprema i unutrašnje opremanje	3	1	3	1	3	1	3	1	1
25A Elektronska oprema uključujući opremu u slučaju nužde	3	1	3	1	3	1	3	1	3
26 Zaštita od požara	3	1	3	1	3	1	3	1	3
27 Komande leta	3	1	3	1	3	1	3	1	2
27A Upravljanje sistemom: električno/fly-by-wire	3	1	-	-	-	-	-	-	3
28 Gorivni sistemi	3	1	3	1	3	1	3	1	2
28A Gorivni sistemi – praćenje i parametri	3	1	3	1	3	1	3	1	3
29 Hidraulika	3	1	3	1	3	1	3	1	2
29A Hidraulika – praćenje i parametri	3	1	3	1	3	1	3	1	3
30 Zaštita od leda i kiše	3	1	3	1	3	1	3	1	3
31 Sistemi za indikacije/snimanje	3	1	3	1	3	1	3	1	3
31A Sistemi instrumenata	3	1	3	1	3	1	3	1	3
32 Stajni trap	3	1	3	1	3	1	3	1	2
32A Stajni trap – praćenje i parametri	3	1	3	1	3	1	3	1	3
33 Svjetla	3	1	3	1	3	1	3	1	3
34 Navigacija	2	1	2	1	2	1	2	1	3
35 Kiseonik	3	1	3	1	-	-	-	-	2
36 Pneumatika	3	1	3	1	3	1	3	1	2
36A Pneumatika – praćenje i parametri	3	1	3	1	3	1	3	1	3
37 Vakuum	3	1	3	1	3	1	3	1	2
38 Voda/otpad	3	1	3	1	-	-	-	-	2
41 Voden balast	3	1	3	1	-	-	-	-	1
42 Modularna integrirana avionika	2	1	2	1	2	1	2	1	3

Nivo Poglavlja	Turbinski avioni				Klipni avioni				Turbinski helikopter				Klipni helikopter				Avionika
	B1	C	B1	C	B1	C	B1	C	B1	C	B1	C	B1	C	B2		
Kategorija dozvole																	
44 Sistemi putničke kabine	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	3				
45 Ugrađeni sistem za održavanje (ili pokriveno sa 31)	3	1	3	1	3	1	—	—	—	—	—	—	3				
46 Informacijski sistemi	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	3				
50 Odjelci za teret i uređaje	3	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3	1	1				
Turbinski motori																	
70 Standardne prakse – Motori	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
70A Strukturalni sklop i rad motora (Instalacija uvodnika, kompresori, komora sagorijevanja, turbiska, sekacija, ležajevi i zaptivke, sistemi podmazivanja)	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
70B Performanse motora	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
71 Pogonska grupa	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
72 Turbomlazni/Turboelisni/Turboventilatorski /Elisnoventilatorski motor	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
73 Motorno gorivo i kontrola	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
75 Zrak	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
76 Kontrole motora	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
78 Izduvnik	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
79 Ulje	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
80 Pokretanje	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
82 Ubrizgavanje vode	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
83 Reduktori za pogon uređaja	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
84 Pojačavanje potiska	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	1				
73A FADEC	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	3				
74 Paljenje	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	3				
77 Sistemi parametara motora	3	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	3				
49 Pomoćni izvor snage (APU)	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2				
Klipni motor																	
70 Standardne prakse – Motori	—	—	3	1	—	—	—	—	3	1	—	—	1				
70A Strukturalni sklop i rad motora (instalacija, karburatori, direktno ubrizgavanje goriva, 70A usisavanje, izduvnik i rashladni sistemi,kompresorsko punjenje/turbo punjenje, sistemi za podmazivanje)	—	—	3	1	—	—	—	—	3	1	—	—	1				
70B Performanse motora	—	—	3	1	—	—	—	—	3	1	—	—	1				
71 Pogonska grupa	—	—	3	1	—	—	—	—	3	1	—	—	1				
76 Kontrola motora	—	—	3	1	—	—	—	—	3	1	—	—	1				
79 Ulje	—	—	3	1	—	—	—	—	3	1	—	—	1				
80 Startovanje	—	—	3	1	—	—	—	—	3	1	—	—	1				
81 Turbine	—	—	3	1	—	—	—	—	3	1	—	—	1				

Nivo Poglavlja	Turbinski avioni		Klipni avioni		Turbinski helikopter		Klipni helikopter		Avionika
	B1	C	B1	C	B1	C	B1	C	
82 Ubrizgavanje vode	-	-	3	1	-	-	3	1	1
83 Reduktori za pogon uređaja	-	-	3	1	-	-	3	1	1
84 Pojačavanje potiska	-	-	3	1	-	-	3	1	1
73A FADEC	-	-	3	1	-	-	3	1	3
74 Paljenje	-	-	3	1	-	-	3	1	3
77 Sistemi parametara motora	-	-	3	1	-	-	3	1	3
Elise									
60A Standardne prakse – Elisa	3	1	3	1	-	-	-	-	1
61 Elise/potisak	3	1	3	1	-	-	-	-	1
61A Konstrukcija elise	3	1	3	1	-	-	-	-	-
61B Kontrola koraka elise	3	1	3	1	-	-	-	-	-
61C Sinhronizovanje elise	3	1	3	1	-	-	-	-	1
61D Elektronska kontrola elise	2	1	2	1	-	-	-	-	3
61E Zaštita od zaledivanja elise	3	1	3	1	-	-	-	-	-
61F Održavanje elise	3	1	3	1	-	-	-	-	1

- (f) Metode multimedijalne obuke (MBT) se mogu koristiti da bi se zadovoljili teorijski elementi bilo u učionici ili u kontroliranoj virtuelnoj okolini pod uvjetom da budu prihvачene od strane BHDC.

3.2. Praktični dio

(a) Cilj:

Cilj praktične obuke je da se stekne zahtijevana stručnost u obavljanju sigurnog održavanja, provjere i rutinskih radova prema priručniku za održavanje i drugim odgovarajućim uputstvima i zadacima koji su podesni za tip zrakoplova, kao što su na primjer, otkrivanje kvarova, popravke, podešavanja, zamjene, montaža i funkcionalne provjere. Uključuje svijest o korištenju cijelokupne tehničke literature i dokumentacije zrakoplova, korištenje stručnog/posebnog alata i opreme za testiranje za izvođenje izgradivanja i zamjene komponenti i modula jedinstvenih za tip zrakoplova, uključujući i bilo koju aktivnost vezanu za održavanje na krilu (on-wing).

(b) Sadržaj:

Najmanje 50% označenih stavki iz donje tabele, koji su relevantni za dati tip zrakoplova, će biti obavljeni kao dio praktične obuke.

Obilježeni zadaci predstavljaju teme koje su bitne u svrhu praktične obuke kako bi se osiguralo da su operacije, funkcije, ugrađivanje i značaj sigurnosti, u ključnim zadacima održavanja, pravilno naglašeni; naročito kada isti ne mogu u potpunosti biti objašnjeni samo teorijskom obukom. Iako je je u listi naveden minimum tema praktične obuke, druge teme mogu biti dodate ako su relevantne za dati tip zrakoplova.

Zadaci, koji će se obaviti, će biti reprezentativni za zrakoplov i sisteme i u pogledu kompleksnosti i u pogledu tehničkog znanja potrebnog da se obavi zadatak. I dok se i relativno jednostavni zadaci mogu uključiti, drugi, kompleksniji zadaci će također biti uvršteni i izvršeni kako je odgovarajuće za tip zrakoplova.

Legenda tabele: LOC: Lociranje; FOT: funkcionalni/operativni testovi; SGH: Service and ground handling; R/I: izgrađivanje/ugrađivanje; MEL: Lista minimalne ispravnosti opreme; TS: otkrivanje kvarova.

Poglavlja	B1/B2		B1					B2				
	LOC	FOT	SGH	R/I	MEL	TS	FOT	SGH	R/I	MEL	TS	
Uvodni modul:												
05 Vremenska ograničenja/provjere održavanja	X/X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
06 Dimenzije/Površine (MTOM, etc)	X/X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
07 Dizanje i osiguravanje	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-
08 Niveliranje i mjerjenje težine	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-
09 Vuča i rulanje	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-
10 Parkiranje/langeriranje, skladištenje i vraćanje u upotrebu	X/X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11 Oznake i naljepnice	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-
12 Servisiranje	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-
20 Standardne prakse – samo za pojedini tip zrakoplova	X/X	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Helikopteri	X/-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-
18 Analiza vibracija i buke (Trakiranje lopatica)	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-
60 Standardne prakse Rotor – samo za pojedini tip	X/-	-	X	X	-	X	-	-	-	-	-	-
62 Rotori	X/X	X	X	X	X	X	-	-	X	-	X	-
62A Rotori – praćenje i parametri	X/-	X	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-
63 Prijenos snage na rotor	X/X	X	-	X	X	X	-	-	X	-	X	-
63A Prijenos snage na rotor – praćenje i parametri	X/-	-	X	-	-	X	-	-	-	-	-	-
64 Repni rotor	X/-	X	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-
64A Repni rotor – praćenje i parametri	X/X	X	-	X	X	X	-	-	X	-	X	-
65 Prijenos snage na repni rotor	X/-	X	X	-	-	X	-	-	-	-	-	-
65A Prijenos snage na repni rotor – praćenje i parametri	X/-	X	X	-	X	X	-	-	-	-	-	-
66 Lopatice na sklapanje/nosač	X/X	X	X	X	X	X	X	X	-	-	-	-
67 Rotorske kontrole leta												
Struktura zrakoplova (helikopter)												
53 Napomena: pokriveno pod struktura zrakoplova	X/X	X	X	X	X	X	X	X	-	-	-	-
25 Oprema za plutanje u slučaju nužde	X/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Struktura zrakoplova	X/-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-

Poglavlja	B1/B2		B1				B2				
	LOC	FOT	SGH	R/I	MEL	TS	FOT	SGH	R/I	MEL	TS
54 Motorske gondole/nosači	X/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
55 Stabilizatori	X/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
56 Prozori	X/-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-
57 Krila	X/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
27A Komandne površine	X/-	-	-	-	-	X	-	-	-	-	-
52 Vrata	X/X	X	X	-	-	-	-	X	-	-	-
Sistemi strukture:											
21 Klimatizacija	X/X	X	X	-	X	X	X	X	-	X	X
21A Dovod zraka	X/X	X	-	-	-	-	X	-	-	-	-
21B Presurizacija	X/X	X	-	-	X	X	X	-	-	X	X
21C Sigurnosne i upozoravajuće naprave	X/X	-	X	-	-	-	-	X	-	-	-
22 Autolet	X/X	-	-	-	X	-	X	X	X	X	X
23 Komunikacije	X/X	-	X	-	X	-	X	X	X	X	X
24 Električna energija	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
25 Oprema i unutrašnje opremanje	X/X	X	X	X	-	-	X	X	X	-	-
25A Elektronska oprema uključujući opremu u slučaju nužde	X/X	X	X	X	-	-	X	X	X	-	-
26 Zaštita od požara	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
27 Komande leta	X/X	X	X	X	X	X	X	-	-	-	-
27A Upravljanje sistemom: električno/fly-by-wire	X/X	X	X	X	X	-	X	-	X	-	X
28 Gorivni sistemi	X/X	X	X	X	X	X	X	X	-	X	-
28A Gorivni sistemi – praćenje i parametri	X/X	X	-	-	-	-	X	-	X	-	X
29 Hidraulički pogon	X/X	X	X	X	X	X	X	X	-	X	-
29A Hidraulički pogon – praćenje i parametri	X/X	X	-	X	X	X	X	-	X	X	X
30 Zaštita od leda i kiše	X/X	X	X	-	X	X	X	X	-	X	X
31 Sistemi za indikacije/snimanje	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
31A Sistemi instrumenata	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
32 Stajni trap	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	-
32A Stajni trap – praćenje i parametri	X/X	X	-	X	X	X	X	-	X	X	X
33 Svjetla	X/X	X	-	X	-	X	X	X	X	X	-
34 Navigacija	X/X	-	X	-	X	-	X	X	X	X	X
35 Kiseonik	X/-	X	X	-	-	X	X	-	-	-	-
36 Pneumatika	X/-	X	-	X	X	X	X	-	X	X	X
36A Pneumatika – praćenje i parametri	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
37 Vakuum	X/-	X	-	X	X	X	-	-	-	-	-
38 Voda/otpad	X/-	X	X	-	-	-	X	X	-	-	-
41 Voden balast	X/-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42 Modularna integrisana avionika	X/X	-	-	-	-	-	X	X	X	X	X
44 Sistemi putničke kabine	X/X	-	-	-	-	-	X	X	X	X	X
45 Ugrađeni sistem za održavanje (ili pokriveno sa 31)	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
46 Informacioni sistemi	X/X	-	-	-	-	-	X	X	X	X	X

Poglavlja	B1/B2		B1			B2					
	LOC	FOT	SGH	R/I	MEL	TS	FOT	SGH	R/I	MEL	TS
80 Startovanje	X/-	X	-	-	X	X	-	-	-	-	-
81 Turbine	X/-	X	X	X		X	-	-	-	-	-
82 Ubrizgavanje vode	X/-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
83 Reduktor	X/-	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-
84 Pojačavanje potiska	X/-	X	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Elise:											
60A Standardne prakse – Elisa	-	-	-	X	-	-	-	-	-	-	-
61 Elise/potisak	X/X	X	X	-	X	X	-	-	-	-	-
61A Konstrukcija elise	X/X	-	X	-	-	-	-	-	-	-	-
61B Kontrola koraka elise	X/-	X	-	X	X	X	-	-	-	-	-
61C Sinhronizovanje elise	X/-	X	-	-	-	X	-	-	-	X	-
61D Elektronska kontrola elise	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
61E Zaštita od zaledivanja elise	X/-	X	-	X	X	X	-	-	-	-	-
61F Održavanje elise	X/X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

4. Standard ispita i procjene kod obuke za tip

4.1 Standard ispita teorijskog elementa

Nakon završetka teorijskog dijela obuke za tip zrakoplova, održaće se pismeni ispit, koji će biti u skladu sa sljedećim:

- (a) Ispit se sastoji od pitanja sa višestrukim izborom (pitanja sa više ponuđenih odgovora). Svako pitanje će imati 3 ponuđena odgovora, od kojih je samo jedan tačan. Ukupno vrijeme se bazira na ukupnom broju pitanja, i vrijeme za odgovore je bazirano na prosjeku od 90 sekundi po pitanju.
- (b) Ponuđeni netačni alternativni odgovori će osobi, koja nije upućena u temu, izgledati jednakovjerojatno kao i tačni odgovori. Sve alternative će se jasno odnositi na pitanje i sličnog rječnika, gramatičke konstrukcije i dužine.
- (c) Kod numeričkih pitanja, netačni odgovori će odgovarati proceduralnim greškama kao što su pogrešno primijenjene korekcije (+ naspram -), ili pogrešna konverzija jedinica. Neće biti samo nasumično izabrani brojevi.
- (d) Nivo ispita za svako poglavље će biti, kao što je definirano u tački 2 „Nivoi obuke za tip zrakoplova“. Ipak, korištenje ograničenog broja na nižim nivoima je prihvatljivo.
- (e) Na ispitu su knjige zatvorene. Nije dozvoljeno korištenje materijala za pomoć. Izuzetak se čini kad se procjenjuje sposobnost kandidata za B1 ili B2 da protumače tehničke dokumente.
- (f) Broj pitanja određen je tako što postoji najmanje 1 pitanje za svaki sat predavanja predmeta. Broj pitanja za svako poglavљe će biti proporcionalan sa:
  - Efektivnog broja sati obuke na tom poglavljtu i nivou
  - Ciljevima učenja, koji su dati u analizi potrebâ obuke BHDCA procijenjuje broj i nivo pitanja na uzorku prilikom odobravanja kursa.
- (g) Prolazna ocjena ispita je 75%. Ukoliko je ispit obuke za tip podijeljen u više ispita, svaki ispit će se proći sa najmanje 75%. Da bi bilo moguće postići tačno 75%, broj pitanja će biti sadržitelj broja 4.
- (h) Kazneni poeni (negativni poeni za pogrešne odgovore) se ne koriste.

- (i) U slučaju faznog ispitivanja, pojedinačni ispiti se ne mogu koristiti kao dio završnog ispita, izuzev ako svaki ispit ne sadrži odgovarajući broj pitanja zahtjevanog nivoa.

4.2 Standard procjene praktičnog elementa

Nakon završetka praktičnog elementa obuke za tip zrakoplova, uradiće se procjena, koja će biti u skladu sa sljedećim:

- (a) Procjenu će uraditi određeni procjenjivači sa odgovarajućim kvalifikacijama.
(b) Procjena će vrjetnovati znanje i vještine kandidata.

5. Standard ispita za tip

Ispit će biti usmen, pismen ili praktična procjena, ili kombinacija svega, i biće u skladu sa sljedećim zahtjevima

- (a) Pitanja na usmenom ispitu će biti otvorena.
(b) Pismeni ispit će se sastojati od pitanja sa višestrukim izborom ili od opisnih pitanja.
(c) Praktična procjena će odrediti obučenost lica da izvede zadatak.
(d) Ispiti će se sastavljati po modelu uzorka poglavlja navedenih u stavu 3. programa obuke/ispita za tip, na naznačenom nivou.
(e) Ponuđeni netačni alternativni odgovori će osobi, koja nije upućena u temu, izgledati jednakovjerojatno kao i tačni odgovori. Sve alternative će se jasno odnositi na pitanje i sličnog rječnika, gramatičke konstrukcije i dužine.
(f) Kod numeričkih pitanja, netačni odgovori će odgovarati proceduralnim greškama, kao što su pogrešno primjenjene korekcije, ili pogrešna konverzija jedinica: neće biti samo nasumično izabrani broevi.
(g) Ispit će osigurati ispunjenje sljedećih ciljeva:
1. pravilno i sigurno izlaganje o zrakoplovu i njegovim sistemima;
2. osiguravanje sigurnog obavljanja održavanja, provjere i rutinskih radova prema priručniku za održavanje i drugim odgovarajućim uputstvima i zadacima koji su podesni za tip zrakoplova (na primjer, otkrivanje kvarova, popravke, podešavanja, zamjene, montaža i funkcionalne provjere, kao što su startovanje motora itd.);
3. ispravno korištenje cijelokupne tehničke literature i dokumentacije zrakoplova;
4. ispravnu upotrebu stručnog/posebnog alata i opreme za testiranje, skidanje i zamjenu komponenti i modula jedinstvenih za tip zrakoplova, uključujući i bilo koju aktivnost vezanu za održavanje na krilu (*on-wing*).

(h) Sljedeći uvjeti se primjenjuju na ispite:

1. Maksimalni uzastupni dozvoljeni broj pokušaja polaganja pojedinačnih modula je tri. Sljedeći niz od tri uzastupna pokušaja je dozvoljen nakon godinu dana od posljednjeg pokušaja iz prethodnog niza pokušaja. Nakon prvog neuspjelog pokušaja, sljedeći pokušaj može biti nakon 30 dana. Nakon drugog neuspjelog pokušaja, sljedeći pokušaj može biti nakon 60 dana.

Kandidat će napismeno potvrditi organizaciji za obuku ili BHDCA, kod koje podnose zahtjev za ispit, broj i datume prethodnih pokušaja polaganja u zadnjih godinu dana, kao i organizacije za obuku, odnosno nadležne organe kod kojih je pokušano polaganje. Organizacija za obuku ili BHDCA je odgovorna da provjeri da li je broj pokušaja u okviru primjenjivih vremenskih rokova.

2. Ispit za tip će biti položen i zahtijevano praktično iskustvo obavljeno u roku od 3 godine prije podnošenja zahtjeva za upis ovlaštenja u dozvolu za održavanje zrakoplova.

3. Ispit za tip će se obaviti u prisustvu najmanje jednog ispitiča. Ispitič(i) neće učestovati u obuci kandidata.

(i) Ispitič(i) će sačiniti i potpisati pisani izvještaj o ispitu u kojem će objasniti zašto je kandidat položio ili nije.

6. **Obuka na radu**

Obuka na radu (*On the Job Training – OJT*) će biti odobrena od strane BHDCA. Sprovešće se u i pod kontrolom organizacije za održavanje koja je odobrena za dati tip zrakoplova, i biće procijenjena od strane određenih procjenjivača koji su odgovarajuće kvalificirani. Počeće i završiće se u roku od 3 godine prije podnošenja zahtjeva za upis ovlaštenja za tip.

(a) Cilj:

Cilj obuke na radu je da se stekne zahtijevana stručnost i iskustvo u obavljanju sigurnog održavanja.

(b) Sadržaj:

Obuka na radu će pokrivati presjek zadatka prihvativljiv nadležnom organu. Zadaci, koji treba da se obave tokom obuke na radu, će biti reprezentativni za zrakoplov i sisteme i u pogledu kompleksnosti i u pogledu tehničkog znanja potrebnog da se obavi zadatak. I dok se i relativno jednostavnii zadaci mogu uključiti, drugi, kompleksniji zadaci održavanja će takođe biti uvršteni i izvršeni kako je odgovarajuće za tip zrakoplova.

Svaki zadatak će biti potpisani od strane kandidata i određenog nadzornika. Nabrojani zadaci će se pozivati na konkretnu radnu karticu/radni list, itd. Konačna procjena obuke na radu je obavezna, i obaviće je određeni procjenjivač koji je odgovarajuće kvalificiran. Radni nalozi/logbook-ovi obuke na radu će imati sljedeće podatke:

1. Naziv polaznika;
2. Datum rođenja;
3. Odobrena organizacija za održavanje;
4. Mjesto;
5. Naziv nadzornika i procjenjivača, (uključujući i broj dozvole ako je potrebno);
6. Datum završetka zadatka;
7. Opis zadatka i radna kartica/radni nalog/tehnička knjižica, itd.;
8. Tip i registrarske oznake zrakoplova;
9. Ovlaštenje za koje je podnešen zahtjev.

Da bi se olakšala provjera od strane BHDCA, dokazivanje obuke na radu će se sastojati od (i) detaljnih radnih lista/logbook-ova i (ii) izvještaja o usaglašenosti u kojem je pokazano kako je obuka na radu ispunila zahtjeve ovog dijela.

*Dodatak IV***Zahtijevano iskustvo za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova
prema Dijelu 66 (Part-66)**

Donja tabela prikazuje zahtijevano iskustvo potrebno za promjenu dozvole za održavanje zrakoplova uključivanjem dodatne osnovne kategorije ili podkategorije u Dio-66 dozvolu.

Za uključivanje dodatne osnovne kategorije ili podkategorije u Dio-66 dozvolu zahtijevaće se praktično iskustvo u održavanju zrakoplova odgovarajuće podkategorije.

Zahtijevano iskustvo smanjuje se za 50% ako podnositelj zahtjeva ima završen kurs koji je odobren prema Dijelu 147 (Part-147) i koji je relevantan za traženu podkategoriju.

u: iz:	A1	A2	A3	A4	B1.1	B1.2	B1.3	B1.4	B2	B3
A1	–	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	2 godine	6 mjeseci	2 godine	1 godina	2 godine	6 mjeseci
A2	6 mjeseci	–	6 mjeseci	6 mjeseci	2 godine	6 mjeseci	2 godine	1 godina	2 godine	6 mjeseci
A3	6 mjeseci	6 mjeseci	–	6 mjeseci	2 godine	1 godina	2 godine	6 mjeseci	2 godine	1 godina
A4	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	–	2 godine	1 godina	2 godine	6 mjeseci	2 godine	1 godina
B1.1	Ništa	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	–	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	1 godina	6 mjeseci
B1.2	6 mjeseci	Ništa	6 mjeseci	6 mjeseci	2 godine	–	2 godine	6 mjeseci	2 godine	Ništa
B1.3	6 mjeseci	6 mjeseci	Ništa	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	–	6 mjeseci	1 godina	6 mjeseci
B1.4	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	Ništa	2 godine	6 mjeseci	2 godine	–	2 godine	6 mjeseci
B2	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	6 mjeseci	1 godina	1 godina	1 godina	1 godina	–	1 godina
B3	6 mjeseci	Ništa	6 mjeseci	6 mjeseci	2 godine	6 mjeseci	2 godine	1 godina	2 godine	–

*Dodatak V***Sadržaj obrasca zahtjeva za izdavanje dozvole – EASA Obrazac 19**

1. U ovom dodatku propisan je sadržaj obrasca zahtjeva za izdavanje dozvole za održavanje zrakoplova prema Aneksu III (Dio 66).
2. BHDCA može da prilagodi EASA Obrazac 19 (*EASA Form 19*) na način da obrazac obuhvati i dodatne potrebne podatke, ako nacionalni zahtjevi dopuštaju ili zahtjevaju da se dozvola za održavanje zrakoplova izdata u skladu sa Aneksom III (Dio 66) koristi izvan zahtjeva iz Aneksa I (Dio M) i Aneksa II (Dio 145).

[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA]
[COMPETENT AUTHORITY, STATE]

Application for initial / amendment / renewal of Part-66 Aircraft Maintenance Licence (AML)
Zahtjev za početnu dozvolu / dopunu / obnavljanje dozvole za održavanje zrakoplova prema Part-66 (AML)

Please complete the form in BLOCK CAPITALS using black or dark blue ink.

Molimo popunite obrazac VEĆIM STAMPANIM slovima crnom ili tamnoplavom tinta.

Before you begin, it is advised to read the Part-66 requirements.

Prije popunjavanja, savjetujemo da pročitate zahtjeva (uvjeta) prema Part-66.

1. Personal Details / Podaci o podnositelju zahtjeva

Surname ..... Prezime	Forename(s) ..... Ime .....
Title ..... Zanimanje	Date of birth (dd/mm/yyyy) ..... Datum rođenja .....
Nationality ..... Državljanstvo	Town ..... and country ..... of birth Grad ..... i država rođenja .....
Permanent address ..... Stalna adresa stanovanja	Postcode ..... Poštanski broj .....
Address for correspondence (if different from above) Adresa za korespondenciju (ako je različita od gornje)	
Postcode ..... Poštanski broj	
Telephone ..... Broj telefona	Alternate telephone ..... Alternativni telefon .....
E-mail ..... E-mail	Fax ..... Faks .....
Name and address of employer ..... Ime i adresa poslodavca	
Postcode ..... Poštanski broj	
Telephone ..... Broj telefona	Approval Number ..... Broj odobrenja AMO-a .....

2. Application tick appropriate box(es) / 2. Prijava Označite (V) odgovarajuću kućicu (kućice)

I am applying for:
Zahtjev za:

Initial Issue
Početna AML

National to Part-66 Conversion
Konverzija BiH u Part-66

Duplicate Licence
Duplicat dozvole

Type Rating
Ovlaštenje za tip

Removal of Limitation(s) (Basic)
Uklanjanje ograničenja (Osnovne)

Removal of Limitation(s) (Type)
Uklanjanje ograničenja (Tip)

Inclusion of another Category
Uključivanje druge kategorije

In Category:
Ovlaštenje:

Aeroplanes Turbine
Turbinski avion

A

B1.1

N/A

Aeroplanes Piston
Klipni avion

A2

B1.2

N/A

Helicopter Turbine
Turbinski helikopter

A3

B1.3

N/A

Helicopter Piston
Klipni helikopter

A4

B1.4

N/A

Avionic
Avionika

B2

N/A

Base Maintenance Certifying Technician
Tehničar ovlašten da izdaje uverenje za vraćanje u upotrebu nakon
baznog održavanja

Note: This section must provide information relating directly to your application. For example, if you are applying for a removal of limitation(s) from a type rating, only information relating to that type and limitation is required. In addition, it is only necessary to provide information on duration of experience relating to whichever licence and/or rating you are applying for. Table 3 provides information on the minimum experience required for each application.

Napomena: Ovači pesus mora pružiti informacije direktno vezane za Vašu prijavu. Na primjer, ako je prijavljivač rado uključujući ograničenja iz člankova 24 i 25, potrebne su informacije vezane samo za te (i) pogranicje. Pored toga, potreban je da se navede način trajanja istraživača vezanog za bilo koju dozvolu ili ovlaštenja za koju se prijavljuje. Tabela 5 daje informacije o minimumu istraživača potrebnog za Vašu prijavu.

5. Examination Modules completed Завршени испити модули				
Module Modul	Examination Completed Испит завршен	Module Modul	Examination Completed Испит завршен	
1	Mathematics Математика	☐	10 Aviation Legislation Zrakoplovni propisi	☐
2	Physics Физика	☐	11 Aeroplane Aerodynamics, Structures & Systems Аеродинамика, структуре и системи авиона	☐
3	Electrical Fundamentals Основи електричне струје	☐	12 Helicopter Aerodynamics, Structures & Systems Аеродинамика, структуре и системи хеликоптера	☐
4	Electronic fundamentals Основи електронике	☐	13 Aircraft Aerodynamics, Structures & Systems Аеродинамика, структуре и системи зракоплова	☐
5	Digital Techniques/Electronic Instrument Systems Електронски инструментални системи/са дигиталним техникама	☐	14 Propulsion Погон	☐
6	Materials & Hardware Материјали и елементи	☐	15 Gas Turbine Engines Турбомаузни мотори	☐
7	Maintenance Practices Поступци одржавања	☐	16 Piston Engine Килни мотор	☐
8	Basic Aerodynamics Основи аеродинамике	☐	17 Propeller Елфа	☐
9	Human Factors Лjudski faktori	☐	18 Reserved Резервирано	☐
			19 Essays Општи одговори	☐

Examination credit claimed:
Задужен за признавање испита:

.....

Note: This section simply requires a tick in the appropriate box to confirm your examination module passes. Where you are only required to pass part-module examinations in cases where you are removing limitations (conversion exams) or extending your licence privileges to include another Category licence, tick the whole module. If you are claiming credits for certain examinations please enter the details in this Section.

Napomena: У овом одељку потребно је само обележити одговарајућу кукицу да би се потврдило да сте починили модул. Кад се од Вас тражи да почините само дио испита из модула у следећим случајевима када укапте ограничења (испти за конверзију) или када простирујете своја права из дозволе укључивањем друге категорије дозволе, обележите цјели модул. Ако тражите да Вам се одредени испит признају, молимо Вас да унесете детаље у овај поједијек.

6. Aircraft Type Rating (held on current licence) Оvlaštenje za tip zrakoplova (које поседујете у садашњој дозволи)	
Licence Category Категорија дозволе	Aircraft Type Tip zrakoplova

7. Type Rating Application(s) & Removal of Limitations Пријава(е) за оvlaštenje за tip i Укидање ограничења						
Aircraft Type/Series Tip zrakoplova / Серије	Engine Motor	Category Категорија			Course Completion Certificate Enclosed Завршени курс Потврда прилоžена	
		B1	B2	C	Yes Да	No Не

Note: This section should be used if applying for an additional type rating or a removal of a limitation from a type rating, and should detail aircraft types by airframe/engine combination. A tick should be placed in the appropriate Category licence for which the type rating or removal of limitation is required. If applying for removal of limitation, please enter the limitation number in the appropriate column. Enter only one airframe/engine combination per line.

Napomena: Овај одељак треба користити ако се пријављујете за додатно оvlaštenje за тип или за укидање ограничења из оvlaštenja за тип и треба навести типове зrакоплова по комбинацији зrаја/mотора. Треба обележити одговарајућу категорију дозволе за коју је потребно оvlaštenje за тип или укидање ограничења. Ако се пријављујете за укидање ограничења, молимо да у одговарајући стубац унесете број ограничења. Унесите само једну комбинацију зrаја/mотора по линији.

8. Duplicate Licence Request
Zahtjev za duplikat dozvole

Circumstances of lost or stolen licence: .....
Okolnosti u kojima je dozvola izgubljena ili ukradena:

What enquiries have been made and where: .....
Koja istražka je vršena i gdje:

If the loss was reported to the Police, give details of where: .....
Ako je gubitak prijavljen policiji, navedite gdje:

Note: A duplicate licence will only be issued upon satisfactory information being provided that the holder has either lost the licence or had the licence stolen. Before applying for a duplicate licence the holder should ensure that the licence has indeed been lost or stolen. Should a duplicate licence be issued and the lost or stolen licence found or retrieved, the holder should inform the DCA immediately and surrender the old licence.

Napomena: Duplikat dozvole će biti izdat samo ako se pruže zadovoljavajuće informacije da je nosilac ili izgubio dozvolu ili je dozvola bila ukradena. Prije podnošenja zahtjeva za duplikat dozvole, nosilac se treba uveriti da je dozvola zaista izgubljena ili ukradena. U slučaju da se izda duplikat dozvole a izgubljena ili ukradena dozvola se dobitje nazad, nosilac treba odmah da obavijesti DCA i predala staru dozvolu.

9. Declaration
Izjava

I wish to apply for initial / amendment / renewal of Part 66 AML and confirm that the information contained in this form was correct at the time of application.
Želim da se prijavim za početnu izmjenu / produženje Part 66 AML i da potvrdim da su informacije sadržane u ovom obrascu bile tačne u vremenu prijave.

I herewith confirm that:

Ovim potvrđujem da:

1. I am not holding any Part 66 AML issued in a EASA Member State;
  2. I have not applied for any Part 66 AML in a EASA Member State;
  3. I have never had a Part 66 AML issued in a EASA Member State which was revoked or suspended in any other EASA Member State
- 1. Nemam nijednu Part 66 AML izdatu u EASA državi članici;*
2. Nisam se prijavio za bilo koju Part 66 AML u EASA državi članici;
3. Nikad nisam imao/la Part 66 AML izdatu u EASA državi članici koja je oduzeta ili suspendirana u bilo kojo drugoj EASA državi članici.

Signed: ..... Name and Surname: .....
Potpisao: *Ime i prezime:*

Date: .....
Datum:

*Dodatak VI***Sadržaj dozvola za održavanje zrakoplova iz Aneksa III (Dio 66) – EASA
obrazac 26**

1. Obrazac dozvole za održavanje zrakoplova iz Aneksa III (Dio 66) priložen je dalje u tekstu.
  2. Dokument će biti isписан na priloženom standardiziranom obrascu, ali obrazac može da se smanji na veličinu koja omogućava njegovu izradu na računaru, ako se to želi. Kada se veličina smanjuje, mora da se vodi računa o tome da ostane dovoljno prostora na mjestima koja su namijenjena za službeni pečat/žig. Računarski izrađen dokument ne mora da sadrži sve rubrike, ako u konkretnom slučaju bilo koja rubrika ostaje prazna, sve dok dokument jasno može da se prepozna kao dozvola za održavanje zrakoplova, izdata u skladu sa Aneksom III (Dio 66).
  3. Dokument može da bude isписан na engleskom jeziku i na jednom od službenih jezika Bosne i Hercegovine.
  4. Svaki imatelj dozvole mora da ima jedinstveni broj dozvole zasnovan na nacionalnom identifikatoru i alfa-numeričkoj oznaci.
  5. Stranice u dokumentu mogu da budu poređane po bilo kom redoslijedu i nema potrebe da se unose bilo kakve crte za odvajanje, sve dok su podaci, koji su sadržani u dokumentu, tako postavljeni da se raspored svake stranice jasno poistovećuje sa obrascem dozvole za održavanje zrakoplova koji je ovdje priložen.
  6. Dokument može da izradi (i) BHDCA ili (ii) organizacija za održavanje, odobrena prema Aneksu II (Dio 145), ako se BHDCA složi sa tim, i pod uvjetom da je razvijena procedura kao dio priručnika organizacije za održavanje, u skladu sa 145.A.70 Aneksa II (Dio 145), s tim što, u svim slučajevima, dozvolu izdaje BHDCA.
  7. Pripremu bilo kakve promjene u važećoj dozvoli za održavanje zrakoplova prema Dijelu 66 (Part-66) može da izvrši (i) BHDCA ili (ii) organizacija za održavanje odobrena prema Aneksu II (Dio 145), ako se BHDCA složi sa tim, i pod uvjetom da je razvijena procedura kao dio priručnika organizacije za održavanje, u skladu sa 145.A.70 Aneksa II (Dio 145), s tim što, u svim slučajevima, BHDCA će promijeniti dokument.
  8. Jednom izdatu dozvolu za održavanje zrakoplova, imatelj dozvole mora da čuva u dobrom stanju, i on je neposredno odgovoran da se u njoj ništa neovlašteno ne upisuje.
  9. Ako se prekrši stav 8, dokument može da se proglaši nevažećim, a imatelju može da se uskrti bilo kakvo pravo na izdavanje uvjerenja o vraćanju u upotrebu i protiv njega može da bude pokrenut postupak pred nadležnim sudom, prema nacionalnim propisima.
  10. Unutra Europske unije, dozvola za održavanje zrakoplova, izdata prema Aneksu III, (Dio 66) priznata je u svim državama članicama, pa za rad u drugoj državi članici nije potrebno da se dokument zamijeni.
  11. Dodatak EASA obrascu 26 (*EASA Form 26*) je neobavezan i koristi se samo da bi se unijela nacionalna prava, ako su takva prava propisana nacionalnom regulativom izvan okvira Aneksa III (Dio 66).
  12. Za informaciju, konkretna dozvola za održavanje zrakoplova prema Aneksu III (Dio 66), koju je izdala BHDCA, može da ima stranice poređane drugim redoslijedom i da bude bez crta za odvajanje.
-
13. BHDCA može da odluči da ne izdaje stranicu koja sadrži ovlaštenje za tip zrakoplova

sve dok se ne steknu uvjeti za upisivanje prvog ovlaštenja za tip, a izdaće više od jedne stranice koja sadrži ovlaštenje za tip zrakoplova kada je broj ovlaštenja za tip takav da ne mogu stati na jednoj stranici.

14. Bez obzira na stav 13. svaka izdata stranica mora biti u tom formatu i da sadrži podatke koji su za nju određeni.
15. Na dozvoli će jasno biti naznačeno da su ograničenja izuzeci od certifikacijskih prava. Kad ne postoje nikakva važeća ograničenja, stranica OGRANIČENJA/LIMITATIONS izdaje se sa navodom „Bez ograničenja/No limitations“.
16. Kad je obrazac unaprijed odštampan, svaka rubrika za bilo koju kategoriju, podkategoriju ili ovlaštenje za tip koja ne sadrži upisano ovlaštenje mora da se označi i time pokaže da lice nema to ovlaštenje.
17. Primjer obrasca dozvole za održavanje zrakoplova iz Aneksa III (Dio 66):

<p>I. BHDCA</p> <p>II. Dio - 66 Part - 66</p> <p>DOZVOLA ZA ODRŽAVANJE ZRAKOPLOVA AIRCRAFT MAINTENANCE LICENCE</p> <p>III. Broj dozvole: BA.66.[XXXX] Licence No:</p> <p>EASA Obrazac 26 Izdanje 3 EASA Form 26 Issue 3</p>	<p>XII. DIO-66 OVLAŠTENJA ZA ZRAKOPLOVE PART-66 AIRCRAFT RATINGS</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th>Ovlaštenje za zrakoplov Aircraft rating</th> <th>Kategorija Category</th> <th>Pečat i datum Stamp & Date</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="height: 150px;"></td> <td style="height: 150px;"></td> <td style="height: 150px;"></td> </tr> </tbody> </table> <p>III. Broj dozvole: Licence No:</p>	Ovlaštenje za zrakoplov Aircraft rating	Kategorija Category	Pečat i datum Stamp & Date			
Ovlaštenje za zrakoplov Aircraft rating	Kategorija Category	Pečat i datum Stamp & Date					
<p>VII. Uvjeti / Conditions</p> <p>Ova dozvola veći samu tako i poljskim od imatelja dozvole, uz tenu ispravu sa fotografijom imatelja dozvole. <i>This licence shall be signed by the holder and be accompanied by an identity document containing a photograph of the licensee holder.</i></p> <p>Samou ovlaštenja za kategoriju na stranicama koje su navedene sa nastavkom „DIO 66 KATEGORIJE“ ne dole pravo imatelju dozvole da izdaje izjednacje o vlasanju u upotrebi zrakoplova. <i>Endorsement of any categories on the page identified PART-66 CATEGORIES only does not permit the holder to issue a certificate of release to service for an aircraft.</i></p> <p>Ova dozvola sa upisanim ovlaštenjem za zrakoplove odgovara zahtjevima ICAO Annex 1. <i>This licence when endorsed with an aircraft ratings meets the intent of ICAO Annex 1.</i></p> <p>Prava imatelja ove dozvole propisana su [Pravni osnov], a naročito u Dodatku III (Dio 66). <i>The privileges of the holder of this licence are prescribed by [legal basis] and in particular in Annex III (Part 66).</i></p> <p>Ova dozvola važi do datuma koji je naveden na stranici sa uvjetima, ako prethodno nije suspendirana ili stavljena van sugrađe. <i>This licence remains valid until the date specified on the limitation page unless previously suspended or revoked.</i></p> <p>Prava i ove dozvole mogu se koristiti ako imatelj dozvole ima najmanje 6 mjeseci iskustva u održavanju zrakoplova u posljednje dvije godine, u skladu sa pravila iz dozvole, ili ako je ispunio uvjet za sticanje odgovarajućih prava.</p> <p>In case of loss or damage of this licence it may be replaced, unless its possessor has lost the holder has had within 5 months of maintenance experience in accordance with the privilege granted by the licence, met the provision for the issue of the appropriate privileges.</p> <p>III. Broj dozvole: Licence No:</p>							
<p>Dodatak EASA obrascu 26 Annex EASA Form 26</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center; padding: 5px;">Prava koja nisu obuhvaćena Dijelom 66 u skladu sa propisima kojim se uređuje elvino zrakoplovstvo (važe samo u Bosni i Hercegovini)</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; padding: 5px;"><i>NATIONAL PRIVILEGES outside the scope of Part-66, in accordance with National Legislation (Valid only in Bosnia and Herzegovina)</i></td> </tr> </table> <p>Pečat i datum: Official stamp & date:</p> <p>III. Broj dozvole: Licence No:</p>		Prava koja nisu obuhvaćena Dijelom 66 u skladu sa propisima kojim se uređuje elvino zrakoplovstvo (važe samo u Bosni i Hercegovini)	<i>NATIONAL PRIVILEGES outside the scope of Part-66, in accordance with National Legislation (Valid only in Bosnia and Herzegovina)</i>				
Prava koja nisu obuhvaćena Dijelom 66 u skladu sa propisima kojim se uređuje elvino zrakoplovstvo (važe samo u Bosni i Hercegovini)							
<i>NATIONAL PRIVILEGES outside the scope of Part-66, in accordance with National Legislation (Valid only in Bosnia and Herzegovina)</i>							

IVa.	Prezime i ime imatelja <i>Full name of holder</i>	XIII.	DIO-66 OGRANIČENJA <i>PART-66 LIMITATIONS</i>
IVb.	Datum i mjesto rođenja <i>Date and place of birth</i>		
V.	Adresa imatelja <i>Address of holder</i>		
VI.	Državljanstvo imatelja <i>Nationality of holder</i>		
VII.	Potpis imatelja <i>Signature of holder</i>		
III. Broj dozvole: <i>Licence No:</i>		III. Broj dozvole: <i>Licence No:</i>	

IX. DIO-66 KATEGORIJE <i>PART-66 CATEGORIES</i>					
Važnost <i>Validity:</i>	A	B1	B2	B3	C
Turbinski avioni <i>Aeroplanes Turbine</i>			n/a	n/a	n/a
Klijni avioni <i>Aeroplanes Piston</i>			n/a	n/a	n/a
Turbinski helikopteri <i>Helicopters Turbine</i>			n/a	n/a	n/a
Klijni helikopteri <i>Helicopters Piston</i>			n/a	n/a	n/a
Avionika <i>Avionics</i>	n/a	n/a		n/a	n/a
Veliči zrakoplovi <i>Large Aircraft</i>	n/a	n/a	n/a	n/a	
Ostali zrakoplovi <i>Aircraft other than large</i>	n/a	n/a	n/a	n/a	
Neautorizovani klijni do 2000 kg MTOM <i>Piston engine not autorized aircrafts of 2000 kg MTOM and below</i>	n/a	n/a	n/a		n/a
IX. Datum i potpis ovlaštenog lica: <i>Signature of issuing officer & date:</i>	.....				
X. Pečat ili žig izdavatelja dozvole: <i>Seal or stamp of issuing authority:</i>					
III. Broj dozvole: <i>Licence No:</i>					

ANEKS IV

DIO 147 (PART-147)

SADRŽAJ

147.1

SEKCIJA A – TEHNIČKI ZAHTJEVI

ODJELJAK A – OPĆE

- 147.A.05 Obim primjene
  - 147.A.10 Opće
  - 147.15 Zahtjev
- ODJELJAK B – ZAHTJEVI KOJI SE ODNOSE NA ORGANIZACIJU
- 147.A.100 Zahtjevi u pogledu objekata
  - 147.A.105 Zahtjevi u pogledu osoblja
  - 147.A.110 Evidencija o instruktorma, ispitičima teorijskog znanja i ocjenjivačima praktičnog znanja
  - 147.A.115 Nastavna sredstva
  - 147.A.120 Materijal za obuku
  - 147.A.125 Evidencija
  - 147.A.130 Postupci obuke i sistem kvaliteta
  - 147.A.135 Ispiti
  - 147.A.140 Priručnik organizacije (*Maintenance training organisation exposition - MTOE*)
  - 147.A.145 Prava organizacije
  - 147.A.150 Promjene u organizaciji
  - 147.A.155 Važenje odobrenja
  - 147.A.160 Nalazi

ODJELJAK C – ODOBRENI KURS OSNOVNE OBUKE

- 147.A.200 Odobreni kurs osnovne obuke
- 147.A.205 Ispit iz osnovnog teorijskog znanja
- 147.A.210 Ocjena osnovnog praktičnog znanja

ODJELJAK D – OBUKA ZA TIP ZRAKOPLOVA ILI ZA ODREĐENE ZADATKE NA ZRAKOPLOVU

- 147.A.300 Obuka za tip zrakoplova ili za određene zadatke na zrakoplovu
- 147.A.305 Ispit za tip zrakoplova i ocjena praktičnog znanja određenih zadataka na zrakoplovu

SEKCIJA B – POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE

ODJELJAK A – OPĆE ODREDBE

- 147.B.05 Oblast primjene
- 147.B.10 Nadležni organ

147.B.20	Vođenje evidencije
147.B.25	Izuzeća
ODJELJAK B –	IZDAVANJE ODOBRENJA
147.B.110	Postupak za odobrenje i promjene odobrenja
147.B.120	Postupak provjere stalne usklađenosti
147.B.125	Uvjerenje o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje
147.B.130	Nalazi
ODJELJAK C –	TRAJNO ILI PRIVREMENO UKIDANJE ILI OGRANIČAVANJE ODOBRENJA
147.B.200	Trajno ili privremeno ukidanje ili ograničavanje odobrenja

Dodatak I – Trajanje kursa osnovne obuke

Dodatak II – Sadržaj uvjerenja o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje iz Aneksa IV (Dio 147) – EASA obrazac 11

Dodatak III – Sadržaj uvjerenja iz Aneksa IV (Dio 147) – EASA obrasci 148 i 149

147.1

Za potrebe ovog Dijela (Part-147), nadležni organ je BHDOA.

SEKCIJA A TEHNIČKI ZAHTJEVI

ODJELJAK A OPĆE

147.A.05 Obim primjene

Ova sekcija uređuje uvjete koje mora da ispuni organizacija koja zahtijeva odobrenje za sprovоđenje obuke i ispita u skladu sa Dijelom 66 (Part-66).

147.A.10 Opće

Organizacija za obuku osoblja za održavanje zrakoplova može da bude organizacija ili dio organizacije koja je registrirana kao pravno lice.

147.15 Zahtjev

- (a) Zahtjev za izdavanje ili promjenu odobrenja podnosi se na obrascu i na način koji odredi BHDOA.
- (b) Zahtjev za odobrenje ili promjenu odobrenja će uključivati sljedeće informacije:
  - 1. Registrirani naziv i adresu podnositelja zahtjeva;
  - 2. Adresu organizacije koje traži odobrenje ili promjenu odobrenja;
  - 3. Namjeravani obim radova u odobrenju ili promjeni odobrenja;
  - 4. Ime i potpis odgovornog rukovoditelja (*Accountable Manager*);
  - 5. Datum podnošenja zahtjeva.

ODJELJAK B
ZAHTJEVI KOJI SE ODNOSE NA ORGANIZACIJU

147.A.100 Zahtjevi u pogledu objekata

- (a) Veličina i struktura objekata moraju osigurati zaštitu od nepovoljnih vremenskih uvjeta i pravilno odvijanje cijelokupne obuke koja je planirana, kao i svih planiranih ispita.
- (b) Teorijska obuka i ispiti odvijaju se u zatvorenim prostorijama koje su potpuno odvojene od ostalih objekata.
  - 1. Maksimalan broj kandidata koji pohađaju teorijsku obuku tokom jednog kursa ne može biti veći od 28.
  - 2. Veličina prostorije, u kojoj se odvija ispit, omogućava da tokom ispita kandidat ne može da sa svoje pozicije čita tekst s papira ili sa ekrana računara drugih kandidata.
- (c) Okruženje prostorije iz stava (b) mora da omogući da se kandidati koncentrišu na učenje ili ispit, bez nepotrebnog ometanja ili neudobnosti.
- (d) Za kurs osnovne obuke moraju se osigurati radionice za osnovnu obuku i/ili objekti za održavanje, koji su odvojeni od učionica za praktični dio obuke odgovarajućeg kursa. Ako organizacija ne može da omogući ovakve uvjete, može da s drugom organizacijom zaključi pismeni ugovor, da bi osigurala ove radionice/ objekte, a u ugovoru se određuju uvjeti za pristup njima i za njihovo korištenje. BHDCA omogućava se pristup u ovu drugu organizaciju, što mora da se navede u ugovoru.
- (e) Kurs obuke za tip zrakoplova/zadatke na zrakoplovu odvija se u odgovarajućim objektima koji sadrže primjerak tipa zrakoplova, kao što to je navedeno u 147.A.115(d).
- (f) Maksimalan broj kandidata, koji se praktično obučavaju tokom jednog kursa, ne može biti veći od 15 po instrutoru ili ocjenjivaču praktičnog znanja.
- (g) Instruktorima, ispitivačima teorijskog znanja i ocjenjivačima praktičnog znanja, moraju se osigurati uredi u kojima mogu da se pripremaju za svoje dužnosti bez nepotrebnog ometanja ili neudobnosti.
- (h) Organizacija mora omogućiti siguran prostor za čuvanje ispitnih papira i čuvanje evidencije o sprovedenoj obuci. Okruženje u kome se ovi dokumenti čuvaju, mora omogućiti da oni budu i ostanu u dobrom stanju u vremenskom periodu koji je naveden u 147.A.125. Prostor za čuvanje dokumenata i uredi mogu da se kombiniraju, zavisno od odgovarajućeg osiguranja prostorija.
- (i) Organizacija mora osigurati biblioteku koja je snabdjevana kompletnim tehničkim materijalom koji je potreban, s obzirom na obim i nivo obuke koja se sprovodi.

147.A.105 Zahtjevi u pogledu osoblja

- (a) Organizacija za obuku osoblja za održavanje zrakoplova imenuje odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*), koji ima ovlaštenje da osigura da se obuka odvija i finansira saglasno standardima koji se zahtjevaju u ovom dijelu (*Part-147*).
- (b) Organizacija za obuku osoblja za održavanje zrakoplova imenuje lice ili grupu lica koji su odgovorni da osigura da organizacija stalno postupa saglasno ovom dijelu (*Part-147*). Ova lica odgovorna su odgovornom rukovoditelju. Više rangirani rukovoditelj ili jedno lice iz ove grupe lica može ujedno biti i odgovorni rukovoditelj, ako ispunjava zahtjeve za odgovornog rukovoditelja predviđene u stavu (a).
- (c) Organizacija za obuku osoblja za održavanje zrakoplova po potrebi zaključuje i ugovor da bi imala dovoljno osoblja za planiranje/sprovođenje teorijske i praktične obuke, za ispite iz teorijskog znanja i ocjenjivanje praktičnog znanja,

prema odobrenju.

- (d) Izuzetno od stava (c), kad neka druga organizacija pruža usluge praktične obuke i ocjenjivanja, njeno osoblje može da bude imenovano za sprovođenje praktične obuke i ocjenjivanje.
- (e) Pojedino lice može da obavlja bilo koju kombinaciju uloga instruktora, ispitivača teorijskog znanja i ocjenjivača praktičnog znanja, ako ispunjava uvjete iz stava (f).
- (f) Iskustvo i kvalifikacije instruktora, ispitivača teorijskog znanja i ocjenjivača praktičnog znanja utvrđuju se u skladu sa objavljenim kriterijumom ili u skladu sa postupkom i standardom koji je dogovoren sa nadležnim organom.
- (g) Ispitivači teorijskog znanja i ocjenjivači praktičnog znanja moraju da budu navedeni u priručniku organizacije, radi njihovog prihvatanja.
- (h) Instruktori i ispitivači teorijskog znanja, najmanje na svaka 24 mjeseca moraju da prođu obuku u vezi sa najnovijim tehnologijama, vještinama, ljudskim faktorom i najnovijim metodama obuke, koja odgovara znanju za koje oni obučavaju ili koje ispituju.

147.A.110 Evidencija o instrukturima, ispitivačima teorijskog znanja i ocjenjivačima praktičnog znanja

- (a) Organizacija mora da vodi i održava evidenciju o instrukturima, ispitivačima teorijskog znanja i ocjenjivačima praktičnog znanja. U evidenciju se upisuju podaci o njihovom iskustvu i kvalifikaciji, podaci o istoriji obuke i svakoj naknadno izvršenoj obuci.
- (b) Spisak dužnosti i ovlaštenja mora se napraviti za sve instruktore, ispitivače teorijskog znanja i ocjenjivače praktičnog znanja.

147.A.115 Nastavna sredstva

- (a) Svaka učionica ima odgovarajuću opremu za prezentaciju na nivou standarda, koja kandidatima omogućava lako čitanje tekstova/crteža/dijagrama i brojeva sa bilo kog položaja u učionici.
Oprema za prezentaciju obuhvata i reprezentativne uređaje za simulaciju koji pomažu kandidatima da bolje razumiju određene teme, ako se oni smatraju korisnim u te svrhe.
- (b) Radionice za osnovnu obuku i/ili objekti za održavanje, kao što je to navedeno u 147.A.100(d) moraju da imaju alate i opremu potrebnu za sprovođenje odobrenog obima obuke.
- (c) Radionice za osnovnu obuku i/ili objekti za održavanje, kao što je to navedeno u 147.A.100(d), moraju da imaju odgovarajući izbor zrakoplova, motora, dijelova zrakoplova i avionike.
- (d) Organizacije koje obučavaju za tip zrakoplova, kao što je to navedeno u 147.A.100(e), moraju da imaju pristup odgovarajućem tipu zrakoplova. Uređaji za simulaciju mogu da se koriste samo ako omogućavaju odgovarajući standard obuke.

147.A.120 Materijal za obuku

- (a) Za kandidate se osigurava materijal za obuku koji obuhvata:
  1. nastavni program osnovne obuke, naveden u Dijelu 66 (*Part-66*) za odgovarajuću kategoriju ili podkategoriju dozvole za održavanje zrakoplova,
  2. sadržinu obuke za tip zrakoplova koji zahtijeva Dio 66 (*Part-66*) za odgovarajući tip zrakoplova i za dozvolu za održavanje zrakoplova odgovarajuće kategorije ili podkategorije.
- (b) Kandidati moraju da imaju pristup dokumentaciji o održavanju i tehničkim informacijama koje se nalaze u biblioteci, kao što je to navedeno u 147.A.100(i).

147.A.125 Evidencija

Organizacija čuva evidenciju o obučavanju, ispitu iz teorijskog znanja i ocjenjivanju praktičnog znanja kandidata na neograničen period.

147.A.130 Postupci obuke i sistem kvaliteta

- (a) Organizacija mora da ustanovi postupke koji su prihvativi za BHDCA, kako bi omogućila primjenu odgovarajućih standarda obuke i usklađenost sa relevantnim zahtjevima ovog dijela (*Part-147*).
- (b) Organizacija uspostavlja sistem kvaliteta, koji obuhvata:
  1. funkciju nezavisne provjere (odita) kojom se prate standardi obuke, integritet ispitu iz teorijskog znanja i ocjenjivanja praktičnog znanja, primjena postupaka i njihova primjerenost,
  2. sistem povratnih informacija o nalazima provjere za lica i prije svega odgovornog rukovoditelja iz 147.A.105(a), radi preuzimanja potrebnih korektivnih mjera.

147.A.135 Ispiti

- (a) Ispitno osoblje mora osigurati tajnost pitanja.
- (b) Svaki kandidat, za koga se tokom ispita iz teorijskog znanja utvrdilo da se poslužio prevarom ili da posjeduje materijal koji se odnosi na predmet ispita, izuzev ispitnih papira i prateće odobrene dokumentacije, diskvalificira se i zabranjuje mu se polaganje ispita na 12 mjeseci od dana kada je uhvaćen u prijevari. O incidentu i utvrđenim činjenicama obavještava se BHDCA u roku od mjesec dana od tog incidenta.
- (c) Svaki ispitivač, za koga se tokom ispita iz teorijskog znanja utvrdi da kandidatu čije znanje se provjerava daje bilo koje odgovore na pitanja, diskvalificira se u ulozi ispitivača, a ispit se proglašava nevažećim. BHDCA obavještava se o tome u roku od mjesec dana.

147.A.140 Priručnik organizacije (*Maintenance training organisation exposition - MTOE*)

- (a) Organizacija za obuku mora da ima priručnik koji koristi, u kome je opisana njena organizacija i postupci i koji sadrži sljedeće podatke:
  1. izjavu, koju je potpisao odgovorni rukovoditelj organizacije (*accountable manager*), kojom se potvrđuje da su priručnik (*MTOE*) i svi prateći priručnici usklađeni sa ovim dijelom (*Part-147*) i da će organizacija da ih stalno poštuje;
  2. zvanja i imena lica imenovanih prema 147.A.105(b);
  3. dužnosti i odgovornosti lica imenovanih u (a)2 i pitanja koja ona mogu, u ime organizacije, neposredno da rješavaju s nadležnim organom;
  4. organizacijsku šemu, koja pokazuje povezane lance odgovornosti između lica navedenih u (a)2;
  5. listu instruktora, ispitivača teorijskog znanja i ocjenjivača praktičnog znanja;
  6. opći opis mjesta i opreme za obuku i ispite koji se nalaze na svakoj adresi, navedenoj u uvjerenju o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje zrakoplova, i ako je potrebno, na nekom drugom mjestu, kao što se to zahtijeva u 147.A.145(b);
  7. spisak kurseva obuke, koji je sastavni dio odobrenja;
  8. postupak u kome se mijenja priručnik organizacije (*MTOE*);
  9. postupci organizacije, kao što je to navedeno u 147.A.130(a);
  10. kontrolni postupci u organizaciji, kako je to navedeno u 147.A.145(c) kad je organizacija odobrena za obuku, ispite iz teorijskog znanja i ocjenjivanje

praktičnog znanja izvan mesta koja su navedena u 147.A.145(b);

11. listu mesta prema 147.A.145(b);
  12. listu organizacija koje su navedene u 147.A.145(d), ako je potrebno.
- (b) priručnik i njegove kasnije promjene odobrava BHDCA.
- (c) Izuzetno od stava (b), manje promjene priručnika mogu da se odobre u skladu sa procedurama iz priručnika, putem posrednog odobravanja.

147.A.145 Prava organizacije

- (a) Organizacija za obuku osoblja za održavanje zrakoplova može, saglasno svom priručniku, da:
1. sprovodi kurseve osnovne obuke prema nastavnom programu iz Dijela 66 (*Part- 66*) ili njegovog dijela;
  2. sprovodi kurseve obuke za tip zrakoplova/zadatke na zrakoplovu, prema Dijelu 66 (*Part-66*);
  3. sprovodi ispite u ime BHDCA, uključujući i ispite kandidata koji nisu pohađali kurs osnovne obuke ili kurs za tip zrakoplova u organizaciji za obuku osoblja;
  4. izdaje svjedočanstva, prema Dodatku III ovog dijela (*Part-147*), o uspješno završenom kursu osnovne obuke i kursu za tip zrakoplova i o ispitima navedenim u (a)1, (a) 2 i (a)3, ako je primjenljivo.
- (b) Obuka, ispit iz teorijskog znanja i ocjenjivanje praktičnog znanja mogu se odvijati samo na mjestima navedenim u uvjerenju o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje zrakoplova ili na bilo kom mjestu navedenom u priručniku organizacije.
- (c) Izuzetno od stava (b), organizacija može da provodi obuku, ispite iz teorijskog znanja i ocjenjivanje praktičnog znanja i izvan mesta navedenih u stavu (b), ali samo prema kontrolnom postupku koji je određen u priručniku organizacije. Ova mesta ne moraju da se navedu u priručniku organizacije.
- (d)
- 1 Organizacija za obuku osoblja za održavanje može podugovoriti sprovođenje osnovne teorijske obuke, obuke za tip zrakoplova i odgovarajućih ispita sa organizacijom koja se ne bavi obukom osoblja za održavanje ali samo ako ova organizacija radi u okviru sistema kvaliteta organizacije za obuku osoblja za održavanje zrakoplova.
  - 2 Podugovaranje sprovođenja osnovne teorijske obuke i ispita ograničeno je na predmete 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 i 10 iz Dodatka I Dijela 66 (*Part-66*).
  - 3 Podugovaranje sprovođenja obuke za tip zrakoplova i ispita ograničeno je na pogonsku grupu i na sisteme avionike.
- (e) Organizacija ne može da bude odobrena za sprovođenje ispita, ako nije odobrena i za sprovođenje odgovarajuće obuke.
- (f) Izuzetno od tačke (e), organizacija odobrena za pružanje obuke iz osnovnog znanja ili obuke za tip može da bude odobrena za održavanje ispita za tip u slučajevima kada se ne zahtijeva obuka za tip.
- 147.A.150 Promjene u organizaciji**
- (a) Organizacija za obuku osoblja za održavanje mora unaprijed obavijestiti BHDCA o svim namjeravanim promjenama koje utiču na njenu odobrenje, kako bi se BHDCA omogućilo da utvrđuje stalnu usklađenost sa ovim dijelom (*Part-147*) i, ako je potrebno, promijeni odobrenje.

- (b) BHDCA može da odredi uvjete pod kojima organizacija za obuku osoblja za održavanje može da posluje u toku promjena, izuzev ako ne utvrdi da odobrenje treba da bude privremeno ukinuto.
- (c) Propust da BHDCA bude obavještena o planiranim promjenama može da izazove privremeno ili trajno ukidanje odobrenja, i to od dana uvođenja promjena.

147.A.155 Važenje odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi pod uvjetom:
  - 1. da organizacija bude i dalje usklađena sa ovim dijelom (*Part-147*) i odredbama o postupanju po nalazima koje su navedene u 147.B.130;
  - 2. da BHDCA ima pristup organizaciji, radi utvrđivanja stalne usklađenosti sa ovim dijelom (*Part-147*);
  - 3. da organizacija ne vrati odobrenje ili da odobrenje ne bude ukinuto.
- (b) Poslije vraćanja ili ukidanja odobrenja, uvjerenje o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje zrakoplova vraća se BHDCA.

147.A.160 Nalazi

- (a) Nalaz nivoa 1 podrazumijeva neki od sljedećih nedostataka:
  - 1. svako ozbiljno nepoštovanje zahtjeva po kojima se odvija postupak ispita, koje bi moglo da izazove poništenje ispita;
  - 2. BHDCA se sprječava da, i poslije dva pismena zahtjeva, pristupi objektima organizacije u toku radnog vremena;
  - 3. nepostojanje odgovornog rukovoditelja;
  - 4. svako ozbiljno nepoštovanje postupka obuke.
- (b) Nalaz nivoa 2 podrazumijeva svako nepoštovanje postupka obuke, izuzev iz nalaza nivoa 1.
- (c) Po prijemu izvještaja s nalazima, shodno 147.B.130, imatelj odobrenja organizacije za obuku osoblja za održavanje dužan je da utvrdi plan korektivnih mjera za otklanjanje nedostataka u roku i na način koji dogovori s BHDCA i tako da BHDCA bude zadovoljna utvrđenim i preduzetim korektivnim mjerama.

ODJELJAK C

ODOBRENI KURS OSNOVNE OBUKE

147.A.200 Odobreni kurs osnovne obuke

- (a) Odobreni kurs osnove obuke sastoji se od: teorijske obuke, ispita iz osnovnog teorijskog znanja, praktične obuke i ocjene praktičnog znanja.
- (b) Teorijska obuka obuhvata predmete potrebne za sticanje dozvole za održavanje zrakoplova kategorije ili podkategorije, kao što je to predviđeno u Aneksu III (Dio 66).
- (c) Ispit iz osnovnog teorijskog znanja obuhvata reprezentativni presjek materije iz predmeta sadržanih u stavu (b).
- (d) Praktična obuka obuhvata praktičnu upotrebuobičajene opreme/ alata, rastavljanje/ sastavljanje reprezentativnih dijelova zrakoplova i učešće u reprezentativno izabranim zadacima održavanja koji se odnose na odgovarajući kompletne predmet prema Dijelu 66 (*Part-66*).
- (e) Ocjena praktičnog znanja obuhvata praktičnu obuku i utvrđivanje da li je kandidat savladao korištenje opreme i alata i obavljanje radova prema priručnicima za održavanje.

(f) Trajanje kursa osnovne obuke mora da bude saglasno Dodatku I ovog dijela (*Part-147*).

(g) Trajanje kurseva za konverziju između (pod)kategorija određuje se procjenjivanjem programa osnovne obuke i s njim povezanih potreba praktične obuke.

147.A.205 Ispit iz osnovnog teorijskog znanja

Ispit iz osnovnog teorijskog znanja mora da:

- (a) bude usklađen sa standardom koji je određen u Dijelu 66 (*Part-66*);
- (b) bude izведен bez korištenja zabilješki sa obuke;
- (c) obuhvata reprezentativni izbor tema iz određenog predmeta završenog prema Dijelu 66 (*Part-66*).

147.A.210 Ocjena osnovnog praktičnog znanja

- (a) Osnovno praktično znanje provjerava se u toku kursa osnovne obuke, po okončanju praktičnog dijela nastave u radionicama i/ili objektima za održavanje, a provjeru sprovode ocjenjivači praktičnog znanja.
- (b) Kandidat treba dobiti prolaznu ocjenu prema mjerilu iz 147.A.200(e).

ODJELJAK D

OBUKA ZA TIP ZRAKOPLOVA ILI ZA ODREĐENE ZADATKE NA ZRAKOPLOVU

147.A.300 Obuka za tip zrakoplova ili za određene zadatke na zrakoplovu

Organizacija za obuku osoblja za održavanje odobrava se za sprovođenje obuke za tip zrakoplova ili za određene zadatke na zrakoplovu prema Dijelu 66 (*Part-66*) ako je usklađena sa standardom navedenim u 66.A.45.

147.A.305 Ispit za tip zrakoplova i ocjena praktičnog znanja određenih zadataka na zrakoplovu

Organizacija odobrena da sprovodi obuku za tip zrakoplova prema 147.A.300, sprovodi ispit za tip zrakoplova ili ocjenjuje praktično znanje određenih zadataka na zrakoplovu koji su navedeni u Dijelu 66 (*Part-66*), prema standardu iz 66.A.45.

SEKCIJA B

POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE

ODJELJAK A

OPĆE ODREDBE

147.B.05 Oblast primjene

Ova sekcija utvrđuje upravne zahtjeve po kojima postupa BHDCA.

147.B.10 Nadležni organ

(a) *Opće*

BHDCA je odgovorna za izdavanje, praćenje važenja, promjenu, privremeno ili trajno ukidanje odobrenja organizacije za obuku osoblja za održavanje zrakoplova. BHDCA utvrđuje dokumentirane postupke i organizacijsku strukturu.

(b) *Resursi*

BHDCA mora da ima dovoljno odgovarajućeg osoblja za primjenu zahtjeva ovog dijela (*Part-147*).

(c) *Postupci*

BHDCA ustanovljava postupke koji detaljno opisuju način na koji se postiže usklađenost sa ovim dijelom (*Part-147*). Postupci moraju da se redovno prate i mijenjaju kako bi se postigla stalna usklađenost.

(d) *Kvalifikacije i obuka*

Svo osoblje uključeno u davanje odobrenja prema ovom aneksu mora:

1. da ima odgovarajuće kvalifikacije i znanje, iskustvo i obuku, da bi mogli da obavljaju dodijeljene zadatke.
2. da prođe osnovnu i kontinuiranu obuku o Aneksu III (Dio 66) i Aneksu IV (Dio 147), uključujući njihovo značenje i standard.

147.B.20 Vođenje evidencije

(a) BHDCA uspostavlja sistem vođenje evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, praćenja važenja, promjene, suspenzije ili stavljanja van snage odobrenja.

(b) Evidencija, potrebna za pregled rada organizacije za obuku osoblja za održavanje, obuhvata najmanje:

1. zahtjev za odobrenje organizacije,
2. uvjerenje o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje zrakoplova, sa svim promjenama,
3. kopiju programa provjere (udit), s datumima planiranih i sprovedenih provjera,
4. evidenciju o stalnom nadzoru nad radom organizacije, uključujući i evidenciju o svim provjerama (uditima),
5. kopije relevantne prepiske,
6. podatke o izuzećima ili naloženim prinudnim mjerama,
7. bilo koje izvještaje drugih nadležnih organa koji se odnose na nadzor rada organizacije,
8. priručnik organizacije, sa promjenama;

(c) Evidencija iz stava (b) čuva se najmanje četiri godine.

147.B.25 Izuzeća

(a) Nadležni organ može da izuzme neku školu koja je uvrštena u državni obrazovni sistem od:

1. zahtjeva navedenih u 147.A.10;
2. obaveze da imenuje odgovornog rukovoditelja, uz poštovanje ograničenja da država imenuje po funkciji višeg rukovoditelja za upravljanje organizacijom, i da škola ima budžet koji je dovoljan za ostvarivanje standarda iz ovog dijela (*Part-147*);
3. obaveze nezavisne provjere (audita) sistema kvaliteta, ako nezavisna državna školska inspekcija nadzire organizaciju prema učestalosti, koju predviđa ovaj dio (*Part-147*).

(b) Nadležni organ mora da evidentira i čuva odobrena izuzeća.

**ODJELJAK B
IZDAVANJE ODOBRENJA**

Ovaj odjeljak predviđa uvjete za izdavanje ili promjenu odobrenja organizacije za obuku.

147.B.110 Izdavanje odobrenja

- (a) Nakon prijema zahtjeva, BHDCA će:
  1. pregledati priručnik organizacije;
  2. provjeravati usklađenost organizacije sa zahtjevima Aneksa IV (Dio 147).
- (b) Svi nalazi se evidentiraju i pismeno dostavljaju podnositelju zahtjeva.
- (c) Svi nalazi moraju da se otklone prema tački 147.B.130 prije odobravanja organizacije.
- (d) U uvjerenje se unosi referentni broj uvjerenja, na način koji odredi BHDCA.

147.B.120 Postupak provjere stalne usklađenosti

- (a) Svaka organizacija će biti u potpunosti provjerena (oditovana) u periodima koji nisu duži od 24 mjeseca, čime se utvrđuje da li organizacija kontinuirano ispunjava uvjete koji su predviđeni ovim Aneksom (Dio 147). Ovo će uključivati praćenje najmanje jednog kursa obuke i jednog ispita organizovanog od strane organizacije za obuku.
- (b) Nalazi koji su utvrđeni u okviru provjere moraju da se otklone prema 147.B.130.

147.B.125 Uvjerenje o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje

Obrazac uvjerenja o sposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje dat je u Dodatku II ovog dijela (*Part-147*).

147.B.130 Nalazi

- (a) Ako se nalaz nivoa 1 ne otkloni u roku od tri dana od prijema pismenog obavještenja, BHDCA može, u cijelini ili djelimično, da trajno ili privremeno ukine ili ograniči odobrenje.
- (b) Ako se nalaz nivoa 2 ne otkloni u roku koji je odredila BHDCA, ona može, u cijelini ili djelimično, da trajno ili privremeno ukine ili ograniči odobrenje.

ODJELJAK C

TRAJNO ILI PRIVREMENO UKIDANJE ILI OGRANIČAVANJE ODOBRENJA

147.B.200 Trajno ili privremeno ukidanje ili ograničavanje odobrenja

BH DCA:

- (a) privremeno ukine odobrenje kad postoje opravdani razlozi u slučaju potencijalnog ugrožavanja sigurnosti;
- (b) privremeno ili trajno ukine ili ograničava odobrenje, prema 147.B.130.

*Dodatak I***Trajanje kursa osnovne obuke**

Minimalno trajanje kompletnih kurseva osnovne obuke će biti:

Osnovni kurs	Trajanje (u satima)	Odnos teorijske obuke (u %)
A1	800	30 do 35
A2	650	30 do 35
A3	800	30 do 35
A4	800	30 do 35
B1.1	2400	50 do 60
B1.2	2000	50 do 60
B1.3	2400	50 do 60
B1.4	2400	50 do 60
B2	2400	50 do 60
B3	1000	50 do 60

Dodatak II

Sadržaj uvjerenja o osposobljenosti organizacije za obuku osoblja za održavanje Aneksa IV
(Dio 147) – EASA obrazac 11

<p style="text-align: center;">[NADLEŽNI ORGAN, DRŽAVA] <i>[COMPETENT AUTHORITY, STATE]</i></p>	
<p style="text-align: center;">UVJERENJE O OSPOSOBLJENOSTI ORGANIZACIJE ZA OBUKU OSOBLJA ZA ODRŽAVANJE MAINTENANCE TRAINING AND EXAMINATION ORGANISATION APPROVAL CERTIFICATE</p>	
<p style="text-align: center;">REFERENCE: BA.147.(XXXX) REFERENCE: BA.147.(XXXX)</p>	
<p>Na osnovu [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] i uz poštovanje dolje navedenih uvjeta, Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine ovim potvrđuje da je: Pursuant to the [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] to the condition specified below, the BHDCA hereby certifies:</p>	
<p style="text-align: center;">(NAZIV ORGANIZACIJE I ADRESA) (COMPANY NAME AND ADDRESS)</p>	
<p>kao organizacija za obuku osoblja za održavanje, koja je uskladena sa [Pravni osnov], odobrena za sprovođenje obuka i ispita navedenih u priloženoj listi odobrenja i za izdavanje odgovarajućih potvrda o završenoj obuci polaznicima. as a maintenance training organisation in compliance with [Pravni osnov] approved to provide training and conduct examinations listed in the attached approval schedule and issue related certificates of recognition to students using the above references.</p>	
<p>UVJETI: CONDITIONS:</p>	
<p>1. Ovo uvjerenje je ograničeno obimom rada navedenim u odobrenom Priručniku organizacije za obuku osoblja za održavanje, prema Sekciji A, Aneksa IV (Dio-147); i This approval is limited to that specified in the scope of work section of the approved maintenance training organisation exposition, as referred to in Section A of Annex IV (Part-147); and</p>	
<p>2. Ovo uvjerenje zahtijeva uskladenost sa procedurama navedenim u odobrenom Priručniku organizacije za obuku osoblja za održavanje; This approval requires compliance with the procedures specified in the approved maintenance training organisation exposition;</p>	
<p>3. Ovo uvjerenje je važeće dok je organizacija za obuku osoblja za održavanje uskladena sa [Pravni osnov], i o odobravanju organizacija i osoblja koji se bave ovim poslovinama; This approval is valid whilst the approved maintenance training organisation remains in compliance with [Pravni osnov]; and</p>	
<p>4. Pod uvjetom da postoji usaglašenost sa gore pomenutim uvjetima, ovo uvjerenje će važiti neograničeno, ako nije prethodno vraćeno, zamjenjeno, privremeno ili trajno ukinuto. Subject to compliance with the foregoing conditions, this approval shall remain valid for an unlimited duration unless the approval has previously been surrendered, superseded, suspended or revoked.</p>	
<p>Datum prvog izdavanja: XX.XX.XXXX. <i>Date of original issue:</i> XX.XX.XXXX.</p>	
<p>Datum revizije: XX.XX.XXXX. <i>Date of this revision:</i> XX.XX.XXXX.</p>	
<p>Broj revizije: XX <i>Revision No:</i> XX</p>	
<p>Potpis ovlaštene osobe: Signed: _____</p>	
<p>Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH <i>For the competent authority</i></p>	
<p>Broj protokola: <i>Ref. No.</i></p>	

OBIM RADA ORGANIZACIJE ZA OBUKU OSOBLJA ZA ODRŽAVANJE MAINTENANCE TRAINING AND EXAMINATION APPROVAL SCHEDULE			
Referenca odobrenja: <i>Approval Reference:</i>		BA.147.(XXXX)	
Organizacija: <i>Organisation:</i>		(NAZIV I ADRESA ORGANIZACIJE) (COMPANY NAME AND ADDRESS)	
KLASA CLASS	OVLAŠTENJE RATING	OGRANIČENJE LIMITATION	
OSNOVNA (*) <i>BASIC</i>	B1 (*)	TB1.1 (*) TURBINSKI AVIONI (*) TURBINE AEROPLANES	
		TB1.2 (*) AVONI SA KLIPNIM MOTORIMA (*) PISTON AEROPLANES	
		TB1.3 (*) HELIKOPTERI SA TURBINSKIM MOTORIMA (*) TURBINE HELICOPTERS	
		TB1.4 (*) HELIKOPTERI SA KLIPNIM MOTORIMA (*) PISTON HELICOPTERS	
	B2 (*)	TB2 (*) AVIONIKA (*) AVIONICS	
		TB3 (*) NEPRESURIZOVANI KLIPNI AVONI DO 2000 kg MTOM (*) PISTON-ENGINE NON-PRESSURISED AEROPLANES 2000 kg MTOM AND BELOW	
	A (*)	TA1.1 (*) AVONI SA TURBINSKIM MOTORIMA (*) TURBINE AEROPLANES	
		TA1.2 (*) AVONI SA KLIPNIM MOTORIMA (*) PISTON AEROPLANES	
		TA1.3 (*) HELIKOPTERI SA TURBINSKIM MOTORIMA (*) TURBINE HELICOPTERS	
		TA1.4 (*) HELIKOPTERI SA KLIPNIM MOTORIMA (*) PISTON HELICOPTERS	
	OBUCE ZA TIP / ZADATKE (*) <i>TYPE / TASKS</i>	C (*)	T4 (*) (NAVESTI TIP ZRAKOPLOVA) (**) (QUOTE AIRCRAFT TYPE)
		B1 (*)	T2 (*) (NAVESTI TIP ZRAKOPLOVA) (**) (QUOTE AIRCRAFT TYPE)
B2 (*)		T2 (*) (NAVESTI TIP ZRAKOPLOVA) (**) (QUOTE AIRCRAFT TYPE)	
A (*)		T3 (*) (NAVESTI TIP ZRAKOPLOVA) (**) (QUOTE AIRCRAFT TYPE)	

Ovaj obim rada organizacije ograničen je na one obuke i ispite koji su navedeni u odgovarajućem dijelu odobrenog Priručnika organizacije za obuku osoblja za održavanje.
This approval schedule is limited to those trainings and examinations specified in the scope of work section of the approved maintenance training organisation exposition.

Referentna oznaka Priručnika organizacije za obuku osoblja za održavanje:
Maintenance Training Organisation Exposition reference:

Datum prvog izdavanja: XX.XX.XXXX.
Date of original issue: XX.XX.XXXX.

Datum posljednje odobrane revizije: XX.XX.XXXX.
Date of last revision approved: XX.XX.XXXX.

Potpis ovlaštene osobe:
Signed: _____

Broj revizije: XX
Revision No: XX

Za Direkciju za civilno zrakoplovstvo BiH
For the competent authority BiH

Broj protokola:
Ref. No.

*Dodatak III***Sadržaj uvjerenja iz Aneksa IV (Dio 147) – EASA obrasci 148 i 149****1. Osnovna obuka/ispit**

Sadržaj uvjerenja o osnovnoj obuci po Dijelu 147, dat u tekstu ispod, koristiće se kao priznanje završetka osnovne obuke, osnovnog ispita ili i osnovne obuke i ispita.

Uvjerenje o obuci će jasno identificirati svaki položeni modul tako što će staviti datum polaganja zajedno sa verzijom Dodatka I Aneksu III (Dio 66).

UVJERENJE CERTIFICATE OF RECOGNITION
Broj uvjerenja: Reference: BA.147.[XXXX].[YYYY]
Ovo uvjerenje se izdaje: This certificate is issued to:
[IME/NAME]
[DATUM I MJESTO ROĐENJA/DATE AND PLACE OF BIRTH]
Od strane: By:
Broj uvjerenja: Reference: BA.147.[XXXX]
organizacija za obuku odobrena je da pruža obuku i sprovodi ispite u okviru svog obima rada i u skladu sa [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja]. a maintenance training organisation approved to provide training and conduct examinations within its approval schedule and in accordance with [Legal Basis for Issue Certificate].
Ovo uvjerenje potvrđuje da je gore imenovani ili uspješno položio odobreni kurs osnovne obuke (*) ili osnovni ispit (*) naveden nizi, u skladu sa [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] koji je na snazi. This certificate confirms that the above named person either successfully passed the approved basic training course (*) or the basic examination (*) stated below in compliance with [Legal Basis for Issue Certificate] for the time being in force.
[KURS OSNOVNE OBUKE(*)/BASIC TRAINING COURSE] i/ili [OSNOVNI ISPIT(*)/BASIC EXAMINATION] [LISTA DIO 66 MODULA/DATUMI KADA SU ISPITI POLOŽENI/ LIST OF PART-66 MODULES/DATE OF EXAMINATION PASSED]
Datum: XX.XX.XXXX. Date:
Potpis ovlaštene osobe: Signed:
.....
U ime: [NAZIV KOMPANIJE / COMPANY NAME] For:
<small>(*) obrisati po potrebi / delete as appropriate EASA obrazac 148 izdanje 1</small>

2. Obuka/ispit za tip

Sadržaj obrasca uvjerenja o osnovnoj obuci po Dijelu 147, dat niže, koristiće se kao priznanje teorijskih elemenata, praktičnih elemenata, ili i teorijskih elemenata i praktičnih elemenata.

Uvjerenje o obuci će identificirati kombinaciju zmaj/motor za koju je sprovedena obuka. Odgovarajuće reference će se brisati i u dijelu za kurs tipa će se navesti da li su pokriveni samo teorijski ili samo praktični elementi ili su pokriveni i jedni i drugi.

Uvjerenje o obuci će jasno identificirati da li je bio u pitanju kompletan kurs, ili djelimični kurs (npr. zmaj ili pogonska grupa ili avionika/elektronski kurs) ili je bio diferencijalni kurs zasnovan na prethodnom iskustvu kandidata, na primjer A340 (CFM) kurs za A320 mehaničare. Ukoliko se ne radi o kompletном kursu, uvjerenje će jasnoidentificirati da li su povezane oblasti (*interface areas*) bile pokrivene ili ne.

UVJERENJE CERTIFICATE OF RECOGNITION	
Broj uvjerenja: Reference: BA.147.[XXXX].[YYYY]	
Ovo uvjerenje se izdaje: <i>This certificate is issued to:</i>	
[IME/NAME]	
[DATUM I MJESTO ROĐENJA/DATE AND PLACE OF BIRTH]	
Od strane: By:	Broj uvjerenja: Reference: BA.147.[XXXX]
organizacija za obuku odobrena je da pruža obuku i sprovodi ispite u okviru svog obima rada i u skladu sa [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja]. <i>a maintenance training organisation approved to provide training and conduct examinations within its approval schedule and in accordance with [Legal Basis for issue Certificate].</i>	
Ovo uvjerenje potvrđuje da je gore imenovani ili uspješno položio teorijske (*) ili praktične elemente (*) odobrene obuke za tip navedene niže, kao i odgovarajuće ispite, u skladu sa [Pravni osnov za izdavanje uvjerenja] koji je na snazi. <i>This certificate confirms that the above named person either successfully passed the theoretical (*) and/or practical elements(*) of the approved type training course stated below and related examinations in compliance with [Legal Basis for Issue Certificate] for the time being in force.</i>	
[KURS OBUKE ZA TIP ZRAKOPLOVA (*)/AIRCRAFT TYPE TRAINING COURSE] [DATUMI POČETKA I ZAVRŠETKA/START and END DATES]	
[NAVESTI TEORIJSKE ILI PRAKTIČNE ELEMENTE/SPECIFY THEORETICAL ELEMENTS OR PRACTICAL ELEMENTS] ili / and/or	
[ISPIT ZA TIP ZRAKOPLOVA (*)/AIRCRAFT TYPE EXAMINATION] [DATUM ZAVRŠETKA/END DATE]	
Datum: XX.XX.XXXX. Date:	
Potpis ovlaštene osobe: <i>Signed:</i>	
.....	
U ime: [NAZIV KOMPANIJE / COMPANY NAME] For:	
(*) obrišiti po potrebi / delete as appropriate EASA oznakac 140 Izdanje 1	